

Zdvižený prst.

Životní zkušenosti nás, poněkud starších krasových badatelů, se přiklání ke známému rčení, že bez znalosti historie nelze hodnotit přítomnost a vůbec už ne budoucnost.

Moravským krasem za období 20. století prošlo mnoho lidí. Každý z nich si z tohoto území odnesl kousek „krasové drogy“, jejíž účinky pak působily buďto krátkodobě, nebo po celý jejich život. Věnujme pozornost těm, kteří, ať už profesně či amatérsky, bádali mezi bílými skalami, nebo v jejich hlubinách.

Většina z nich již přeplula tajemnou řeku Styx, malý zbytek z nich ještě dožívá se svými neopakovatelnými zážitky, zkušenostmi a poznatky. Mnoho z nich zanechalo písemnou stopu. Daleko víc je však těch, kteří po celý život nenapsali o své činnosti ani řádku. Jsou ochotni svoje zkušenosti předávat orální formou, formou sdílení vlastních prožitků.

Málokdo si uvědomuje, jak vzácné jsou to zdroje historických informací, jimž hrozí nebezpečí z prodlení. Zaniknou-li tyto informace, pak budoucí sdělení historie bude ochuzeno o to nejcennější. Prožitá fakta, viděná očima svědků v daném čase. Historikové moderního světa si to začínají plně uvědomovat a doslova pořádají hony na pamětníky historických událostí ve všech odvětvích lidské činnosti.

Vraťme se ale k Moravskému krasu. Existuje celá řada odborných a vědeckých prací, které nám přibližují problematiku krasu ze všech možných hledisek. Mnoho bylo objeveno, prokopáno, proplaváno i zpřístupněno veřejnosti. Biografií je však po čertech málo. Byli ti badatelé tak skromní ? Nebo to byli podivínští introverti, kteří si plnili svoje vytčené cíle ? Pomáhali si, nebo se nenáviděli ?

Profesor Absolon, ještě před svojí smrtí v r. 1960 jednou řekl moudré úsloví : „Moravský kras je bojištěm od dob diluviálních !“ Ale pane profesore ! Vždyť i války jsou a byly součástí historie. Sepisování a hlavně zvukové a obrazové záznamy jsou velice obtížnou a někdy zatraceně ošemetnou činností.

Najde se přesto ještě někdo, kdo je ochoten a hlavně schopen zachytit to, co nám protéká mezi prsty ? Najde se odvážlivec, který ve jménu objektivitě doslova vydoluje aspoň ještě fragmenty z historie území a hlavně lidí, kteří mu mnohdy obětovali celý svůj život ?

Jestliže se najde, tleskám mu a budu ze všech sil nápomocen. Jestli ale ne, pak můj varovný prst zůstane zdvižen nejen jako varování, ale jako symbol nenávratně promarněných šancí.

Obsah 7. ročenky Edice SE – 3 – 2 015 :

Tématický okruh 0 : 1. Úvodní slovo koordinátora.
2. Obsah ročenky.
3. Výroční zpráva o činnosti ZO 6 – 12 za rok 2014.

Tématický okruh 1 : Jak vznikl a tvořil se Moravský kras :

Upozornění na nově vyšlé odborné publikace :

1. RNDr Rudolf Musil, DrSc : Morava v době ledové.
2. Prof. Richard Trampler : Macocha.

Tématický okruh 2 : Nové poznatky z Moravského krasu :

1. L. Slezák : Aplikace telegnostického mapování.
2. L. Slezák : Seniorská jeskyně – nová jeskyně na obzoru.

Tématický okruh 3 : Šli před námi

1. J. Pokorný : Chybějící členové předsednictev Speleologického klubu doplnění.
2. Jak se vyvíjela Slovenská Speleologická společnost.

Tématický okruh 4 : Nové poznatky o německých jeskyňářích :

1. Josef Pokorný, Martin Golec : Mapa Ochozské jeskyně, kreslená členy VDT ještě před ing Feitem.
2. Josef Pokorný, Martin Oliva : Historické snímky z jeskyně Švédův stůl.

Tématický okruh 5 : Strípky z pamětí lidí, žijících v Moravském krasu :

1. Josef Pokorný – Rozhovory s pamětníky v Ochozi a v Hostěnicích.
(Paní Božena Skřivánková, pan Josef Březa, manželé Hrazdírovi, pan Jan Slaný, pan Miroslav Hromek).

Tématický okruh 6 : Pracovní skupina SE – 3 a jižní část Moravského krasu.

Autoři : L. SLEZÁK, R. Cendelín, J. Pokorný

1. Tajemství kóty 414,4 m n.m.
2. Podívejte se na jižní část Moravského krasu našima očima.
3. Jak vlastně naše bádání začalo a co je odstartovalo....
4. Cesty povrchových vod do podzemí. Vývoj představ podzemních toků, tvorba jejich schemat.
5. Výběr mapy Ochozské jeskyně.
6. Knapova detekce.
7. Další postup našeho telegnostického výzkumu.
8. Ještě pár informací o oblasti, kterou zkoumáme.
9. Sektor A – proláklna Vilémovo údolíčko.
10. Sektor A – terén na sever od Vilémova údolíčka.
11. Sektor A – jeskyně Májová.
12. Ukázka dílčích záznamů a nákresů
13. Mapa skutečně zaměřených i předpokládaných anomálií.
14. Mapa skutečně zaměřených anomálií se zakreslením půdorysu Ochozské jeskyně.
15. Poděkování všem, kteří nám pomáhali.

Tématický okruh 7 : Náš žalov.

1. Zemřel ing Jiří Ratiborský.
2. Zemřel MUDr Jiří Urban.
3. Zemřel Hugo Havel, krasová mise skončila....

Tématický okruh 8 : Poznatky z historického podzemí :

1. Propad u Hostěradic.
2. Dolní Kounice – chodba z hradu.
3. Tajemství chodeb v Sedlci u Mikulova.
4. Chodba pod chrámem sv. Michala v Olomouci.

Tématický okruh 9 : Události v krasu, jejich posouzení a hodnocení :

1. Novinový článek „Struska nebude ničit propadání.“
2. Názor odborníka.
3. Speleologie bez emocí.

Tématický okruh 10 : Křtinské údolí – západ :

1. Křtinské údolí – západ – text.
2. Topografická mapa.
3. Fotodokumentace.

Tematický okruh 11 : Od redakčního krýglu :

1. Vznik pracovní skupiny SE – 3, historie této pracovní skupiny a výsledky z toho plynoucí.

ČESKÁ SPELEOLOGICKÁ SPOLEČNOST

Základní organizace 6 - 12

SPELEOLOGICKÝ KLUB BRNO

VÝROČNÍ ZPRÁVA
ZA ROK
2014

Brno, leden 2015

Předsednictvo
Na Březince 1513/14
150 00 Praha 5

Výroční zpráva ZO ČSS 6-12 Speleologický klub Brno za rok 2014

1. Zpráva o činnosti výboru ZO ČSS 6-12

V uplynulém funkčním období pracoval výbor ZO 6-12 Speleologického klubu Brno v následujícím složení:

Předseda	: Vyhnanek Pavel
Jednatel	: Kos Petr
Pokladník	: Harnová Marie
Hospodář	: Nováček Petr
Revizor ZO	: Rašovský Vladimír
Archivář ZO	: Harna Igor, Pokorný Josef

V průběhu roku 2014 nebyl do výboru ZO volen žádný nový funkcionář z řad řádných členů bez funkcí. Celkem je registrováno 18 řádných a 2 čestní členové. Během roku se uskutečnily 3 členské schůze a 3 pracovní porady výboru.

I nadále pokračovala spolupráce s firmou Českomoravský cement, a.s. nástupnická společnost, v rámci registrace a průzkumu krasových jevů v lomu Mokrá v jižní části Moravského krasu. Z této aktivity i nadále plyne naše hospodářská činnost.

2. Popularizační činnost

2.1. Přednášky a výstavy, konference

Někteří členové ZO se zúčastnili jarního setkání speleologů v Moravském krasu Speleofórum ve Sloupu.

Jeden člen se zúčastnil konference Ural Kungur: 100 let Kungurské jeskyně.

4 rummy pro guáno - Společenská speleos akce Speleokupiny GUANO v Michalových horách (člen ZO).

Speleomiting SSS 2014 ve Svitě (jeden člen ZO).

Setkání v javoříčském krasu - setkání jeskyňářů organizované ZO 7-09 Estavela.

Ve spolupráci s kolegou J. Bruthansem (ČSS ZO 1-05 Geospeleos) se uskutečnil mapovací kurz pro hydrogeologii v Javoříčském krasu, kterého se zúčastnil jeden člen ZO.

2.3. Publikační činnost

Ve sborníku Spelofóra 2014 byla literárně zúročena naše dosavadní činnost na lokalitě Řičánkova skála:

Kos a kol. 2014: Kos, P. - Nováček, P. - Němeček, J. - Harna, I.: Řičánkova skála - obnovení průzkumu v místě bývalého pracoviště ZO 6-11 Královopolská nad Hostěnickým propadáním II (k historii a speleoarcheologii jedné méně známé lokality v jižní části Moravského krasu), In: Bosák, P. - Geršl, M. - Novotná, J. (ed.): Speleofórum 33, 2014, Praha, 30-37.

L. Slezák napsal něco k rozloučení s Honzou Hynštem:

Slezák, L. 2014: Zemřel Jan Hynšt, Speleo 64, 88.

Mátal, A., Slezák, L. a kol. 2014: Jeskyně „Vymodlená“, nová cesta k podzemní Bílé vodě, předběžná zpráva, Speleo 64, 6-11.

3. Spolupráce s jinými organizacemi ČSS

V roce 2014 se hlavní zájem členů ZO (v popředí s M. Skoupým) soustředil hlavně na lokality v Moravském krasu. Na předním místě lze zmínit j. Býčí skálu, která je dlouhodobým pracovištěm stejnojmenné ZO 6-01.

I v letošním roce probíhala intenzivní spolupráce s kolegy ze ZO 6-01 Býčí skála. Převážná část prací se soustředila do oblasti JV zlomu a Hlinitých síní.

HMS a Odporný komín - Zde proběhl pouze jeden revizní vstup

Chodba Zlomených vrtáků - Bylo provedeno revizní přeměření polygonu. Několik akcí bylo věnováno hledání předpokládaného propojení se Starou štolou. Toto se bohužel zatím nepodařilo najít.

CHAJ a Fialová chodba - Pracovalo se na zajištění relativně pohodlného a bezpečného přístupu. Většina akcí byla věnována pracem na překonání přítokového sifonku. Na této lokalitě se zatím nepodařilo proniknout do předpokládaných volných prostor.

Komín Nad plachtou - Po samovolném vysypání závalu, který se v tomto komínu nacházel, byla provedena jeho kontrola a zabezpečení labilních bloků. Při těchto pracech došlo k objevu horizontální chodby vyšší úrovně o délce cca 110 metrů. Tato dostala název Kočárová chodba. Chodba byla zmapována a provedena fotodokumentace. Byl zkontrolován a vystrojen celý komín, při čemž došlo k objevu dalších volných prostor, nazvaných Labilní chodba. Několik akcí bylo věnováno její prolongaci. I tato byla zmapována a provedena fotodokumentace.

Šenkův sifon - Hladina Šenkova sifonu byla udržována na minimální hladině. Byla provedena oprava čerpadel v chodbě Z kaple a odtokového potrubí. Práce probíhaly v chodbě Florida beach, kde bylo dosaženo skalního dna v celém profilu chodby. V Augiášově dómu byla nově vystrojena cesta do Netopýří chodby. V této proběhlo několik pracovních akcí zaměřených na snížení jejího dna a příprava pracoviště na další prolongaci.

Studna v Busgangu byla tlakována tlakovou vodou a byla prokázána souvislost se studnou naproti Mořskému oku na Hlavní chodbě. Posléze se prokázala souvislost i se studnou v chodbičce v Mořském oku a následně i s Prstem. Tím se pravděpodobně podařilo prokázat existenci jeskynních chodeb ve freatické zóně pod Hlavní chodbou.

V měsíci září byla jeskyně postižena nenadálou povodní, kdy došlo k zaplavení Šenkova sifonu. Změna oproti minulým povodním byla v tom, že došlo k samovolnému poklesnutí hladiny Šenkova sifonu až po úroveň spodní vodní čáry. Tím bylo prokázáno, že v minulosti byly volné odtokové kanály v Busgangu a hladina se mohla dlouhodobě držet na nižší úrovni než v době, kdy byl Šenkův sifon překonáván.

Svozilka - Několik pracovních akcí se konalo ve Větrném tunelu

Proběhlo revizní mapování jeskyní Býčí skála a Barová

Vystrojení Sedmé propasti

Vystrojení Krčálova komínu

Sonda v Pustém žlebu - výpomoc ZO 6-25 Pustý žleb při pracovních akcích v šachtě a stole.

4. Domáci exkurze

Exkurze na Moravě byly směřovány hlavně do Moravského krasu, kde jsme navštívili jeskyně:

Býčí skála - průvodcovská služba při DOD (Dnech otevřených dveří) a výroba replik skalních maleb. Dále proběhl odběr vzorku sedimentu na pilovou analýzu v dómu Augiáš s dr. N. Dolákovou, měření konduktivity v okolí Šenkova sifonu s J. Bruthansem.

Barová jeskyně - podíl na paleontologickém průzkumu, testování metody snímání lakových otisků sedimentových profilů v podmínkách jeskyní.

Nová Drátenická - měření konduktivity přítoku s L. Slabým (ZO 6-05 Křtinské údolí) a jeho porovnání s povrchovým tokem Křtinského potoka. Sondáž a dokumentace během vzorkování paleontologického materiálu pro dr. M. Roblíčkovou (MZM Brno - Ústav Antrhops).

Návštěva jesenického krasu - fotografování Zbrašovské jeskyně.

5. Zahraniční exkurze a akce

Exkurzovány byly jeskyně Javorinka ve Vysokých Tatrách, kde bylo bivakováno a dosaženo úseku za třetím vodopádem, kde proběhlo mapování. Za účelem fotografování byla navštívena jaskyňa Slobody v Demänovské dolině.

Petr Nováček působil v roce 2014 jako člen OSS Speleoklub Nicolaus v krasu Nízkých Tater u Liptovského Mikuláše. Z jeho činnosti lze zmínit průzkum nejzazších partií jeskyně Zlomísk ve staré i nové části, v současnosti nejdelšího systému Jánské doliny a nově objevených, pravděpod. šrolových, sond v masivu Slámy nad dolinkou Stanišovo.

Jinak byla exkurzována jeskyně Pružinská Dúpna, kde proběhl paleontologický průzkum ve spolupráci s 6-01 Býčí skála a Jaskyniarsky klub Strážovské vrchy. Pracovní a mapovací akce se konala rovněž v jeskyni Štefanová. V rámci Jeskyňářského týdne SSS byly dále navštíveny s moldavskými jeskyňáři jeskyně Zlomísk, dále fotografování Belianských jeskyní, j. Slobody, Ledové Demänovské a Stanišovské a o Velikonocích práce ve Zlomískách a j. Nové Stanišovské.

Při expedici v Moldávii proběhlo mapování a fotografování jeskyně Zoluška. Při konferenci v Rusku navštívena exkurzně Kunkurské jeskyně, j. Ordinská a jeskyně Mečinské.

Obrázek 1. Moldavsko - jeskyně Zoluška (foto Harna)

Obrázek 2. Ordinská jeskyně - předseda SSS ing. P. Holúbek při pracovní akci (foto Harna)

Obrázek 3. Nízké Tatry - Jaskiňa Zlomíšk (foto Harna)

6. Zpráva o průzkumné a výzkumné činnosti ZO

6.1. Registrace krasových útvarů v mokerském lomu

Roku 2014 proběhla pouze rekognoskace terénu v aktivně těžných oblastech Prostředního a Západního lomu. Nikde nebyly zaregistrovány žádné nové krasové útvary. Pouze po těžbě sedimentů na okrajových skrývkách v partii Západního lomu - Studénčný žleb byly najatou firmou IMOS Brno, odkryty nové zajímavé profily v nadloží pohřbeného krasového kaňonu, kterými se hodláme zabývat ještě letos.

6.2. Jeskyně č. 1405 Malý lesík a j. Tereza - Na Technice

Jeskyně Malý lesík zůstává i nadále ve stavu konzervace.

6.3. Mechový závrt - j. č. 1422/B V Mechovém závrtu

V Mechovém závrtu se v průběhu roku konalo několik akcí, které se zaměřily na odstranění spadlého skalního bloku v Centrálu.

V jeskyni Hynštova ventarola neprobíhala v roce 2014 žádná významnější pracovní činnost. Plánovaná ražba nového vchodu nebyla dosud realizována. Jeskyně je v dočasné konzervaci.

6.5. Jeskyně Netopýrka

Zbývá vyhotovit závěrečnou zprávu o výzkumu a odevzdat ji na správu CHKO MK.

6.6. Jeskyně č. 1422/D¹ (z roku 2007) - Řičánkova skala

Pokračovalo se v rekonstrukci průzkumné šachtice, která byla koncem roku ukončena v hloubce, která již umožňuje průzkum nových částí nově očekávaného systému. Díky uplynulé lhůtě povolení k průzkumu jsme byli Správou CHKO MK v Blansku neprodleně vyzváni k obnovení povolení speleologických prací na další období.

Obrázek 4. Řičánkova skala - dno průzkumné šachty (foto Harna)

1 Označení z roku 2007, označovaná také jako 1426/C dle Hromase a kol. z r. 2009.

6.7. Jeskyně Kůlnička Ř-21

Na počátku roku 2014 se podařilo členům ZO podchytit novou neznámou ventarolu v předpolí portálu jeskyně Kůlnička v Údolí Říčky. Po odstranění zdánlivých překážek v podobě napadaného kamení a klestí, se otevřel volný, vertikální stupeň propásky s nadějným horizontálním pokračováním ve směru pod systém známé jeskyně. O objevu byla již informována Správa CHKO MK v Blansku, která nás vyzvala k vyřízení povolení o speleologickém průzkumu lokality na rok 2015.

7. Průzkum historického podzemí

V roce 2014 byly zdokumentovány umělé jeskyně ve vápencích u Oslavan a v hadcích u Mohelnského mlýna. Při návštěvě Moskevské oblasti exkurzováno podzemí Moskvy, atomový kryt za Moskvou a vápencové doly.

Obrázek 5. Podzemí Moskvy (foto Harna)

7.1. Průzkum sprašového pseudokrasu

Jeden člen prováděl ve spolupráci J. Bruthansem odběr vzorků sedimentů ze sprašové jeskyně u Dolních Věstonic.

8. Činnost skupiny SE-3

Kromě toho, že pracovní skupina SE-3 tradičně vydala u příležitosti Speleofora 2014 již šestou ročenku elektronické „Edice SE-3 - 2014“, pokračovala v práci na své telegnostické detekci v centrální oblasti Jižní části Moravského krasu, tak, jak s tím dne 1. února 2014 na Výroční schůzi ZO 6 - 12 seznámila ostatní členy této ZO.

Protože zaznamenávání poznatků do map státní kartografie přinášelo svoje různé problémy, počínaje drobnými nepřesnostmi a nesrovnalostmi v oficiálních mapách, výhledově také nesnázemi s autorskými právy kartografie, byla z dílčích výsledků

zaměřování, záznamů, nákresů a plánek vytvořena vlastní mapa centrální oblasti Jižní části Moravského krasu s autorstvím členů pracovního kolektivu SE-3.

Do této mapy byla zakreslena všechna dosud zaměřená telegnostická zjištění. Do mezer mezi těmito zaměřenými anomáliemi (protože kolektiv SE-3 chtěl již výsledky své práce publikovat ve Sborníku Speleofora 2015) byla zakreslena hypotetická propojení, zjištěná detekcí, kterou už nebylo možno z časových důvodů přesně zaměřit.

Bylo ověřeno, že naši virguláři mohou s telegnostickou detekcí pracovat kontinuálně jen maximálně čtyři hodiny. Proč? Schopnost jejich organismu (která je při telegnostické detekci nezbytná a na níž výkon této detekce stojí) po této době (patrně nárůstem únavy lidského organismu) klesá, což nám potvrdili i medicínští odborníci, kteří se nejen touto činností zabývají, ale kteří tuto detekci v současnosti využívají i v lékařském oboru. Toto omezení musí celá pracovní skupina respektovat, i když to náš výzkum zdržuje.

V roce 2014 realizovala pracovní skupina SE-3 celkem 37 celodenních exkurzí do dotyčné centrální oblasti Jižní části Moravského krasu. Při několika posledních z nich nám telegnostická detekce odhalila pod náhorní plošinou levostranného břehu Říčky anomálii o rozměrech cca 70x80 m! Podle reakcí virgulí drátové a pružinové jde o rozsáhlý dóm plný vody ležící poměrně nedaleko severním směrem od prvních dvou Velkých dómů Ochozské jeskyně. Při hledání západní hranice této anomálie (kterou se pro nedostatek času nepodařilo už přesně zaměřit), byla detekována cca 6 m široká chodba, která nás přivedla k neznámému portálu jeskyně. Tuto neznámou jeskyni jsme pracovně nazvali „Seniorská jeskyně“.

Lze předpokládat, že přes tento portál je možno proniknout do zjištěné velké anomálie. Tento svůj objev jsme zveřejnili článkem a fotografiemi, zaslanými do periodika Speleo v prosinci 2014. Tento článek s fotografiemi jsme také zaslali e-mailem předsedovi ZO p. Vyhnánkovi (bez odezvy) a jednatele ZO p. Kosovi. Petr Kos přislíbil projednání objevu se Správou CHKO tak, aby byla prioritně zajištěna možnost výzkumu této lokality členy ZO 6-12. Také jsme zprávu o výsledcích naší práce (jak je již výše uvedeno) zaslali s dvěma zmenšenými mapkami redakci sborníku „Speleoforum 2015“

Kromě toho, že kolektiv SE-3 výsledky své práce poskytnul ČSS k publikaci, připravuje pro „Galerii Speleofora“ postery zobrazující a vysvětlující naši práci v centrální oblasti Jižní části Moravského krasu a její smysl.

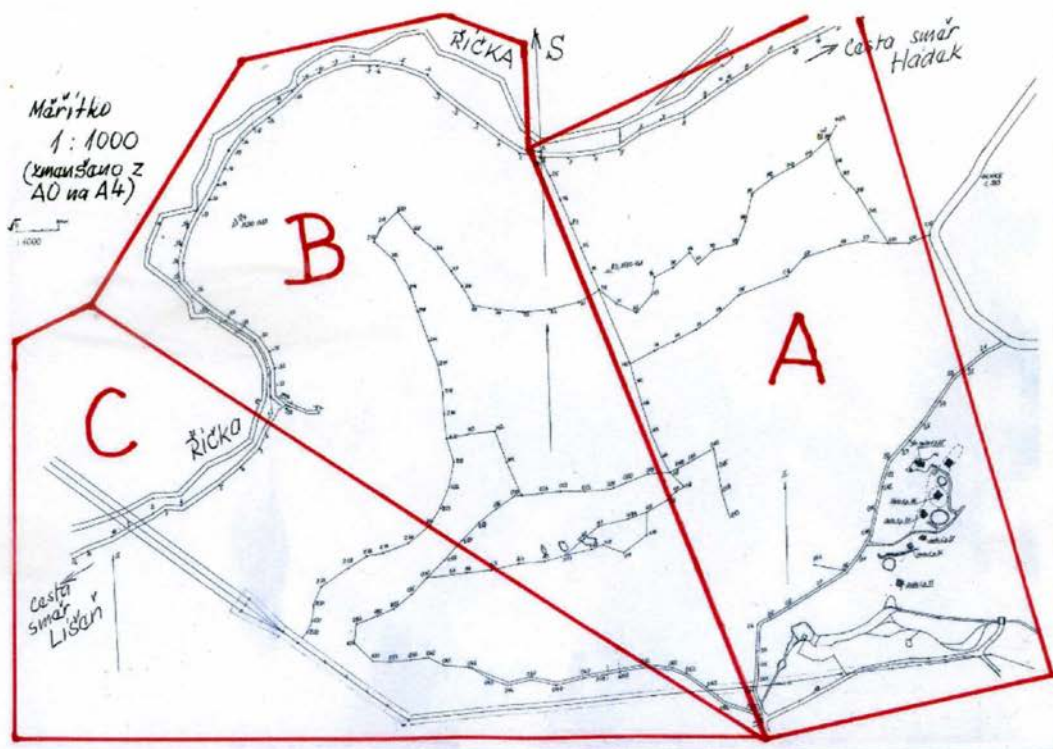
V posledním týdnu ledna 2015 je již připraveno 8 posterů o rozměru 1x1 metr a dva postery o rozměru 1x1,5 metru. Tento počet není zatím zdaleka konečný, bude jich zhotoveno tolik, kolik bude zapotřebí k seznámení účastníků „Speleofora 2015“ s naší prací vyčerpávajícím způsobem. Připravujeme také sedmou ročenku Edice SE-3 na CD.

Přílohy: Mapky - T 620, T 740, T 811, P 001.

Poznámka k přílohám:

- 1.) Mapka T 620 je zmenšeninou naší mapy 1 : 1 000, zahrnující oblast v délce 1 250m a v šířce 880 m.
- 2.) Mapka T 740 je zmenšeninou téže mapy se zakreslením zaměřených i nezaměřených anomálií (viz vysvětlivky).
- 3.) Mapka T 811 je zmenšeninou téže mapy se zakreslením sektorů A, B a C, které byly postupně zkoumány.

Mapka P 001 je zmenšeninou téže mapy (v barevném provedení), ve které jsou zakresleny jen přesně zaměřené anomálie.

9. Shrnutí

V roce 2014 se činnosti členů ZO 6-12 zaměřovala na různé aktivity. Jednalo se o společenské, vědecké, ale i badatelské podniky. Vesměs se však týkaly jiných lokalit, nežli vlastních, na které máme vyřizeny zákonné výjimky od Správy CHKO MK. Řádných pracovišť se proto dotkla členská aktivita jen minimálně. Zmínit lze několik pracovních exkurzí do šachty j. Řičánkova skála a Mechového závrtu, které by bylo vhodné v příštím období rozhojnit.

Aktivní práci na povrchu jižní části Moravského krasu vykonávali pracovní členové skupiny SE-3, kteří nejen, že přispěli k poznání ochozských plošin svou telegnostickou detekcí, ale lokalizovaly také dosud neregistrovaný vchod nové jeskyně v Údolí Řičky.

Dluhem pro další rok zůstává dokončení závěrečné zprávy z průzkumů j. Netopýrky, Řičánkovy skály a lomu Mokrý, které by měly být nezbytným předělem v našem dalším plánovaném průzkumu jeskyní v masivu Mokřské plošiny a údolí Hostěnického potoka.

Vypracoval: jednatel ZO Mgr. Petr Kos

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 0 :

Úvodní slovo :

Obsah :

- 1. Úvodní slovo – předmluva.
L. Slezák : Zdvžený prst !**
- 2. Obsah ročenky**
- 3. Výroční zpráva ZO 6 - 12**

Koordinátor tématických okruhů a autor předmluvy :

Mgr Ladislav Slezák

Redakční spolupráce :

Richard Cendelín

Josef Pokorný

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 1 :

Jak vznikal a tvořil se Moravský kras.

Vzhledem k náročnosti tohoto tématu, a vzhledem k tomu, že na tato témata vychází v současnosti rozsáhlá odborná díla, dovolíme si jen na ně upozornit :

Obsah :

Prof. RNDr Rudolf Musil, DrSc : Morava v době ledové.

Richard Trampler : Macocha

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

**Mgr Ladislav Slezák
Richard Cendelín
Josef Pokorný**

MORAVA V DOBĚ LEDOVÉ

Prostředí posledního glaciálu a metody jeho poznávání

Rudolf Musil

muni
PRESS

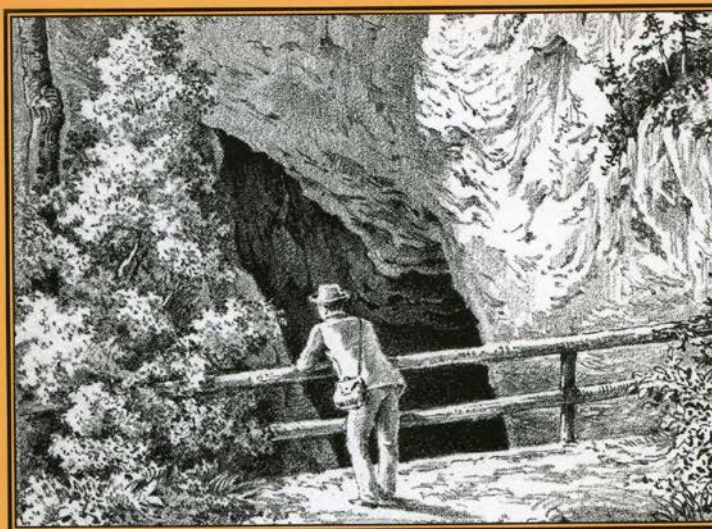
Prostředí posledního glaciálu a metody jeho poznávání. (Stručně obsah : Paleontologický výzkum, pleistocén, doba ledová a klima, fosilní obratlovci , fosilní savci, monografie, paleontologie). Vydala Masarykova universita v Brně, r. 2014, 228 stran.

SPRÁVA JESKYNÍ ČESKÉ REPUBLIKY

ACTA SPELEOLOGICA

MACOCHA OD R. TRAMPLERA

PROFESORA VÍDEŇSKÉ
MĚSTSKÉ VYŠŠÍ REÁLNÉ ŠKOLY

VOL. 5/2014
ISBN 978-80-87309-27-8
ISSN 1804-3313

EDITOR:
PETR ZAJÍČEK

Historický popis propasti Macocha. Z německého originálu, který vyšel v r. 1891 ve Vídni přeložil Mgr Milan Koudelka, v Edici „Acta speleologica“ vydala Správa jeskyní České republiky.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 3 :

Od redakčního krýglu....

Obsah :

Josef Pokorný : Vznik SE – 3, historie této pracovní skupiny a výsledky z toho plynoucí.

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

**Mgr Ladislav Slezák
Richard Cendelín
Josef Pokorný**

Josef Pokorný :

Vznik SE – 3, historie této pracovní skupiny a výsledky z toho plynoucí.

Všechno, co se kdy událo, má svůj děj, tedy historii. I pracovní skupina, která si říká **SE – 3**, (což jsou ve své podstatě **tři aktivní senioři a jejich obětaví kamarádi**), má svoji historii. Je to povídání o tom, jak tři aktivní a pracovití stárnoucí speleologové našli k sobě cestu a začali, nejprve zkušebně, ale stále cílevědoměji rozvíjet svoje aktivity.

Pro ty, kteří nás neznají se nejprve představíme. Hlavní osobou seniorské pracovní skupiny je **Lad'a Slezák**. (Narozen v r. 1934). Profesně je to geolog, s více jak šedesátiletou praxí v krasovém výzkumu. Je detailním znalcem Moravského krasu. Od svých patnácti let je aktivním speleologem a je emeritním ředitelem Správy českých a moravských jeskyní.

Říkáme mu **Koordinátor**. Takový titul přísluší člověku, který dokáže odborně, smysluplně a cílevědomě řídit pracovní kolektiv, Bez Koordinátora by náš pracovní kolektiv nebyl tím, čím je. Dokáže pracovat s virgulí (má s tím zkušenosti z doby, kdy pracoval v kolektivu RNDr Jaroslava Dvořáka na geologickém mapování Moravského krasu v letech 1956 - 1959) a objektivně vyhodnotit získané poznatky. Je objevitelem řady jeskyní.

Dalším z trojice je **Richard Cendelín**. (Narozen v r. 1945). Je to praktický speleolog, profesně stavební technik. 2.06. 1962 jako sedmnáctiletý se stal členem Sloupské skupiny Speleologického klubu Brno, vedenou Otou Ondrouškem (členové Jan Kachlír, Richard Šíkula), která v únoru až květnu 1961 objevila jeskynní systém za skalisky Evropou a Indií ve Sloupu. Podílel se na dalších objevných pracech na této lokalitě. Tato skupina byla první skupinou, která se přihlásila k samostatnému Oddělení pro výzkum krasu Moravského muzea Brno, které bylo založeno 1. 01. 1960, jehož vedoucím byl Promovaný geolog Ladislav Slezák (dále jen Krasové oddělení).

Tato skupina dále

- 1.) Otevírala raritní ventarolu pod hřebenáči Otec, Matka a Syn, která ústí do tohoto hypotetického systému výše uvedených jeskyní. Práce na této lokalitě byly zahájeny v r. 1965.
- 2.) Podílela se na výzkumu Sloupsko-Šošůvského jeskynního bludiště – horního a dolního patra (Wankelova jezírka ve spolupráci s HBZS Ostrava – Radvanice).
Na základě myšlenky Richarda Cendelína učinila objevy ve III. vchodu Sloupsko-Šošůvských jeskyní – Propástce v r. 1966.
- 3.) Započala výzkumné a prolongační práce v propasti „U obrázku“.

Na základě písemné dohody sjednané dne 29. dubna 1969 s podnikem Moravský kras, provoz a výzkum jeskyní v Blansku začala se tato skupina považovat za součást organizace Moravský kras v Blansku a jako taková začala vystupovat na veřejnosti pod názvem Speleologická skupina Sloup – Moravský kras Blansko.

Na své pracovní poradě, konané dne 7. června 1969 ve Sloupu členové Sloupské skupiny (Pavel Bubla, Richard Cendelín, Jan Kachlír, Richard Šíkula, Zdeněk Tůma) jednomyslně odvolali z funkce vedoucího a z členství ve skupině pana Otou Ondrouška a novým vedoucím skupiny zvolila ze svého středu Richarda Cendelína.

Veškeré úsilí této skupiny se zaměřilo na výzkum propasti „U obrázku“ v Pustém žlebu, kde byly dne 29. 01. 1972 učiněny nové objevy – objevitelé R. Cendelín, J Kachlír, Promovaný geolog L. Slezák, Z. Tůma a J. Webr.

Výše uvedená skupina ukončila svoji činnost 31.12. 1976 na základě zrušení dohody o spolupráci ze dne 15. září 1976 ze strany ředitele Moravského krasu, provozu a výzkumu jeskyní v Blansku, Josefa Šebely.

V průběhu života se stal Richard Cendelín blízkým spolupracovníkem a nerozlučným kamarádem Ladi. Slezáka. I on dokáže pracovat s virgulí.

Třetím v této trojici je dědek poděš praštěný jeskyněmi **Josef Pokorný**. (Narozen v r. 1933) který se mezi těmi dvěma prostě „našel“. Profesionálně je to logistik, typický týlový pracovník, který je už z praktického života zvyklý vytvářet lidem podmínky k práci. Jeho žena jej kdysi nazvala „dědek praštěný jeskyněmi“ a on to používá jako titul. V kolektivu dělá to, co umí – snaží se spolupracovníkům vytvářet podmínky k práci.

Tak, teď jste se s námi alespoň ve stručnosti seznámili a já mohu začít svoje povídání. Josef se jako devětačtyřicetiletý dostal mezi jeskyňáře a jejich speleologické aktivity jej upoutaly natolik, že se stal jedním z nich. Ne, že by ho zvláště bavilo (v tom jeho věku) ložit, ale zajímalo ho, jak celá krasová krajina vznikala. I když se tehdy přece jen ještě učil lezeckým technikám, bylo pro něj prioritní poznávat vývoj krasu. Dvacet šest let pracoval v ZO 6 – 11. Složil zde v osmdesátých letech dvacátého století úspěšně Zkoušky speleologického minima a následně Zkoušky speleologa I. stupně.

Po letech práce v ZO 6 - 11 požádal v roce 2007 ZO 6 – 12 o možnost přechodu do jejich ZO. ZO 6 – 12 jeho přestup projednala a na výroční členské schůzi odsouhlasila všemi členy bez námitek. Důvod odchodu ze ZO 6 – 11 je jeho osobní záležitostí a není předmětem tohoto povídání. Nicméně do historie Pracovní skupiny SE – 3 to patří.

Protože Josef jsem já, autor těchto řádků, dovoluji mi, abych z tohoto místa **poděkoval bratřím Himmelům za všechno, co jsem se od nich mohl za 26 let spolupráce naučit**. Získané vědomosti jsou vždycky největším bohatstvím člověka. Bez toho, co mne naučili bych dnes nebyl tím, čím jsem.

Také mi dovoluji, abych ve svém vyprávění dále pokračoval „ich formou“. Historie vlastně začíná tehdy ještě v ZO 6 – 11. Původně jsme se snažili otevřít v Ochozské jeskyni pokračování chodby Zkamenělé řeky. Posléze byly tyto práce zastaveny, ale ve Zkamenělé řece začal pracovat Dr. Kadlec z Geografického ústavu Československé akademie věd Praha a já jsem se s ním seznámil.

Při jednom z našich setkání mi Dr. Kadlec vyprávěl, že na náhorní plošinu nad Zkamenělou řekou objevil závrt, které mohou se Zkamenělou řekou komunikovat. I vydal jsem se tehdy, o víkend, 18. listopadu 2006 na náhorní planinu nad levobřežním svahem Hádeckého údolí, abych se pokusil tyto závrt také najít. Dnes předpokládám, že Dr. Kadlec měl na mysli tři staré lomky, založené na jakési tektonické poruše, patrně skupině závrtů, která zde rozrušila vápencový materiál tak, že se stal (v oné době těžby) snadnější kořistí dávných tehdejších lomařů – vápeníků. Tyto lomky leží v porostu přibližně jižně od kóty 414,4 m. Najdete je zakresleny na naší mapě. Mohly to ale také být jámy s vápenkami v severozápadní části ostrožny.

Já jsem je tehdy ty lomky nenašel. Prostě jsem je minul. Při svém průzkumu terénem jsem se dostal až na chobot údolního meandru nad Prvním propadáním Hádecké Řičky. Zde jsem našel jakousi záhadnou proláčku, kterou jsem považoval za hledaný závrt. Když jsem se vracel přes náhorní plošinu, potkal jsem zde tehdy Lad'u s Richardem, se kterými jsem se z práce v krasu znal a vyprávěl jim o tom, co jsem našel.

Oni projevíli zájem a chtěli, abych jim svůj nálezu ukázal. Tak jsem se s nimi k tomu místu vrátil. Lad'a vyndal z batohu polní lopatku a odryl trochu zeminy. Dokázal mi, že v případě mého nálezu jde o starou, zborcenou vápenickou pec. Možná i toto mohl mít Dr. Kadlec

na mysl. Pak hoši vytáhli svoje virgule a začali s telegnostickou detekcí tohoto prostoru. Nejprve objevili na severním skalním okraji údolního meandru abri, které pracovně nazvali „Abri U dubu“. Tento skalní převis byl především zajímavý tím, že se nachází nad jakousi skalní římsou, na jejímž okraji tvořila rovinanina z vápencových balvanů jakousi předprseň. Možná mám zjitřenou fantazii, ale vypadalo to, jako by pod abri nocoval voják, a obložil skalní římsu balvany, které jej jednak chránily, jednak jej skrývaly před pohledem z údolí. Vše to mělo jakousi patinu stáří. Bylo to jaksi obrostlé mechem a vypadalo to, že na tomto místě nikdo dlouho nebyl. Snad to bylo ještě z konce války, kdy se o údolí bojovalo. Po prozkoumání abri jsme se vrátili zpět na vrchol chobotu.

Pak je detekce vedla na druhou stranu chobotu a se svahu dolů do údolí. Šel jsem schůdnější cestou a najednou jsem věděl, kam je ty jejich virgule táhnou. Když jsme se sešli u závrtu před Ochozskou jeskyní, musel jsem se smát. A tehdy objevil Lad'a v údolí před jeskyní to, co nazval potom „Katavotrony“. Práce těch hochů, věkově mých vrstevníků, mne začala zajímat. Nabídl jsem jim svoji spoluúčast na jejich akcích a získávání poznatků a oni moji nabídku – kupodivu – přijali. Takže – byli jsme tři senioři – jedna parta. Vymysleli jsme si zkratku SE – 3 pod níž vystupujeme. Naší mateřskou základní organizací je ZO 6 – 12, Speleologický klub Brno.

Na oplátku mne ti dva pozvali na exkurzi do severní části krasu a následně jsem už šel s nimi jako jeden z nich. Po několika mých účastech na exkurzích s nimi jsem dostal od nich úkol : Najít v terénu přibližně místo, kde leží Zkamenělá řeka, aby zde mohli provést telegnostickou detekci. Měl jsem na to asi 14 dnů.

Jediným použitelným pevným bodem v terénu byl tehdy horní vchod do Labyrintu Ochozské jeskyně. Vzal jsem tedy mapu Ochozské jeskyně v měřítku 1 : 500 z roku 1944, jejímž autorem je kolektiv RNDr Přemysla Ryšavého. Na této mapě jsem odměřil azimut a vzdušnou vzdálenost Zkamenělé řeky od Horního vchodu a údaje pečlivě zapsal. Následně jsme v terénu vedli (pomocí buzoly Sport a odměřování vzdálenosti třicetimetrovým pásmem!) od Horního vchodu Ochozské jeskyně polygon – linii v naměřeném azimutu a vzdálenosti. Při představě snahy o přesné zaměřování těchto hodnot v lese mezi stromy a porostem mi ještě dnes běhá mráz po zádech. Prostě jsem se bál, že díky přírodním podmínkám, porostu a členitosti terénu cílové místo nad Zkamenělou řekou netrefím ! Pak jsme došli na místo, kde jsem „se staženým hýžd'ovým svalstvem“ pln obav, že jsem „vedle“, suveréně prohlásil, že „tady někde by mohla být Zkamenělá řeka !“

Ti dva moji staronoví kamarádi vybalili svoje virgule, které jim následně začaly v ruce „pracovat“. Začali mi popisovat co je – podle těch jejich virgulí – pod nimi. Mě se z toho „protáčely panenky“, protože to, co mi popisovali, odpovídalo mé představě Zkamenělé řeky za úžinou Branka. Že bych se přes to všecko trefil ? Vzpomněl jsem si na úsloví mé babičky, která říkala, že „čím hloupější je sedlák, tím větší má brambory“. Jestli jsme skutečně nad Zkamenělou řekou, tak se snad dá tímto úslovím výsledek mých snah vysvětlit. Když mi popsali chodbu, která odpovídala podélnému průkopu patrně z dob činnosti VDT, jejich virgule „zvadly“, aby se o deset metrů dál opět „ztopořily“ a zaznamenaly prostor o šířce cca 30 m. Dodnes jsem z těchto jejich zjištění „na větvi“. Tehdy jsem to ještě do ničeho nezakresloval, ani mne, ani je to nenapadlo. Dnes bych ta místa v terénu už nejspíš nenašel. Ačkoliv Ony všechny naše současné poznatky do těchto míst směřují !

V létě mne vzali sebou do Javoříčka a tak jsem se mohl seznámit i s tehdy nově objeveným Olomouckým dómem a s okolím Javoříčka od Třesínské naučné stezky přes Řimické vývěry a Rachavy na severu až po Průchodnice na jihu. Bydleli jsme v chatce pana Viléma Švece v Kadeříně. Tento (dosud žijící) muž je synovcem objevitele Javoříčských jeskyní, lesního Viléma Švece. A z té rodiny pocházel i RNDr Vladimír Panoš, první předseda České speleologické společnosti. Náš ubytovatel, pan Vilém Švec se svým přítelem (dnes již zem-

řelým) Jankem Ženožičkou se tehdy už asi třetí rok pokoušeli o otvírku nové, jimi objevené Kadeřínské jeskyně. Dá se říct, že toho už měli dost vykopáno. To se psal rok 2007.

V roce 2008 jsme opět společně strávili týden v Kadeříně. Pak odejel Lad'a, (jak je u něj každoročně tradicí) na chalupu ve Velkém Tresném a já jsem se věnoval s Richardem a s kamarádem Jirkou Ratiborským a několika mladými ze ZO 6 – 12 výzkumu, zaměření a zmapování okolí jeskyně Májové (č.Ř – 3, JESO 1415). Několik indicií, mimo jiné některé poznatky RNDr Rudolfa Burkhardta napovídaly, že tato jeskyňka může být klíčem k tajemství neznámého jeskynního systému, paralelního s Ochozskou jeskyní. (I když o ní Himmelové píšou, že je bezvýznamná).

Ve stěně skalního meandru, vytvořeného patrně dávným tokem našel Pája Chaloupský při hledání místa, odkud by bylo možné udělat smysluplný snímek Májové jeskyně zajímavé abri. Byla to spíš opět taková skalní římsa s úzkou ale asi dva a půl metru dlouhou skalní puklinou, vedoucí do nitra skal. Nazvali jsme to pracovně „Pájovo abri“.

Po návratu Ladi z chalupy jsme se věnovali telegnostickým průzkumům vod ve Křtinském údolí. Hlavními aktéry byli Lad'a s Richardem. Já jen spíš jako divák a pozorovatel, sem tam i pomocník. Uvědomoval jsem si, že takový průzkum má smysl, pokud se zjištěné poznatky dají zmapovat. Ve svém volném čase jsem se s kamarádem Jirkou Ratiborským pokoušel pomocí kompasu a pásma vytvořit jakousi mapu Skrejšen, která by mohla být podkladem pro zakreslení anomálií. Byl to ale jen „výcvik“ pro realizaci pozdější dokumentace – vytvoření pevných bodů v terénu pro přesnou orientaci a následné vytvoření mapy těchto bodů v prostoru levobřežní náhorní planiny Hádeckého žlebu. v měřítku 1 : 1 000. Ale tak daleko ještě nejsme.

17. ledna 2009, v zimní mrazivý den jsme podnikli výpad do Hádeckého žlebu, zda zde neobjevíme nějakou ventarolu – výron teplého vzduchu z podzemí. Ke svému údivu jsme tehdy zjistili, že asi 80 metrů pod Estavelou Říčka v délce asi 200 metrů nezamrzá. Začíná to v místech, kde se Říčka v jednom z meandrů přibližuje velmi blízko k cestě a břeh zde tvoří velmi strmý, asi šestimetrový sráz. V meandru toku Říčky je veliký balvan, pod kterým patrně vyvěrají do toku Říčky teplejší vody z podzemí.

Měli jsme v té době, především díky Lad'ovi a Richardovi spoustu poznatků, mapek a fotografií. Něco z toho jsme poslali do Spelea a do Sborníku „Speleoforum“, ale pořád zůstávala hromada poznatků, které jsme chtěli nějak uplatnit. Jenže rozsah těch poznatků byl příliš objemný. A tehdy jsem dostal nápad, že tyto poznatky smysluplně seřadíme a zpracujeme do několika tématických okruhů, vypálíme na CD jako textovou dokumentační náplň a nabídneme účastníkům Speleofora 2009. Tak vlastně vznikla první ročenka Edice SE – 3. Od té doby se nám daří pravidelně ke Speleoforu vydat poznatky svoje a poznatky našich externích spolupracovníků jako ročenky na CD. Těch našich ročenek už vyšlo šest, Pokud se toho dožijeme, vyjde na Speleoforu 2015 sedmá ročenka.

Rozsah informací trochu kolísá, ale těch šest ročenek, vypálených na CD představuje celkem 1 285 MB speleologických materiálů. Průměr na jednu ročenku vychází cca 215 MB. Zkusili jsme dokumentačně jednu takovou ročenku vytisknout na papír, oboustranně, do formátu A4. Je to pořádná „bichle“. Domníváme se, že CD zabere daleko méně prostoru a že je to forma předávání informací budoucnosti. Zájemců o koupi sice moc není, většinou těch CD víc rozdáme než prodáme, takže je to záležitost více méně prodělečná, ale zatím do této (podle nás užitečné) činnosti cpeme vlastní úspory.

Ale vraťme se zpět do krasu. Se svým poznatkem o tom, že Říčka v jednom úseku svého povrchového toku nezamrzá jsme se nikde nechlubili, zatím jsme si ho nechávali pro sebe a hledali jsme způsob, jak zjistit, odkud teplejší voda či vody do Říčky přitékají. Měření teplot vody v létě přesným digitálním elektronickým teploměrem nijak výrazná nová zjištění

nepřinesla. Rozdíl mezi teplotou vody v Říčce a teplotou vody pod zmíněným balvanem byl jen 0,5 ° C. Teplota vody v Hostěnickém propadání tehdy změřena nebyla.

Trochu jiná situace nastala, když Lad'a s Richardem, každý zvlášť a víceméně nezávisle na sobě zjistili na cestě od Hádeckého rybníka k Prvnímu propadání Hádecké Říčky (Dle Himmela propadání „B“) na několika místech telegnostické anomálie, nasvědčující, že cestu podtékají směrem do Říčky na několika místech prameny vod.

Abychom získali správnou představu o vodách, tekoucích do Říčky, provedli jsme od první, výše zmíněné anomálie zaměření pevných bodů. Rozteč jednotlivých pevných bodů byla stanovena na maximálně 30 m. V rámci potřeby byly některé rozteče kratší. Byl to začátek budoucí mapy zkoumaného území. Místo, kde začínala první anomálie bylo označeno jako Pevný bod 0. (Dále jen PB 0 a pod). Od PB 0 byla trasa vedena směrem na východ, k hrázi Hádeckého rybníka. Kromě měření vzdáleností byly mezi jednotlivými PB měřeny i azimuty pomocí kompasu. (Za tím účelem byl z buzoly „Sport“ a dalších pomůcek včetně fotostativu vytvořen přístroj systému „Made in Domanico-Delanico“ se kterým se dalo měření uspokojivě provádět.

Tato první trasa kolem cesty byla jen číslována a obsahuje celkem 16 PB, při čemž PB 16 leží uprostřed víka skruže, nacházející se u hráze. Měření proběhlo dne 18. října r. 2011 a v několika následujících dnech jsem zjištěné hodnoty zakreslil do mapy cesty, doplněné o zaměřené pevné body. Tato mapa už byla pro přehlednost a možnost dalšího zakreslování koncipována v měřítku 1 : 1 000. V návaznosti na to provedla Pracovní skupina SE – 3 dne 1. listopadu 2011 zaměření trasy směrem na západ od PB 0 a to dalších 7 PB. Protože PB měřené na východ od PB 0 měly jen prosté číslování bylo pro snadnější rozlišení označeno západní číslování znaménkem „mínus“. Bylo zaměřeno a vyznačeno dalších 7 bodů. Poslední z nich, PB – 7 (čti mínus sedm) leží na druhé straně cesty naproti Prvnímu propadání Hádecké Říčky.

Pak se práce na tvorbě a mapování pevných bodů téměř na víc jak půl roku zastavily. Příčinou byl můj zdravotní stav. Naštěstí jsem byl včas dopraven do „Opravařského servisu srdečních závad“, kde mi dovední zdravotní seřizovači po týdenním odborném vyšetření, včetně vyšetření na tomografu provedli střední opravu srdce (3 bypasy) a po následném měsíčním pobytu v „rehabilitačním středisku“ (Lázně Teplice nad Bečvou v těsné blízkosti Zbrašovských aragonitových jeskyní a Hranické propasti) jsem se zvolna, ale po stále náročnějším cvičení vracel do kondice. Díky těmto zdravotním opatřením jsem se už od 9. listopadu 2012 do 28. května 2013 mohl s pomocí svého kamaráda Jiřího Ratiborského věnovat podrobnému zmapování prolákliny Vilémova údolíčka a přilehlého okolí a následně od 2. července 2013 už jsem mohl se svým kamarádem Jirkou navázat na předchozí zaměřování v Hádeckém žlebu (údolí Hádecké Říčky) a od uvedeného data začít prodlužovat zaměřování PB k Ochozské jeskyni (PB – 35). (Čti mínus 35). Odtud jsme začali trasu kolem cesty nově číslovat (PB 01) a zaměření PB kolem cesty jsme dotáhli v průběhu září 2013 až k nově vybudované lávce u Vývěru V 1 (PB 38). Pak jsme přešli na náhorní planinu, ležící nad levým břehem Hádeckého žlebu a zde jsme začali v terénu planiny (místy s hustým mladým porostem) cílevědomě zaměřovat několik tras.

V té době se k nám už přidávají hlavní aktéři SE – 3, Lad'a Slezák a Richard Cendelín a do námi vytvořených map Vilémova údolíčka, Hádeckého žlebu a levobřežní náhorní planiny se sítí pevných bodů se začínají zakreslovat jejich telegnostické poznatky. Rok 2014 už probíhá zcela v cílevědomém zkoumání prostoru náhorní planiny kolem kóty 414,4 metrů nad mořem. Od 7. ledna do 9. prosince roku 2014 proběhlo 37 exkurzí do krasu, kdy byly s provázáním na sítí pevných bodů zaměřeny poznatky telegnosticky zjištěných anomálií a jejich zakreslení do tvořené mapy 1 : 1 000. V roce 2015 stále pokračujeme.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 2 : Nové poznatky z Moravského krasu :

Obsah :

- 1.) Ladislav Slezák, Richard Cendelín, Josef Pokorný :
Aplikace telegnostického mapování při řešení hydrografie
Říčky a Hostěnického potoka v Jižní části Moravského krasu.**
- 2.) Ladislav Slezák :
Seniorská jeskyně – nová jeskyně na obzoru.**

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

**Ladislav Slezák
Richard Cendelín
Josef Pokorný**

Aplikace telegnostického mapování při řešení hydrografie Říčky a Hostěnického potoka v jižní části Moravského krasu.

Ladislav Slezák, Richard Cendelín, Josef Pokorný.

Sestava :

Kapitola první : Úvod.

**Hydrografie známé části Ochozské jeskyně.
Paleomorfologie území**

Kapitola druhá : Metodika práce s virgulemi.

Popis a výsledky telegnostického měření sledovaného území.

Telegnostická interpretace.

Přílohy : Mapa studovaného území 1 : 1000 (zmenšeno na A 4) s půdorysy detekovaných anomálií.

Kapitola první :

Úvod :

Jižní část Moravského krasu, z hlediska speleologického bádání, má svoje historické „nej“. Tím příjemným je bezprostřední blízkost Brna a tím i lehká dostupnost, tím druhým je historicky tradovaný omyl, že už nemá praktické speleologii co nabídnout.

Opak je pravdou, zvláště u toho druhého „nej“. Tak jako starší generace geomorfologů, kteří se zabývali krasem a jeho genezí tvrdošjně obhajovala dobu vzniku jeskynních soustav v devonských vápencích Moravského krasu jako proces mladý, tj. kvarterní, pokročivší poznatky podporují hlediska odlišná.

Většina dnešních badatelů bere za samozřejmost, že kolébkou vzniku a dalšího vývoje je období po odeznění Karpatské orogeneze se všemi důsledky. Deformace východního okraje Českého masivu, jehož součástí je i soubor devonských vápenců Moravského krasu, byla tak „devastována“, že pro tvorbu rychlých a rozsáhlých krasových procesů nastalo optimální období. Hluboká údolí, rozsáhlá síť podzemního odvodňování systémy složitých jeskyní využila nabídku tektonických poruch, otevřených puklin i oživení starých linií z období Kaledonské orogeneze.

Vertikální pohyby podloží pak určily hlavní i lokální erozní báze vodních toků. Tektonické linie s převahou směrů S – J a SSV – JJZ, přetínané směry SZ – JV ze změnil na hlavní vodní kolektory, protínající celé území od severu k jihu. Podzemní pouť pak vody opouštěly na jižním kontaktu s nekrasovým územím.

Tato optimální krasová činnost byla však postupně zastavena transgresí mladotřetihorního moře postupujícího do území Moravského krasu od jihu, z oblasti Vídeňské pánve. Rapidně se tak změnil spádové poměry volných toků, jejich spádových křivek a téměř ustala horizontální přeprava fluviačních materiálů. Jeskynní dutiny se tak na dlouhou dobu (až do regrese Bádenského moře) staly nezměrnými rezervoáry vod.

Zlomové období přinesl pleistocén, kdy po ústupu moře vzniká nová říční síť, prohlubují se dolní díly exhumovaných předneogenních údolí a dominantní řeka Svitava zcela rozbíjí hydrografickou soustavu celého území Moravského krasu. Nově fungující (v kontextu střídajících se ledových a meziledových dob) vodoteče rozhybaly transporty jinak stabilních fluviačních sedimentů. Přichází období hluboké eroze.

Dominantní řeka Svitava zůstala věrná svému severojižnímu směru, zpětnou erozí vnikla do Blanenského prolomu a se zvětšením svého povodí nabrala na mohutnosti. Splavniny z území Moravského krasu (zvětraliny jury, křídly, paleogénu, neogénu, i vápenců a křemitých sedimentů karbonských či podložních klastik včetně granitu Brněnské vyvřeliny), putovaly k jihu do Brněnské kotliny a dále do povodí Moravy. Severní část Moravského krasu je postupně, jako část Střední, exhumována (Nikoliv až na samou skalní bázi předneogenních údolí).

Jižní část Moravského krasu byla exhumací zastižena patrně nejméně. Předneogenní tvary, o jejichž existenci dnes málokterý ze znalců území pochybuje, (lomová těžba v Mokré přináší jednoznačné důkazy) jsou stále pohřbeny. Pleistocénní činnost tamních toků (Říčka, Hostěnický a Ochozský potok) byla vázána „pouze“ na rozsáhlé fluviační redepozice, jejichž důsledkem jsou obrovské deponie v té době ještě volných podzemních prostorách a prohlubování povrchových údolí aktivních toků.

Máme na mysli především Říčku, k jejíž erozní úrovni byly orientovány tlakové odvodňovací cesty Hostěnického potoka. Dnes známá část systému Ochozské jeskyně je fragmentem, představující ukázkou redepozičních poměrů období pleistocénu. Průtočné Hostěnické jezero s přepadem do Kamenného žlíbku odlehčovalo sedimentární přebytky do soustavy ponorů, komunikujících s volnými dutinami Ochozské jeskyně. Část sedimentů vynesl z jeskyně Hostěnický potok, který si z jezera otevřel cesty do podzemí (remodelací otevřených puklin a tlakových kanálů vznikla Hadice).

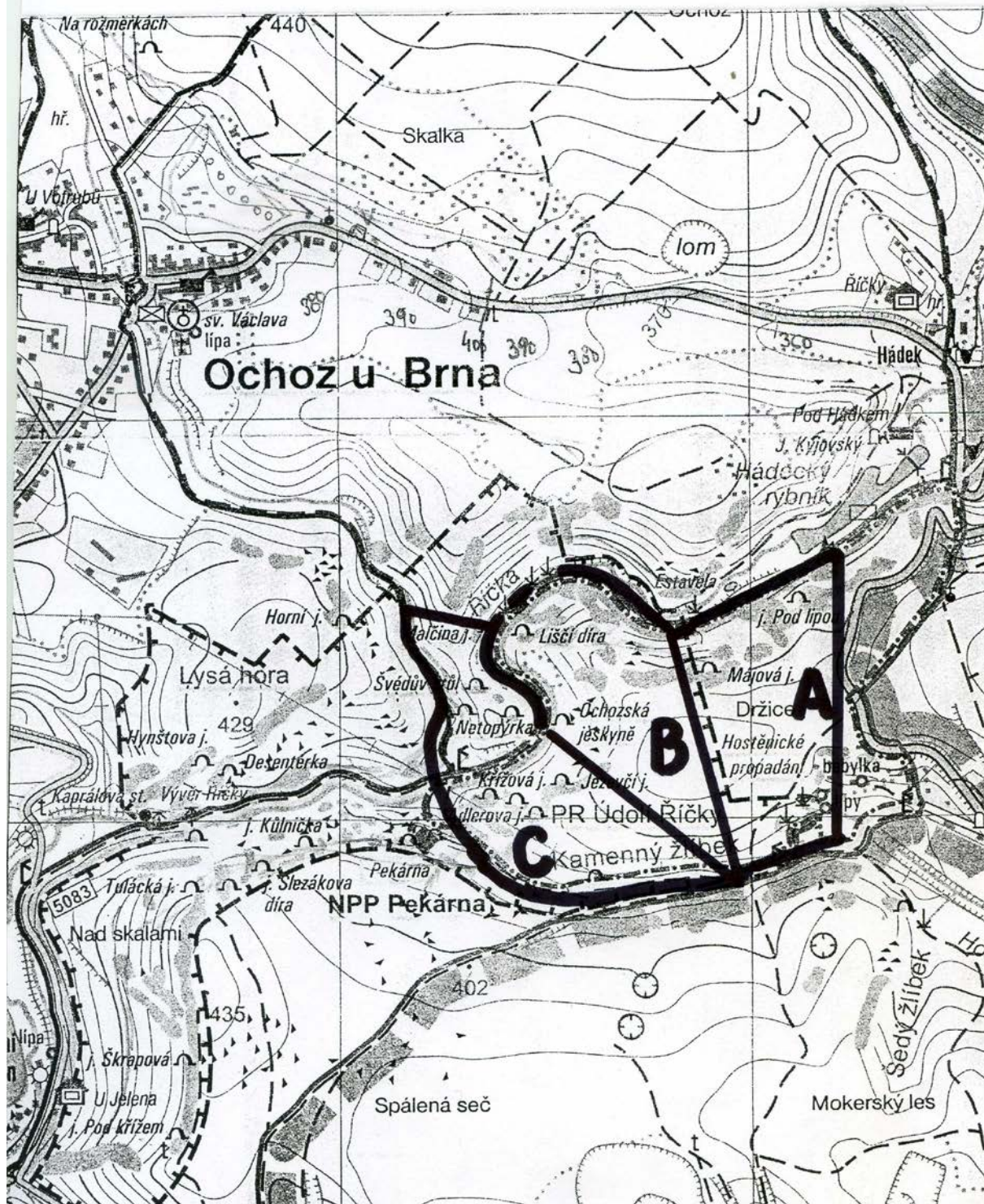
Podzemní vodní komunikace pod úrovní Ochozské jeskyně, které zřejmě v období spodního miocénu (ottnang) volně komunikovaly s úrovněmi vyvěraček v oblasti jižně od Mokré, byly postupně taktéž zahlcovány splavovanými sedimenty a jejich vodní kapacita postupně klesala.

Zásahem do celého systému bylo načepování v místech dnes fungujících vyvěraček Říčky, při kontaktu s bazálními klastiky severního svahu Řícmanicko – Ochozské elevace. Došlo tak k roztržení dosud celistvé akumulace podzemních vod a vytvoření trvale horizontálně komunikující zóny krasových vod. Hluboké partie vodní akumulace tak zůstávají v relativním klidu a představují nedocenitelné zásoby vysoce kvalitních vod.

Aktivní Říčka i Hostěnický potok přesto dnes dotují neznámé podzemní zásobárny a působí jako hnací síla na horizont krasových vod. Podle celé řady hydrologických výzkumů byla sestavována různá schemata jako prognostika drah podzemních vod a jejich kapacit.

Ukázalo se, že celý hydrografický systém je velice komplikovaný a projevuje se v různých závislostech různě. Jediným společným bodem jsou vývěry Řičky I a II u Kaprálova mlýna, kde vody opouštějí soustavu jeskyní.

**OŘIĚTAČNÍ MAPA TĚLEGNOSTICKÉHO PRŮZKUMU
V SEKTORECH A-B V LÉTECH 2011-2014**

Náš zájem jsme soustředili do terénu mezi Estavelou, ponory Říčky, propadání Hostěnického potoka a Kamenný žlíbek. Eliminovat jsme známou část Ochozské jeskyně a zaměřili se na zjišťování podzemních cest aktivních vod a na ně vázaných neznámých podzemních dutin, kterým se pod terénem určitě vyskytují a to v několika úrovních.

Telegnostická detekce nás po zkušebních měřeních zaujala natolik, že jsme nakonec přistoupili k detailnímu proměření celého určeného území. Experimenty našich předchůdců (ing K. Feitl – 1922 a V. Knap – 1948) jen znovu potvrdily složitost situace. Způsob výzkumu i vlastní taktika měření vycházely z maximální nezávislosti každého pracovníka. Spojnicí byly pouze společné konzultace nad graficky zpracovanými dílčími etapami. Ukázalo se, že geodetické doplňovací práce, měření a vytyčování hranic anomálií, jejich zaměření, následné vynesení a vyhodnocení, jsou při horní hranici našich sil a možností. Postupujeme zvolna, ale postupujeme. Motivací jsou nám velice překvapující výsledky.

Objevujeme jeskyně s povrchu a sestavujeme jejich půdorysný plán ! Na ojedinělém projektu pracuje početná skupina dobrovolných nadšenců. Základ tvoří skupina, která dlouhodobě zkoumá Moravský kras. Technické a organizační zázemí a pomocné terénní práce zajišťuje skupina dalších spolupracovníků. Přípravou celého projektu se autoři zabývají soustavně od r. 2008. Dílčí poznatky byly publikovány a jsou k dispozici v rámci „Edice SE – 3“ prezentované každoročně na nosičích CD (ročenky).

Hydrologie známé části Ochozské jeskyně.

Od r. 1830, kdy byla jeskyně objevena, byla následně popisována a prezentována veřejnosti. Známí jeskynní badatelé, jako např. J. Wankel a M. Kříž věnovali průzkumu jeskyně mnoho času a energie. Postupně přes chodbu Hadici byly objeveny Hlavní dómy s chodbou „Zkamenělá řeka“ a „Nová Ochozská jeskyně“ s celou řadou vodních překážek (sifonů), periodicky aktivovaných Hostěnickým potokem (Wankelův sifon, Křížův sifon, Nouackhův sifon, a Sifonová chodba).

Vodami protékaná část jeskyně prozatím končí divokými prostorami v hloubce kolem 40 metrů, přímo pod ponory Hostěnického potoka. Celková délka periodicky aktivovaných řečišť od vchodu pod ponory je 1000 m. Trasa podzemní vodoteče je aktivována v závislosti na kapacitách vtoku Hostěnického potoka do ponorů I. a II. Podle dlouhodobých pozorování, prováděných od r. 1957 členy speleologické skupiny ČSS ZO 6 – 11 (Výstupy publikovány v r. 2013) jsou závislosti následující : Pokud Hostěnický potok, vtékající do ponoru I nepřesáhne kapacitu 35 l. / sec. a nepřeleje se do Vilémova údolíčka, do ponoru II, průtok Ochozskou jeskyní nenastane.

Pokud se však kapacita zvýší na 40 l. / sec., voda se protlačí přes Sifonovou chodbu a inunduje celý úsek řečiště (Nouackhův sifon, Křížův sifon, Wankelův sifon a dosáhne až k útvaru Kužel). Pokud nastane přelití Hostěnického potoka do ponoru II na konci Vilémova údolíčka (kapacita přes 40 l. / sec.) voda protéká celou jeskyní až po trativod Vlevo za vchodem.

Další překračování uvedených kapacit způsobuje, že Hostěnický potok vytéká vchodem jeskyně do údolí. Kapacita průtoku jeskyní je evidentně ovlivněna průchodností Hostěnického propadání II. M. Kříž ve svém společném díle s Fl. Koudelkou (Jeskyně Moravského krasu – uskupení druhé a třetí z r. 1902) popisují obrovské povodně z r. 1879 a 1883 na Hostěnickém potoce a následně i situaci u vchodu do Ochozské jeskyně. Ukazuje se, že evidentně existující, avšak zcela neznámý systém mezi Hostěnickým propadáním a vyvěračkami Říčky je sice funkční, ale dlouhodobě slouží spíše jako odkládiště trvale splavovaných sedimentů Hostěnické sníženiny.

Na tomto místě je potřeba se zmínit i o existenci zcela zasedimentovaných ponorů strmě vertikálního charakteru, které se nacházejí v úrovni dna dnešního řečiště v jeskyni Ochozské. Tyto ponory byly bezúspěšně otevírány do hloubky několika metrů a mají evidentně další, totálně ucpaná pokračování. Jde o tzv. Medvědí trativod, dále o trativod při vyústění chodby Hadice do Hlavních dómů, částečně propustný Líšeňský trativod v Puklinové chodbě.

Mohutná pleistocénní zakládka sedimentů v prostorách Ochozské jeskyně dokládá určitou rytmičnost, nicméně je na bázi oddělena od hrubších kulmských štěrků (zatím ne zcela spolehlivě dokladované provenience) a ukončena jemně kalovými splachovými materiály, které místy zcela vyplňují kdysi volné mezery nad hrubšími sedimenty. Tento způsob sedimentace patrně představuje závěrečnou fázi sedimentaci kalů v bezodtokových prostorách.

Pozoruhodný je profil sedimenty v tzv. Tanečním sále, kde nad hranicí bazálních štěrků se vyskytují čočkovité a kulovité závalky pevnějších šedavých, rezivých a žlutavých téglů, svědčících o velmi krátké transportní dráze (možná jde o vypadlou zátku z některých kominů v nadloží).

V paleohydrografii jeskyně zůstává zatím nevyřešená otázka geneze chodby Zkamenělé řeky, která svými rozměry známého úseku dokládá evidentně horizontální úroveň značných dimenzí s vodní bifurkací přes koncový profil sedimentů. Zavodnění patrně nějakým způsobem komunikuje s vodami a prostorami neznámého systému, o jehož dokumentaci autoři usilují. Tektonicko-litologická pozice Zkamenělé řeky a chodby U Kužele jsou velmi blízké.

Do inundačního systému Hostěnického potoka, jehož část je badatelsky přístupná ve známé části Ochozské jeskyně jsou výrazně zapojeny vody Hádecké Říčky, která odevzdává část svých vodních kapacit ponorům v řečišti za předpokládanou rozvodnicí nedaleko Estavelly (ta za normálních okolností funguje jako vyvěračka Hostěnických vod). Výše zmíněné ponory Říčky (odhadem 1 – 6) odvádějí vody neznámého systému mimo Ochozskou jeskyni a v dostupných jeskyních (s výjimkou Netopýrky a Málčiny?) se s nimi nepotkáváme. Objevují se, tak jako vody ve společných vývěrech Říčky.

Sifonové vyústění vod ve vývěrech jen dokresluje hydrologickou složitost daných terénů. Velice ploché spádové křivky podzemních akumulací nejsou schopny uplatňovat principy zpětné eroze a tím vytvářet podmínky k uvolňování neznámých systémů. Podzemní vody si tak hledají vlastní komunikace (křížení toků, jejich dělení, inundace úpatních suťových kuželů), které hydrografickou situaci dále komplikují.

Z paleohydrografického hlediska je nutno připomenout systém Labyrintu, který představuje mladou členitou komunikaci mezi Kamenným žlíbkem a Ochozskou jeskyní. Jedná se patrně o jednu z cest, kudy přelivové vody z Hostěnického jezera transportovaly lakustrinní materiály do volných prostor jeskyně. Je velmi pravděpodobné, že k tomuto účelu byly využity i prostory chodby „U Kužele“.

Paleogeneze Kamenného žlíbku není dosud spolehlivě vysvětlena (např. nález štěrků uváděných J. Jarkou – 1948) a patrně je možné přiznat původní tvar období před neogenní transgresí. Zahloubení Říčky způsobilo, že Hostěnické vody ustoupily až na dnešní ponorovou linii.

Speleologická bádání na Velké ostrožně (Údolí Říčky – Kamenný žlíbek) představují několik pracovišť. Blízko ponoru II Hostěnického potoka, při patě bývalého lomu Říčánkových, hloubí ZO ČSS 6 – 12 technicky náročnou šachtici s cílem průniku do pokračování Nové Ochozské jeskyně východním směrem. Hynštova ventarola ve zlomu Kamenného žlíbku je rovněž dalším pracovištěm. Jeskyně Puklinová je bezesporu jednou z cest do neznáma. Je však t.č. pod ochranou archeologů. V Adlerově jeskyni a Křížově jeskyni byly práce zastaveny zcela, přestože klasifikace obou jeskyní jako „svahové“ a speleologicky neperspektivní jsou víc jak problematické (geofyzikální i telegnostické prospekce). Tato situace vedla naši pracovní skupinu (SE – 3) pokusit se využít podrobných telegnostických terénních prací s cí-

lem vytvoření půdorysu průběhu neznámých jeskynních prostor v konfiguraci nadmořské výšky 325,0 metrů nad mořem.

Paleomorfologie území.

S ohledem na rozpad hydrografické sítě na území Moravského krasu v období pleistocénu bylo výrazně oslabeno povodí toků v jeho jižní části. Exhumace terénů, pohřbených a modelovaných převážně mořskou činností v období mladého terciéru proběhla v mladších obdobích jen částečně, povětšinou v dosahu aktivních toků.

Snížením hlavní erozní báze Řičky a s tím spojeného zahloubení úseku toku na vápencovém podloží, došlo k načepování podzemních vodních komunikací korespondujících s akumulacemi pod Mokerskou plošinou. Terciérní sedimenty tím zůstaly ve svých depozitech v nerovnostech vápencového povrchu i jeskynních starých systémech (např. Mokerská jeskyně).

Na povrchu denudovaného penepfénu, tak odkrýváme stará údolí, otevřené krasové tvary typu geologických varhan, depresí a jiných podobných forem. V nich se nacházejí sedimenty odpovídající přítomnosti a oscilacím mladotřetihorních záplav. Jen tak namátkou lze uvést několik lokalit. Západní lom cementárny v Mokré, koncentrace sedimentačních železných rud „Nad skalama“ (a v řadě okolních depresí), deprese za jeskyní Pekárnou a další.

Doloženou horní úroveň mořské hladiny je dnes již zničený slap ústřic nad Knechtovou jeskyní v Březině a horizont navrtaných jamek od skulařů. Nedávno byla objevena nová „skulařová“ lokalita (Slezák – Vojanec) severně od Kanic. Intenzivní plošná denudace vápenců postihla i výše položené jeskyně, jejichž nadloží bylo natolik oslabeno, že došlo k prořícení stropů některých jejich horizontálních částí (dnes se jeví jako ploché deprese či závrtové deprese). Do této kategorie je s největší pravděpodobností možné zařadit i jeskynní systém Pekárny. Pleistocénní údolní eroze nám zanechala patrné stopy po abrazních terasách, nad nimiž se vzácně zachovaly zbytky stupňů po ústupech portálů jeskyní, lemovaných amfiteátry blokových kuželů. Je značně pravděpodobné, že denudace některé jeskyně a tvary zlikvidovala zcela.

Při našem telegnostickém průzkumu se tak setkáváme s náhlými ukončeními detekovaných dutin, pravidelněji při srubových stupních horního okraje údolí Řičky. Staré, nízké podpovrchové tvary nám místy překrývají detekované průběhy dutin ve větších hloubkách. Výskyty zbytků abrazní činnosti v údolních stráních Řičky i jejich případné vazby na výskyt sedimentárních železných rud byly již v literatuře zmíněny (Slezák L. 1999, Archeologia technica 11, Sborník přednášek, Technické muzeum Brno). Příspěvek nese název : Slovanští prospektoři a jejich cesty Moravským krasem. Zbytky starých reziduálních sedimentů na uvedených stupních jsou poměrně vzácné (žluté křemité a železité písky a drobné štěrčky siliciového složení) a výskyt železných rudních, pro zpracování využitelných reziduí je zanedbatelný.

Kapitola druhá :

Metodika práce s virgulemi.

Jako jeden z postupů při zpracování uvedeného území (kromě geologie, litologie a tektoniky) byla zakomponována práce (telegnostika) s dvěma druhy virgulí. Drátová a spi-

rálová virgule v rukou nezávisle pracujících virgulářů byla postupně při dílčích měřeních podrobována vzájemné revizi a konečná varianta, v případě obojetné shody, byla použita pro konstrukci grafického vyjádření do příslušného mapového podkladu s vazbou na doplňkovou pomocnou geodetickou síť.

Otázka shody reakcí obou virgulí byla dále korigována ověřenou praxí, představující rozdíly ve vyjádření výplní indikovaných dutin i za předpokladu, že v obou případech nelze určit hloubky, ve kterých se vyskytují. Pokud jde tedy o jeskyně, výsledkem je znázornění několika úrovní podzemních prostor. Zatím co drátová virgule reaguje na změny otevřeného podkladu (otevřené poruchy, vrstevní spáry, dutiny volné i s výplněmi) a směru průběhu anomálií (linie), spirála reaguje kromě dutin převážně na jejich zavodnění bez úzké specifikace na jejich liniový průběh. Rovněž tak nelze i v tomto případě určit přímo hloubky vodních hladin od povrchu terénu.

Naší snahou při práci v terénu bylo (po vyhodnocení geotektonických prvků) zachytit možné anomálie při severním okraji hradby vápencových skalek levého úbočí údolí Říčky jižně od Estavely. Spolehlivě vymezená anomálie byla ukotvena do pomocné měřičské sítě odvozených bodů. Vymapovaná anomálie ukazovala protáhlý tvar, směřující k jihu. Soustavným příčným protínáním anomálie v korekci s reakcemi spirálové virgule nás postupně vedlo k jihojihovýchodu. Vymezená anomálie musela být sledována s maximální pozorností a zřetelem k možným odbočkám či odchylce do jiného směru.

Vykreslená obrysová linie byla vždy vynášena na základě shody reakcí obou virgulí zcela nezávisle. Jedinou nepřesností může být vyznačená šířka detekovaných dutin, kde vzhledem k odlišení se šířky rozcházejí řádově do 1,0 až 1,5 metru. Tato odchylka je vysvětlitelná rozdílným průmětem podzemních prostor k povrchu ve smyslu reakcí obou virgulí.

Drátová virgule zohledňuje průmět s ohledem na případné tektonické linie, které podzemní dutiny predisponují (jejich známé úklony se pohybují v hodnotách $60^\circ - 90^\circ$). Takto pro předpokládané hloubky dutin mezi 70 až 40 metrů pod povrchem na terénu obraz rozšiřují. Na základě těchto předpokladů, v místech zobrazení větších dutin, může jít o prostory, založené na mírněji ukloněných poruchách, nebo o skutečné prostory dómovitého charakteru. Do souboru zobrazení identifikovaných prostor nejsou zahrnuta zlomová pásma, nebo rozvolněné vrstevní soubory vápencového masivu. Důvodem je nesourodá reakce obou virgulářů. Zatím, co drátová virgule tato místa určuje spolehlivě i s udáním směru poruch, spirála buďto nereaguje vůbec, nebo se v lokalizaci rozchází.

Pokud jde o hlavní geotektonické prvky zkoumaného území, jsou samozřejmě všeobecně známé. Abychom eliminovali ve složitém a nepřehledném terénu s nedostatkem přírodních odkryvů (výjimku tvoří staré jámové lomky) případné ovlivňování měřených anomálií, neměli virguláři k dispozici kompas ani buzolu. Zaměřené jednotlivé úseky polygonů na reaktivních zónách prováděl J. Pokorný. Polygony pak vynášel doma a oba virguláři je měli možnost shlédnout až po vnesení do mapy. Půdorysný plán výsledků telegnostické detekce se tak rodil per partes a jednotlivé úseky byly na sebe navazovány. Vznikal tak postupně půdorysný plán v měřítku mapového podkladu, vycházejícího ze základní geodetické mapy v měřítku 1 : 10 000.

Na rozdíl od prací našich předchůdců, telegnostiků K. Feitla i V. Knapa, kteří námi studovaný terén taktéž zkoumali, vytvořili jsme uzavřenou mapu ploch anomálií, která jednoznačně vymezuje neznámý jeskyní systém jako celek. Výše jmenovaní většinou jen sledovali krátké úseky liniových anomálií (Vojtěch Knap 1948). Karel Feitl spíše sledoval geologicko-tektonický generel na plochách širšího území (jižní část Moravského krasu, Býčí skála – Rudice, Jedovnice, Ostrov).

Zajímavým experimentem bylo sledování tektonické linie v prodloužení chodby Zkamenělé řeky v Ochozské jeskyni (R. Burkhardt – R. Nestrta – 1970) na základě sledování

radiových vln. Při tomto experimentu se mimo jiné ukázalo, jak důležitá je lokalita jeskyně Májové (JESO 1 415). Jeskyně byla uvedena do literatury J. Himmelem (1959) a označena jako speleologicky bezvýznamná. V historických mapkách VDT (patrně v kontextu s pracemi K. Feitla) byla, i když velice nenápadně, vyznačena. Bylo to v době, kdy o existenci Hádecké Estavely nebylo ani vidu, ani slechu. (Neexistovala).

Naše telegnostické pokusy jsme si ověřili velice úspěšně v době odkrývání a následných objevů na lokalitě jeskyně „Matalova Vymodlená“ u Holštejna. Tam telegnostická detekce jednoznačně slavila úspěchy. (Práce s virgulemi prováděli L. Slezák, R. Cendelín a A. Matal). Následně objevené prostory jeskynního systému a jejich zdokumentování (mapa) byly pro všechny zainteresované pracovníky velkým povzbuzením.

Práce s virgulemi prováděla celá řada jak experimentátorů (konečně – asi každý jeskyňář amatér si to sám zkusil), tak pracovníků, kteří o geologii území měli jen všeobecné povědomí a mnohdy byli dirigováni speleology. Přesto jsou jejich práce, pokud byly publikovány, důležitým doplňkem obrazu Moravského krasu. Vraťme se ještě do minulého století, kdy pracovali virguláři i pro badatele K. Absolona při hledání průběhu neznámé podzemní Punkvy a míst, kudy by bylo možno k ní proniknout.

Absolonova mapa „traumatických“ bodů se všeobecně mezi jeskyňáři tradovala. Přes to došlo nakonec k objevům v blízkosti vývěrů Punkvy samé a nejdůležitější lokalita, závrť Městikád', nebyl technicky zdolán. Cikánský závrť na Simonově vršku severně od Ostrova se nakonec stal tím rozhodujícím místem v objevu Amatérské jeskyně (údajně taktéž byl jedním z „traumatických“ bodů Absolonovy mapy).

Z archivů se podařilo získat několik dokladů prací virgulářů jako ing Locker, prof. Kunovský a ing Feitl. (Viz přílohy). Lockerovy práce vycházely z podrobných měření okolních známých lokalit a hledání jejich dalších vazeb. Feitlovy práce nesou výraznou stopu znalosti krajiny v oblasti geologie a tektoniky i bohatých zkušeností speleologických přímo z jižní části Moravského krasu (byl členem proslulé VDT). Ve střední části Moravského krasu se o aplikaci výsledků práce s virgulemi pokoušel N. Havlíček (NORHA), který interpretoval výsledky reakce virgule, s níž pracovala jeho přítelkyně Lída Danielová. Výsledkem jsou soubory ploch s neurčitelnou vyhraněností vůči průběhům hledaných jeskyní a ne zcela správná interpretace tektoniky a litologie.

Dále je vhodné připomenout detailní virgulová měření prováděná J. Šamalíkem a jeho pravou rukou F. Mrázkem při objevování komplexu jeskyně Balcarky. Virgulemi identifikované prostory byly ověřovány průkopy a ražbami s cílem propojení a možností zpřístupnění pro veřejnost. Jen díky virguli dnes můžeme z Fochova dómu vystoupat na Galerii a absolvovat celou trasu Přírodní chodby. Dalším ze spolupracovníků J. Šamalíka byl brněnský „proutkař“ Fr. Jelínek.

Vsuvka ke kapitole II :

Pro oživení našeho příspěvku jsme si dovolili citaci z „Deníku“ stavitele pana J. Jalového (archiv SJMK Blansko) který se svojí skupinou podnikl speleologický průzkum v oblasti Koňského spádu severně od Macochy (v „Koňských“ a na Hedvábné) na základě gravimetrických měření ing. F. Meisla. My jsme si vybrali kapitolu o virgulování.

Citace :

„A nyní pár slov o našich virgulářích. Jsou dva. Pepa Svoboda, v civilu disponent mlynářské firmy a ing Karel Haase, úředník u ČKD v Blansku. Že na jednoho každého působí re-

akce virgule jsme zjistili náhodou na to ve Sloupě, v Kůlně, kde se před námi s virguli produkoval pověstný již J. Broušek za tím účelem, aby nás utvrdil ve své domněnce, podle něho – nadřazenosti nad všemi jeskyňáři.

Byl k tomu též vyprovokován našimi, úmyslně vyslovenými pochybnostmi v tomto směru. Tož – částečně nás přesvědčil, neboť trochu se mu to tehdy točilo. No a my to při té příležitosti zkoušeli také, jeden po druhém, a tak se zrodili dva noví virguláři : Pepa a inženýr. Na mne, Mírka a Karla čarovný proutek nepůsobí, k naší velké lítosti. Nezapomeneme však při každé příležitosti zkusit znovu, zdali snad na nás nesestoupil náhodou duch svatého Virgula. Někteří v tomto snažení jsou až dojemní.

Hledání prostor podle reakce virgule je však velmi přibližné a vlastně jen zásadní : Jsou v tom kterém místě vůbec nějaké prostory, ať již zahliněné či volné, lhostejno zda v horním, středním či spodním patře, nebo místo ono je homogenní skála bez dutin a tudíž i reakce virgule.

Totíž – přechází-li s ní virgulující terénem krasovým na místech, kde je plná skála, je v klidu (virgule), nad podzemními dutinami (jeskyněmi) a vodami se dává do pohybu. Pohyb virgule je zásadně otáčivý, ale nutno mít na zřeteli, že tento otáčivý pohyb může znamenat i u jednoho každého virguláře něco jiného. Je proto potřeba dlouhého cviku a pečlivého a soustavného pozorování virgulujícího, aby na základě ohledání místa virgulí mohl učinit závěry.

I tyto závěry nutno brát s rezervou, aby nedošlo ke zklamání. Zklamání, byť i jen částečně, způsobeného virgulí jsme se dočkali při práci na „Koňských“.

Konec použité citace.

Pokud se vrátíme do Jižní části Moravského krasu, na ostrožnu mezi nádrží Pod Hád-kem, Hostěnické propadání a vyústění Kamenného žlíbku pod Pekárnou do údolí Říčky, pokusíme se o první, detailní virgulové zmapování předpokládaných systémů, inundovaných vodami Hostěnického potoka a Říčky. Výstupem celé naší, velice náročné práce by mohla vzniknout představa budoucího speleologického bádání i příspěvek k praktické ochraně podzemních vod v oblasti, která stojí na pokraji hydrologické katastrofy.

Při naší práci se nám jako korekční prvek vnucovala situace průběhu Ochozské jeskyně. Korelace půdorysné mapy jeskyně s naší mapou telegnostických anomálií vyvstávala vždy, když jsme se v terénu složitě orientovali. Samozřejmě, východiskem by bylo provést několik měření radiomajákem a získat tak pevnou pozici půdorysného plánu Ochozské jeskyně. Bohužel k tomu nedošlo (okolnosti na tomto místě nebudeme blíže vysvětlovat). Pro všeobecnou orientaci jsme použili azimutovou mutaci celkem tří podkladů. Jediný, tj. půdorys Ochozské jeskyně z r. 1923, převzatý z originálu mapy K. Feitla se nám jeví jako možný – použitelný. Rozhodli jsme se pro vzájemné prověření pouze na několika místech (sonda Říčankova skála, Nouackhův sifon, Zkamenělá řeka).

Aby naše měření nebyla nadále ovlivňována, rozhodli jsme se pracovat bez vazeb na průběh Ochozské jeskyně a konečný výsledek tak ponechat k nezávislému posouzení po ukončení a zpracování našich měření. Dále jsme si plně vědomi toho, že naše práce je prvotinou tohoto formátu v daném území a může tak posloužit pro případné následné, detailní práce, jejichž ukotvení umožní naše pomocná síť zaměřených bodů. Jsme si plně vědomi rizik nepřesnosti uvedené sítě, kterou nám naši následovníci, jak doufáme, prominou. Jen pro malou ukázkou rozsahu námi stabilizované pomocné sítě bodů uvádíme jejich celkový počet 300.

Detailním průzkumem studovaného území (sektory A, B,) kde v nepřehledném terénu krasové plošiny pokryté povětšinou výmladkovými porosty habru, dubu a buku, s porostovými

mladinami obnovených vytěžených ploch a navíc bez jakékoliv výrazné geomorfologie (výjímku tvoří pouze stařiny jámových vápencových lomků) jsme zjistili, že bez pomocné sítě bychom byli totálně ztraceni. Vytýčení pomocné sítě nás, kromě telegnostického výzkumu zaměstnávalo téměř 2 roky. Do uzávěrky tohoto příspěvku jsme s vypětím všech sil stačili zhruba zpracovat sektory A a B. Sektor C, pokud se toho dožijeme, budeme studovat v roce příštím.

Kapitola třetí :

Interpretace terénních prací.

Přílohou našeho příspěvku je přehledná mapa výsledků terénních prací, která je natolik instruktivní, že by snad ani nepotřebovala dalších komentářů. Přesto jsme přesvědčeni, že naše interpretace lépe osvětlí či doplní pohled na celý problém i z širšího, geomorfologického hlediska. Studované území jsme si pro přehled rozdělili do 3 sektorů, A, B, C. Sektor A zaujímá plochu nad systémy spojenými s Hostěnickými vodami, sektor B je situován nad systémem Říčky a sektor C zatím zůstává neprostudován z důvodů časových.

Sektor A :

Pod terénem byla telegnosticky vymapována soustava podzemních dutin s patrnými souvislostmi. Koridor, který je evidentně inundovaný Hostěnickými vodami se opírá o několik nezpochybnitelných lokalit. Aktivní propadání Hostěnického potoka (Ponor 1, severovýchodní propadání) uzávěra povodňového, periodického propadání (Ponor 2, západní propadání, Vilémovo údolíčko) a závrť při cestě do Kamenného žlábku (jeho sedimenty byly prověřeny sondou ÚÚG do hloubky 10ti m). Vody Hostěnického potoka odtékají k severovýchodu od obou propadání.

Po jejich spojení, severně od uzávěry Vilémova údolíčka, putují severovýchodně větví celého systému, aby jejich část vytekla na povrch Estavelou do Říčky. Tato trasa, jako teoretická, není naprosté novum. Novinkou je pozorování Estavely z hlediska vazeb na sedimenty v námi indikované části. Je doloženo, že vody Estavely vynáší a na povrchu ukládají jemné tmavošedé, silně bituminózní kaly. Jejich hlavní komponentou je jemný prach (spraše ?) smíšený se žlutavým jílem. Tento materiál obsahuje organické zbytky a je hojně oživen červem *Tubisex tubisex*, (akvaristům známou nitěnkou). Podle ústního sdělení vědeckého pracovníka z Katedry biologie MU v Brně, může být tímto červem kolonizováno i prostředí jeskyní s dostatečným přínosem živin, nebo může jít o splachy s povrchu nad propadáním. (tam jsou jich bohaté kolonie). Transport jemných sedimentů z Estavely v době průměru vodních dotací, jako zcela novodobý jev, může signalizovat, že podzemní cesty jsou již na akumulacím maximu a spádová křivka do vyvěračky nabírá na strmosti. Perspektivně není vyloučeno, že se Estavela stane výlučným vývěrem Hostěnických vod a dílčí komunikace s vodami Říčky bude zcela přerušena. Vývěry Říčky by se tak mohly stát doménou vod Říčky a případně jejich skrytých přítoků.

Z hlediska paleogenetického se jeví velmi pravděpodobná verze velkého ponoru Říčky v levobřežní části zbytku konkávního oblouku meandru v nadm. výšce kolem 370 m, nad zbytky erozního stupně. Dnes je lokalita zrcelena skalním amfiteátre se zřícenými skalními sruby kolem jeskyně Májové (JESO 1 415). Od ústí paleoponoru vede do masivu upadající propast'ovitá chodba (obdobu známe z Rudického propadání) až k dnešní úrovni podzemních hladin v nadmořské výšce kolem 330m.

Paleoponor zasahoval patrně kdysi ještě pod tuto úroveň, až po skalní dno systému Ochozské jeskyně. Z hlavního ponoru odbočuje další koridor směřující na jihozápad. S velkou pravděpodobností jde o společnou komunikaci se známou chodbou Zkamenělé řeky v Ochozské jeskyni. Konfigurace Zkamenělé řeky napovídá na mohutnou chodbu, z níž známe jen zlomek přístropních prostor.

Speleologický prolongační průzkum (prováděný již ve dvacátých letech dvacátého století členy spolku VDT i v letech pozdějších) je komplikován rozsahem sedimentární výplně a dále přibližující se zóny tektonických poruch přetínajících směr chodby ve směru severozápad – jihovýchod. Z našich výzkumů vyplývá hypotetická paralela Hlavních dómmů (nebo její možná modifikace), komunikující dnes přes trativodná místa chodby Hadice.

Do sektoru A jsme přiřadili i výsledky telegnostického mapování v okolí hloubené šachtice (ČSS ZO 6 – 12) v bývalém Říčankově lomu v uzávěře Vilémova údolíčka u Hostěnického propadání. Naměřené anomálie nás dovedly do závrtu při cestě do Kamenného žlíbku, odtud severozápadním směrem a zpět k okraji tektonické poruchy (severoseverovýchod-jihojihozápad), která se promítá do závalu konce Nové Ochozské jeskyně. Kontrolním měřením byla identifikována část chodby s Nouackhovým sifonem.

Sektor B :

Do tohoto prostoru jsme zahrnuli studovanou plochu, pod níž se vyskytují cesty vod podzemní Říčky. Nacházíme se v dalším, levostranném konkávním oblouku zdenudovaného meandru, jehož šije vyběhá do údolí Říčky nad Propadáním č. 1 (J. Himmel, ponor B). Opět v nadmořské výšce (nad erozním stupněm) kolem 370 m narážíme na fragment jeskyně, která přetíná skalní ostrožnu. Mohlo by jít opět o zbytek starého ponoru. Půdorys anomálie jde nejprve ve směru severozápadním a pak se lomí do směru k severu, do skalní průrvy spadující k Říčce. Průrva končí ve srubech, které směřují k jeskyni Liščí díra. (JESO – 1417).

Plochu svahových kuželů pod výše uvedenou hradbou skal jsme detailně profilovali, aniž bychom narazili na podzemní komunikace. Dokonce ani spádníkový profil nad Ponorem Říčky č. 1 nevykazoval žádné anomálie. Teprve v lomení hrany akumulací terasy (vede po ní hlavní cesta) nad řečištěm jsme zastihli anomálii, která nás vedla v úzkém pásu (1,5 – 2,0 m) k propadání č. 2, stále pod hranou terasy nad řečištěm a dále se v mírném stoupání přibližovala k cestě, které se dotkla ve vzdálenosti 75 m od propadání č. 2. Směr anomálie je zhruba severovýchod-jihozápad. K ukončení došlo mezi PB – 15 a PB – 16. Tam dochází téměř ke kolmému křížení s další anomálií.

Tato anomálie se jeví jako dvě odbočky z koryta Říčky, které se nad cestou spojují do společného koridoru, směřujícího do portálu Liščí díry. Nepokračuje však v ose jeskyně (30°) k jihojihozápadu, jak by se dalo předpokládat, ale láme se k severozápadu, k cestě. Přibírá přítok od Ponoru Říčky č. 3 (se skruží). Za obloukem cesty se spojuje s prostorami, které patrně představují bifurkační komunikaci vázanou na systém kolem Trativodu vlevo za vchodem. Tyto prostory jsou oživovány v období zvýšených vodních stavů. Spojením těchto prostor s prostorami od Liščí díry vyznačují komunikaci vod napříč údolím, po tektonicky predisponované linii do sedla jižně Švédova stolu.

Podle našich představ tak ke spojení vod Hostěnického potoka a Říčky dochází v systému severozápadně od Trativodu vlevo za vchodem Ochozské jeskyně (stav za malých průtoků), při zvýšených vodních stavech pak jihojihozápadně od Liščí díry.

Značně komplikovaný se nám jeví přechodný prostor mezi sektory A a B. Sít' vymapovaných anomálií představuje vývojovou fázi, kdy vody Říčky a Hostěnického potoka patrně modelovaly společně labyrinty v sektoru A. Jednotlivé úrovně se tak výškově mívají a aktivní (vodní toky, případně statické akumulace) jsou jen jejich malou částí.

Po osamostatnění systému Říčky je stále možné uvažovat o vzájemných bifurkačních komunikacích, které však fungují ve zvláštním režimu v závislosti na oscilacích aktivních vod v podzemí. Máme konkrétně na mysli řadu ponorů při severním okraji prostor známé části Ochozské jeskyně (ponory U Hroznu, Medvědí trativod, trativod U Gotické brány, Líšeňský trativod, trativod U Hada a další), které jsou skryty pod sedimenty.

Na tomto místě je nutno znovu připomenout, že korelace s dostupnými podklady známých jeskynních prostor se jeví t.č. více jak odvážná. Možná, že zpracování sektoru C vnese do uvedené problematiky nové poznatky. Neprostopný terén svahů nad Ochozskou jeskyní nám naše trasování neumožňuje. Zůstává tak otevřenou otázkou konfigurace rozsáhlé anomálie zachycené v trase pomocných bodů západního okruhu, tj. mezi body Z 17 až Z 20 v úctyhodné šíři 70 m.

Detailní konfiguraci se nám zatím nepodařilo zmapovat. Neobvyklý rozsah anomálie by mohl naznačovat existenci zcela neznámých prostor inundovaný trvale nebo periodicky vodami obou zdrojnic. Šířka anomálie (orientace k ose severozápad-jihovýchod) nabízí i variantu prostor přiléhajících k prostorám Hlavních dómů (eventuelně i Hadice).

Touto problematikou se budeme, pokud budeme živi a zdraví, zabývat i v příštím roce (2015) společně s mapováním sektoru C. Do budoucna nezůstane stranou i terén skalní šije mezi Ochozským žlíbkem a údolím Říčky.

Závěr a poděkování.

Když jsme se takřkajíc „na stará kolena“ pustili do úkolu telegnostické detekce v území, kde naši předchůdci mnohokrát prováděli kolorační experimenty, jejichž výstupem byly plánky teoretických linií podzemních toků Hostěnických vod a Říčky, nevěděli jsme, co nás čeká.

To všechno však byla pouze malá část poznatků, postavených navíc na variabilitě zmíněných toků a tudíž i výstupy mohly konstatovat pouze spojitost speleologicky dostupných míst pro přímá pozorování. Bylo nám jasné, že kromě vodních komunikací v krasovém podzemí existuje soustava dutin bez inundace, která však se zavodněnými prostorami geneticky komunikuje. Ukázalo se, že tento náš předpoklad je ověřitelný právě telegnostickou detekcí, prováděnou zcela nezávisle na dříve prezentovaných schématech.

Naše metodika se ukázala jako správná a plně schopná korelace. Vymapovaný systém je však natolik složitý, že interpretační představy mohou vykazovat určité mezery. Profesor Absolon, když si vyslechl od speleologů nějakou tu „senzační objevnou zprávu“ vždycky prohlásil : „Až tam vlezete, přineste mně mapku !“ Takže – až tam naši následovníci vlezou, ať donesou mapku.

Složitá a náročná práce na území sektorů A a B nás zaměstnaly a vyčerpaly natolik, že sektor C musí počkat. Na tomto místě bych chtěl poděkovat našim přátelům a pomocníkům, bez nichž bychom se nedostali tak daleko, jak se zadařilo. S velkým smutkem jsme se rozloučili s panem Ing Jiřím Ratiborským, který v průběhu prací v r. 2014 náhle a neočekávaně zemřel. Jeho náhradníkem se stal po určité dobu student David Konečný.

Souhrn :

(Pro překlad do angličtiny).

Předložený příspěvek je projevem autorského kolektivu s možností zakomponování telegnostických výzkumů do komplexu poznatků geologických, geomorfologických, hydrologických a speleologických. Studované území posloužilo jako pilotní projekt pro návazné

studie celé Jižní části Moravského krasu. Přínosem je telegnostická půdorysná mapa, která dokresluje dříve zveřejňovaná schémata.

Telegnostické práce v kontextu s vyhledáváním podzemních dutin v krasovém území nejsou nijak objevené. Nejdůležitější a to je hlavním přínosem publikovaného příspěvku, je komplexní interpretace, která může být praktickým vodítkem dalšího speleologického průzkumu dané oblasti.

Přílohy :

- 1.) Orientační mapa telegnostického průzkumu v sektorech A – B v letech 2011 - 2014.
- 2.) Mapa 1 : 1000 zachycující telegnostické poznatky.
- 3.) Vysvětlivky k mapě 1 : 1000.

Seniorská jeskyně – nová jeskyně na obzoru.

Ladislav Slezák

Naše seniorská skupina SE – 3 (R. Cendelín, J. Pokorný, L. Slezák), jako součást ZO – 6 – 12, provádí již po několik let telegnostické mapování v prostoru mezi Hostěnickým propadáním, ponory Řičky a Kamenným žlíbkem. V roce 2014 jsme se konečně „prokousali“ k západnímu okraji plošiny a společně stanuli na hraně údolí nad vchodem do Ochozské jeskyně.

Nádherný podzimní den 9. prosince 2014. Trasovali jsme severojižní profil a virgule nám vytrvale vnucovaly neuvěřitelně rozsáhlou anomálii. Její šířka ukazovala 71 m ! Osa ohromné plochy směřuje k východu. Vymezujeme její severním okraj a pak i jižní. Oba průběhy pečlivě zaměřujeme, abychom je mohli vynést do celkového plánu v měřítku 1 : 1 000.

Bezradně stojíme znovu na hraně údolí a dohadujeme se, jestli jsme do kamenité a velmi neprostupné stráně vůbec schopni nastoupit, aniž bychom riskovali, že si přivodíme nějaké zdravotní komplikace. Kam a v jaké šířce pokračuje anomálie do svahu nad Ochozskou jeskyní ? Vkrádají se i pochybnosti, jestli přece jen nejde o průmět Hlavních dómů Ochozské jeskyně. Virgule tvrdošijně a opakovaně signalizují vodní prostředí v celé šíři. Hostěnický potok za bránou jeskyně není slyšet.

L. Slezák sestupuje do svahu pod hranu údolí, do míst, kde se vyskytují fragmenty staré erozní úrovně, tedy v nadmořské výšce kolem 360 až 370 metrů. Orientačně sleduje vrstevnici k jihu. Široká anomálie, jak se zdá, se úží, její podélná osa však zachovává západní směr. V úrovni vrstevnice náhle anomálie končí a je přetřata novou linií směru SV o šířce kolem 6ti až 8mi metrů. V tomto koridoru náhle L. Slezák naráží na zajímavou lokalitu. Ostatní členové skupiny k ní sestupují.

Ve svahu, pod hranou svahového kužele je portál jeskyně. Krásně modelovaná oblouková klenba má v odhaleném profilu šířku asi 4 metry a zapadá do masivu na délku asi 3 až 4 metry, kde se přimyká k sedimentární výplni. Pečlivě zkoumáme masiv klenby a marně pátráme po jakémkoliv označení. Bez výsledku. Pokoušíme se o malou rekonstrukci. Je evidentní, že samu lokalitu objevil neznámý obyvatel patrně Hostěnic na základě hledání vhodného místa k vybudování frontového úkrytu na jaře roku 1945. Uvolnil vstup pod klenbu a v hloubce kolem tří metrů srovnal dno do plošinky. Vytěžený materiál (většinou kusový) vyskládal do ochranné zídky, která byla v terénu dokonale ukrytá případným pohledům. Je možné, že lokalita byla objevena jako nenápadná ventarola v zimě roku 1944 až 1945. Žádné stopy po mladší průzkumné činnosti na lokalitě patrně nejsou.

Provedli jsme fotodokumentaci a pracovně jsme jeskyni pojmenovali Seniorskou. Již dnes odkrytá část splňuje kriteria pro uvedení do evidence JESO jako 1426A. Bližší údaje zatím z pochopitelných důvodů neuvádíme. Objev této lokality považujeme za vánoční dárek pro naši mateřskou ZO 6 – 12, aby ji bylo možno zařadit do souboru lokalit pro budoucí speleologický průzkum.

Samozřejmě nás zajímalo, jak se jeskyně Seniorská projevuje telegnosticky v terénu. Projevuje. Za klenbou pokračuje suchý koridor do vzdálenosti kolem 50ti metrů (v šířce 7 – 6 m), aby se napojil na velkou anomálii, kterou jsme mapovali. Ukazuje se, že naše teorie erozní úrovně v nadmořské výšce 360 až 370 m je podpořena indikacemi jeskynních dutin, které však byly do značné míry devastovány klimatickými procesy v pleistocénu (mrazové destrukce, ústupy svahů i s portály jeskyní). V koncové modelaci svahů se patrně uplatnily i

mohutné sesuvy svahových osypů v místech kde strmost stabilizační křivky překračovala úhel 45°. Dokladem by mohly být i tak zvané „Hallstattské sutě“, které při archeologických výzkumech zachytil B. Klíma před vchodem jeskyně Pekárny. Stabilizace svahů patrně nastala postupně až s nárůstem vegetačního pokryvu.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 3 :

Šli před námi

Obsah :

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

**Mgr Ladislav Slezák
Richard Cendelín
Josef Pokorný**

Chybějící členové předsednictva SKB doplnění :

Josef Pokorný :

Nové poznatky o členech předsednictva získal Hugo Havel.

V páté ročence naší Edice SE – 3, která vyšla v dubnu roku 2013 jsem se v tématickém okruhu č. 7, nazvaném „Speleologický klub Brno a jeho historie“ zabýval fakty o této historii, rozhovory s pamětníky (s nevelkým úspěchem), zveřejněním některých nalezených dokumentů, ve snaze vysvětlit, čím se tehdejší předsednictva museli probíjet, především po tom, co vstoupil v platnost Zákon č. 68 / 1951 Sb., který prakticky zakazoval veškerou spolkovou činnost ve státě.

Jednou z mých snah bylo – alespoň objasnit, kdo byli lidé, kteří v těch nejtěžších dobách persekuce takových spolků, jakým byl „Speleologický klub pro zemi Moravskoslezskou v Brně“ (později byl jeho název zredukován na „Speleologický klub Brno“), kdo byli ti hrdinové, kteří dokázali tuto jeskyňářskou organizaci, prakticky proti vůli vládnoucí garnitury převést přes všechna úskalí doby, zachovat její smysluplnou činnost a při tom ještě odborně řídit práci jeskyňářů v terénu ?

Z dokumentace, na kterou jsem dokázal dosáhnout jsem získal jména jednotlivých funkcionářů Předsednictva Speleologického klubu Brno (dále jen SKB) jen v některých letech. Mnou získané informace potom vypadaly takto :

Rok	Předseda	Místopředseda	jednatel	oklařatel	kultur. ref.	špičovník	Harcedář	Architekt	organ. práce
1948	Antonín BOČEK	prof. Dr. Ing. Jos. PELIŠEK Jaromír ŠEPLÁČEK	Vojtěch TVARUZEK	Leoš OKLEŠTEK	univ. doc. Dr. Josef SKUTIL	František RADIMERSKÝ	Karel REZL	Přemysl RYŠAVÝ	
1949	Antonín BOČEK	Ing. Dr. Jos. PELIŠEK M. M. Jar. ŠEPLÁČEK	Vojtěch TVARUZEK	Leoš OKLEŠTEK	Josef SKUTIL	Rudolf BURKHARDT	Ota PLYNÝ	Přemysl RYŠAVÝ	
1950	Antonín BOČEK	Ing. Dr. Jos. PELIŠEK univ. prof. Dr. Jos. SKUTIL	Vojtěch TVARUZEK	Leoš OKLEŠTEK	Jos. SKUTIL	Klára SEKANINA	Ota PLYNÝ	Přemysl RYŠAVÝ	ref. pro čl. soud. Dr. Rudolf BURKHARDT
1951	Antonín BOČEK	Ing. Dr. Jos. PELIŠEK univ. prof. Dr. Jos. SKUTIL	Vojtěch TVARUZEK	Leoš OKLEŠTEK	Jos. SKUTIL	Jaroslava RADIMERSKÁ	Rudolf BURKHARDT	Přemysl RYŠAVÝ	propag. ref. Karel REZL
1952	Prof. Dr. Ing. Josef PELIŠEK	univ. prof. Dr. Josef SKUTIL univ. prof. Dr. Josef MRAZEK	Vojtěch TVARUZEK	Beloslav KRÍŽ		Jaroslava RADIMERSKÁ	Lubomír PIVOŇKA	RNDr. Přemysl RYŠAVÝ	rech. referent Alojs ŠEJČEK
1953									
1954									
1955									
1956									
1957									
1958									
1959	Dr. Rudolf MUSIL		Miroslav FABÍK	Karel VALCH	propag. ref. Př. RYŠAVÝ Jan Hinnal	Jaroslava FADRNA	Václav Holman		rech. referent Rudolf BURKHARDT Fr. MUSIL

Tabulka pokračuje na další straně.

Rok	Právník	Historiák	Január	Rekordník	hospodář	Zapřevatel	Kálic. tajem.	Orgán. ref.	Archivář
1960									
1961									
1962									
1963									
1964									
1965	Dr. Průmysl RYSAVÝ					Jan PRIBYL 2			
1966									
1967									
1968	Dr. Průmysl RYSAVÝ								
1969									
1970	RNDr Průmysl RYSAVÝ	OMO CNDROUSEK	Mikolaj SLECHTA	Jan, VIT	Wladimir Dobužak	Jiří MOUČKA	Jan Příbyl	Frant. MUSIL	RNDr Rudolf BURKHARDT
1971	RNDr Rudolf BURKHARDT	Stanislav MAYER	Svatopluk CIGÁNEK	Václav DOBĚŠ	Stanislav KROUPA	Hugo HÁVEL	Propag. ref. Josef WEIGEL	Frant. MUSIL	Exkurz. ref. Jiří MOUČKA

rok	právník	historiák	január	rekordník	hospodář	Zapřevatel	Propag. ref.	Exkurz. ref.	Archivář
1972	Stanislav MAYER	František MUSIL	Hugo HÁVEL	Václav DOBĚŠ	Ladislav VOJTEK	Pavel ROTH	RNDr Průmysl RYSAVÝ	Josef WEIGEL	RNDr Rudolf BURKHARDT
1973	Stanislav MAYER	František MUSIL	Hugo HÁVEL	Václav DOBĚŠ	Ladislav VOJTEK	Zdeněk VALIČEK	RNDr Průmysl RYSAVÝ	Wladimir DOLNÍČEK	RNDr Rudolf BURKHARDT
1974	Stanislav MAYER	Fr. Musil - org P. Rysavý - prop	Václav DOBĚŠ	Wladimir DOLNÍČEK	Ladislav VOJTEK	Dušan HYPR	n2 ústepráse- 201	Miloslav SEDLÁČEK	RNDr Rudolf BURKHARDT
1975	Stanislav MAYER	Jiří MOUČKA	Václav DOBĚŠ	Ivo SKUTKA	Zdeněk VALIČEK	Dušan HYPR	Miroslav SKREJHAL	Miloslav SEDLÁČEK	Hugo HÁVEL
1976	prof. RNDr Vladimír PANČOŠ	St. Mayer - org Pr. Rysavý - prop	Václav DOBĚŠ	Miroslav SEDLÁČEK	Svatopluk CIGÁNEK	Dušan HYPR	n2 ústepráse- 201	Jan VIT	Zdeněk BARTON
1977	Wladimir PANČOŠ	V. Dobas - org Pr. Rysavý - prop	František BRUNLER	Rudolf KARASEK	Karel KACMARÍK	Stanislav MAYER	n2 ústepráse- 201	Pavel GLOZAR	Svatopluk CIGÁNEK
1978	Wladimir PANČOŠ	Stanislav MAYER	Jiří MOUČKA	Rudolf KARASEK	Karel KACMARÍK	František BRUNLER	RNDr Průmysl RYSAVÝ 2. ústepráse	Pavel GLOZAR	Svatopluk CIGÁNEK

Tam, kde jsou prázdná okénka se mi tehdy, v r. 2013 nepodařilo tyto funkcionáře najít. Docela nedávno, někdy od poloviny února se rozvinula mezi mnou a „čerstvým důchodcem“ Hugo Havlem čilá E-mailová korespondence, ve které mi Hugo Havel jednak nabízel, abych se k němu přidal a společně jsme realizovali zpracování historie SKB. Nabídku ke spolupráci s ním jsem přivítal s radostí a dohodli jsme se, že se do toho dáme po Speleoforu. Od této naší dohody mi Hugo Havel začal zasílat historické dokumenty, které se mu podařilo získat.

Mimo jiné jsem od něj dostal seznam funkcionářů Předsednictva SKB v letech, která mi chyběly. Zde jsou :

ROK	Předseda	Místo- předseda	Jadnatel	Poklad- ník	hospo- dar	Kapiso- val	veřejný tajník ex. ref.	Organiz. referent tech. ref.	archivní kartograf	rozpis
1945	Antonín BOČEK	Jaroslav Sedláček	Otto Ondrou- šák	Leopold Okleš- těk	Zdeněk Parnas	Čermák	Přemysl Ryšavý	Boris Kynčera kult. refer. Aut. Sobol	kart.: A. Hlava Arch. Ryšavý	Zd. Parnas R. Burkhardt A. Sobol
1946	Antonín BOČEK	K. Kostron Sedláček	Otto Ondrou- šák	Antonín Hlava	Boris Kynčera	Rudolf Burk- hardt	Přemysl Ryšavý	kult. ref. Aut. Sobol	Přemysl Ryšavý	Zd. Parnas
1947	Antonín BOČEK	K. Kostron Sedláček	Jiří Vodička	Antonín Hlava	Přemysl Ryšavý	Boris Kynčera		kult. ref. Aut. Sobol	arch. Pr. Ryšavý	K. Sebelka
1948	Antonín BOČEK	Josef Pališák Jaromír Sedláček	Vojtěch Tvarůžek	Leo Okleštěk	Karel Řežl	František Radimě- šský	kult. ref. Josef ŠKUTIL		archiv. Pr. Ryšavý	Aut. Sobol R. Burkhardt A. Sobol
1949	Antonín BOČEK	Josef Pališák Jaromír Sedláček	Vojtěch Tvarůžek	Leo Okleštěk	Odrich Pluž	Rudolf Burkhardt	kult. ref. J. ŠKUTIL		Přemysl Ryšavý	Aut. Sobol Karel Řežl
1950	Antonín BOČEK	Josef Pališák Josef Škutil	Vojtěch Tvarůžek	Leo Okleštěk	Odrich Pluž	Klement Sekemina	kult. ref. Josef Škutil	Rud. Burkhardt	Přemysl Ryšavý	Karel Řežl Havříček
1951	Antonín BOČEK	Josef Pališák Josef Škutil	Vojtěch Tvarůžek	Leo Okleštěk	Rudolf Burk- hardt	Jaroslav Radimě- šský	Josef Škutil	prop. ref. Karel Řežl	Přemysl Ryšavý	Fr. Adámek Havříček
1952	Josef Pališák	Miroslav Pokorný František Mrazák	Vojtěch Tvarůžek	Bolomil Kříž	Lubomír Pivonka	Jaroslav Radimě- šský	org. refer. Antonín Bočák	tech. ref. Alois Savčík	Přemysl Ryšavý	Fr. Adámek Havříček
1953	Josef Pališák	Miroslav Pokorný František Mrazák	Vojtěch Tvarůžek	Antonín Bočák	Lubomír Pivonka	Jaroslav Dvořák	org. refer. Antonín Bočák	Alois Savčík		Aut. Sobol Fr. Adámek

ROK	Předseda	Místo- předseda	Jadnatel	Poklad- ník	hospo- dar	Kapiso- val	veřejný tajník	Organiz. referent	archivní	rozpis
1954	Miroslav Pokorný	Josef Pališák	Miroslav Fabík	Antonín Bočák	Lubomír Pivonka	Jaroslav Dvořák	člen výboru v. Tvarůžek	tech. ref. Alois Savčík	Přemysl Ryšavý	Šišter
1955	Miroslav Pokorný		Miroslav Fabík	Aut. Bočák František Adámek	Alois Savčík	Rudolf Burkhardt	plán. a zák. M. SKOUPÝ		Přemysl Ryšavý	Vojt. Tvarůžek
1956	Miroslav Pokorný	Josef Pališák Přemysl Ryšavý	Miroslav Fabík	Rudolf Burkhardt	Jaroslav Waigel	Jiří Vodička	M. Skoupy	tech. ref. Alois Savčík		Čermák Vodíčková
1957	Miroslav Pokorný	Přemysl Ryšavý Rudolf MUSIL	Miroslav Fabík	Rudolf Burkhardt	Jaroslav Waigel	Jiří Vodička	M. Skoupy	Alois Savčík	František MUSIL	Čermák Vodíčková
1958	Rudolf Musil	František MUSIL	Miroslav Fabík	Rudolf Burkhardt	Jaroslav Waigel	Jan Himmel	kult. ref. M. SKOUPÝ		Přemysl Ryšavý	Čermák Vodíčková
1959	Rudolf Musil		Miroslav Fabík	Karel Valoch	Vladimír Holman	Jaroslav Fadrna	prop. ref. Pr. Ryšavý Jan Himmel	Rud. Burkhardt Frant. Musil		Čermák Vodíčková
1960	Přemysl Ryšavý	Rudolf MUSIL	Miroslav Fabík	Karel Valoch	Vladimír Holman	Rudolf Burkhardt	prop. ref. Gorgon	Jaroslav Fadrna František MUSIL	Sada	M. Skoupy Jar. Waigel
1961	Přemysl Ryšavý	Rudolf MUSIL	Ladislav SLEZÁK	Karel Valoch	Vladimír Holman	Jan Příbyl	kult. ref. SEDA	Rudolf Burkhardt	Miroslav Fabík	Čermák Fr. Musil
1962	Přemysl Ryšavý	Rudolf MUSIL Josef ŠKUTIL	Ladislav SLEZÁK	Karel Valoch	Jan Příbyl			Jaroslav Fadrna	Miroslav Fabík	Čermák Fr. Musil

ROK	Předseda	Misto- předseda	Jednatel	Poklad- ník	hospo- dár	Kapitola- tal	redačský tajník	Organiz. referant	archivní	revizor
1963	Přemysl Rysavý	Rudolf Musil	Ladislav Slazák	Karel Valoch	František Hrouda	František Hrouda	prop.ref. Mir. Fabík Za. Šarab	Jaroslav Fadrna	Rudolf Burkhardt E. Gropf	Čarvák Fr. Musil
1964	Otto Oudroušek									
1965	Přemysl Rysavý	Rudolf Musil	Ladislav Slazák	Karel Hovát	Jan Příbyl		Kuřimník R. Burkhardt prop.ref. V. Dobáš	Jaroslav Fadrna	Zdeněk Šarab	Karel Valoch Fr. Musil
1966	Otto Oudroušek									
1967	Přemysl Rysavý	Otto Oudroušek	Ladislav Slazák	Václav Dobáš	Marko Zahradník	Jiří Parnas	Kuřimník J. Příbyl	František MUSIL	Milan Šlachta	K. Valoch K. Hovát
1968	Přemysl Rysavý	Otto Oudroušek Ladislav Slazák	Jan Příbyl	Vladimír Dolníček	František MUSIL	Jiří Moučka			Jiří Parnas	Karel Hovát Valoušek
1969	Přemysl Rysavý	Otto Oudroušek Milan Šlachta		Jan Vít	Vladimír Dolníček	Jiří Moučka	véd. taj. Jan Příbyl	František Musil u. Moučka	Rudolf Burkhardt	Karel Hovát Valoušek
1970	Přemysl Rysavý	Otto Oudroušek	Milan Šlachta	Jan Vít Saxová	Vladimír Dolníček	Jiří Moučka u. Dolníček	véd. taj. Jan Příbyl prop.ref. M. Šlachta	František Musil	Rudolf Burkhardt	K. Hovát Nasrsta
1971	Rudolf Burkhardt	Stanislav Mayer	Svatopluk Cigánek	Václav Dobáš	Stanislav Kroupa	Hugo Hával	prop.ref. Josef Hával	František Musil	Exkurs.ref. Jiří Moučka	K. Hovát Pr. Rysavý

rok	předseda	místopředseda	Jednatel	okladník	hospodár	Kapitola- tal	propag. ref.	Exkurs. ref.	Archivár
1972	Stanislav MAYER	František MUSIL	Hugo HÁVEL	Václav DOBŠ	Ladislav VOJTEK	Pavel ROTH	RND Přemysl RYSAVÝ	Josef WEIGL	RND Rudolf BURKHARDT
1973	Stanislav MAYER	František MUSIL	Hugo HÁVEL	Václav DOBŠ	Ladislav VOJTEK	Zdeněk VALIČEK	RND Přemysl RYSAVÝ	Vladimír DOLNÍČEK	RND Rudolf BURKHARDT
1974	Stanislav MAYER	Fr. Musil-org. Pr. Rysavý-prop.	Václav DOBŠ	Vladimír DOLNÍČEK	Ladislav VOJTEK	Dušan HYPR	n.z. místopředseda	Miroslav SEDLÁČEK	RND Rudolf BURKHARDT
1975	Stanislav MAYER	Jiří MOUČKA	Václav DOBŠ	Ho SKUTKA	Zdeněk VALIČEK	Dušan HYPR	Miroslav SKREJVAL	Miroslav SEDLÁČEK	Hugo HÁVEL
1976	prop. RND Vladimír PANOŠ	St. Mayer-org. Pr. Rysavý-prop.	Václav DOBŠ	Miroslav SEDLÁČEK	Svatopluk CIGÁNEK	Dušan HYPR	n.z. místopředseda	Jan VIT	Zdeněk BARTON
1977	Vladimír PANOŠ	V. Dobáš-org. Pr. Rysavý-prop.	František BRUNLER	Rudolf KARASEK	Karel KACMARÍK	Stanislav MAYER	n.z. místopředseda	Pavel GLOZAR	Svatopluk CIGÁNEK
1978	Vladimír PANOŠ	Stanislav MAYER	Jiří MOUČKA	Rudolf KARASEK	Karel KACMARÍK	František BRUNLER	RND Přemysl RYSAVÝ 2. místopředs.	Pavel GLOZAR	Svatopluk CIGÁNEK

Z uvedeného je zřejmé, že se zatím nepodařilo najít seznam funkcionářů Předsednictva SKB z let 1964 a 1966. Ale snad se povede najít i to.

Pokud jde o vlastní činnost Speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně, později přejmenovaného na Speleologický klub Brno, jeho historie byla vydána v anglické verzi v roce 1973 u příležitosti 6. Mezinárodního kongresu speleologů, uspořádaného v roce 1973 v Olomouci.

Kolektiv autorů této brožury tvoří : Rudolf Burkhardt, Hugo Havel, Stanislav Mayer, František Musil, Vladimír Panoš, Přemysl Ryšavý. Brožura nese název „**The Speleological club of Brno**“ (1945 – 1973).

Jeden výtisk této brožury vlastní L. Slezák, který mi ji zapůjčil. Protože ale neznám anglický jazyk a přeložení tohoto textu odborníky by stálo 60 haléřů za slovo, stal se pro mne tento text nedostupným.

Před časem se na mne obrátil Hugo Havel s nabídkou spolupráce při zpracovávání historie Speleologického klubu Brno. Jeho nabídku jsem přijal s tím, že mohu začít spolupracovat až po Speleoforu 2015, na který připravuji řadu materiálů. Hugo s tím souhlasil. Když při našem rozhovoru zjistil, co mne trápí, přeposlal mi, mimo jiné E-mailem i českou verzi anglického textu, jehož byl jedním z autorů. Nicméně – jde o rozsáhlý text, navíc špatně čitelná kopie. I tak je to výhra. Pokud se toho dožiji, rozluštím a zpracuji v průběhu roku tento text, který následně připravím k publikaci v 8. ročence naší Edice SE – 3 – 2016.

Josef Pokorný :

Slovenská speleologická společnost a historie jejího přežívání v kritických 50tých a 60tých letech minulého stolec-

tí. Tato práce autorů Marcela Lalkoviče a Márie Karcolové vznikla ke 30. výročí založení SSS a byla publikována v XVIII. ročence „Slovenský kras“ v roce 1980 ve sborníku, jehož vydavatelem je SSS a Múzeum Slovenského krasu v Liptovském Mikuláši .

Protože Slovenská speleologická společnost musela řešit téměř stejné problémy jako „Speleologický klub pro zemi Moravskoslezskou v Brně“, považujeme za vhodné seznámit naše čtenáře s historickými fakty vývoje sesterské jeskyňářské organizace.

Na loňském Speleoforu se mi dostalo do rukou několik ročenek sborníku „Slovenský kras“. V jedné z nich mne upoutala historie založení a rozvoje Slovenské speleologické společnosti. Upoutalo mne úsilí slovenských jeskyňářů, kteří se obdobně jako jeskyňáři v českých zemích snažili o vytvoření smysluplné organizace, která by jejich práci cílevědomě řídila, a při tom museli bojovat s nepřízní úřadů, prosazujících (podle mne) nesmyslné zákony. Rozhodl jsem se, že s touto historií české jeskyňáře v naší edici seznámím.

Práci výše uvedených autorů jsem přeložil ze slovenštiny do češtiny, abych ji maximálně zpřístupnil našim čtenářům. Protože ale jde o „živá“ autorská práva tvůrců této práce a protože jednak nechci nikoho poškodit, ani se nechci nechat šikanovat, za to, že jsem někoho poškodil, i když tato práce vyšla před 45ti léty, obrátil jsem se pomocí kontaktu Petra Kosa na současné vedoucí SSS se žádostí o svolení publikace této práce v naší edici. Odpověď přišla obratem a byla stručná : „**Nie je problém !**“ Já ale nepovažuji takovou odpověď za vyčerpávající, proto jsem dvakrát (bezvýsledně) urgoval její upřesnění.

Protože do uzávěrky naší letošní ročenky odpověď nepřišla, netroufám si článek vytisknout v plném znění. Protože však s ním chci čtenáře přece jenom seznámit, rozhodl jsem se, že ve stručnosti popíšu to, o čem rozsáhlá práce autorů pojednává. Pokud by čtenář chtěl znát podrobnosti, najde je ve sborníku „Slovenský kras“, ročník 18 /1980, hned na prvních stranách.

Stručný výtah obsahu článku :

Stejně jako na Moravě, i na Slovensku toužili speleologové v dobách válečných vytvořit vlastní organizaci, která by cílevědomě řídila speleologický výzkum a všechny s tím spojené práce a zajišťovala správné metodické a odborné vedení.

V meziválečném období vzniklo v Liptovském Mikuláši „Muzeum slovenského krasu“ (dále jen MSK), které ve své době nepřekročilo regionální význam. Již 15. dubna 1944 se sešlo v Martině 26 nadšenců založilo „**Jaskyniarski zbor KSTL**“ (Přiznám se, že se mi nepodařilo zjistit, co skrývá zkratka KSTL).

Na tomto shromáždění byl zvolen šestičlenný výkonný výbor a vytvořen pracovní program, jehož hlavním úkolem byla registrace všech jeskyní, propastí, vyvěraček a ponorů na Slovensku.

Za období pěti let činnosti tohoto Jaskyniarského zboru (dále jen **JZ**) se na Slovensku rozvinula speleologická činnost do forem, jaké tato země nikdy před tím nepoznala.

To co budu popisovat dále je jen stručný výklad historie. Podrobnostmi vývoje jeskyňářství na Slovensku se podrobně zabývá článek, o kterém píší. Poválečná euforie občanů ČSR přivedla stát k únoru 1948. Stali jsme se zemí východního bloku, vedeného Sovětským svazem, který u nás začal rozvíjet svoje uspořádání společnosti.

V r. 1949 byla veškerá tělovýchova soustředěna do jednotné tělovýchovné organizace Sokol. Domnívám se, že tuto tělovýchovnou organizaci na Slovensku tehdy moc neznali.

Z práce výše uvedených autorů vyplývá, že Jaskyniarsky zbor byl násilně zařazován do Jednotné tělovýchovné organizace, kde neměli jeskyňáři žádné předpoklady pro další rozvoj. Jeskyňáři proto vyvinuli maximální úsilí umožnit existenci **JZ** takovým způsobem, aby mohl být i nadále přínosem pro Slovenskou speleologii. Zdůvodňovali to tím, že „**význam krasových území Slovenska přesahuje československý rámec, návštěvnost jeskyní má vzestupný charakter a Jeskyňářský sbor po dobu svého účinkování okolo sebe soustředil téměř sto speleologů, kteří vyvíjejí stále větší činnost. Proto je potřebné i otázku MSK řešit velkoryse, postavit ji na celonárodní základ, aby se v této práci mohlo ještě úspěšněji pokračovat.**“!

Připravovaný muzejní zákon předpokládal zrušení spolkových muzeí a jejich zestátnění. Za této situace se rozhodli činovníci **JZ** budovat Muzeum slovenského krasu jako celoslovenské krasové jeskyňářské muzeum, okolo kterého se bude soustřeďovat veškeré úsilí jeskyňářů a ve kterém se budou instalovat výsledky jejich práce.

Nechci podrobně vypisovat všechny trampoty a zvraty situací, kterými museli slovenští jeskyňáři projít. Jejich snaha vytvořit novou, samostatnou organizač-

ní formu, kterou by nadřizené úřady schvalovaly vyústila 10. září 1948 na třetím sjezdu **JZ** v založení Slovenské speleologické společnosti. (Dále jen **SSS**). Tím, že činnost slovenské speleologie začala řídit **SSS**, překonala slovenská speleologie v poměrně krátkém čase obrovský vývoj. Podrobnosti rozsáhlého vzrůstu jeskyňařiny v oné době popisují podrobně autoři v práci, o které je řeč.

Při zrodu **SSS** do ní vstoupilo celé členstvo **JZ**, což byla bezmála stovka aktivních osob. V roce 1951 měla **SSS** již 239 řádných členů. Pak však přišel nešťastný zákon 68 / 1951 Sb., který rušil a zakazoval spolky, jak v českých zemích, tak i na Slovensku. (V českých zemích to bylo 49 481 spolků, na Slovensku 12 202 spolků).

Ve smyslu uvedeného zákona nedošlo ani k přetvoření **SSS** do nějakých nových forem, ale ani k jejímu úplnému zrušení. Nicméně činnost **SSS** vystavená politickým obstrukcím upadala. Členové sice dále v jeskyních pracovali, ale v rámci **SSS** se přestali stýkat. Tím došlo ke ztrátě koordinace a centrálního odborného řízení akcí.

Ztroskotala i snaha Slovenské akademie věd (dále jen **SAV**), která ve snaze postavit výzkum jeskyní na přísně vědecký základ nedokázala podchytit prosté amatérské jeskyňaře. Muzeum slovenského krasu (**MSK**) v rámci svých možností udržovala alespoň slabé kontakty s amatérskými jeskyňaři v terénu.

Pokusy o různé způsoby smysluplného řešení organizace slovenských jeskyňařů, kterou citovaná práce podrobně popisuje, nebyly (podle mého názoru) zapříčiněny organizační nejednotností, ale rozvratnými zákony, hraničící z odborného pohledu organizace jeskynních výzkumů až s nesmyslností.

Nicméně, jeskyňaři Slovenska nepolevili ve svých snahách najít řešení a neustále se snažili svoji činnost upevňovat, ustalovat, řídit a uvádět v soulad. Díky této snaze prostých jeskyňařů jádro organizace přežilo krizové období.

Kupodivu, události kolem **SSS** se daly do pohybu po novém státoprávním uspořádání, které přinesl rok 1968 a následné „období normalizace“. Došlo k federálnímu uspořádání státu a vznikem federace dvou států vznikla na Slovensku Federativní vláda s fungujícími ministerstvy. Takže nové Slovenské ministerstvo vnitra schválilo 15. prosince roku 1969 navrhované stanovy **SSS** a udělilo **SSS** právní subjektivitu ! Více jak 8 let před českými úřady !

Následovalo výrazné oživení jeskyňaření na Slovensku, které uvedená práce podrobně popisuje.

Nepovažuji za účelné dále činnost **SSS** popisovat. Její výsledky, vycházející z pilné a obětavé práce jejích činorodých členů mluví samy za sebe, a jsou dokladem toho, že bránění lidem v prospěšných pracovních iniciativách je nesmyslné. Zájemci o podrobnosti této historie si je mohou najít v citovaném článku, jehož stručným výkladem se zde zabývám.

Historické snímky z jeskyně Švédův stůl.

Tyto snímky nám byly zapůjčeny k publikaci panem Dr. Martinem Olivou z útvaru „Anthropos“ Moravského muzea v Brně. Jsou to fotografie z jeho osobního archivu a otiskujeme je s jeho výslovným svolením.

Porovnáme-li historický snímek prezentovaný výše se snímkem z doby nedávné, viz níže, je zřejmé, že na historickém snímku nahoře je dno jeskyně Švédův stůl mnohem výš než na snímku ze současnosti. Z publikované odborné literatury autorů Martina Kříže a Rudolfa Prixe víme, že Martin Kříž první vykopávky v této jeskyni prováděl v letech 1886 a později. Výsledky těchto výkopových prací uvádí ve své zprávě

Pro porovnání otiskujeme snímek portálu jeskyně Švédův stůl pořízený v době nedávné.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 4 :

Nové poznatky o německých jeskyňářích :

Obsah :

Josef Pokorný, Martin Golec :

Mapa Ochozské jeskyně, kreslená členy VDT ještě před ing Feitlem.

Josef Pokorný, Martin Golec :

Mapa Ochozské jeskyně, kreslená členy VDT ještě před ing Feitlem.

Náš externí spolupracovník, Martin Golec ze ZO 6 – 01 Býčí skála, který je od loňského roku pracovníkem olomoucké University J.A. Komenského, Filozofické fakulty, Katedry historie, sekce archeologie, nám poslal svůj nový historický nález, týkající se jižní části Moravského krasu, konkrétně Ochozské jeskyně. Jde o mapu Ochozské jeskyně, kterou jsme dosud neznali. Najdete ji v příloze.

Zcela určitě jde o mapu, zhotovenou pracovním kolektivem Günthera Nouackha, někdy kolem roku 1910. Proč jsme o tom tak přesvědčeni ? Vraťme se nejprve do oněch dávných dob, kdy došlo rozhodnutím jejího nového majitele (od 8. prosince roku 1830) hraběte Dietrichsteina k prostřílení nového vchodu a zpřístupnění této jeskyně (v srpnu roku 1840) a připomeňme si, jak jeskyně postupně měnila svoji podobu.

V tom roce 1840 nechal hrabě Dietrichstein prostřílet – místo úzké pukliny klesající pod úhlem cca 30° několik sáhů dolů do trativodu, odvádějícího protékající vody – nový vchod v úrovni terénu. Podle stop vrtáků byl vchod prostřílen v úrovni terénu zevnitř ven. Odstřílený skalní materiál byl naházen do trativodu, odvádějícího vodu. Poté nechal pan hrabě osadit vchod zárubněmi s těžkými dubovými dveřmi. Důsledkem toho bylo, že protékající povodňové vody zanášely balvany, (které do trativodu deponovali lidé – tj. horníci, najatí panem hrabětem) splavovanými sedimenty, až náplava trativod zcela ucpala. Pak tlak vody několikrát za povodní vyrazil dvěře, které nechal pan hrabě vždy následně opravit a znovu vezdít.

Křtinské panství, ke kterému tehdy Ochozská jeskyně patřila dostala věnem nejstarší dcera pana hraběte, Terezie. Když zemřela, prodal její manžel, hrabě Mensdorf – Pouily Křtinské panství v r. 1864 hraběti z Bubna. To byl zřejmě první majitel jeskyně, uvažující logicky. Ten nechal vyhodit dubové dveře a nahradil je u kováře zhotovenými mřížovými dveřmi, kterými mohly vody z jeskyně volně odtékat. Lze ale předpokládat, že už tehdy byl sedimenty ucpán „Povodňový kanál“, odvádějící vody z chodby Hadice. Důsledkem toho bylo zřejmě pozvolné zanášení některých prostorů Hadice, a to v prostoru Okružní chodby, Partie „U hada“ a u ostrého zlomu chodby v partii u „Zkamenělého srdce“.

Někdy v polovině devadesátých let devatenáctého století vydal pan profesor Richard Trampler popis Ochozské jeskyně, který doplnil mapou Ochozské jeskyně, jejímž autorem byl Martin Kříž. A na této mapě právě chybí zakreslení Povodňového kanálu. Proč ? Protože v té době, kdy Kříž mapu kreslil už bylo jak vtokové, tak výtokové ústí tohoto kanálu zcela určitě pod hladinou sedimentů.

Začátkem června r. 1879 byla nad Hostěnicemi průtrž mračen, Příval vod zatopil severozápadní konec Hostěnického údolí a zaplnil Vilémovo údolíčko. Protože propadání v Severní zátocy (dnes Hostěnické propadání I) nestačilo odvádět přitékající kvanta vod, našla si voda v Západní zátocy Vilémova údolíčka cestu, kterou jí otevřela rodina lamačů kamene – Ryšánkovi a od té doby tekly vody Hostěnického potoka permanentně Hostěnickým propadáním II a následně Ochozskou jeskyní a unášené kaly ukládaly v tišinách chodby Hadice.

Když někdy v roce 1909 přišla do Ochozské jeskyně parta německých jeskyňářů pod vedením mladého Günthera Nouackha, byla už v Hadici (podle jejich popisu) tři místa obtížně průlezná. (Ta kritická místa jsem popsal již výše v textu). Bylo nebezpečí, že se za vyšších vodních stavů nedostanou badatelé z jeskyně. Němečtí jeskyňáři si uvědomili, že nejprve je zapotřebí zamezit stálému průtoku vod Hostěnického potoka. Zřejmě hovořili s pamětníky, kteří jim prozradili, kudy odtékala voda z Vilémova údolíčka před průtrží mračen v r. 1879. Vybudovali tedy v blízkosti Severní zátoky hrázku, kterou vody vrátili do míst, kudy za normálních průtoků protékala dříve a protéká i dnes. (Protože Základní organizace ČSS 6 – 11 „Královopolská“ trvale udržuje zmíněnou hrázku). Jen při vysokých vodních stavech přetečou vody Hostěnického potoka přes hrázku do Západní zátoky, tj. do Druhého (povodňového) propadání a pak tečou Ochozskou jeskyní.

Druhým historickým hrdinským činem německých jeskyňářů bylo to, že kritická místa v Hadici vyčistili a naplaveniny vyvozili ven z jeskyně. Zabývali se myšlenkou prostřílet či prolámat štolu, která by vody z jeskyně odváděla. Teprve v průběhu prací objevili a vyčistili Povodňový kanál a tak odvedli povodňové vody přírodní cestou.

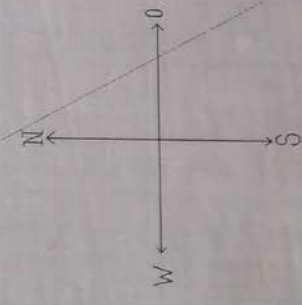
Mapa Ochozské jeskyně, kterou mi poslal Martin Golec je zcela určitě z doby před zahájením vyčišťovacích prací. Kellerův sifon je s největší pravděpodobností dnešní Wankelův sifon. Nová část – Nouackhova jeskyně je prostor kolem Hroznu a Kubáskův konec končí v sedimentech dnešního Křížova sifonu. K dalšímu postupu jeskyní došlo až po První světové válce, a to už je jiná část historie.

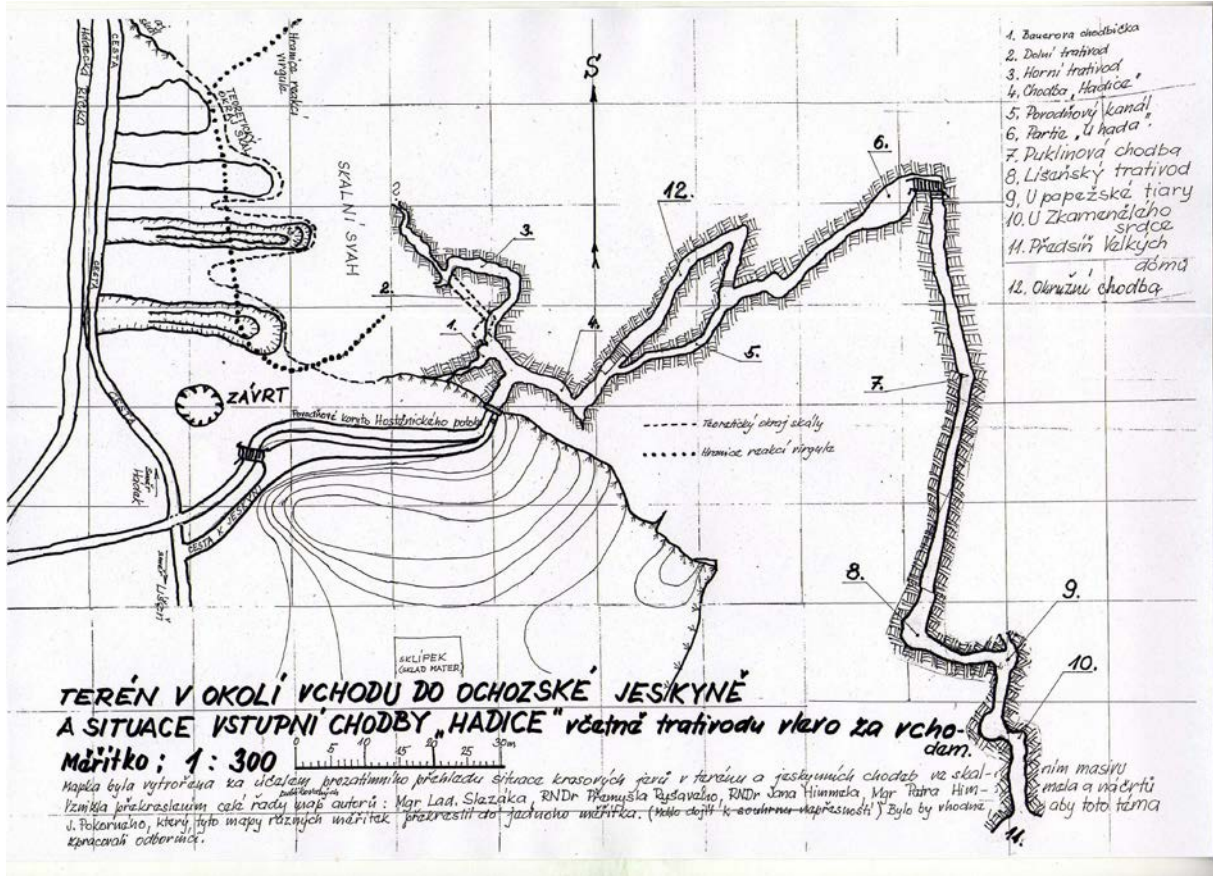
Jak jsem již uvedl výše, mapu, kterou našel Martin Golec najdete v příloze. K ní jsem pro úplnost představy současného stavu přiřadil mapu vstupní části Ochozské jeskyně, chodby Hadice a jejího okolí. (Objekt č. 5 je Povodňový kanál, objekt č. 12 je Okružní chodba). A dále najdete také mapu Vilémova údolíčka, ležícího pod Hostěnicemi. Názvy jednotlivých částí Hadice jsou převzaty z Ryšavého mapy (z r. 1944). Názvy z Vilémova údolíčka (dle M. Kříže) jsme zvolili jako pracovní při jeho mapování 2012/2013 (Severní zátoka = místo Propadání Hostěnického potoka I. a Západní zátoka = místo Propadání Hostěnického potoka II.).

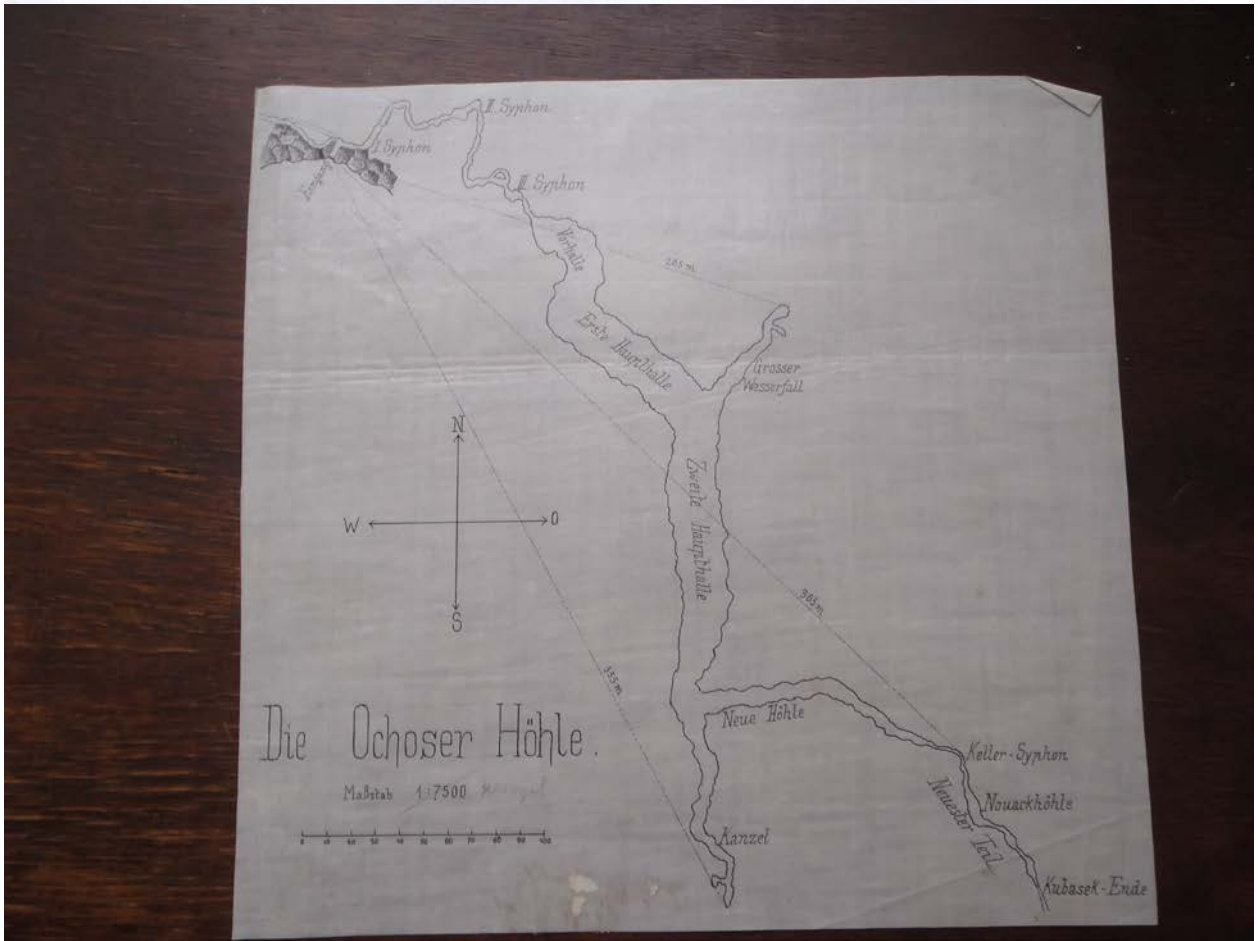
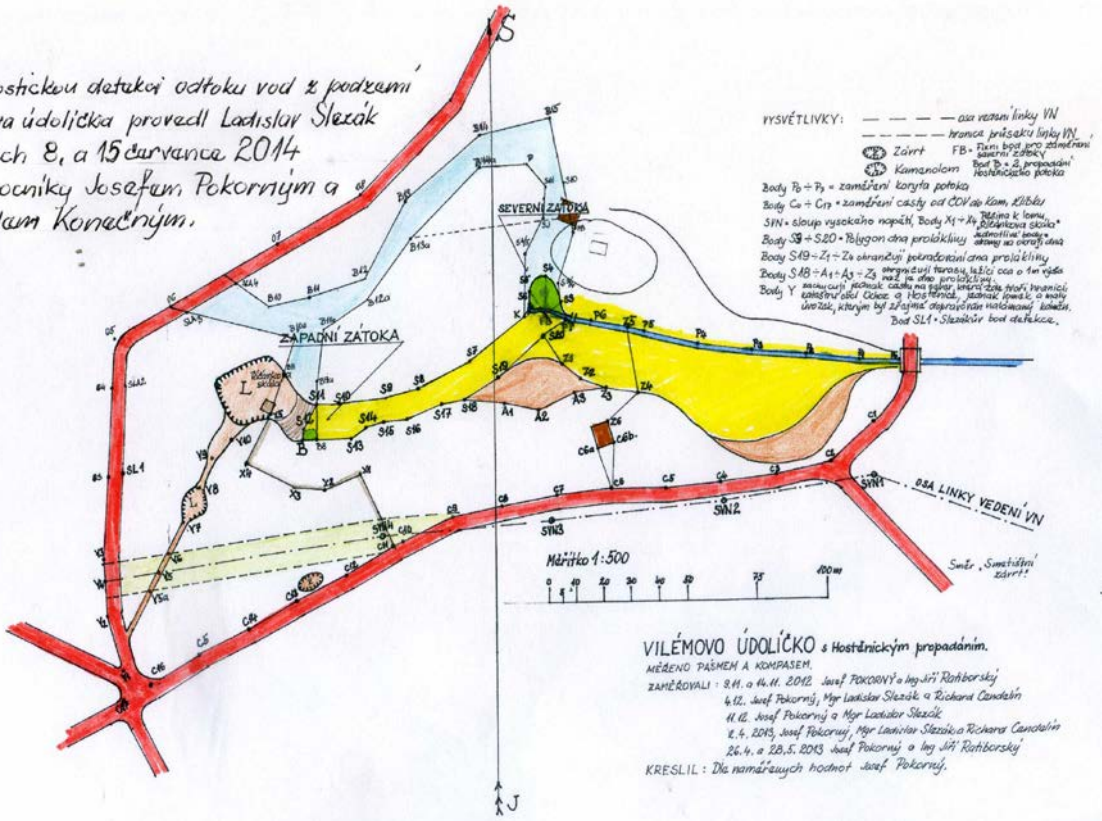
Die Ochoser Höhle.

Maßstab 1:7500

Telegnostickou detekcí odtoku vod z podzemí
Vilémova údolíčka provedl Ladislav Šlezák
vz dnech 8. a 15. července 2014
s pomocníky Josefem Pokorným a
Davidem Konečným.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 5 :

Strípky z pamětí lidí, žijících v Moravském krasu.

Obsah :

**Rozhovory s pamětníky v Ochozi a v
Hostěnicích.**

Koordinátor tématických okruhů :

Ladislav Slezák

Redakční spolupráce :

Richard Cendelín

Autor „Rozhovorů“ :

Josef Pokorný

Josef POKORNÝ :

Pár slov úvodem :

Pomalou se blíží uzávěrka přijímání příspěvků do naší letošní Edice. Všechny tématické okruhy se nám plní, jen Tématický okruh č.5, nazvaný „Střípky z pamětí lidí, žijících v Moravském krasu“ zůstává zatím bez náplně. Když jsem přemýšlel nad tím, jak naplnit tento tématický okruh, vzpomněl jsem si na to, jak jsem v letech 1999 až 2001, kdy jsem zpracovával tematiku objevení Ochozské jeskyně, která nakonec vyšla v knižní podobě pod názvem : „Jak Francek Caprament díravici objevil a co se pak dál přihodilo“ – jak jsem obcházel v Ochozi staré lidi – pamětníky ochozské historie, kladl jim otázky a snažil se zjistit něco z historie Ochoze a okolních jeskyní. Celou řadu těchto informací jsem tehdy zpracoval strojopisně a teď už jen odpočívají v jednom z mnoha šanonů mého archivu. Což takhle vynést je na světlo, zveřejnit, co mi ti lidé, které jsem navštívil povídali.

A tak Vám v příloze přináším některé z rozhovorů, které jsem realizoval s ochozskými občany, kteří byli ochotni se se mnou o historii Ochoze, případně okolních jeskyní bavit.

V první ročence naší Edice SE – 3 – 2009 jsme v tématickém okruhu č. 5 (snad vůbec poprvé) zveřejnili (se souhlasem jeho dcery paní Boženy Skřivánkové) písemnou práci Pavla Boudného, již nežijícího hostěnického občana, který ji nazval „Hostěnice a paměti našich otců, dědů a pradědů“.

A právě návštěvu u paní Boženy Skřivánkové zařazují jako první z našich dosud nepublikovaných rozhovorů.

Návštěva u paní
Boženy Skřivánkové,
dcery pana
Pavla Boudného,
autora práce, nazvané :

**„PAMĚTI NAŠICH OTCŮ, DĚDŮA
PRADĚDŮ Z HOSTĚNIC.“**

Návštěva u paní Boženy SKŘIVÁNKOVÉ
(dcery pana Pavla BOUDNĚHO)
dne 20. ledna 2001

Hostěnice č. 117

Paní Skřivánková vzpomíná :

Kdysi byly v údolí rybníky. (V Hostěnickém údolí - poz. J.P.),
Později byly vysušeny a byly zde louky. Mezi r. 1970 a 1980 byly
rybníky nad Hostěnicemi znovu vybudovány.

Z bývalého rybníka "Pod národním výborem" (dnes obecním úřa-
dem) vznikly dvě pole, nazývané "Na hrázi".

Při práci na "Motalově poli" se zde propadli koně Vaška Hájkov-
vého. (V. Hájek byl zetěm Motala, manžel jeho dcery Zdeňky())
Vznikla zde prohlubeň (závrt - pozn.J.P.), která se vždycky po
deštích zaplňovala vodou, která se postupně vsakovala.

Seřadme si tedy propadání :

1. propadání - výšková kóta 371 m, pravá (severovýchodní) strana
Vilémova údolíčka.
 2. propadání - výšková kóta 370 m, levá (jihozápadní) strana Vi-
lémova údolíčka, pod skálou Gavaňou.
 3. propadání - výšková kóta - nám známý "Smetištní zá-
vrt.
 4. propadání - výšková kóta - MOTALOVO POLE !!!
-

Po melioraci v r. 1970 se JZD Hostěnice sloučilo s JZD Pozo-
řice. Nově vybagrované koryto napřímeného potoka (dno a břehy)
dláždil cikán, který měl v lomu před "Smetištním závrtem" boudu,
ve které bydlel.

Paní Skřivánkové vyprávěla LÍDA HODÁŇOVÁ, rozená Křížová,
která se narodila v r. 1912, že si ještě pamatuje, jak chodíva-
la s maminkou, která nosila v nůši na zádech obilí (zrno) do mlý-
na v údolí. (Jedná se patrně o Hudcův - dnes Kaprálův či Horní
mlýn v údolí Říčky a muselo to být v době první světové války,
nebo těsně po ní). Chodívaly Kamenným žlíbkem, po pěšině, která

vedla po dně rokle, mezi kameny a křovím. Paní Lída Hodáňová si ještě vzpomíná, že někde uprostřed kaňonu Kamenného žlíbku byly tři velké balvany. Zde její maminka při cestě zpět do Hostěnic, t.j. do strmého kopce, vždycky odkládala nůši s moukou (ze semletého obilí) a zde odpočívala.

Cesta byla (dle paní Lídy Hodáňové - Křížové) v Kamenném žlíbku upravena a vybudována do dnešní podoby někdy po první světové válce. (Což odpovídá získané ale nedoložené informaci, že cesta byla vybudována v r. 1922). - (R. Prix - ?)

Kaprálův mlýn

původně patřil Hudcům. Kaprál jej koupil na sklonku r. 1938 a postupně jej změnil v sídlo. Příčinou přesídlení p. ing Kaprála, ředitele modřické Biovety z Modřic na Kaprálův mlýn byli modřičtí Němci, kteří požadovali, aby jeho dcera chodila v Modřicích do německé školy.

Mimo jiné vybudoval (dle vzpomínek paní Skřivánkové) ing Kaprál v údolí u mlýna "šnekárnu", která byla oplocena deskovým dřevěným plotem. Někdy v r. 1939 vytrvale úršelo asi měsíc. Hráz Hádeckého rybníka, která byla sypaná, nevydržela nápor přívalu vod a protrhla se. Voda zaplavila údolí a povodňová vlna smetla mimo jiné i šnekárnu.

Někdy v r. 1942 byl rybník pod Hádkem znovu obnoven..

(Šnekárna - jde pravděpodobně o farmu na pěstování hlemýžďů).

Poznámka J.P. : Ani z knihy Zdeny Kaprálové „Zítřka bude líp“ není jasné, kdy Kaprálovi Hudcův mlýn koupili. Podle této knihy se zdá, že mlýn sice koupili někdy v r. 1938, ale vzhledem k nutnosti oprav a přestavby se do něj stěhovali daleko později. Není tak stále možno přesně stanovit, kdy došlo k protržení hráze rybníka.

Návštěva u pana

JOSEFA BŘEZY

Vzpomínky

pana Josefa Březy, pocházejícího z Ochoze, který v mládí (do vojny) v Ochozské jeskyni a v jižní části Mor. krasu jeskyňářil.

Po předchozím písemném kontaktování a telefonické domluvě mne pan Březa navštívil ve středu 27. listopadu a následně 8. prosince 1996. Při první návštěvě jsme jen volně vyprávěli. Já jsem potom udělal z jeho vyprávění stručný záznam, jehož kopii jsem mu zaslal. Při druhé návštěvě mi pan Březa přinesl písemné poznámky, kterými doplnil můj předchozí záznam.

Dejme tedy slovo panu Březovi :

Staří lidé v Ochozi vyprávěli, že když se stavěla v údolí Svitavy železniční trať Brno - Česká Třebová, (což mohlo být ve čtyřicátých, maximálně v první polovině padesátých let minulého století) bydlely v Bílovicích nad Svitavou rodiny italských dělníků, kteří trať stavěli.

Děti těchto dělníků se jednou vydali na prohlídku Ochozské jeskyně, o které zřejmě slyšely vyprávět. Protože jejich rodičové v rámci svých profesí také odstřelovali skálu, odkoukaly to i jejich děti, zřejmě rodičům sebrali nějakou výbušninu, kterou tehdy používaly a s touto výbušninou vyhodily do povětří těžké dřevěné dvěře, uzavírající vstup do jeskyně. Pak pronikly dovnitř a bavily se ničením krápníkové výzdoby. Dnes už se neví jak, ale někdo si jich při násilném vniknutí všiml, přivolal pomoc a děti byly pochytny. Starosta je zavřel přes noc v obecní šatlavě a druhý den si je vyzvedli rodiče.

Úkol pro J. Pokorného :

Provéřit pravdivost této historky, zjistit přesnější informace, případně upřesnit datování.

Po válce jsme já a moji kamarádi založili Foglarův čtenářský klub, nazvaný "Zálesáci", vypráví dále p. Březa. U pana Kaprála v Kaprálově mlýně bydlel tehdy pan Božidar Pěňčík. Pracoval jako řidič na lince Březina - Křtiny - Adamov a dalších autobusových linek v okolí. Uměl hrát na kytaru, znal spoustu trampských písniček, my jsme za ním chodili a on se nám dost věnoval.

Jednou nám dal mapy Ochozské jeskyně, Netopýrky, a dalších jeskyní. Ty nás přivedly k jeskyním. Posléze jsme se stali členy "Speleologického klubu" a tyto materiály jsme Sp. klubu předali.

P. Březe upozorňuje : Adresa p. Božidara Pěňčíka se nachází v telefonálním seznamu "Zlaté stránky", a to : Brno - Vinohrady, Blatnická 2

tel.: 44 24 74 54

(pozn. J.P. - člen naší ZO 6-11, Josef Uher Božidara Pěňčíka znal).

Jak pan Březe dále uvádí, první poznámku o návštěvě jeskyní má ve svých zápiscích z 1. 7. 1950.

Z Ochoze chodil do jeskyní kromě něj Antonín Komzák, dnes již zemřelý, dále pak Miroslav Kozel. Vraťme se však k zápiskům p. Březy.

7.2.1951 - Mírek bydlí v Brně na internátě a chodíme do jeskyní

11.3.1951 - Mám už klíče od Ochozské jeskyně. V jeskyni jsem byl spolu s vysokoškoláky z Brna.

19.3.1951 - v propasti v Ochozské jeskyni

26.3.1951- spolupráce s Jardou Dvořákem - stali jsme se členy jeho skupiny.

8. 4. 1951 - Práce u výtoku Hádecké Říčky.

22.4.1951 - Odstranění betonu (jezu)

20.5.1951 - Virgulář p. Knap

10.6.1951 - Virgulář p. Knap

5.8.1951 - Pracujeme na vrtání děr a přípravě prvního odstřelu.

K těmto zápiskům p. Březa dodává :

"Když jsme začali pracovat jako jeskyněři, stali jsme se na nějaký čas součástí skupiny J. Dvořáka. Prováděli jsme mapování v Ochozské jeskyni, barvení a měření vody v Říčce. (U propadání i na výtoku)."

"Jaroslav Dvořák také zorganizoval výzkum pomocí virgule. Proutkař z Drysic, p. Knap se do toho s námi pustil. Začali jsme průzkumem nad Ochozskou jeskyní, kde jsme narazili na odbočující vodu směrem k jeskyni Pekárně. Zde se podle reakce proutku nalezená proudnice stáčela obloukem do údolí poblíž vývěru Hádecké Říčky. Zde proutkař tvrdil, že našel podzemní jezírko.

Velké úspěchy jsme v Ochozské jeskyni neměli. V Netopýrce jsme objevili jen malou síň s drobnými krápníky. První tam byl Mírek Kozel. (Viz J.Himmel/P. Himmel : Jeskyně v povodí Říčky, 1967, str.)

V Pekárně jsme pracovali na konci chodby, poblíž místa Křížových výzkumů. (?). Dostali jsme se do prostoru, kde byly ze všech stran obrovské balvany. Hlavně tvořily strop. Usoudili jsme, že je to propadený strop. Přes tento zával se projít nedalo. Jedině prostrčením a to ještě s rizikem. Šli jsme si prohlédnout i terén nad Pekárnou, kde částečné propadení bylo značně zřetelné. Podle virguláře má Pekárna jasné pokračování směrem na Mořrou.

Zde jsme již pracovali sami, bez Jar. Dvořáka.

Další naše práce byla u vývěru Hádecké Říčky. Podmínkou bylo, že nejdříve musíme odstranit betonové roury, vedoucí z vývěru do Říčky a potom všechny betony v Říčce před vývěrem. Stavidla a jez jsme ponechali.

Po tomto provedení jsme se konečně dostali k vlastní práci na výtok. Ale to jsme si nejprve museli opatřit potřebné nářadí, jako například železnou palici, velké sekáče do skály, pajsry - páčidla a jiné.

Skála seděla těsně nad vodou (při malé vodě), rozhodli jsme se tedy pro odstřel. S tímto úkolem nám pomohl střelmistr p. Hloušek z Hlubny. Řekl nám, abychom ~~pru~~^{vy}vrátili díru jeden metr hlubokou. Podařilo se nám vyvrtat jen 70 cm. Odstřel uvolnil jen asi jeden kubík skály, odstřelený kámen se rozdrtil téměř na prach. Zklamalo nás.to. Mysleli jsme si, že se dostaneme dál.

Nářadí, které bylo dosti těžké jsme si schovali pod nedaleký most. Za týden jsme chtěli pokračovat v práci. Jenže při dalším příchodu na akci bylo nářadí pryč.

To už jsme měli před nástupem na vojnu. Nejdříve šel Antonín Komzák, potom já a nakonec Mirek Kozel. A tak skončilo naše jeskyňření.

Když se stal vedoucím naší skupiny Jaroslav Dvořák, zjistili jsme při rozhovoru s ním, že jeho otec byl učitelem ve škole v Bílovicích nad Svitavou, kam jsme dojížděli, a že nás učil.

Do naší party patřil tehdy také dnešní Mgr. Ladislav Slezák, později ředitel Správy moravských jeskyní, dne s již důchodce.

Naše skupina také pracovala na prolongaci trativodu za vchodem. Dostali jsme se až k sifonku, tvořenému vodorovnou, úzkou, neprůleznou štěrbinou. Při dalším povodňovém stavu byl vyčištěný trativod opět zanesen sedimenty. Také tu s námi pracoval nějaký Podsedník z Jezer.

Vložená poznámka J.P. :

Na „Sborníku k 10. výročí Historicko - vlastivědného
kroužku ~~u~~ ZK ROH AĐAST, u.p. Adamov z r. 1966
jsou se dověděl :

stavba železniční trati Bruo - česká
Třebová byla starostlivě zahájena u
obřadu v r. 1843.

1. 1. 1849 byl celý úsek trati Bruo -
česká Třebová předán do provozu.

Vlastní úvaha :

Pravděpodobně byla výstavba trati ca-
váděná postupně, i.e. více místech sou-
časně. Nejobtížnější úsek mohl být mezi
Bruovem a Blauškem, kde se vozilo 10
tunů.

Italská trasa (o které vykládal p.
Bráza) bykou mohli v Blouvicích uka-
dat mezi roky 1843 - 1845. Pak si uvy-
šili, že se posouvají do Adamova či
Blauška - blíž k pracovišti.
Pátrat dál!

Stavba železniční trati Bruo - česká Třebová
pod nýčkovou X1 - 567 230
Historicko - vlastivědný kroužek

Slyšel jsem také vyprávět o tom, že někde u Hostěnického propadání se kdysi propadl do podzemí sedlák s povozem a koňmi. Podrobností, však nevím.

Pamětníky historie Ochoze a okolí i jeskyní byli : starý pan Votruba, starosta Doležal a ředitel Hradil. Ale ti už nežijí !

Jediným žijícím pamětníkem je pan Antonín Votruba, bydlící v domku vedle hospody.

O VDT jsem žádné informace neslyšel. Avšak mapy, které jsme dostali od p. Pěnčíka kreslili Němci.

Jaroslav Dvořák bydlí v Brně, na Mečířově ulici č. 22. Je RNDr CSc.
telefon má č. 41 21 63 92

Miroslav Kozel bydlí v Březině (při příjezdu od Ochoze je to asi pátý nebo šestý dům na levé straně) č. 69.
telefon má 0506 / 94 229

Bývává v Březině na obecním úřadě každé pondělí a středu po 18,00 hod.

Pan Josef Březa bydlí v Brně na Hluboké ulici č. 3 a má telefon
33 33 92. Pošt. směr. č. 639 00

Pan Josef Březa nějak krátce po našem posledním rozhovoru zemřel. Jeho smrtí jsem ztratil významný kontakt a zdroj informací.

Návštěva u manželů

HRAZDÍROVÝCH.

Pan Karel Hrazdára, stár 79 r.
bydlí v Ochozi, č. 82, tel.č. 44212746
je ochozský rodák, navštívil jsem jej 16.10.1997

Pan Karel Hrazdára vypráví :

Můj otec pracoval za první republiky v Brně jako textilní dělník. V r. 1925 zastavila firma u které ~~pr~~ otec pracoval výrobu a můj otec zůstal bez práce, stal se nezaměstnaným. Ve svém oboru nemohl sehnat další práci.

V té době chtěl Dr. Absolon začít výzkumné práce - vykopávky v jeskyni Pekárně. Výzkum přímo na místě měl tehdy vést (a také později vedl) odborný učitel Rudolf Czižek, amatérský archeolog německé národnosti. Czižek na sebe prof. Absolona upozornil svými výsledky při amatérském archeologickém výzkumu v Býčí skále.

Czižek hledal vhodné pracovníky, kteří by prováděli pomocné výkopové práce. Podařilo se mu získat Stanislava Škroba z Ochoze, který s sebou přivedl další nezaměstnané kamarády. Mého otce, Karla Hrazdíru, Václava Božka, Antonína Šnejdra a Oldřicha Doležala.

Tato pětice, která jak jsem již uvedl se rekrutovala z nezaměstnaných potom prováděla v Pekárně sezónně výkopové práce od r. 1925 až do r. 1930, kdy tato první etapa archeologického výzkumu Pekárny skončila.

Já jsem jako školák (asi sedmi až dvanáctiletý) nosíval otcovi na polední přestávku od 12,00 až do 13,00 hod. oběd, ať už byla škola, či byly prázdniny. V prázdninách to bylo lepší. Bylo více času a tak jsem mohl prolézat výkopy. Mám z té doby fotografie. (viz příloha).

V padesátých letech pracoval otec pod vedením Dr. Klímy na vykopávkách pod Bílou skálou a dalších malých jeskyněch v okolí, dále pak při vykopávkách v jeskyni Švédův stůl a v šedesátých letech na druhé etapě výzkumu Pekárny a dalších jeskyní jako Švédův stůl a j. jeskyně v údolí Hádecké Říčky.

V průběhu času se stal otec pro své prakticky získané znalosti a zkušenosti při vykopávkách žádaným pracovníkem. Proto si jej také Dr. Klíma nechal. Od začátku šedesátých let spolupracuje otec s Dr. Klímpou na výkopkách v Pekárně. V r. 1963 byla snaha výzkumníků korunována úspěchem světového významu. Mám na mysli nález koňského žebra s rytinou

čtyř pasoucích se koní. K nalezení této slavné rytiny došlo, podle toho co si pamatuji, až na akademii při přebírání a třídění nálezů.

Následně jsem se zeptal paní Hrazdírové, co k tomu může dodat?

Paní Hrazdírová :

Já toho mnoho nevím. Tak jen několik vzpomínek, snad někdy z roku 1963, kdy jsem pomáhala skupině Dr. Klímy, která, pokud se pamatuji, tehdy pracovala na lokalitě Švédův stůl.

Tedy, tehdy s nimi pracoval a oni svoje nálezy, které měli uspořádány podle zákresů, každý metr zvlášť, tak tedy tyto nálezy přiváželi k nám do Ochoze a já jsem jim je čistila, drhla a myla, ještě než byly odváženy k dalšímu zpracování, aby to na akademii nevozili se spoustou špíny.

Pokud si vzpomínám, nebyly tehdy mezi tím žádné vzácné nálezy, pokud se pamatuji, byly to jen kořti zvířat a pak nějaké takové otlučené valounky, používané snad jako nástroje.

Jen ještě co si tak vzpomínám, nejdůležitější tehdy byl snad objeven zbytků nějakého ohniště. To je snad to nejdůležitější, na co si ještě mohu vzpomenout.

Muž na snímku níže je otec pana Karla Hrazdíry, se kterým jsem hovořil.

pani Aloisia Hrazdirova, Karal Hrazdira, Antoniu Švajdr, Stanislav Skrob, Vaclav Bocek - vsichni z Ochoza.

Fotografia
pracovníků
provádějících
vykopávky v
jask. Pekárna
v létě
1925 ÷ 1929

Žeala vpravo vedoucí vykopávek
odb, učitel Rudolf Czizak

V Pekárně
v r.
1963
v sypu
kopce
K. Hra-
zdina.
Foto
B. Kluwa

Hrazdina - Švajdr - Škrob 1925 ÷ 1929

Vykopávky v Pekárně - foto d. 9. 1963
Vlevo K. Pekorut, vpravo K. Hrazdina

Stani' Závuky a Lišná - vykop. v r. 1959
zcela vpravo Karal Hrazdina

Návštěva u pana

JANA SLANÉHO

Na návštěvě u pana Jana S L A N Ě H O v Ochozi
dne 12. února 2001

Pan Slaný se narodil v r. 1915, je mu tedy letos 86 let. Je jedním z nejstarších občanů Ochoze. Má poměrně svěží paměť. Pokud znal na otázky jemu kladené odpověď, odpovídal bez zaváhání a plynule.

Otázka č. 1 : Co víte o Hádeckém mlýně a o protržení hráze Hádeckého rybníka ?

Pod hrází byl mlýn a nad ním hájenka. V rybníce se utopil syn mlynáře. (Na otázku kdy že se to stalo říká p. Slaný, že neví. (Nedokázal odpovědět - pokusit se zjistit).

Otec p. Slaného kdysi vyprávěl že k protržení hráze došlo poprvé v roce 1910. Poté byla na místě rybníka louka. Poté byla někdy na začátku třicátých let vybudována nová sypaná hráz.

Hráz se znovu protrhla, ale podrobnosti p. Slaný neví, neboť v té době prý byl zrovna na vojně a jako voják byl v mobilizaci nasazen k obraně státní hranice. (Má-li pan Slaný pravdu, pak, k protržení hráze došlo na podzim r. 1938 !).

Dále si pan Slaný vzpomíná, že v r. 1942 se pod Hádkem něco opravovalo, ale co, to p. Slaný neví, neboť prý tehdy, za války měl vážnější starosti, kterým se musel věnovat.

Otázka č. 2 : Byla v Ochozi nebo v Obci četnická stanice ? Kde ?
Od kdy a do kdy ?

Četníci původně do Ochoze a Obce docházeli. Patrně z Bílovic, přesně to pan Slaný neví. Teprve po první světové válce, po vzniku Československé republiky byla v Obci vybudována četnická stanice. (Vedle kříže, směrem k Březině. - Pan Slaný uvádí stejný dům jako p. Hromek).

Když jsem s panem Slaným hovořil o četnících, vybavila se mu tato vzpomínka. Vzpomněl si, že když byl jako malé dítě (za první světové války), chodili četníci po Ochozi, dům od domu, hledali obilí a jiné potraviny, které nemilosrdně rekvirovali.

Otec p. Slaného byl na frontě. Maminka měla schovaný pytel pšenice, o který nechtěla přijít. Položila pytel do postele, ma-

lému Jendovi vysvětlila, že teď musí být nemocný, aby neměli hlad, uvázala mu obklad na čelo, uložila jej k pytlí pšenice a vše přikryla velkou duchnou. Když přišli četníci, spouzeli po chalupě, všechno prohledali, ale postele s "nemocným" dítětem se nedotkli. A tak paní Slaná ten pytel pšenice zachránila.

Otázka č. 3 : Co víte o Svatých schodech, pověsti o nich a kde Svaté schody leží ?

Na lokalizaci místa jsme se zhruba shodli - hřeben mezi údolím Ochozského potoka a údolím Hádecké říčky, přibližně od Švédova stolu k návrší nad Netopýrkou.

Pokud jde o vlastní pověst, pamatuje si ji pan Slaný velmi mlhavě. Snad prý po těchto schodech šla sama pana Maria s Ježíškem v náručí a na schodech zůstávaly vytlačeny otisky jejich nohou. Snad ji doprovázela i nějaká zvířátka, ovečky či co, jejichž otisky nohou také na schodech zůstaly.

Dle p. Slaného musí být tato pověst velice stará, neboť dnes si ji už nikdo v Ochozi nepamatuje.

Vzhledem k pokročilé hodině a vzhledem k tomu, že p. Slaný měl následující den jít na operaci s očima jsem návštěvu ukončil.

Na závěr mi pan Slaný věnoval svůj popis vize toho, jak vypadal Ochoz před 80ti léty. (tj. někdy kolem roku 1920). Tato práce je prací pana Jana Slaného a já nechci poškodit ničí autorská práva. Ale přes to práci pana Slaného uvádím, neb je to popis historie.

Obec Ochoz u Brna před 80 lety

Ochoz u Brna vznikla ze dvou samostatných obcí se samostatnými správami, a to z obce Ochoze a Ubce. Obě obce byly tak spojeny, že dnes již málokdo zná, kudy původní hranice procházela. Proto bych vás chtěl s touto hranicí seznámit.

Začal bych cestou k hřišti. Na počátku této cesty (po levé straně) je ulička směrem k potoku. Na kraji této uličky (po pravé straně) stál vysoký hranečník, který určoval hranici mezi oběma obcemi. Takže levá strana uličky byla Ochoz a pravá strana Ubce. Hranice pak pokračovala podle cesty až do Hlubné, takže levá strana byla katastr Ubce a pravá strana katastr Ochoz. Les po levé straně patřil k panství Belcredi Líšeň, pravá strana panství Lichtenstein. V Hlubné za vápenkami hranice odbočovala do prava, směrem k Novým dvorům a dál směrem na Lhotky. Po levé straně byl katastr Březina. Před Lhotkami se hranice stočila do prava, takže chaty tam postavené jsou na katastru Ochoz. Hranice pak pokračuje přes les dál, až k potoku Říčka. Tento potok tvoří hranici mezi katastrem Hostěnice (levá strana potoka po proudu) a po pravé straně katastr Ochoz. Pak pokračuje hranice po proudu potoka až na Řičky k prvnímu mlýnu, kde působil tehdejší mlynář Žiška, tam uhýbá do prava směrem k Ochozi na Pastýřky přes kopec Baba a vyústuje na starou silnici pod zatáčkou, kde pokračuje po silnici směrem na Křtiny až k domu Drahovzalů a Bočků. Mezi těmito domy bývala ulička, kterou se procházelo za ubecká humna. Celý úsek, včetně mlýna, byl katastr Ubce a pravá strana katastr Ochoz. Takže dům p. Drahovzala patřil do Ochoze a dům p. Bočka do Ubce. Dále hranice pokračovala kolem humen, potom k potoku, domky Na hrázi tedy patřily do Ubce a Zákazanec do Ochoze. Přes potok vedla dřevená lávka, tak jsme se dostali zpět k hranečníku, od kterého jsme vyšli.

Nyní bych chtěl popsat jak vypadala Ochoz asi před 80 lety. Začal bych budovou obecního úřadu. Tato budova, tehdy Obecní hostinec, doznala podstatných změn. Tak například tam, kde je nyní vchod, byl průjezd uzavřený velkými vraty, která byla nahore zaoblená. V těchto vratech byla menší vrátka, která byla stále otevřená, takže se jimi mohlo procházet směrem ke kostelu. V průjezdu, po pravé straně, byly dveře do bytu hostinského p. Lunera a dále byla kovárna, kde působil kovář Synek. Po levé straně se nacházely dveře do nálevny a sálu. Po pravé straně sálu byla kuchyně a dvě místnosti. V jedné místnosti mívalo obecní zastupitelstvo svá zasedání. Tehdejší starosta p. Knecht úřadoval převážně doma. Na ulici, po pravé straně budovy, stál přístavek - jatka, ve kterém p. Luner prodával maso.

A nyní k samotné vesnici. Střed vesnice byl postupně číslován od čísla 1 – p. Knecht a pokračovala směrem k obecnímu úřadu až k domu naproti radnici (č. 16), pak číslování přecházelo na druhou stranu na radnici (č. 17) a pokračovalo směrem na Příhon až k domu p. Řičánka (č. 29), tam končila zástavba Ochoze. V místech, kde protéká potok, uprostřed vesnice, byl rybníček. Na jeho hrázi stály dva domky. Směrem k Brnu byla proluka až k domu p. Dostala, pak další proluka k domu p. Kvíčaly vedle školy. Potom následovala proluka až k domu p. Pokorného (koláře) u křižovatky. Další dům stál na protější straně v polích p. Přichystala. Pak byla proluka až k domku p. Horákové a dále domy pokračovaly k potoku – dům p. Kocmana (Na prokopárně). Za potokem, vedle obecního úřadu, stál domek p. Sapákové a za ním domek p. Vaňáčka. Zástavba od obecního úřadu, směrem do Obce, zůstala stejná jak byla, rovněž tak domky stojící u cesty k hřišti. V té době obec Ochoz čítala pouze něco málo přes 80 domů.

Nyní se zmíním o tehdejší životě v obci. Po první světové válce se někteří občané rozhodli v Ochozi založit Spořitelni a záloženský spolek, spol. s r. o. Do tohoto spolku mohli vstoupit občané Ochoze, Ubců a Kanic. Kancelář měl spolek ve staré škole. Úřadovalo se každou neděli dopoledne po bohoslužbě. Starostou spolku byl p. Slaný, pokladníkem p. Pernica. Dále byl založen tzv. Potravní spolek a svou prodejnu si zřídil v domě p. Blatného (č. 6), prodavačem byl p. Rudolf Škrob. V obci byly tři obchody, obchod p. Slaného, p. Synka a p. Hrazdíry. V neděli do obce dojížděl p. Pantůček a v domě č. 9 (u Pantůčků) prodával textilní zboží. Drobné textilní zboží také prodávala p. Pokorná. Při různých slavnostech p. Sapáková a p. Dostálová, vdovy po padlých manželech za první světové války, prodávaly na stáncích cukrovinky. P. Sapáková měla také trafikku. Přínosem pro obec byl také hostinec a řeznictví U Nedělů. Občas sem dojížděl i hadrník, který sbíral staré hadry a vyměňoval je za různé nádoby (hrnky, tálíře, mísy apd.). Bylo zde několik zedníků, nejznámější byl p. Hynšt. V obci byl také kovář Synek, kolář Pokorný, obuvník Přichystal a Drahovzal, stolař Pokorný, Kovařík, Krejčí a Pleva, jeho manželka byla porodní bábo. Také zde byla výroba perletových knoflíků. Holičství zde nebylo, takže se muži holili sami a stříhání prováděli samouci Sapák a Gala v domě č. 23 na Suchárně.

Občané Ochoze byli vždy pracovití a podnikaví, tak např. pod Příhonem, v místech, kde byl později postaven drtič štěrku, byly postaveny tři malé vápenky. P. Langr, p. Baka a p. Škrob v nich pálili vápno, které pak prodávali.

Zemědělci se mimo své zemědělské činnosti zabývali převážně povoznictvím. Svázeli dřevo v lese, odváželi kulatinu na pily, vozili štěrku na silnici, vozili vápno ze zdejších vápenek do Brna na stavby, někdy rozváželi vápno do vzdálených obcí, lidé jim říkali vápeníci. Každý měl svůj rajón a nepřipustil, aby někdo jiný v jeho rajóně vápno prodával. Jejich rajóny sahaly do okruhu až po Židlochovice, Rosice a Domašov. Vápenické koně byli tak vycvičené, že na zpáteční cestě je nemusel nikdo řídit, tak se stávalo, že vápeník na voze usnul a probudil se až koně zastavili doma u vrat.

V létě, každý den ráno, hnával pastýř stádo dobytka na pastvu. Zemědělci vyháněli svůj dobytek do stáda a pastýř jim za určitý poplatek stádo pásal.

Několik občanů si také přivydělávalo tím, že chodili do lesa a sbírali ze stromů smolu, kterou pak prodávali na paření prasat. Za zmínku také stojí to, jak si přivydělával náš občan p. Gala. Jezdil s trakařem do lesa na dřevo, doma je nařezal, našťípál nadrobno, a pak je vozil v pytlích na trakaři až do Brna, kde dřevo prodával.

Mnoho našich občanů pracovalo v Brně, ženy převážně v textilkách, muži v továrnách a slévárnách. Někteří muži chodili pěšky až do Brna, ostatní chodili pěšky do Bílovic, odkud pak jeli vlakem do Brna. Některé ženy pracovaly v lese, kde zajišťovaly veškeré práce potřebné k pěstování a výsadbě lesních stromků. Tyto práce řídili hajní Kotulán (měl hájenku v Hlubné), Pantůček (pod Hádkem), Hodaň (pod Hádkem za rybníkem) a Schindler u Nových dvorů. Správcem byl p. Černý a bydlel na Nových dvorech.

Ve škole se učilo ve třech třídách. V první třídě byly tři ročníky a učila v ní p. učitelka Bílková, manželka „nadučitele“ Bílka. Ve druhé třídě byly dva ročníky (p. učitel Tihelka), ve třetí třídě tři ročníky - p. nadučitel Bílek, který také hrával v kostele na varhany. Náboženství ve škole vyučoval Pater Plhal, který byl tehdy také předsedícím zemského výboru. Někteří žáci se po ukončení pátého ročníku přihlásili na měšťanku v Bílovicích nebo ve Křtinách, kam docházeli denně pěšky v každém počasí.

Poštovní úřad byl v Bílovicích nad Svitavou. Veškeré poštovní zásilky donášel a odnášel posel, tehdy p. Šrba. Chodil pěšky a později jezdil na kole. Někteří občané dávali dopisy do obchodů a posel si je tam vyzvedl.

K lékaři se chodilo do Líšně k MUDr. Holtzovi, nebo k obvodnímu lékaři MUDr. Libigerovi, ten měl bryčku, koně a kočího, který ho vozil do okolních vesnic k pacientům. Později si koupil auto značky Ford. Myslím, že to bylo první a jediné auto, které v té době do vesnice přijíždělo.

V naší obci bylo hodně stejných příjmení, proto se užívaly různé přezdívky pro odlišení. Např. Blatný z rohu, Blatný u Šebínů, Blatný u Šebestů, Blatný u Punčochářů, Blatný u Frčkařů, Blatný u Fousků, Polák u Damiánů, Polák u Hemžádků, Škrob u Kubičků, Škrob u Bubeníků a mnoho dalších.

Dále bych chtěl uvést tehdy užívané místní pojmenování jednotlivých úseků polí, luk a lesů.

Pole: U lesa, Na prostřední, Za školou, Za humnama, Nad lužou, na Rozměrkách, na Kopaninkách, Za hřbitovem, U hory, Na širokých, Na dlouhých, v Koutích, Na šebě, v Kolíbkách.

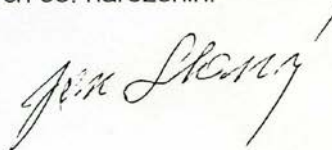
Louky: na Pastviskách, v Prskovech, pod Kněžicí, v Koutech, v Rozvizích, na Mlýnskách, na Trnovatkách, Velké, Perné a Vzadu.

Lesy: v Luhu, na Skalkách, v Kulaté, Pod dvorem, Pod boučkem, Kněžice, Na rohách a Amsterdam.

Na závěr bych chtěl ještě upozornit, že vždycky se říkalo a psalo ta Ochoz, která se skloňovala podle vzoru „dlaň“, nyní „píseň“, tedy v Ochozi a nikoliv v Ochoze nebo v Ochozu. Myslím, že by bylo vhodné upozorňovat všechny, kdo špatné skloňování užívají.

Tento popis jsem napsal v roce 2000 u příležitosti svých 85. narozenin.

Jan Slaný

Návštěva u pana

MIROSLAVA HROMKA

Na návštěvě
u pana Miroslava H R O M K A v Ochozi
dne 12. února 2001

Pan Hromek byl ochozským kronikářem a funkcionářem do r. 1989. Poté mu byly zřejmě tyto funkce (které měl rád, do kterých vkládal celé své srdce a všechno životní úsilí), dost nešetrně odňaty. Tak nešetrně, že i když si dnešní obecní zastupitelstvo patrně uvědomuje svou chybu a žádá či nabízí, aby se k této práci vrátil, on to odmítá.

Koneckonců znám ten pocit i já a panu Hromkovi se nedivím. Vždyť ani v historii lidstva to není nic nového.

Ke svému údivu jsem zjistil, že pan Hromek byl někdy na přelomu padesátých a šedesátých let v jeskymářské partě Honzy Himmela, o čemž svědčí mimo jiné i fotografie, které mi zapůjčil a jejichž kopie mám založeny v šanonu fotodokumentace "Historie ZO 6 - 11.

V zahřívacím kole našeho rozhovoru přišla nejprve řeč na publikaci "750 let Ochoze", která vyšla pod patronací MNV Ochoz v r. 1987.

Pan Hromek tehdy soustředil materiály a předal je - (neřekl komu, nebo jsem to nepostřehl) - zřejmě vydavateli s půlročním předstihem. Tyto materiály se našly až 24.6.1987, těsně před vytištěním. Za následující dva dny byla publikace vytištěna.

Podle toho také vypadala, říká p. Hromek. Plná chyb a nedostatků. Tuto nereserioznost nadřizovaných složek p. Hromek dodnes těžce nese. Když požadoval nazpět aspoň rukopis, bylo mu sděleno, že už byl stornován.

Přitom v publikaci nezbylo místo na historii budování JZD v Ochozi. Přitom tato vynechaná pasáž zachycovala historii čtyřiceti let života a práce prostých lidí v Ochozi.

Jestli tomu dobře rozumím, byla tato historie, respektive její popis nenávratně ztracen. Ale což takhle tuto historii vzkřísit, třeba zatím jen pro vlastní vnuky? Musím o tom s p. Hromkem příležitostně mluvit.

V dalším hovoru mi p. Hromek odpovídal na otázky, které jsem mu kladl :

Otázka č. 1 : Jeskyně Švédův stůl - co o ní p. Hromek ví?

O kameni, podle kterého byla jeskyně pojmenována pan Hromek nevěděl.

Vzpomíná si, že mu jeho otec vypravoval, že někde v blízkosti Švédova stolu byla v nějaké skalní puklině vklíněna podkova a v Ochozi se vyprávělo, že zde uvázl kůň švédského důstojníka. Časem prý podkova z pukliny zmizela. Někdo ji zřejmě vypáčil a odnesl.

A ještě poznámka k publikaci "750 let Ochoze"! Materiály, které zde publikoval zemřelý pan Milan Ponížil prý tento muž získával při návštěvách Zábřdovického kláštera.

Otázka č. 2 : Horní (Dnes Kaprálšv) mlýn a jeho majitelé.
Kaprálova šnekárna ?

Původními majiteli mlýna od jeho vzniku byly tři generace Žižků. Se synem posledního mlynáře Žižky prý chodil p. Hromek do měšťanské školy ve Křtinách. v zimě i. v létě pěšky, za každého počasí.

Poté drželi mlýn Hudcový a od r. 1938 nebo 1939 byl majitelem ing Kaprál. Kaprálova šnekárna byla na louce pod domkem Kalouskových.

Mimoходом mi bylo sděleno, že paní Kalousková asi před půl rokem zemřela. Znal jsem ji. Zapisovala denně stav hladiny Říčky podle limnigrafu a měřila na Thompsonově přepadu vteřinový průtok pramene "Kaprálka". (Jednou mě požádala, zda bych to neudělal za ni a Dr. Himmel mne u toho vyfotografoval. Obrázek je založen v šanonu fotografií "Z historie ZO 6 - 11").

O tom, že povodeň šnekárnu na louce pod Kalouskovými odplavila p. Hromek ví, ale podrobnosti si nepamatuje.

Při té příležitosti si však p. Hromek vzpomíná na jednu příhodu, která se udála v době jeho mládí na Lysé hoře, patrně v pásmu linky VN.

Z Ochoze pocházel muž jménem Dr. Luner, který prý přednášel na universitě v Olomouci. (Na jeho obor si už p. Hromek přesně nevzpomíná - snad astronomie ?).

Tento muž byl přirozenou autoritou Ochozanů, starších asi o 10 let než p. Hromek. (Zřejmě byl jejich vrstevníkem).

Větší skupina ochozských chasníků pod jeho vedením jednou navštívila východní svah Lysé hory. Bylo to v zimě a Lysá hora byla pod sněhem. Někde nad propadáním přišli na místo, kde se sníh neudržel a roztál. (T.zv. MASTNÝ FLEK - t.j. místo, pod kterým je podzemní dutina, kde je vzduch teplejší, skálu poněkud zahřívá a způsobuje, že se zde sníh neudrží).

Dr. Luner zorganizoval chlapce tak, že podle jeho pokynů vytvořili kolem mastného fleku kruh, držíce se rozpaženýma rukama jeden druhého za ramena. Na pokyn Dr. Lunera všichni zaraz vyskočili a dopadli. Při dopadu zřetelně slyšeli, jak jim země pod nohama duní. Po každém společném výskoku a následném dopadu to zadunělo.

Pan Hromek si také již řadu let vede zápisky o tom, jaké je počasí (denně).

Otázka č. 3 : Byla v Ochozi četnická stanice ? Od kdy, do kdy a kde ?

Četnická stanice bývala v OBCI. Tam, jak je kříž Belcredimu - po pravé straně, směrem na Březině - první dům za křížem, dnes má číslo 271 a je to dům paní Jany Sapákové a jejich synů (Marka a Pavla).

Posledním četníkem zde byl p. Brada. V Ochozi žije ještě jeho syn, p. Luboš Brada, starý 75 let. Jeho bratr Jaroslav již zemřel. Jeden z potomků má řeznictví na Květinářské ulici v Brně. (což jsem si ověřil).

Před p. Bradou zde byli veliteli četnické stanice p. Zezula a p. Protivanský. Ve válečných letech (2. světové války) se zde četníci střídali, ale nikdy nikoho neudali a nikdy neudělali Ochozanům ostudu.

Ti ochozští občané, kteří byli za války gestapem zatčeni (a někteří i umučeni) si zatčení přivodili sami svojí neopatrností. P. Hromek nezná případ nějakého udání !

Naproti domu p. Hromka (č. 238) byla Blažkova hospoda "U Kopeckých". V r. 1905 dostal p. Votruba povolení postavit hospodu, a tak zde byly vedle sebe dvě hospody. Mladý Votruba odešel

v 60tých letech 20. stol. do západního Německa do hotelové školy a po vpádu sovětských vojsk v r. 1968 se již nevrátil.

Obecní kronika Ochoze je vedena od r. 1928 !

Otázka č. 4 : Co víte o Svatých schodech ? O místě, kde Svaté schody leží a o pověsti, která se k tomuto místu vztahuje.

Místo, kde Svaté schody leží p. Hromek zná. Dohodli jsme se zhruba na jeho lokalizaci. Upřesnění provedeme, až mu budu moci předložit fotografie. P. Hromek tam chodí s rodinou vždy z jara na sněženky. Pokud jde o pověst, která se k tomuto místu vztahuje, tak pan Hromek říká že ji nikdy neslyšel a nezná.

Otázka č. 5 : Hádecký mlýn, Hádecký rybník a protržení jeho hráze?

O tom, kde stál Hádecký mlýn a o protržení hráze pan Hromek slyšel, ale podrobnosti nezná.

P. Hromek mi zapůjčil 4 fotografie a obálku s novinovými výstřižky, které si schovával k pořízení kopií. Dovolil mi, abych si je vyfotografoval.

Zapůjčené fotky a výstřižky jsem vrátil v sobotu 24.března 2001.

Ve vhodnou dobu mohu znovu navázat kontakt.

Když vyšla moje kniha „Jak Francek Caprament díravicu objevil a co se pak dál přihodilo“, daroval jsem ji, mimo jiné, také Mírkovi Hromkovi. Po jejím přečtení byl evidentně dojat a řekl, že mi děkuje za tak krásný dar, věnovaný Ochozi.

V příloze jsou dávné fotky z údolí Říček, zobrazující Jelínkův mlýn a hospodu (zapůjčené p.Hromkem).

Mlýn

Restaurace

Toto jsou moje snímky z doby někdy kolem roku 2001, které zachycují stav objektů v současnosti.

Kotr poháněný vodním kolem byl tehdy už zakonzervován.

Tento snímek zachycuje již jen rozpadlé vodní kolo. Snímky byly pořízeny mnou někdy kolem r. 1999 – 2001.

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 4 :

Pracovní skupina SE – 3 a jižní část Moravského krasu, aneb tajemství kóty 414,4 m. nad mořem.

Obsah :

- 1. Tajemství kóty 414,4 m., aneb hledání cest podzemních toků v jižní části Moravského krasu.**
- 2. Podívejte se na jižní část Moravského krasu našima očima.**
- 3. Jak vlastně naše bádání začalo a co je odstartovalo.**
- 4. Cesty povrchových vod do podzemí – schemata. Vývoj představ cest podzemních toků.**

Pojďte s námi a podívejte se na jižní část Moravského krasu našima očima.

V roce 1889 napsal a vydal Florian Koudelka knihu, nazvanou :
„Ze zapomenutého kraje Moravy. Přečtěte si teď její úvodní pasáž :

Ty opuštěné, čarokrásné údolí Říčky hádecké! Těsně obehnáno a zataraseno nebetyčnými skalami vápencovými, obepnuto temnozele-ným pasem stinných lesů, dřímáš v zá-koutí jako popelka neuznána a zapomenuta a čekáš marně zaslouženého obdivu a ocenění tvých kras přírodních. Málokdy zabloudí, a to jen náhodou, noha poutníkova na tvoje zelené loučky, do stínu vonných tvých hájů; leč okouzlen opouští tě každý, pokochav se vнадami a romantikou tvého ta-jemného úkrytu! —

K čemu tedy dalekých cest, do pohoří alpských, do ciziny podnikati, když takřka na prahu hlavního města naší Moravy téměř neznámý a půvabný kraj vše nám skýtá bohatě, čeho oko krásného a milého po přírodě žádá.

— V odměnu těch nesčetných blažených okamžiků, jež jsem v lůně tvém zažil, chci se pokusiti, seč moje slabé síly stačí, vylíčiti tvoje znamenitosti a získati tobě takto i v širších kruzích příznivců. —

Myslíte si, že se toho od dob, kdy žil Florian Koudelka v jižní části Moravského krasu tolik změnilo? V září roku 1900 objevil V.J. Procházka se svými přáteli v Ochozské jeskyni „Novou Ochozskou chodbu, v r. 1909 objevili němečtí jeskyňáři jeskyni Malčinu, v letech 1910 a 1911 vyčistili vstupní partii Ochozské jeskyně, v r. 1922 pronikli do Labyrintu Ochozské jeskyně a to bylo nadlouho všechno. Možná toho bylo víc, ale dokumentace o objevech německých jeskyňářů, (kteří zde v době První republiky báдали) pokud nějaká byla, se nedochovala. Pravděpodobně hledali cestu dál prolongačními pokusy ve Zkamenělé řece, či v Jílově chodbě (dnes „Chodba u Kužele), stopou po jejich průniku do komory koncového „Třetího sifonu“ jsou podpisy těch, kteří se tam probili a to je zhruba tak všechno, co o jejich práci víme.

Poválečná generace českých jeskyňářů zde začínala úplně znovu. Hádecká pracovní skupina Speleologického klubu Brno se snažila proniknout dál. Zkusili to v Trativodu vlevo za vchodem, kde se probili až k neprůleznému místu s ozvěnou, zkusili to v Líšeňském trativodu, ale povodňové vody jim dosažené prostory znovu zanesly náplavami. Pokusy proniknout za Třetí sifon v Sifonovité chodbě na známém konci Nové Ochozské chodby skončily nezdarem. Poslední smysluplné průboje posunuly hranici poznání v Chodbě „U Kužele“ cca o 30 metrů a v Jezevčí jeskyni také asi o tolik. V poslední době to zkouší ZO 6 – 11 ve Zkamenělé řece. Jdou správným směrem. Snad bude jejich úsilí úspěšné a my se konečně dovíme něco nového.

Za této situace spojili svoje ubývající síly tři senioři, aby se zkoumáním krasového terénu z povrchu pokusili zjistit, kde leží předpokládaný, ale zatím hypotetický jeskynní systém, souběžný s Ochozskou jeskyní. Zvolili k tomu telegnostickou detekci, stručněji řečeno – práci s virgulí. Ten první z nich, profesně geolog a celoživotní speleolog pracuje s virgulemi z měděných drátů a detekuje tektonické poruchy vápenců. Ten druhý pracuje s ocelovou spirálou a detekuje především prostory, naplněné vodou. Svoje poznatky dávají potom dohromady a vytváří z nich odborné závěry. Ten třetí jim vytváří podmínky k práci, zaměřuje výsledky jejich zjištění, zkresluje je do dílčích mapek, ze kterých vytváří jedinou mapu v měřítku 1 : 1 000 která zabírá prostor 880 x 1 250 metrů centrální oblasti jižní části Moravského krasu. Pracují na hranici svých seniorských sil. Jednak proto, že telegnostická detekce je podle současných poznatků medicíny značně vyčerpávající, neboť vychází ze „zapomenutých“ smyslů lidského vnímání, a po čtyřech hodinách práce s virgulí (podle lékařských poznatků) jsou příslušné smysly člověka již tak otupělé, že ztrácí přesnost. Proto je práce na tomto způsobu výzkumu zdoluhavá. Pracovní kolektiv SE – 3 začal tento průzkum na podzim roku 2011 a teprve nyní může publikovat nějaké (zatím ještě poněkud neucelené) výsledky. V roce 2014 tento kolektiv například realizoval 37 exkurzí, které přinesly svoje výsledky, ale celou problematiku oblasti bude nutno řešit ještě několik let, pokud na to budou síly „osmdesátníků“ z kolektivu SE – 3 stačit.

Položme si otázku, **proč** lidé v jejich věku vyvíjí takové úsilí. Odpověď je jednoznačná : Organizmus, který pracuje, žije. A oni ve svém věku smysluplně a konstruktivně žijí ! Přijme jim, aby jim to ještě pár let vydrželo.

Další vysvětlení, **proč**, přináší výrok pana profesora RNDr Rudolfa Musila, DrSc, který dne 11. prosince roku 1910 na zámku v Blansku prohlásil :

„Kras, to je něco jako droga. Ten, kdo drogu kras jednou ochutná, ten už bez ní nedokáže žít do konce svého života !“

Na snímku níže můžete vidět **krasové matadory, prof. Rudolfa Musila a Lad'u Slezáka** v zanícené odborné debatě, právě na zámku v Blansku na onom zmíněném večeru 11. prosince 2010, kdy p. prof. Musil pronesl tuto svoji sentenci.

A tady konečně můžete vidět nás, jádro pracovní skupiny SE – 3 v plné parádě !

Výsledky naší práce na telegnostickém průzkumu jižní části Moravského krasu jsou naším darem moravské speleologii a jsou zcela určitě krokem vpřed s cílem objasnit uspořádání jeskynních chodeb v podzemí, umožnit a usnadnit tak mladé generaci jeskyňářů další krok ke kýženému výsledku dlouhodobých snah v poznávání krasu. Nám přináší tato práce uspokojení v tom, že ve svém věku můžeme být ještě speleologii užiteční. Žádný jiný postranní smysl naše práce nemá.

A proč ji nazýváme „Tajemství kóty 414,4 m. n. m.“ ? Protože tato kóta je vrcholem planiny, jejíž svahy na severu klesají do Hádeckého žlebu (údolí Říčky), na západě do Kamenného žlíbku, na jihu do Vilémova údolíčka a na východě hraničí se silnicí č. 383 z Ochoze do Hostěnic. A ta planina pod sebou skrývá tajemství oblasti, tvořící ze speleologického hlediska centrální část jižní části Moravského krasu.

Závěrem bychom si dovolili citovat výrok profesora Karla Absolona :

Karel Absolon :

„Jsou problémy, které celé generace s nekonečnou pílí musí připravovat, až výsledek dlouhodobých snah se sám dostaví.“

Krase, krase náš, širý, mohutný, ptáci nad tebou letí v dál.

Jak vlastně naše telegnostické bádání začalo a co bylo impulzem, který je odstartoval.

Telegnostickou detekci krasových lokalit provádí L. Slezák s R. Cendelínem již delší dobu. Dokladem toho je například článek L. Slezáka, který otiskl časopis SPELEO ve svém čísle 28 z r. 1999 na stránkách 23 – 25.

chodby Býčí skály byly instalovány body nového polygonového tahu (až po ÚPBK). Paralelně pokračovalo zpracování kompasových měření vývěrové oblasti systému na slovenském programovém produktu T.J.I.K.P.R. (verze 4.10), které umožní shrnout mapovací práce od roku 1972 a vyrovnání polygonu na známé body sítě JTSK a radiomajáky.

Summary: Býčí skála Caving Club - report on explorations in 1998

Exploration in the Býčí skála Cave:

Lower passage in the *Hlinité dómy Halls* - 10 m excavated in profile 1.3 by 0.8 m. The free cavity was found at the end of profile inside block scree with the volume of about 6 to 8 m³. Its bottom descends along the rocky walls. It is clear, that the vertical cavity cuts the passage and continues to unknown lower level with the stream of the Jedovnický Creek.

The Passage of Chodba z Kaple ends under water in the lake of the Šenkův Sump. The lake level was decreased by pumping for a longer time-period. On October 1998 the passage was excavated using pumps and by mining of sediments. The high cavern of Vodní věž (8 m high and 1,5 to 4 m in plan) was entered. Later the Augiášův Dome was discovered (25 m long, 14 m wide at bottom, 3 m wide at top, 20 and more meters high).

The revision exploration of the *Central Chimney* was carried out. It was explored up to the height of 42 m. A side chamber with inaccessible fissure with draught was found.

Příspěvek k dalšímu možnému pokračování jeskyně Pekárny v jižní části Moravského krasu

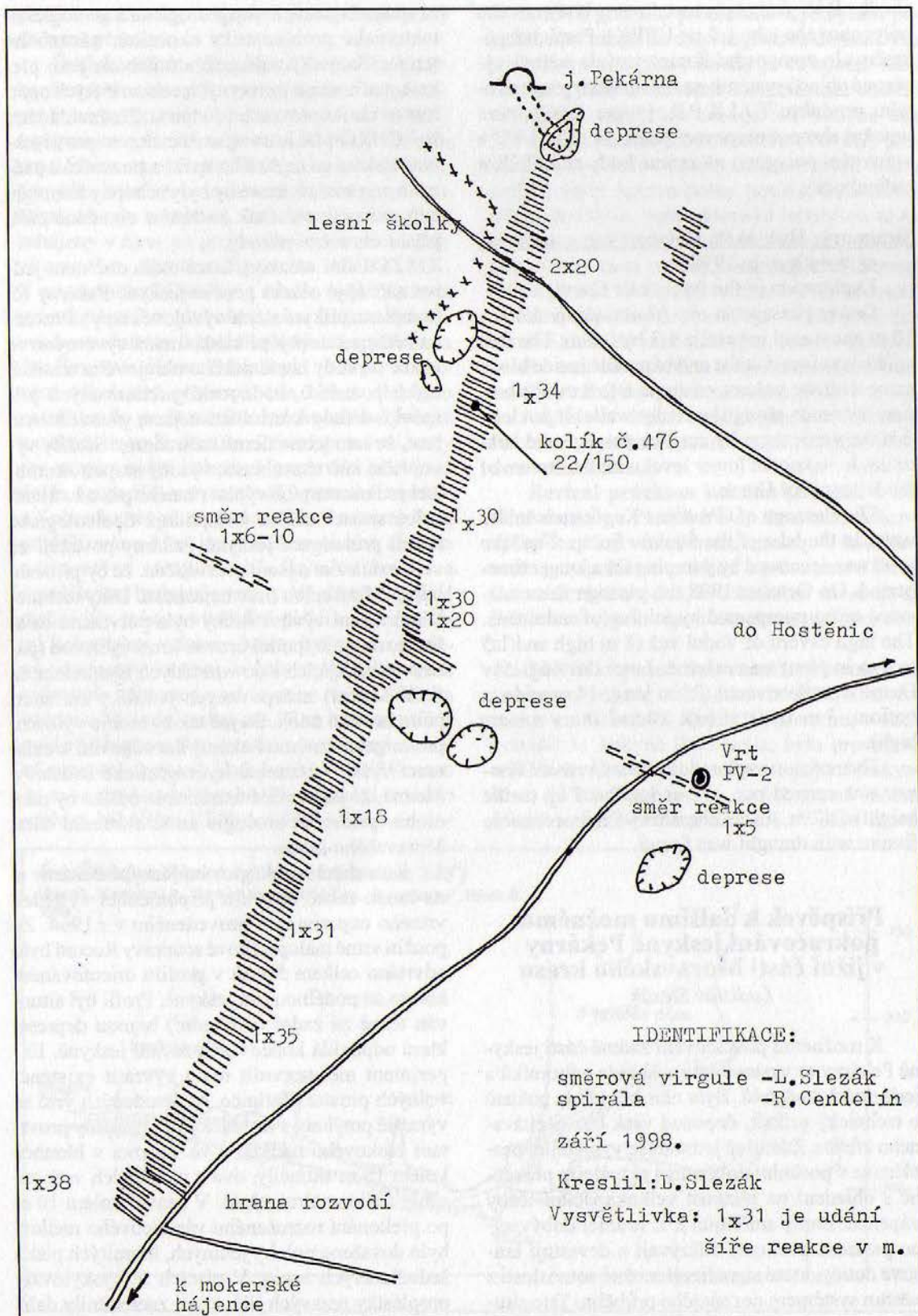
Ladislav Slezák

K možnému pokračování známé části jeskyně Pekárny se vyslovovala celá řada odborníků a jeskynních badatelů. Byla učiněna i řada pokusů o technický průnik, doposud však bez očekávaného efektu. Zdánlivě jednoduše vyhlížející problém se v poslední době stává aktuálním převážně s ohledem na blízkost velkokapacitní těžby vápenců. Lomy směřující k z. hranici dobývacího prostoru postupně odkrývají a devastují krasové dutiny, které signalizují možné souvislosti s větším systémem neznámého průběhu. Tato situace by si rozhodně zasloužila velmi účinné řeše-

ní speleologické, hydrogeologické a geologicko-tektonické problematiky okolního, návazného terénu. Samotný zájem těžařů nebude jistě překračovat hranice vynucených ochranných opatření v rámci právních předpisů. Předpokládám, že SCHKO MK je trvalým iniciátorem pro urychlené získání co nejširšího spektra poznatků a pádných argumentů, které by byly schopny lomovou expanzi ovlivnit a tak zachránit ohrožené části přísně chráněné přírody.

Základní otázkou, která rozhodně není jednoznačná, je otázka geneze jeskyně Pekárny (či komplexu jeskyní stejné vývojové etapy). Převážná většina autorů jí přikládá funkci vývěrovou ve vazbě na vody hostěnického okrajového údolí. Z mých poznatků, hodnocení publikovaných příspěvků a řady konzultací nejsem přesvědčen o tom, že tato teorie nemá řadu mezer. Složitý vývoj říční sítě této oblasti, vysoký stupeň akumulací sedimentárních výplní různého původu a stáří celou situaci značně komplikují. Speleologické řešení prolongace jeskyně Pekárny považuji za velice důležité a jsem přesvědčen, že by přineslo odpověď na celou řadu nejasností. Díky technickému řešení vývěrů Říčky byla potvrzena existence rozsáhlé spodní úrovně krasových vod (patrně bifurkujících i do rozsáhlých akumulací na S od Mokré) načepovaných jen díky zařiznutí povrchového údolí. Stejně tak by mohlo vyřešení prolongace systému Pekárny dát odpověď k existenci vyšší, významné hydrografické soustavy. Možná, že jako určité teoretické vodítko by nám mohla posloužit analogie ze s. a střední části Moravského krasu.

K úvahám o pokračování jeskyně Pekárny si na tomto místě dovoluji připomenout výsledek vrtného experimentu provedeného v r.1964. Za použití vrtné maloprofilové soupravy Record bylo odvrtno celkem 5 vrtů v profilu orientovaném kolmo na podélnou osu jeskyně. Profil byl situován těsně za zadní (východní) hranou deprese, která odpovídá koncovému závalu jeskyně. Experiment měl potvrdit nebo vyvrátit existenci volných prostor. Zatímco 3 z uvedených vrtů se výrazně potýkaly s technickými problémy provrtání blokového nadloží a ve vápenci v hloubce kolem 15 m skončily, dva z uvedených vrtů zasáhly sedimentární výplň. V úrovni kolem 10 m po překonání rozrušeného vápencového nadloží bylo dosaženo polohy jemných, křemitých písků šedožlutavých barev. V píscích se vyskytovaly proplásky rezavých jíílů, které znemožnily další vrtání. Souprava byla poháněna stlačeným vzdu-

Obr. Schématický náčrt předpokládaného pokračování jeskyně Pekárny.

chem, vrtáno na sucho s výfukem odvrtaného materiálu k povrchu. V průběhu vrtby nebyl zaznamenán nikde únik vzduchu do okolí (volná dutina), což by znemožnilo další postup. Proplástky jílu zalepily korunku a samotné stěny vrtů. Výsledek lze vyhodnotit jako výplně rozšířených puklin ve vápenci bez volné komunikace do jeskynní dutiny. S největší pravděpodobností půjde o staré reziduální výplně (geologické varhany) na krasové plošině.

V srpnu a září 1998 jsem s kolegou R. Cendelínem (nezávisle) provedl několik namátkových indikací pomocí směrové virgule. Výsledky byly natolik překvapující, že jsem postupně eliminoval podřadné indikace v oblasti koncové deprese za Pekárnou a vytypoval hlavní linii. Tato směřuje v intencích podélné tektoniky směrem SSV-JJZ. Tuto zachycenou linii jsem příčně profiloval a prováděl korekci její podélné osy. V zalesněném a dosti nepřehledném terénu jsem postupně dospěl až k místu, které je od konce Pekárny vzdáleno cca 800 m. Na tomto místě se lesní cesta, turistická červená značka, sklání po spádu do úvalu směřujícímu k mokerské hájence. Od tohoto místa v. směrem odbočuje lesní cesta a z. směrem je mělká široká proláklina s lesní holosečí. Indikace zde byla ukončena a dále anomálie nesledována. Situaci přibližuje situační schématický náčrt. Na něm jsou zaznamenány též šířkové hodnoty naměřené směrovou virgule. Nezávisle prováděná měření spirálovou virgule plně potvrdila hlavní tah anomálie, v šířkových údajích indikovala hodnoty nižší (v průměru asi o 5 m). Rozhraní prostředí je výrazné. Interpretaci bez bližších technických ověření lze jen stěží a jednoznačně provést. Může jít o průběh jeskyně, ale také může jít o vyplněnou mohutnou otevřenou puklinu (více paralelních puklin), obdobně jako jsou široké otevřené pukliny vyplněné jíly a železnými rudami, které se vyskytují nedaleko a které byly těženy pravděpodobně v období 9.-11. stol. Průběh celé indikace není na povrchu terénu nijak morfologicky patrný. Ploché deprese se vyskytují povětšinou mimo její průběh. Pouze v její jz. části tvoří terén širokou, plochou sníženinu, indikace však probíhá spíše v její boční, v. části.

Doufám, že předložený příspěvek k úvahám o možné prolongaci jeskyně Pekárny, jako jedna z pracovních verzí doplněná o výsledky geofyzikálních prací (viz v trase nalezny kolík č.476) a

dalších výsledků odborných disciplin, přispěje ke konečnému řešení.

Summary: The contribution to the further possible continuation of the Pekárna Cave in the southern part of the Moravian Karst

In 1998, several measurements were carried out in the end part of the depression behind the Pekárna Cave. The main direction of an anomaly was detected. The anomaly can represent the continuation of the cave or large fissure filled with sediments.

Vodní kult nebo ponorná oběť?

Petr Kos, ZO 6-12 Speleologický klub Brno

Ve středních Francích u Ergersheimu proběhl v letech 1990-1994 systematický archeologický výzkum jednoho ponoru v oblasti zdejšího sádrovcového krasu. Výzkum prováděla univerzita v Bambergu. Zkoumaný objekt byl situován v závrtu, který plnil funkci periodického ponoru. Akce byla tedy koncipována jako speleoarcheologický výzkum. Zajímavostí bylo, že terénní preparační práce místy probíhaly za použití elektrického dláta.

V nálezových vrstvách, které vyplňovaly jícen ponoru, byla nalezena keramika z časné doby bronzové, pozdního eneolitu a středního neolitu. Ve zkoumaných horizontech byla dále nalezena nepočtená kostěná industrie zastoupená dvěma zlomky kostěných šidel z období kultury se šňůrovou keramikou pozdní doby kamenné.

Předpokládá se, že se mohlo jednat o drobné kultovní místo, nebo případně o doklad blízkého osídlení, odkud mohla být půdní erozí deponována část kulturní vrstvy i s nálezy ve svahových sedimentech. Zkouška pro zastoupení faunistických a botanických zbytků skončila negativně.

Ponor byl prozkoumán do hloubky 8,5 m; šířka jícnu byla 2,5-4 m. Archeologická sonda byla zastavena na změně geologického podloží, které bylo tvořeno dolomity. Nad nimi se nacházely ulehle akvatické sedimenty, které naznačovaly směr odtoku vody dále do podzemí.

Máme tedy před sebou vzácný doklad lokálního využití krasového útvaru (ponoru) pro rituální účely pravěké lidské společnosti. Autoři výzkumu v Ergersheimu (Nadler a Leja 1995) označují tento jev jako doklad tzv. „vodního kultu“ nebo příp. „ponorné oběti“.

V sobotu, 17. ledna roku 2009 jsme vyrazili do jižní části Moravského krasu na jeden z našich obvyklých výpadů. Byl ponurý, zamračený den. Mraky visely nízko, ale mrzlo. Chtěli jsme jen projít Hádecký žleb, změřit teplotu vody v Říčce, případně se podívat, jestli někde neobjevíme ventarolu.

Z vývěru Estavely voda nevytékala. Bylo zřejmé, že nastalé mrazy vody zklidnily. Dále za Estavelou bylo koryto Říčky zcela zamrzlé.

Jaké však bylo naše překvapení, když se nám asi o osmdesát metrů dál naskytl takovýto pohled na koryto Říčky.

A tohle byl předěl ledu a vody. Zpod velikého balvanu zřejmě vytéká odněkud z podzemí voda, která je teplejší, než voda v Říčce.

Takhle tehdy vypadalo První propadání Hádecké Říčky. Viz obrázek níže.

A takhle tehdy vypadalo Druhé propadání Hádecké Říčky. Dál už voda netekla.

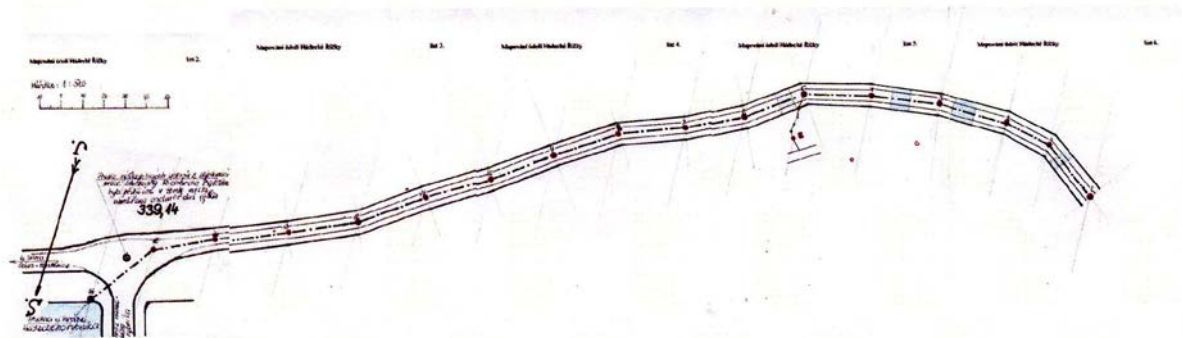

A takhle vypadá místo tajemného výronu vod z podzemí v létě.

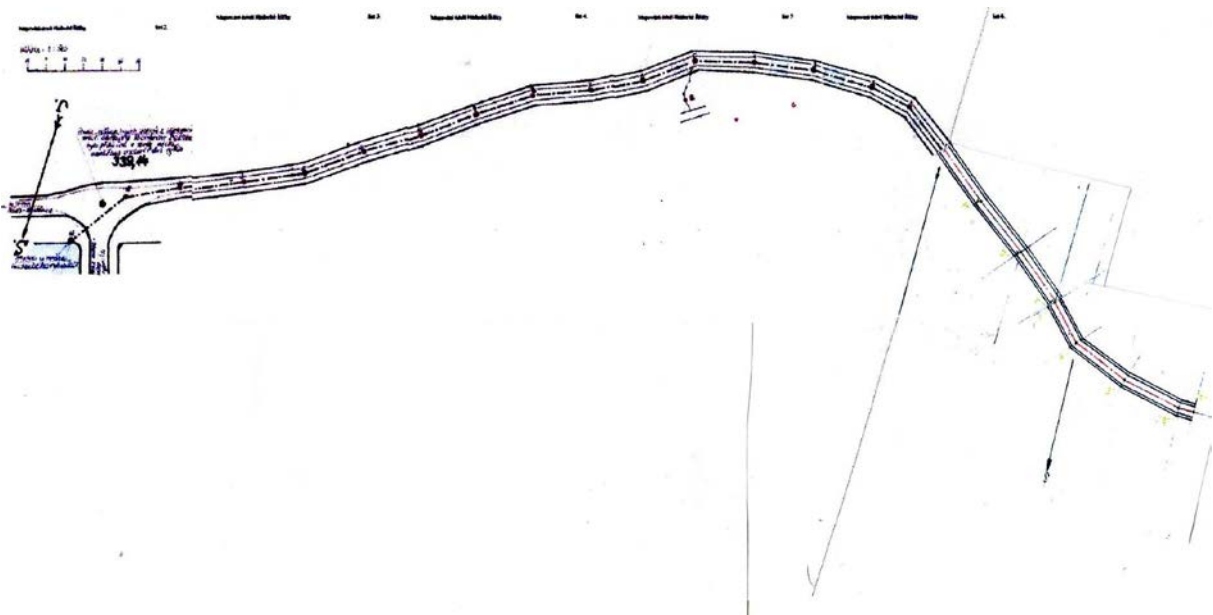
Bádání nad neznámými vodami, přitékajícími do Říčky za Estavelou bylo úspěšně vyřešeno telegnostickou detekcí – zjištění průtoku vod pod cestou v prostoru Estavely a dále směrem k Prvnímu propadání Hádecké Říčky.

Mapování údolí Hádecké Říčky – od hráze Hádeckého rybníka přibližně směrem západním až k rozcestí Kamenný žlábek – Ochozský žlábek - Líšeň
(část 1. – východní měření, část 1/1 - cesta).

18. října 2011 bylo provedeno zmapování prvního úseku cesty od počátku anomálie, nejvzdálenější od Estavely = bod nula a zpět ke hrázi – bod 16 uprostřed skruže pod hrázi.

15. listopadu byl zmapován druhý úsek, od bodu nula k bodu mínus 7 nad Prvním propadáním Hádecké Říčky. Při mapování byly současně do mapy cesty zakresleny zjištěné telegnostické anomálie. Na obrázcích jsou však vidnou velkého zmenšení téměř nečitelné.

Od těchto úkonů se začalo zvolna odvíjet mapování a další výzkum tohoto krasového území.

Cesty povrchových vod do podzemí. Vývoj představ podzemních toků – tvorba jejich schemat.

Na základě dlouholetých pozorování a následných koloračních experimentů přistupovali různí badatelé k postupnému upřesňování vizí o teoretických cestách podzemních krasových toků obou systémů.

Kudy se v podzemí ubírají vodní toky může být otázkou i století, pokud se vyskytuje někdo, kdo se touto otázkou tvrdošijně zabývá. Pokud se jedná o toky ve vápencovém území, je to ještě napínavější, protože tyto toky protékají jeskyněmi.

Není tomu jinak i v jižní části Moravského krasu, v povodí Říčky, Hostěnického a Ochozského potoka. Jejich vody se prostě na styku s vápenci najednou ztratí kdesi v neznámu a dají o sobě vědět prakticky až ve společných dvou vývěrech Říčky.

Nezpochybnitelným faktem zůstává jediné. Vody obou soustav se propadají v ponorech a společně se objevují ve vývěrech Říčky I a II.

V průběhu své podzemní pouti jsou sledovatelné jen velmi sporadicky a to v jeskyni Netopýrce, potažmo v jeskyni Ochozské (za inundačních stavů, dovolujících jejich přímá pozorování) a ve studni u Ochozské jeskyně.

Hydrologové a speleologové, když nemohou za ztracenými vodami přímo do podzemí, tak si vypomáhají různými vykonstruovanými schématy, podepřenými různými barvicími experimenty.

Celá řada koloračních experimentů a jejich výsledky daly možnost teoretickému propojování jednotlivých nedostupných lokalit a v kombinaci s úvahami kolem recentních morfologických, většinou popovodňových stavů k prezentaci několika možných variant cest podzemních toků.

Autoři řady studií pak veřejnosti předkládají svoje „zaručené“ verze, z nichž jsme si některé dovolili předložit i vám, abyste měli možnost si je vzájemně porovnávat a posuzovat.

Základem je společná lokální erozní báze a aspoň zevrubná znalost litologických a tektonických prvků vápencového území.

Výše uvedená schemata však mají jeden společný nedostatek. Za prvé : Jsou jen teoretická, a za druhé : Postihují obraz o jedné jeskynní úrovni, t. j. současného horizontu krasových vod v pohybu. Z hlediska zájmů praktického speleologického průzkumu, t. j. objevování volných jeskynních prostorů se mohou jevit jako málo přínosná.

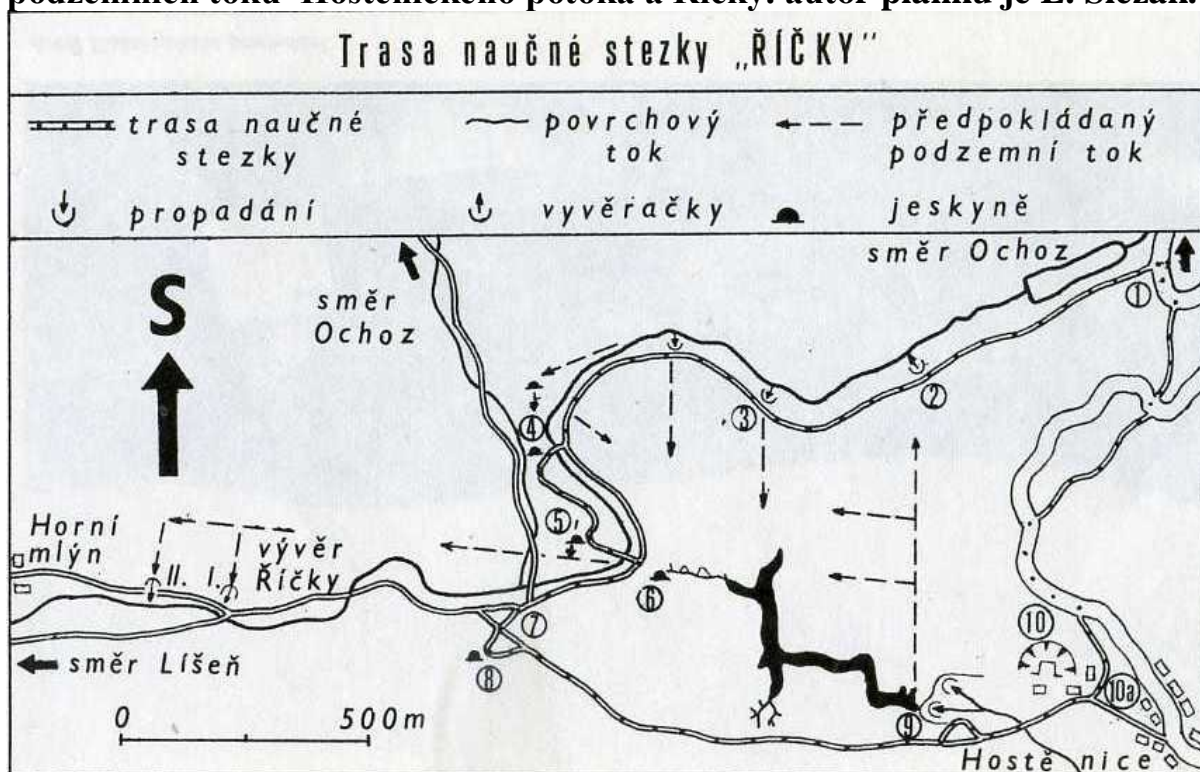
Právě toto hledisko vedlo i nás, pracovní skupinu SE – 3 k projektu pokusit se o vytvoření telegnostického obrazu významných podzemních prostorů bez ohledu pouhého sledování podzemních toků.

Uvědomovali jsme si, že jdeme do experimentu, který co do rozsahu nemá dosud v Moravském krasu obdoby. První výsledky nás utvrdily v tom, že naše práce nebude promarněním jedinečné šance.

V průběhu let 2012 až 2014 jsme uzavřeli část naší práce v sektorech A a B a vytvořili mapu podzemních dutin velké části zkoumaného území. Mapa není jen upřesněním teoreticky probíhajících vodních tras podle konstrukcí našich předchůdců, ale postihuje i suché, či periodicky inundované jeskyně v systému.

Naše měření se pohybuje v úrovni mezi nadmořskými výškami 330,0 m. n. m. (Estavela) a 414,4 m. n. mm. (povrch, až nejvyšší bod krasové plošiny). Není však v našich schopnostech určit jednotlivé výškové úrovně. Proto si vy-pomáháme výškovými korelacemi povrchových morfologických znaků v te-rénu (meandrové šíje, erozní údolní úrovně apod.).

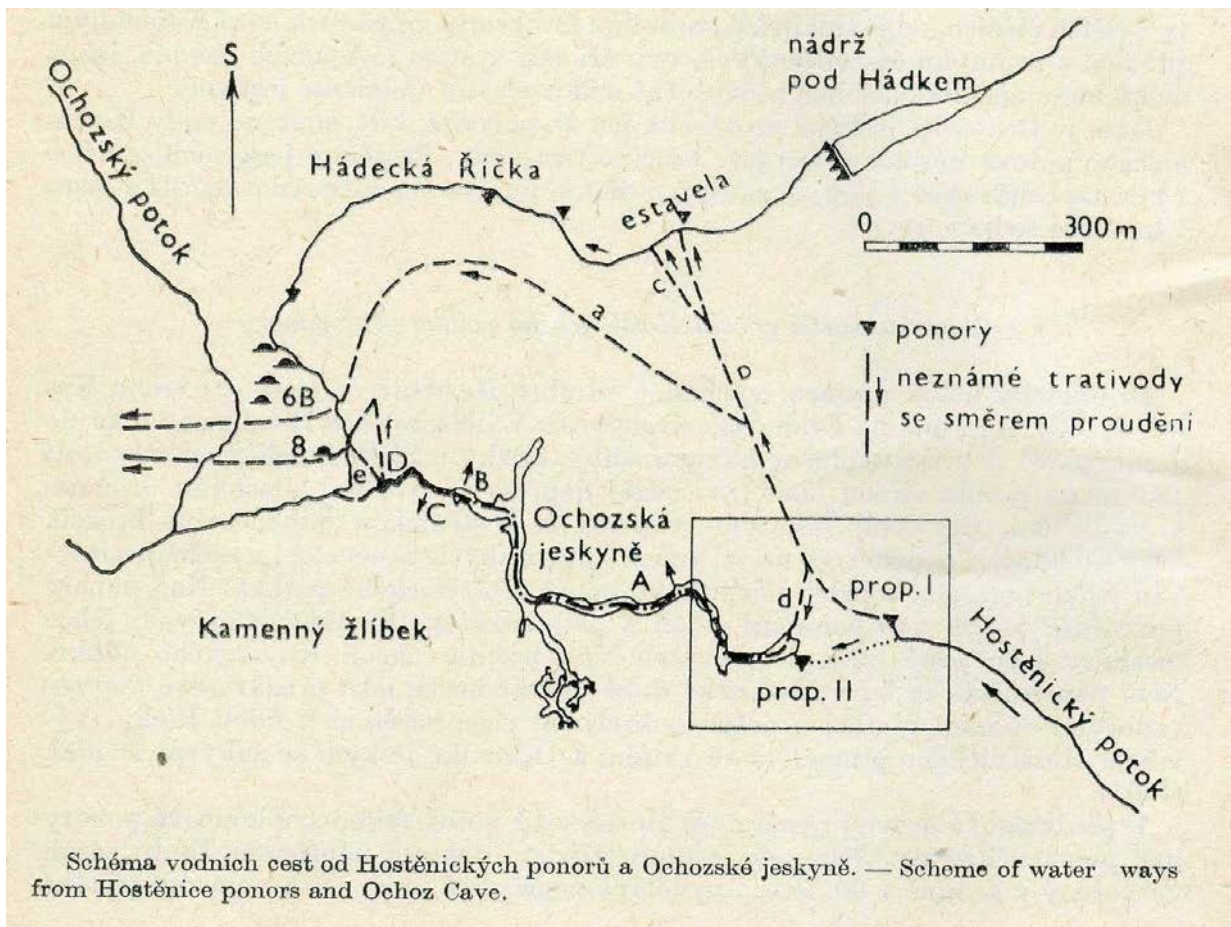
Plánek č. 1 je přílohou „Průvodce naučnou stezkou Říčky“, vybudovanou v r. 1981 Správou ChKO Moravský kras. Je pouze náznakem podzemních toků Hostěnického potoka a Říčky. autor plánu je L. Slezák.

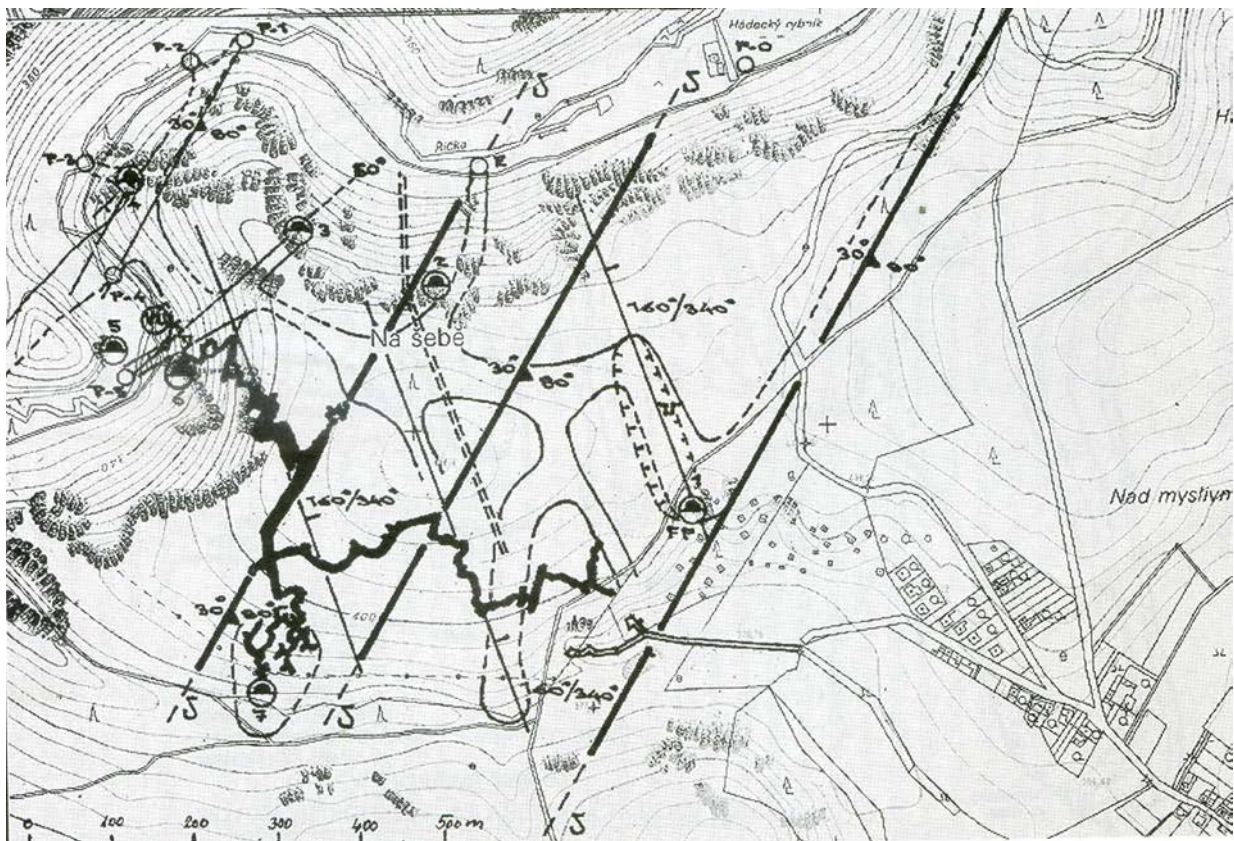
Zastávky:

1. Úvod
2. Periodický vývěr
3. Hádecké propadání
4. Jeskyně Švédův stůl
5. Jeskyně Netopýří
6. Ochozská jeskyně
7. Vegetační poměry
8. Jeskyně Pekárna
9. Hostěnické propadání
10. Negativní zásahy do chráněné přírody
- 10a. Plánek trasy

Plánek č. 2 je přílohou publikovaného článku v *Československém krasu*, ročník 41 / 1990, str. 72 a jeho autorem je Jan Himmel. Vyjadřuje autorovy představy o vodních cestách od Hostěnických ponorů a Ochozské jeskyně.

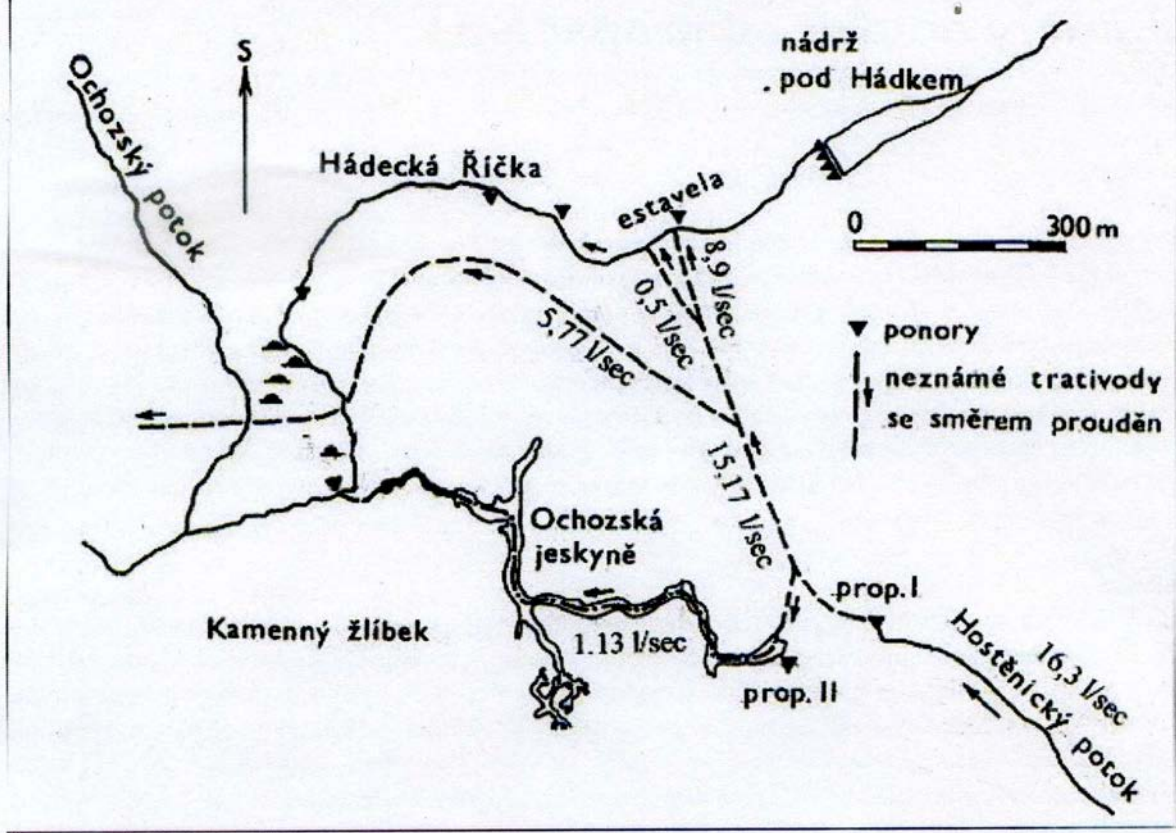
Plánek č. 3 je kombinací tektoniky a telegnostické detekce širšího rozsahu. Je součástí příspěvku o hydrologii Jižní části Moravského krasu, uveřejněného ve Speleu, v čísle 52 / 2008 na straně 15. Autory příspěvku jsou L. Slezák a R. Cendelín.

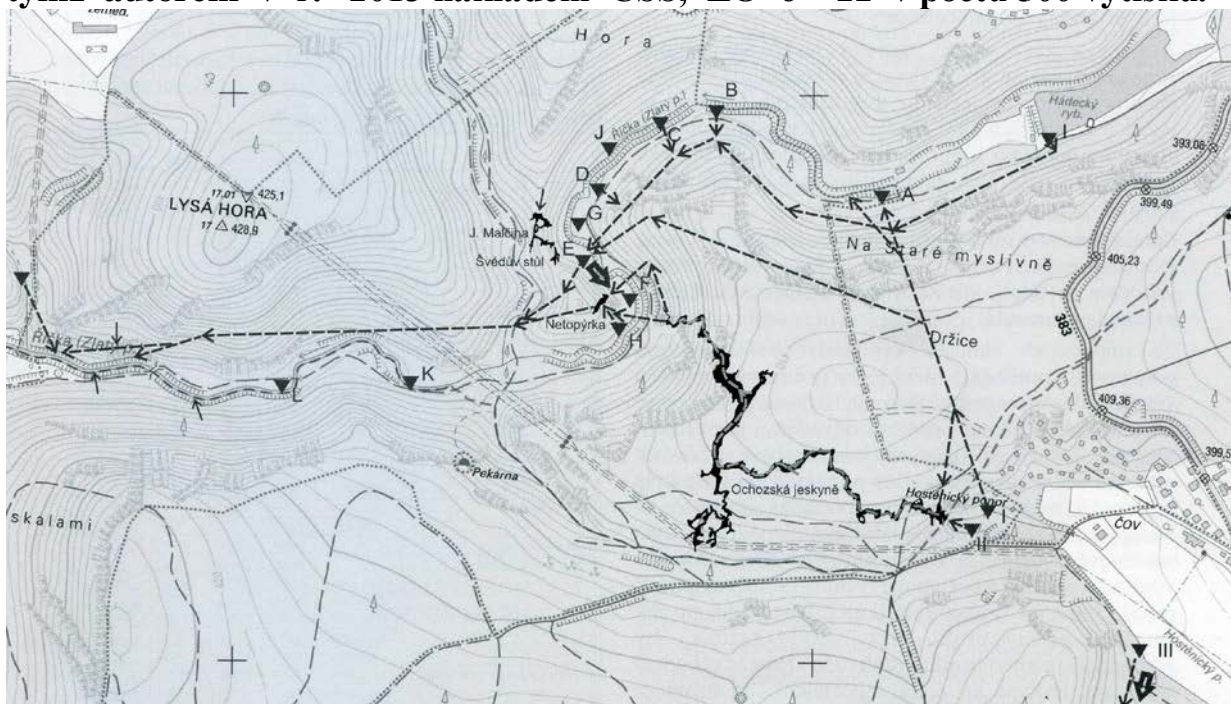
Plánek č. 4 je přílohou příspěvku od Jana Himmela ve sborníku „Speleoforum 2009“, ročenka č. 28, na straně 128. Za použití půdorysu plánu č. 2 jsou doplněna některá kapacitní měření, nikoliv všeobecně platná.

KVANTITATIVNÍ ROZDĚLENÍ ODTOKU OD HOSTĚNICKÝCH PONORŮ
 Situace ze dne 7.10.2008

Měřili členové Č S S Z O 6-11

Plánek č. 5 byl publikován J. Himmelem ve „Speleofóru 2010“, ročenka č. 29, a opětovně použit v publikaci „Ponorná Říčka a její přítoky“, vydané týměž autorem v r. 2013 nákladem ČSS, ZO 6 – 11 v počtu 500 výtisků.

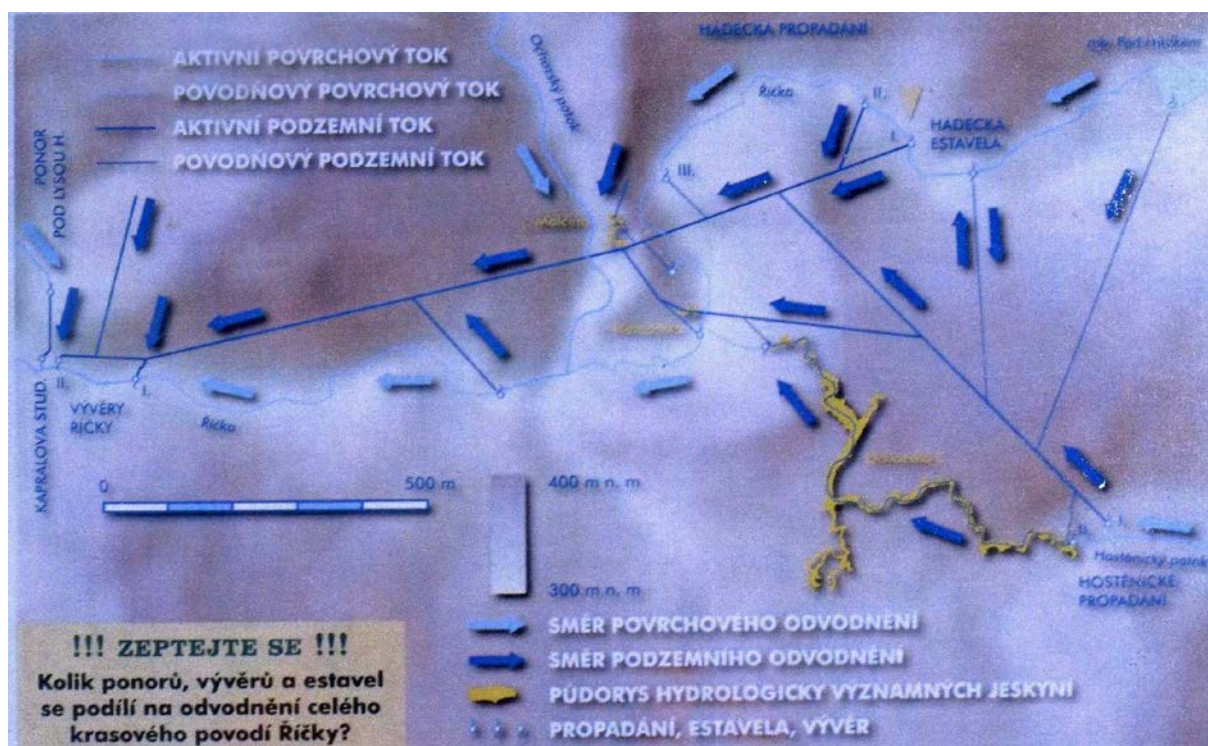

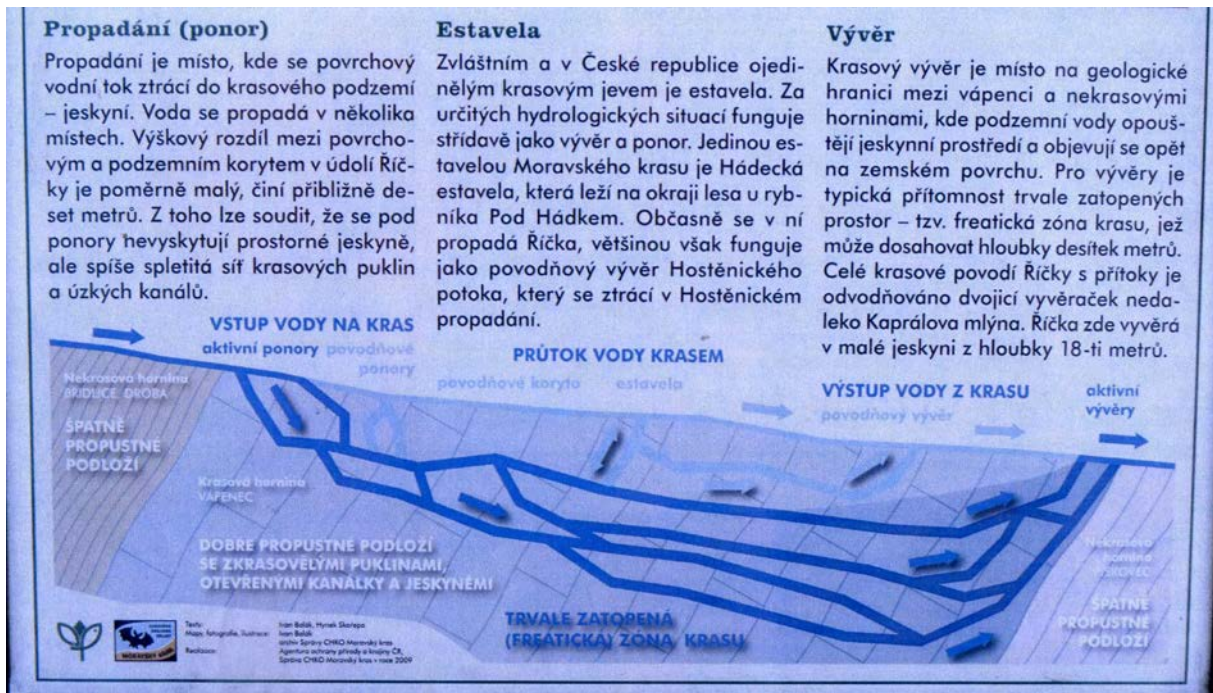
Na cestě Hádeckým žlebem od rybníku „Pod Hádkem“ ke Kaprálovu mlýnu najdeme na informační tabuli „Naučné stezky B. Klímy“ další schema, jehož autorem je RNDr Ivan Balák

HYDROGRAFIE ÚDOLÍ ŘÍCKY

Vodní režim krasového území má svá specifika. Na hranici vápenců se povrchový tok propadá do podzemí v systému ponorů – propadání. V korytě Říčky je zahlabena série Hádeckých propadání. Zastávka naučné stezky je situována nad ponorem I. Dalším aktivním propadáním je ponor II. Pokračující řečiště je zatápěno pouze za povodní. Do podzemní Říčky se vlévá Hostěnický potok, který se ztrácí v Hostěnickém propadání. Na opačné straně krasového území, ve Vývěrech Říčky, se všechny ponorné vody objevují na zemském povrchu.

Jsou zde i vysvětlivky některých krasových jevů a schema řezu terénem, zachycující horizontální pohyb vod.

Na snímku níže je První propadání (Hádecké) Říčky, (dle J. Himmela z r. 2013 – Ponor B), nad kterým je umístěna zde uváděná informační tabule Naučné stezky

Výběr mapy Ochozské jeskyně. Aneb – která bude nejvhodnější pro zakreslení do našich map ?

Měli jsme pro náš výzkum k dispozici jen jedinou jistotu – Ochozskou jeskyni, její konfiguraci a její povodňové funkce.

Protože jsme při telegnostické detekci podzemních prostorů nemohli přesně identifikovat a rozlišit prostory Ochozské jeskyně od dalších, námi zaměřených podzemních prostorů a neměli jsme možnost klíčové body prověřit radiomajákem, museli jsme zvolit jiné řešení.

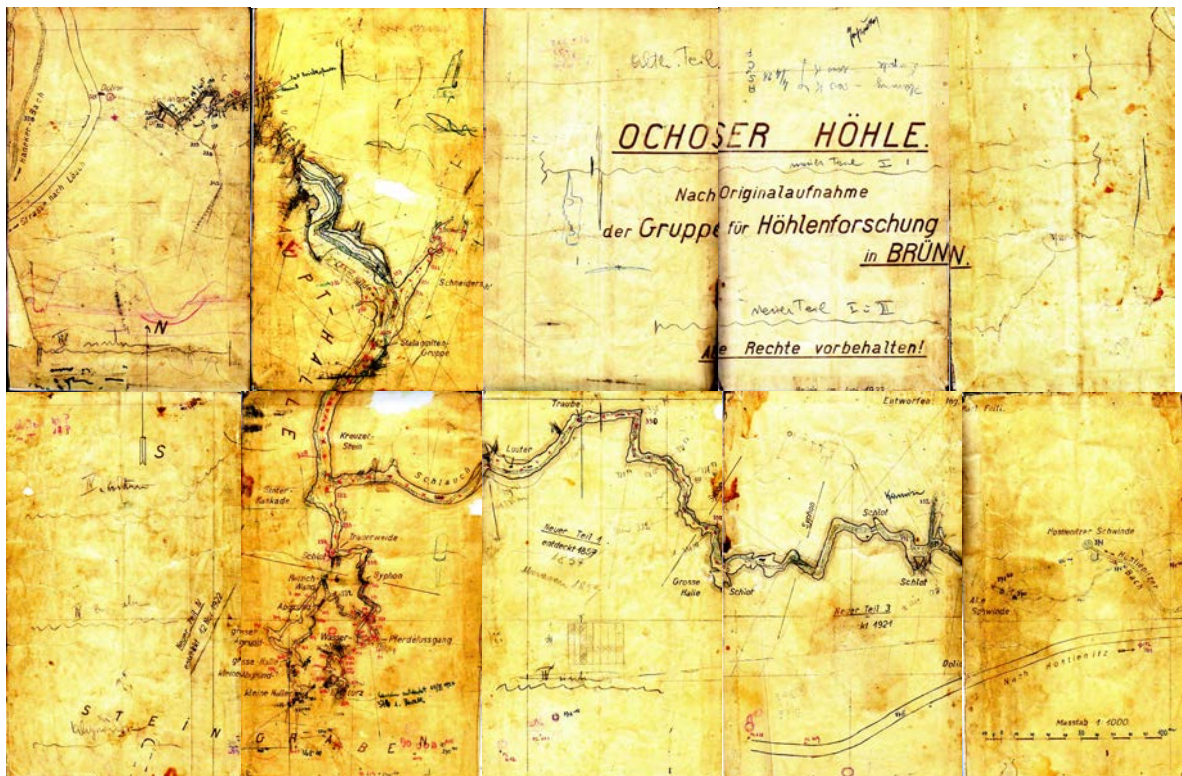
Měli jsme k dispozici celou řadu různých map z různých dob, ve kterých byl zpracován půdorys Ochozské jeskyně. Z nich jsme nakonec vyčlenili tři mapy Ochozské jeskyně. Mapu Karla Feitla v měřítku 1 : 1 000 z r. 1923, mapu Jana Himmela v měřítku 1 : 2 000 z roku 1965 a mapu Jiřího Hrušky v měřítku 1 : 2 000 z roku 1985. Bylo nejprve nutné nějak ověřit přesnost těchto map. Mimo to, naše mapa pevných bodů v terénu byla koncipována v měřítku 1 : 1 000, ve kterém byla jen mapa Feitlova.

Nejprve jsme tedy všechny tři mapy oskenovali a ty dvě, v měřítku 1 : 2 000 zvětšili do měřítka 1 : 1 000. Nejprve jsme zvětšovali měřítka, vyznačená na mapě, až jejich škála odpovídala měřítku 1 : 1 000. Pak jsme podle nich zvětšili stejným způsobem celou mapu. Takto získané mapy jsme překreslili na pauzák a položili na sebe tak, abychom ověřili jejich přesnost. Seřadili jsme je chronologicky, tak, jak byly postupně vytvořeny. Náš postup najdete na jednom z vystavených posterů. Feitlova mapa leží dole a obrys jeskyně je zakreslen černou barvou. Na ní leží Himmelova mapa, která je zakreslena červenou barvou. Nejvýš leží Hruškova mapa, zakreslená zeleně.

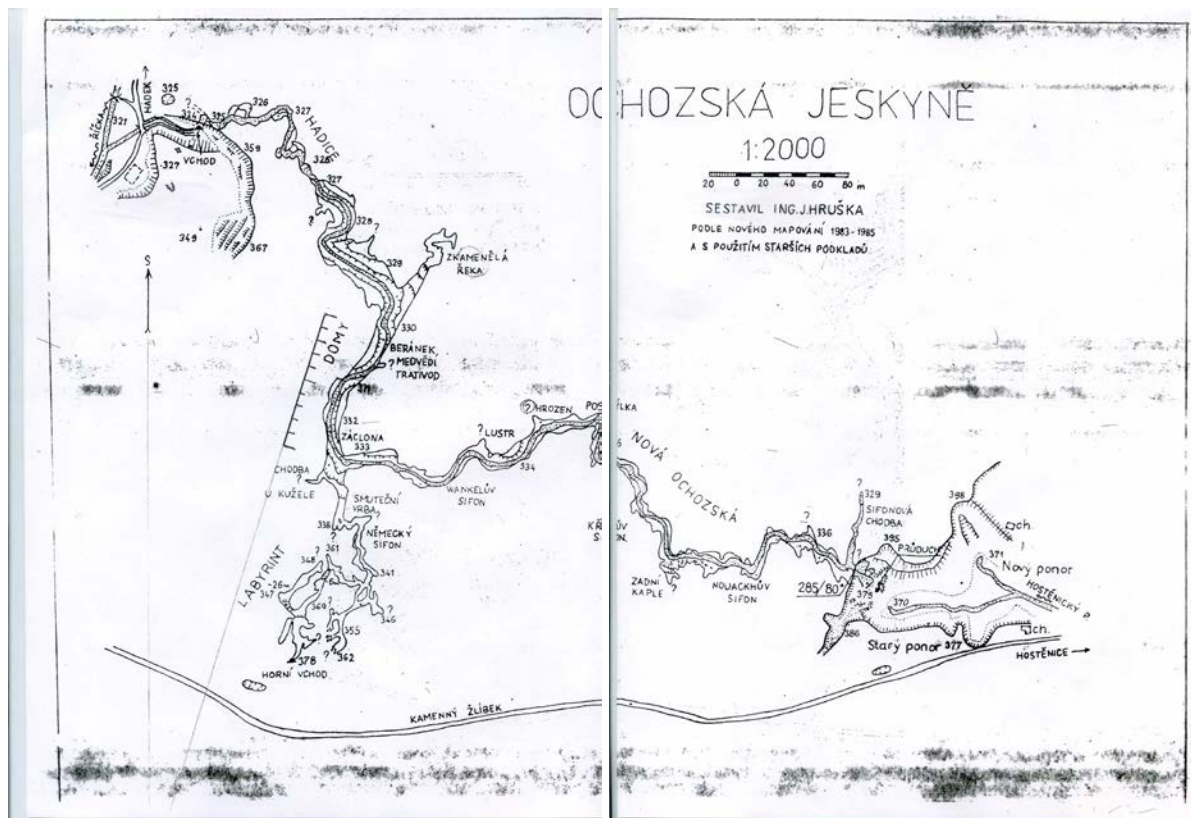
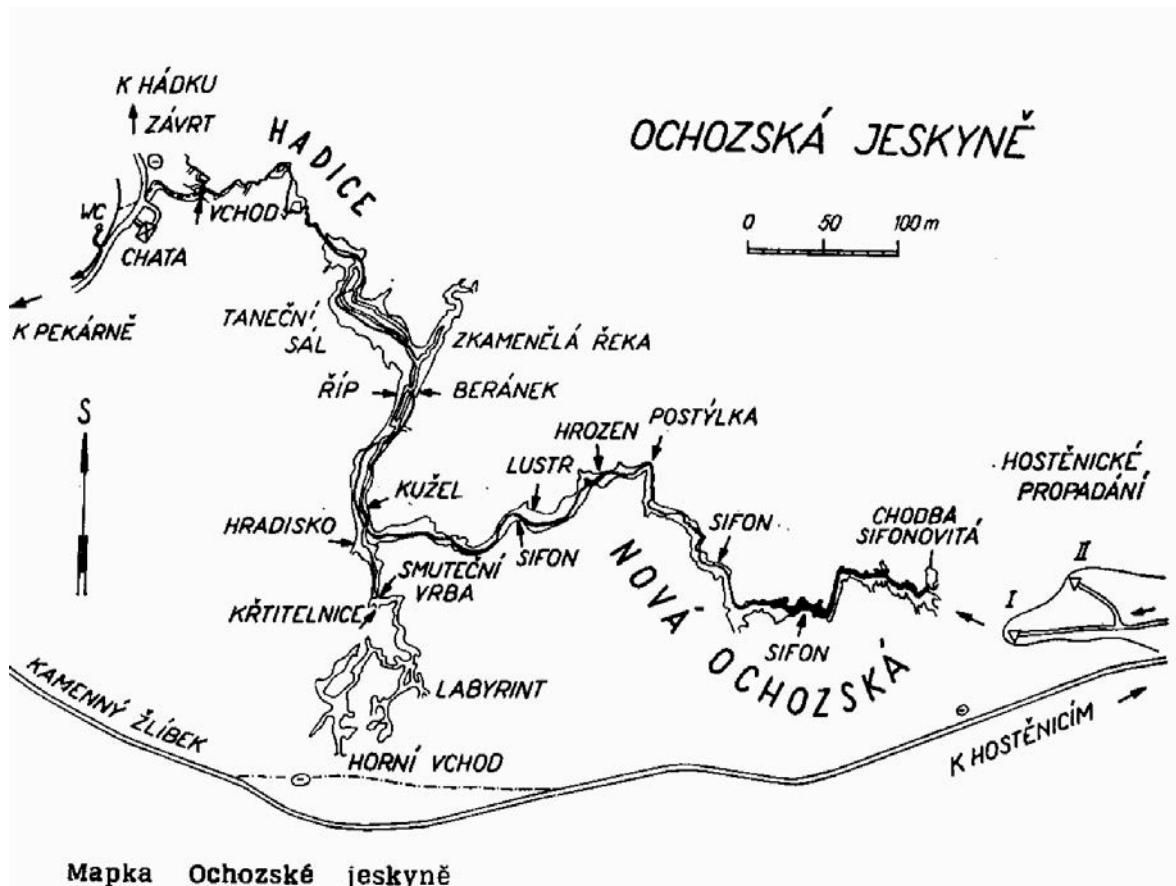
Jak vidíte sami, i když se mapy od sebe v drobných detailech liší, v podstatě se jejich obrysy kryjí. Je možné, že drobné úchytky mohou být způsobeny nepřesností při zvětšení, nebo také proto, že se v průběhu času po povodňových stavech mohla jeskyně v drobných detailech (v přemístění naplavenin) i měnit. Ale v podstatě na to, na co jsme mapu pro orientaci v anomáliích potřebovali, vyhovují všechny tři. Nakonec jsme pro nakreslení mapy pro praktické použití v terénu zvolili Feitlovu mapu, která nám připadala relativně nejpresnější.

Zbývající dva autoři map uvádí, že při konečné úpravě svých map použili starších podkladů. Řekněme si rovnou, že výsledky svých měření korigovali s Feitlovou mapou. Pak už nebylo co řešit. Pro porovnání se můžete na zmenšeniny uvedených map podívat níže.

Tohle byla Feitlova mapa Ochozské jeskyně z r. 1923, v měřítku 1 : 1 000. (Zmenšeno).

Dole : Mapa Ochozské jeskyně, autor Jan Himmel, měř. 1 : 2 000, vydáno 1957, (Zmenšeno).

Třetí mapou je Hruškova mapa z r. 1985, v měřítku 1 : 2000. (Zmenšeno).

Knapova detekce.

K výzkumům hydrologů a speleologů se v průběhu času přidávali i telegnostikové, virguláři. Také z jejich dílny vyšlo několik prací, směřujících k objasnění podzemních cest krasových toků. Jednou z nich je započatá práce pana Vojtěcha Knapa z r. 1949.

Ten byl požádán členy tehdejšího „Speleologického klubu pro zemi Moravskoslezskou v Brně“, aby provedl virgulovou studii trojúhelníků mezi ponory Říčky, Hostěnického potoka a vyústěním Kamenného žlábků pod Pekárnou.

Následně, po seznámení se s celkovou situací započal V. Knap s detailním telegnostickým sledováním na trase cesty mezi vyústěním Kamenného žlábků a ponory Říčky. Je dlužno říci, že Vojtěch Knap byl spíše zaměřením virgulář na hledání vodních pramenů či zdrojů. Jeho znalosti speleologické nebyly na takový úkol dostatečné. Výsledky jeho prvních měření byly proto podrobeny kritice se strany praktických speleologů.

Hlavním argumentem kritizujících speleologů bylo, že výsledky jeho práce nesplňují očekávání, především v nálezů míst, která by mohla být speleologicky exploatována. V. Knap již proto ve svých telegnostických výzkumech nepokračoval, což je dle našeho názoru velká škoda.

Při rekonstrukci junáckého střediska „Kaprálův mlýn“ byl nalezen balíček dokumentace a exkurzních zpráv Hádecké pracovní skupiny „Speleologického klubu Brno“ z let 1948 – 1949 které kdysi patřily dávnému speleologovi Karlu Medkovi.

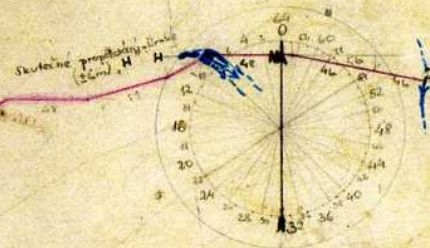
Tato dokumentace nám byla Junáky krátkodobě zapůjčena ke zpracování. Výsledky zpracování jsme publikovali ve třetí ročence naší Edice SE – 3 – 2012, v tématickém okruhu č. 3. – „Šli před námi“ pod názvem „Medkova pozůstalost“. A právě mezi Medkovou dokumentací jsme našli i mapy telegnostika – virguláře Vojtěcha Knapa.

V přílohách uvádíme jím nakreslené mapky se zákresem zjištěných anomálií.

MAPA SPODNÍCH PRAMENŮ HÁDECKÉHO ÚDOLÍ
DLE ZJIŠTĚNÍ VIRGULÁŘE (p. K. Vojt.)

0/A - 4.48.0

D 4.47.24.153
D 20.18

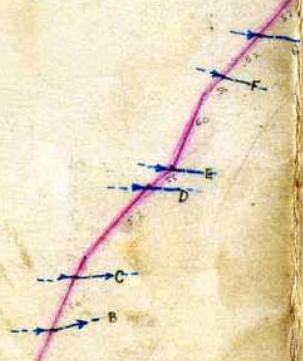
Měřítko 1:1000
1cm = 10m

Šířka ulice 0,7 - 1,00 m
Měřítko cesty od výš. bodu v Ochranské j. 0,6:

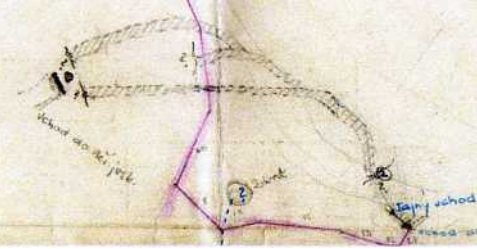
M	směr	D
40 - 27		730 - 55
30 - 16		E
41 - 13		20 - 60
20 - 15		30 - 56
90 - 18		F
16 - 8		1380 - 57
20 - 60		G
20 - 1		20 - 57
20 - 4		20 - 56
20 - 9		20 - 48
12 - 10		20 - 51
A		11 - 53
20 - 2		
20 - 7		
20 - 6		
20 - 4		
20 - 63		
20 - 64		
20 - 68		
20 - 61		
20 - 60		
21 - 60		
B		
C		
350 - 60		
280 - 57		
D		

Přesnost na 20m ± 10m

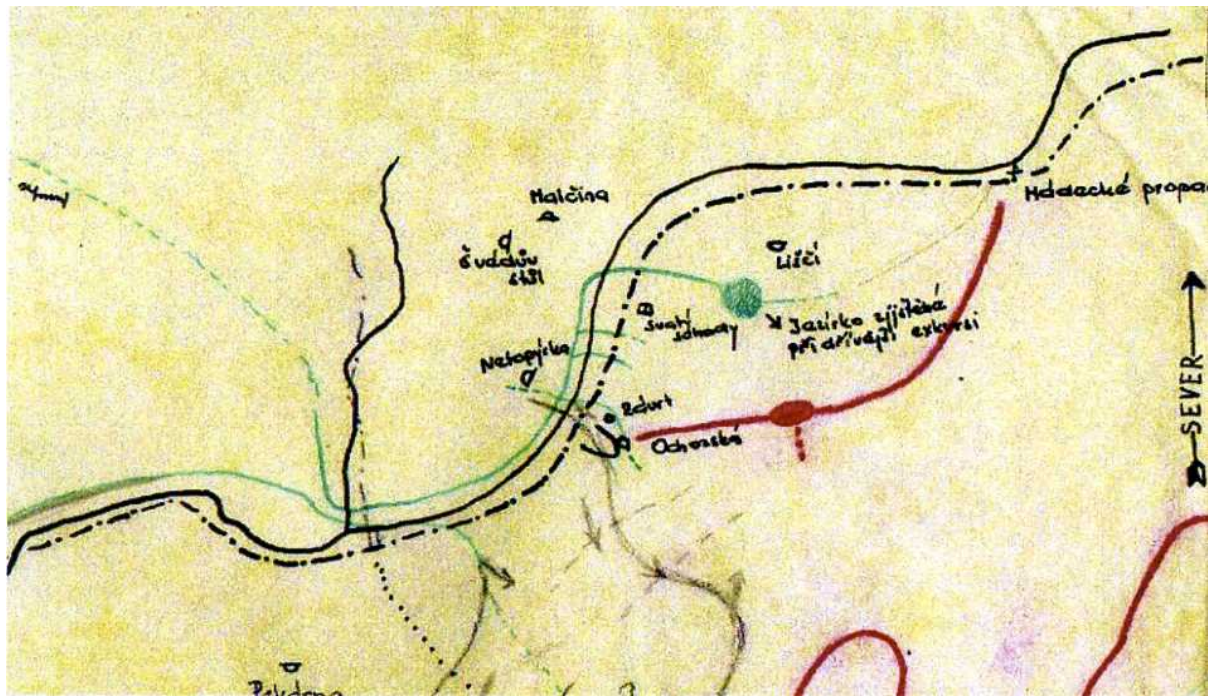
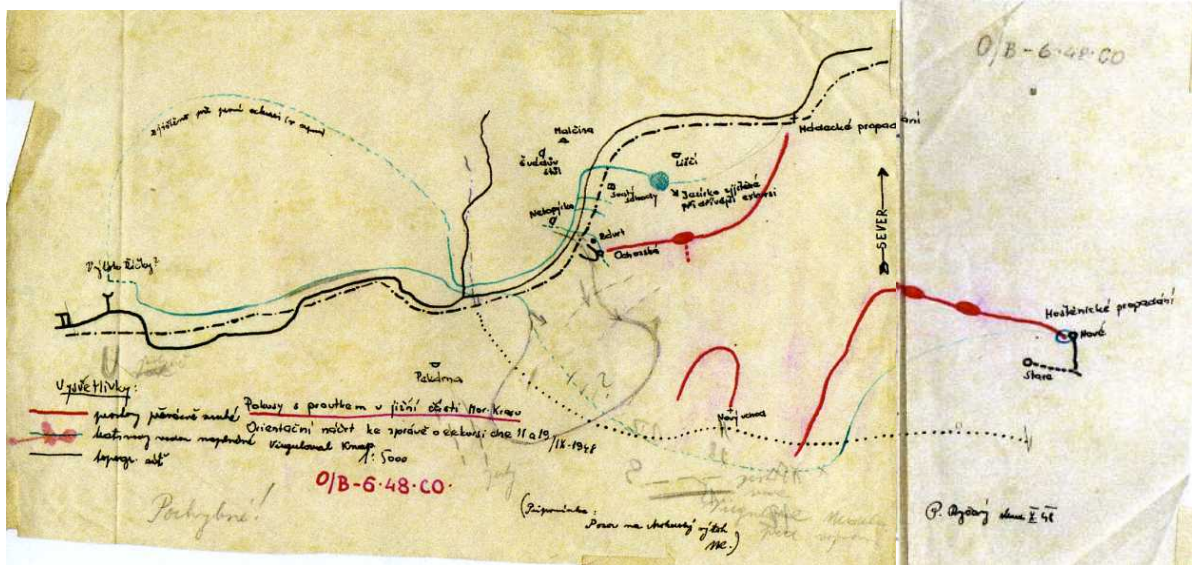
HÁDECKÁ CESTA

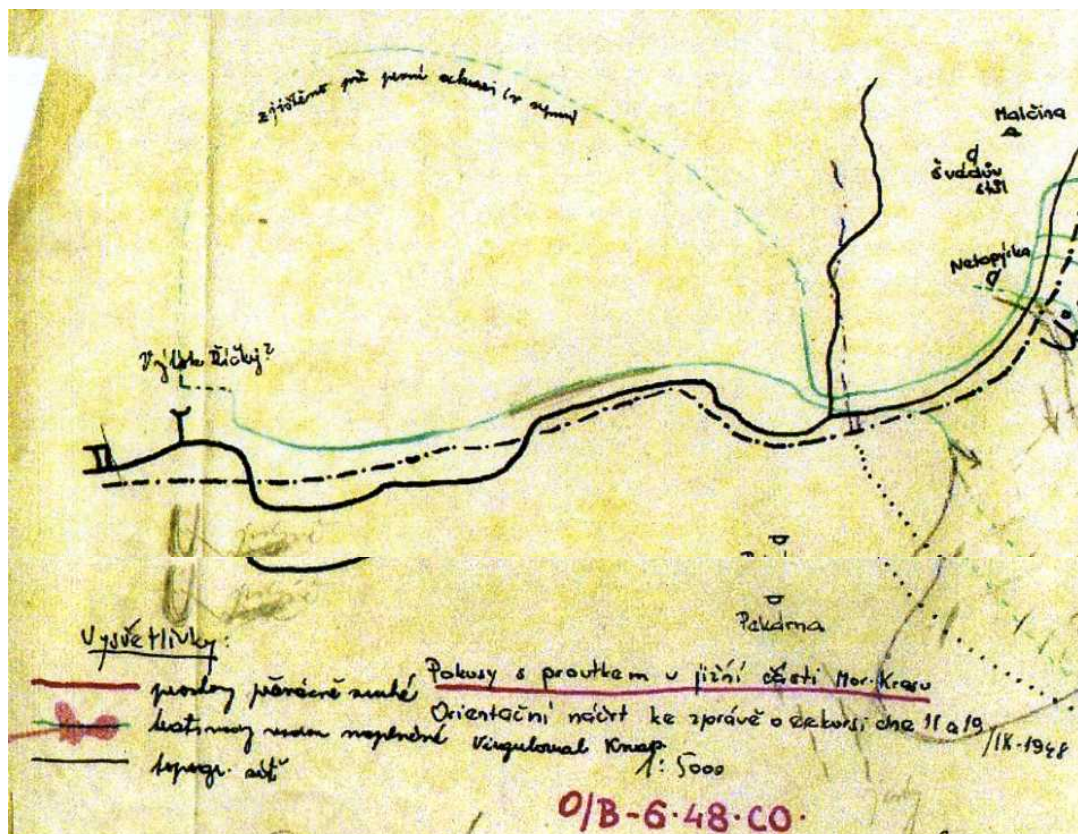

A (vzdělání - škola)
100m - 100m - 100m

P. Vojt.
18.10.15

V roce 2011 se naše pracovní skupina SE – 3 rozhodla, že inkriminované území podrobíme telegnostickému výzkumu znovu a důkladně. Území jsme si rozdělili na několik sektorů, které postupně řešíme jako půdorysné mapování neznámých podzemních dutin, bez ohledu na to, zda jsou zavodněné, či nikoliv.

Do konce roku 2014 jsme zvládli dva sektory a výsledek zveřejňujeme pro nejširší veřejnost. Hlavní je důraz speleologický, s ohledem na několik lokalit, které dávají možnosti skutečného průniku do neznámé soustavy v jižní části Moravského krasu.

Najde se nová generace badatelů, kteří prolomí po více jak půl století stagnaci speleologických objevů v této části Moravského krasu ?

Další postup našeho telegnostického výzkumu, aneb hledání tajemství ztracené kóty 414,4 m. nad mořem.

Začaly se rozbíhat systematicky připravované výjezdy do jižní části Moravského krasu. Z každého takového výjezdu byla zpracována Exkurzní zpráva s vyčerpávajícím popisem provedených prací, s náčrty a mapkami zjištěných hodnot. Zatím co L. Slezák zakresloval získané poznatky do své mapy v měřítku 1 : 10 000, J. Pokorný tyto poznatky zakresloval do mapy 1 : 5 000, kterou považoval za podrobnější. Při tom se zjistilo, že v obou těchto mapách jsou odlišnosti. Zkusili tedy zakoupit novější emise těchto map, ale nesrovnalosti v mapách v detailech nadále trvaly. Nakonec tedy J. Pokorný, který v terénu zaměřil celou síť „Pevných bodů“, které měly usnadnit orientaci zaměřených anomálií, nakreslil podle dílčích náčrtů, výkresů, záznamů a mapek v různých měřítcích vlastní mapu v měřítku 1 : 1000, do které se vešla plocha centrální oblasti jižní části Moravského krasu (kolem kóty 414,4 m nadm. výšky) v rozsahu 880 x 1250 metrů, což pro první etapu zakreslení telegnostických anomálií postačuje.

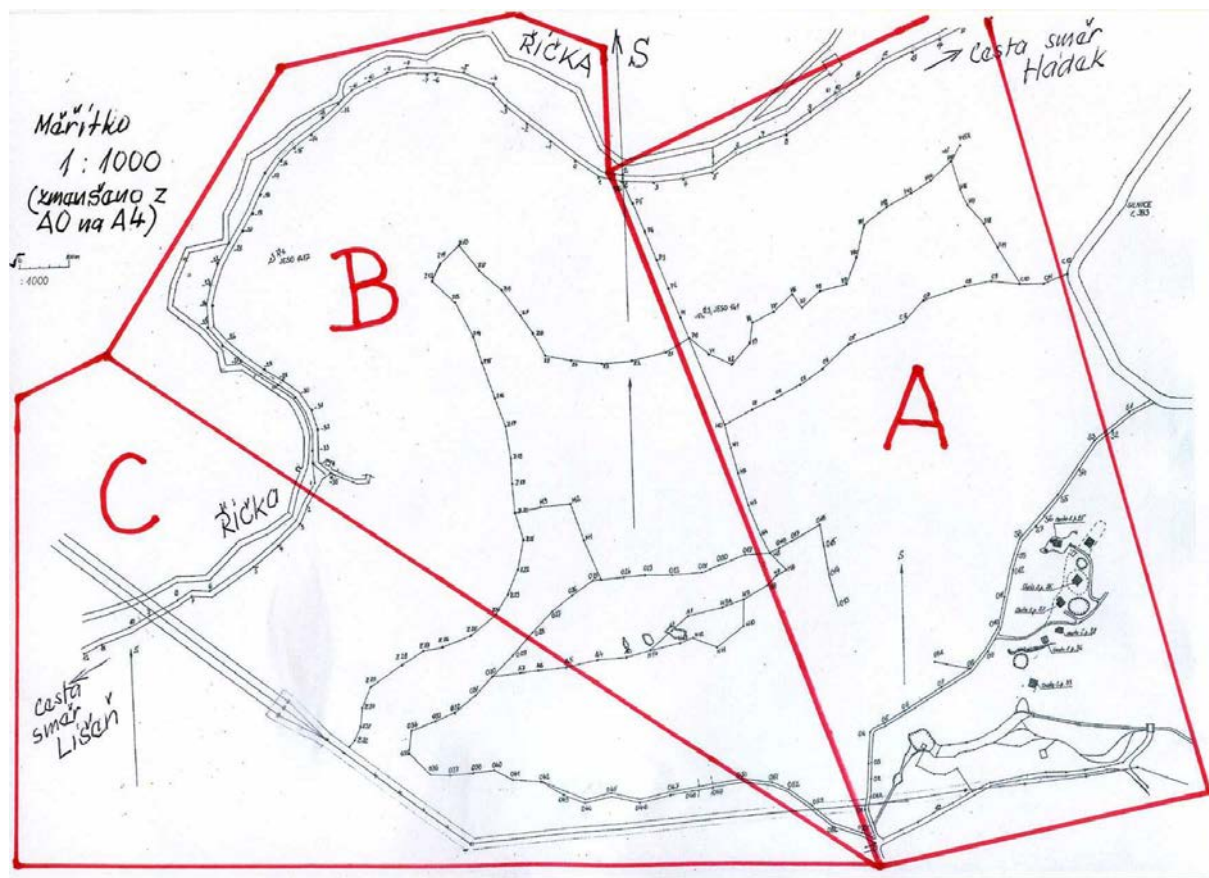
Takto zakreslená plocha terénu byla ještě rozdělena na tři sektory (Sektor A, sektor B a C), při čemž bylo rozhodnuto (pro získání potřebného rozsahu výsledků) nejprve zpracovat sektory A a B a zpracování sektoru C odložit na pozdější dobu.

Zakreslené pevné body kopírují jednotlivé cesty (Například trasa C, trasa O, trasa S a jiné), či okraje skal (trasa Z – západní okraj skal, trasa V – východní okraj skal) a řadu dalších potřebných tras. Tato koncepce umožnila smysluplně a co nejpřesněji zakreslovat zjištěné či zaměřené anomálie.

A proč jsme to nazvali „**hledání tajemství ztracené kóty 414,4 m. nad mořem**“ ? Inu, na všech starších dostupných mapách je nejvyšší bod levobřežní náhorní plošiny nad Hádeckým žlebem (tj. korytem potoka Říčky mezi rybníkem „Pod Hádkem“ a rozcestím pod „Kamenným žlíbkem“) označen jako kóta 414,4 m. nad mořem. Taková kóta, to je podle našich představ fortelný patník, usazený na příslušném místě v zemi. Na tom patníku nahoře je vyryt křížek – no a osa středu toho křížku je místem daného bodu či kóty, nejvyššího místa v terénu.

Tak by to mělo být. Ale není. Zatím co na starších podrobných mapách (v měřítku 1 : 5 000 nebo 1 : 10 000) najdete tuto kótu vyznačenou, v terénu jsme ji nikdy nenašli. Podle nás a našeho měření by se ten patník měl nacházet asi 30 m severně od námi zaměřeného „Pevného bodu O 21“ (bod trasy „O“). Jenže – na tom místě stojí velký krmelec. Jestli je ten patník pod ním, to nevíme.

Jenže na nejnovějších mapách už označuje vrchol planiny jen nepravidelný ovál, připomínající nárys brambory a kóta už vyznačena není. Taky řešení.

Naše mapa zkoumaného území.

A pod tou plošinou leží jeskyně „Pod lipou“ (č. Ř -1 podle Himmela, č.1411 podle JESO), jeskyně Archeologů (Ř-2 / 1413), jeskyně Májová (Ř-3 / 1415) jeskyně Liščí díra (Ř- 4 / 1417), Ochozská jeskyně (Ř-9 / 1422), jeskyně Jezevčí (Ř- 10 / 1426), jeskyně Adlerova (Ř-11 / 1425) jeskyně Křížova (Ř-12 / 1424), jeskyně Cepova díra (Ř-13 / 1427) a další jeskyňky. Největší z nich je Ochozská jeskyně, (jedna z nehezčích jeskyní Moravského krasu) se svou délkou cca 1 800 m chodeb. Její dolní vchod se nachází (podle JESO) v nadmořské výšce 325,2 m., tj. o 89,2 m níže než je vrchol masivu a nejniže z vyjmenovaných jeskyní.

Nicméně, existuje zde ještě, podle všech předpokladů souběžný jeskynní systém, který čeká na své objevení. Zcela jistě je to systém, kterým protékají vody, které se z Řičky a Hostěnického potoka propadají na okrajích vápencového masivu kolem kóty 414,4 m. A naše pracovní skupina se rozhodla tyto podzemní cesty vod, ať už freatické či vadózní detekovat.

Námi zkoumané území tvoří v podstatě terén ohraničené oblasti náhorní planiny, pod kterou leží centrální systém současně známých i neznámých jeskyní.

Tato plošina je s největší pravděpodobností reliktní dávného, vodami zarovnaného dna třetihorního, miocenního, bádenského moře. Její současný nejvyšší bod leží na kótě 414,4 metrů nad mořem. V průběhu dob po odlivu moře (*tj. v období 18ti ledových a meziledových dob – viz RNDr Rudolf Musil DrSc : Morava v době ledové – 2014*), kdy kvanta vod z roztálých sněhů a ledů vytvářela novou říční síť, odvádějící po spádu vodu z krajiny a odnášející náplavy a usazeniny do prostorů níže položených, (jižní Morava ?) vybrázdily především „Hádecký žleb“ (původní název), tj. dnešní údolí Říčky mezi rybníkem „Pod Hádkem“ až k Vývěrům Říčky – a jeho další pokračování k Líšni a Podolí.

Námi zkoumaná plošina je dnes levobřežní partií údolí Říčky a je přetřata tektonickou poruchou, kaňonem, nazývaným Kamenný žlíbek a s největší pravděpodobností dozníváním této poruchy. Je tedy ohraničena ze severu a zčásti ze západu údolím Říčky. Západní hranice této oblasti pokračuje Kamenným žlíbkem, stáčí se na východ a tím vytváří svah jeho jižní hranice, pokračuje proláklinou Vilémova údolíčka a jejího doznívání až k silnici 383 (od Ochoze sestupuje silnice do údolí Říčky, aby posléze po jejím levém břehu serpentinami vystoupala na námi zkoumanou planinu a pokračovala do Hostěnic). Silnice 383 je tedy východní hranicí námi zkoumaného území.

Konfigurace terénu – místo, kde plošina vytváří „chobot“, (viz severní část sektoru „B“) vytvářející údolní meandr nasvědčuje tomu, že se zde v dávných dobách vodní přívaly probíjely při zahlubování údolí uzávěrovou stěnou a přetřaly rozsáhlý jeskynní systém. Archeologické nálezy v jeskyni Švédův stůl nasvědčují tomu, že údolí bylo vodami vybrázděno až na skalní podloží, znovu zanášeno náplavami až do výše Švédova stolu a tyto usazeniny byly znovu vyplaveny až do dnešní podoby údolí. Proč si to myslíme ? V létech 1953-1955 zde pracovníci muzea prováděli rozsáhlý archeologický výzkum, jehož výsledky byly později vydány v rozsáhlé, čtyřdílné publikaci. Mimo jiné zde popisuje Jos. Pelíšek výkop sondy ve dně před jeskyní. Sonda byla vykopána do hloubky 3,7 m a zachytila 11 vrstev. Jedenáctou vrstvu v hloubce 3,45 až 3,70 m interpretuje Pelíšek (ve světle tehdejších znalostí) jako würm 1, což je období (podle tehdejších poznatků) před 60 000 až 75 000 léty. V současnosti je nadmořská výška dna Švédova stolu 333,8 m. n. m. Logickou dedukcí usuzujeme, že údolí bylo v průběhu času prolomeno a odneseno až na suť na skalním dně skalní dno posléze zanášeno přinejmenším až do dnešní výše dna Švédova stolu (možná i výš) a náplavy byly opět odneseny a dno údolí vodami „upraveno“ do dnešní podoby. To je snad jediné logické vysvětlení.

Nadmořská výška portálů některých, dnes zasedimentovaných jeskyní (jeskyně Májová, (387,1 m. n. m.) nově objevená jeskyně Seniorů, Jezevčí, (378 m.n. m) Adlerova, (372 m.n.m.) Křížova jeskyně (350 m. n. m.) a za předělem Kamenného žlíbku pokračující jeskyně Pekárna (360 m. n. m.) a jeskyně Hadí, (346 m. n. m.) jeskyně Kůlnička (363,7 m.n. m.) a zasedimentovaná propast „Slezáková díra“ (394 m.n.m) nasvědčují tomu, že šlo o řadu za sebou jdoucích

dávných ponorů, které vedly do rozsáhlého jeskynního systému, ze kterého známe dnes jen relikv, kterému říkáme Ochozská jeskyně. Těmito dávnými ponory, byly do níže položeného jeskynního systému splavovány sedimenty unášené tehdejšími vodami. V těch sedimentech ucpaného jeskynního systému leží historie vývoje vodního toku, kterému dnes říkáme Říčka.

(Pozn. autorů : Nadmořské výšky portálů jsou převzaty z publikace bratří Himmelů : Jeskyně v povodí Říčky, vydala ČSS, ZO 6 – 11 „Královopolská“ v r. 2012).

Lze také předpokládat, že byly doby, kdy vody, odražené Kanicko-Řícmanickou elevací stočily směr svého toku na jeskyni Pekárnu a protékaly jeskynním systémem směrem na dnešní Mokrou. Tomu nasvědčují lomem nafárané objevy podzemních prostorů, mapované Petrem Kosem. Po jejím zahloubení toku a změnou směru toku mohlo dojít i k situaci, kdy část vod přitékala Ochozským žlebem a tekla do Hádeckého žlebu po skále nad stropem jeskyně, jejímuž torzu či relikvu dnes říkáme Švédův stůl. Kříž napsal, že nálezy z této jeskyně, pocházející ze dvou na sebe nenavazujících období pleistocénu byly do jeskyně splaveny ! On neznal to, co dnes znají vědci, byl samouk, ale byl první, kdo to viděl a posuzoval ! To není zanedbatelné !

Kdybychom věděli, jak, kdy a kudy vody tekly, vysvětlilo by nám to zcela určitě mnohé jevy, které se dnes snažíme pochopit. A právě telegnostická detekce, objevující podzemní toky, vadózní chodby a dómy či vodárny může být tím, co posune naše znalosti k objektivním závěrům. Zatím jsou to jen hypotézy, které je nutno buď prokázat, nebo vědecky exaktně zdůvodnit, proč to tak nemohlo být.

Text pokračuje za obrázkem :

To, co vidíte na snímku je záběr povrchu skály nad stropem jeskyně Švédův stůl. Odhrneme-li na skále rostoucí mech, je skála docela hladká, jako by něčím do hladka jemně obroušená. Přibližně o 5 metrů níže je dnešní dno této jeskyně. V dobách Martina Kříže na této etáži ležel balvan o rozměru cca 2 x 2 sáhy (1 vídeňský sáh = 1,896 m). Podle Kříže byl povrch tohoto balvanu pozoruhodně hladký. Kříž to přičítal vlivu ledovce. Zcela určitě to byla zřícená část stropu jeskyně. Tento kámen dal jeskyni název. Podle staré pověsti na tomto kameni hodovali v době obléhání Brna hladoví švédští žoldnéři, kteří zde konzumovali „zrekvirované“ potraviny. Sám Kříž, který zde prováděl vykopávky v r. 1886 a později, když se po zdejším nálezu „ochozské mandibuly“ (spodní čelisti neandrtálce) v r. 1905 vrátil v roce 1908 do této jeskyně obnovit vykopávky, nechal tento balvan rozstřelit a odklidit, protože mu překážel v práci. (Informace viz R. Prix). Neohladila tu skálu náhodou tekoucí voda, unášející drobný písek ? Mimo jiné se touto otázkou již zabýval L.Slezák ve své práci „Švédův stůl z pohledu geologa“ ve Druhém Tématickém okruhu „Nové poznatky z Moravského krasu“ druhé ročenky naší Edice SE – 3 – 2010.

Jeskyně Švédův stůl však již leží mimo „naš“ sektor B, tudíž prozatím mimo sféru našich zájmů. Ovšem, pokud se toho dožijeme, i na okolí této velmi pozoruhodné lokality se náš výzkum zaměří.

Ale vraťme se k našemu mapování zkoumané oblasti :

Ten žlutý bod uprostřed snímku je obarvený balvan, je to náš Pevný bod P – 0. Májová jeskyně od něj leží asi 12 m od osy průseku. Je to jeden ze základních bodů, od kterých se dále odvíjelo naše zaměřování.

Na snímku nahoře : Ta úzká mezera mezi stromy – to je průsek, tvořící jednak dávno rozhraničení tehdejších panství, jednak v současnosti hranici Maloplošné přírodní rezervace.

Je to naše trasa P, vedoucí od PB P – 0 k PB 2 na cestě od rybníka k Ochozské jeskyni.

Na snímku dole je cesta tvořící výše uvedenou hranici území a je to pokračování naší trasy P od PB P – 0 k PB H – 0. (Označení PB = pevný bod v terénu).

Snímek nahoře : Začátek trasy H – 0.

Snímek dole : Pokračování trasy H k PB H – 5.

Patník tvořící hranici dávného panství v místech dávného rozcestí na planině (křížení „trasy H“ a „trasy O“) je naším Pevným bodem PB H-5.

Obrázek nahoře : Nad koncem trasy P.

Obrázek dole : PB – 2 na cestě mezi rybníkem a Ochozskou jeskyní je koncovým bodem trasy P.

Pod tímto Pevným bodem PB-2 se nachází, pod strmým svahem břehu, cca o 6 m níže místo v korytě Říčky, kde zpod balvanu patrně vytékají podzemní vody. Říčka od tohoto mís-

ta v zimě nezamrzá.

Takto vypadá ono místo tajemného výronu vod v létě.

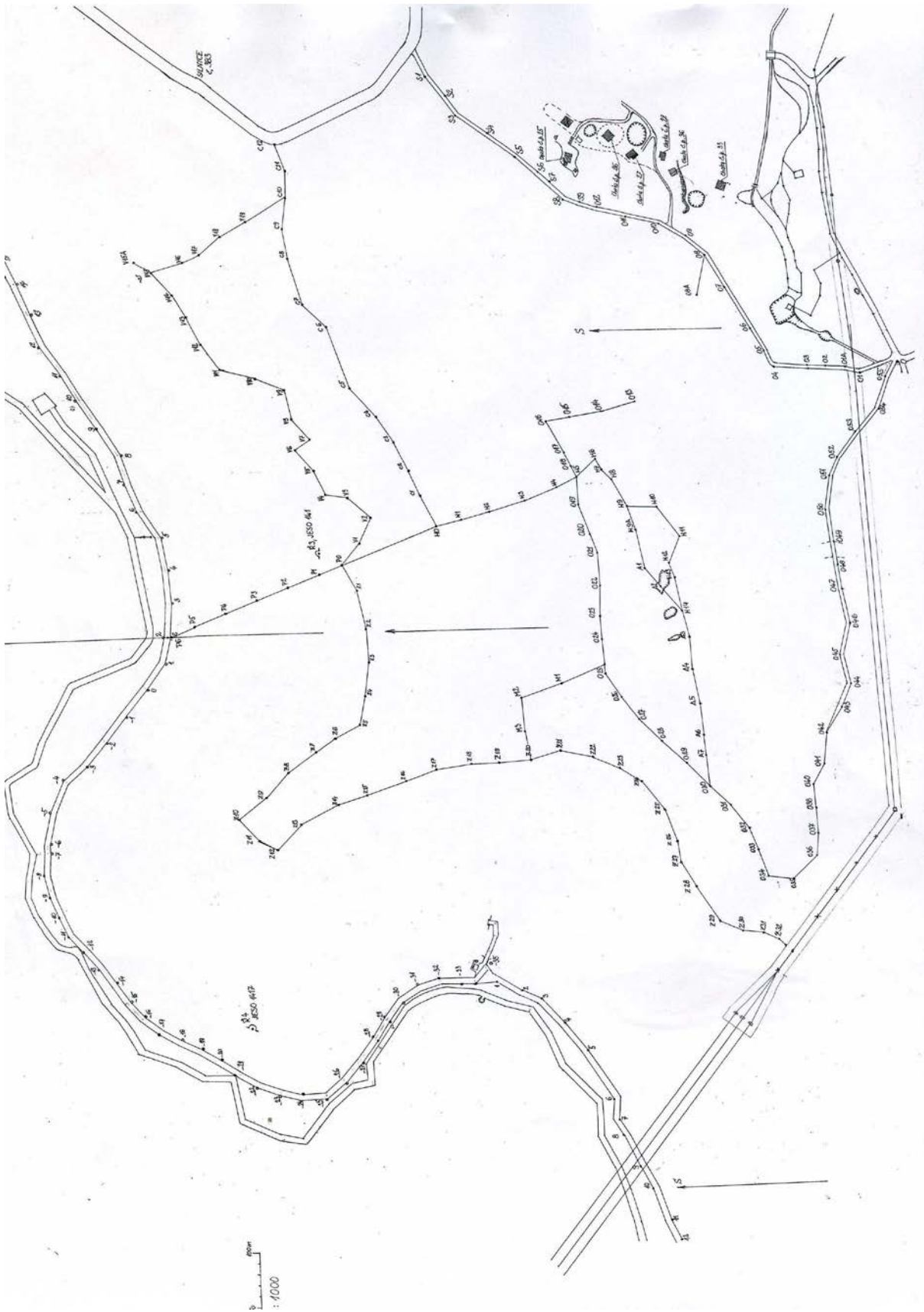
Ještě pár informací o oblasti, kterou zkoumáme a o tom, jak jsme ji mapovali.

Jak jsme již uvedli, náš výzkum této oblasti byl v průběhu roku 2012 přerušen, ale v roce 2013 se znovu rozběhl a z každého výjezdu do této oblasti byla zpracována podrobná exkurzní zpráva se záznamem naměřených hodnot, náčrtů a mapkami zjištěných výsledků. Potíže s mapami jsme vyřešili zkreslením naší mapy. Jako podklady pro její zhotovení posloužily právě přílohy exkurzních zpráv, i když byly třeba zakresleny v různých měřítcích. Zabíli sme tím prakticky dvě mouchy jednou ranou. Měli jsme vlastní mapu a nemuseli jsme se ohlížet na státní kartografii a její autorská práva.

Výchozím bodem naší mapy se stal Pevný bod P 0. V terénu jsme si vyznačili jednak síť tzv. Pevných bodů, (dále jen PB) které dokážeme vždycky najít a které nám slouží k orientaci v terénu a jsou nezbytným podkladem našeho mapování. Mít v terénu Pevné body je nezbytné. V síti těchto pevných bodů potom probíhal náš výzkum, prováděný pomocí tzv. pomocných bodů, které jsme značili způsobem, který jsme nazvali „šalováním“. Pomocnými body byly potom stromy, na které jsme vážali pásy červenobílého bezpečnostního značení, které jsme po zaměření pomocných bodů zase se stromů sejmuli. Byl to způsob, šetrný k přírodě.

Pevný bod P 0, o kterém jsme se už zmínili v předchozím odstavci, leží na hraně skalního bradla v ose průseku, který tvoří hranici Maloplošné přírodní rezervace (dále jen MPR). Je jím barvou označený balvan. Od PB P 0 sestupuje průsek severním směrem se svahu o průměrném spádu 62° na cestu, ležící cca o 77 m níže a cca o 5 m výše nad vývěrem, přezdívaným Estavela. Zcela náhodně se tato trasa, nazvaná „trasa P“ trefila do PB 2, zaměřeného ještě v roce 2011 na cestě od Hádeckého rybníka k Ochozské jeskyni.

Na obrázku níže najdete naši mapu se zakreslenou sítí Pevných bodů (PB) i Pomocných bodů (Pb).

část naší trasy „O“. Jižní cestu přetíná linka vysokého napětí (dále jen linka VN), která od místa, kde její trasa opouští blízkost cesty je vedena lesním průsekem.

Hostěnický potok přitéká od východu, z Hostěnického údolí, pod můstkem podtéká cestu a stéká do prolákliny Vilémova údolíčka, kde se v Severní zátoce v tzv. Hostěnickém propadání I ztrácí v podzemí. Toto propadání leží na kótě 371 m. n. m. Po průtrži mračen červnu roku 1879 se otevřel v Západní zátoce prolákliny Vilémova údolíčka nový jícen, kterým mizela voda v podzemí. Tato nově otevřená cesta vod, ležící na kótě 370 m. (dnes Hostěnické propadání II) způsobila permanentní inundaci Ochozské jeskyně a zanášení nejprve Povodňového kanálu a posléze i vstupní chodby Hadice náplavami. V letech 1910 – 1911 vybudovali němečtí jeskyňáři pod Severní zátokou hráz, kterou dodnes ZO 6 – 11 pečlivě udržuje. Následně vyčistili chodbu Hadicí, objevili a vyčistili Povodňový kanál a tak zajistili bezpečný průchod Hadicí i za vyšších vodních stavů.

Nad Západní zátokou leží lom, který současní jeskyňáři nazývají Říčánkova skála.

Proč vlastně tuto proláklinu nazýváme Vilémovým údolíčkem ?

V lomu, který se dnes nazývá Říčánkova skála lámala v šedesátých letech 19. století kámen na vápno rodina Říčánkova, konkrétně otec Martin Říčánek a jeho synové, Klement a Balcar. V roce 1862 vyloмили ve skále díru, do které posléze házeli odpad – nepotřebnou hlínu a drobný vápencový štěrk.

Když se dověděli, že líšeňský občan Martin Kříž zkoumá propasti, napsali mu o svém objevu a M. Kříž za nimi 9. září roku 1864 přijel. Spustil se do díry a v hloubce 4 sáhy (cca 7,6 m) přistál na hromadě balastu – hlíny a štěrku, které tam Říčánkovi naházeli. Hromada byla asi 3 m vysoká.

Po sestoupení z té hromady Martin Kříž popisuje, že se nacházel v chodbě, jejíž skalní stěny byly vodami strašně vybrázděny. Chodba byla směrem doleva (k jihu) – zatarasena zřícenými balvany, mezi kterými se mu podařilo protlačit do vzdálenosti asi 4 sáhy a dál to nešlo, protože spáry mezi nakupenými skalními bloky byly příliš úzké, tudíž neprůlezná.

Vrátil se tedy zpět do prostornější chodby. Před sebou měl velkou skalní puklinu, vedoucí směrem severozápadním. Namáhavě se tedy plazil touto puklinou, asi 5 až 6 sáhů daleko, k jednomu prostornému, bahnem pokrytému místu, kde našel dvě zátoky. Jednu dva sáhy dlouhou, druhou čtyři sáhy dlouhou. Přes tyto pukliny patrně odtéká voda do Ochozské díravice.

Svůj popis tehdejší akce končí Martin Kříž slovy :

V údolí, které já jmenuji Vilémovým údolím, to proto, že mi v této rovné, jmenované jeskyni zachránil život adjunkt ekonomie Vilém Teklý se obracíme a vracíme se zpět k Hornímu mlýnu.

Touto poslední větou končí text Martina Kříže v jeho knize „Der Verlässliche Führer in die romantischen Gegenden der devonische Kalkformation in Mähren“ (Spolehlivý průvodce do romantických krajů devonských vápencových útvarů na Moravě) který vyšel v Brně v roce 1867. Překlad textu je z třetí části (Dritte Partie) této publikace. V této třetí části právě M. Kříž popisuje jižní část Moravského krasu.

Vrtalo mi hlavou, co se Martinovi Křížovi asi stalo, že byl v ohrožení života, a že ho musel zachraňovat kamarád, ale nikde nic jsem dlouho nenacházel.

Až jsem to objevil v knize „Jeskyně Moravského krasu – skupení druhé“ autorů Martina Kříže a Floriána Koudelky, která vyšla v r. 1902 v Brně, na str. 337, kde při Koudelkově popisu průzkumu propasti v Křtinské jeskyni se nachází krátká Koudelkova glosa :

„Dále jsem se neodvážil, maje na paměti příšernou příhodu Dr. Martina Kříže z roku 1864, pod níž se tehdy balvany zřítily do propasti přes 20 metrů hluboké, takže jen tak tak zázrakem vyvážl životem.

Takže – to je další vysvětlení kusé poznámky Křížovy na konci jeho textu ve „Spolehlivém průvodci“ z roku 1867.

V r. 1879, 1. června se strhla nad Hostěnicemi průtrž mračen, kterou v Hostěnické obecní kronice popsal tehdejší kronikář, učitel Kruták takto :

Úroda polní utrpěla velmi neustálými lijavci květnovými. Strašný lijavec takový strhl se také dne 1. června 1879. Hned z rána řečeného dne ukazovaly se na obloze známky nepříznivého počasí. Odpoledne pak, asi k páté hodině strhla se strašná bouře.

Hrom rachotil, blesky se křížovaly, a déšť se jenjen lil z oblaků. Vše připravovalo se jako ku pravé potopě světa. Cesty, pole, louky v nížině se nalézající stály hluboko pod vodou a podobaly se pravému moři. Vody ustavičně přibývalo, tak že se i do některých příbytků hrnula a obyvatelé byli tudíž nuceni utéci se do příbytků jiných.

Hrozná bouře tato zuřila přes tři hodiny, načež utichla a voda plným proudem valila se nížinou kolem vesnice k vápenicím, kdež 8 – 10 m vysoko stála, nemohouc pro vysoké břehy a skály dále téci.

Na místě tomto nachází se podzemní otvor (propadání) – Gavaňa zvaný, vytvořen potokem hostěnickým, kterým voda každého času do země vsáká a prošedše asi ½ hodiny pod zemí, v jeskyni Ochozské se ztrácí.

Tímto tedy otvorem, a ještě jiným, o mnoho větším, kterýž si voda sama toho dne vyhlodala, odtékala nahromaděná voda pod zemí do jeskyně Ochozské. Lidé, jichž pole zvlášt' v nížině leží, mohou se letos špatné úrody nadíti.

Do té doby odtékaly vody Hostěnického potoka do Severní zátoky – dnešního Prvního propadání Hostěnického potoka. Výše popsaná povodeň otevřela jícn Druhého (povodňového) propadání. Ale to už je jiná historie.

To jsme v podstatě popsali už výše.

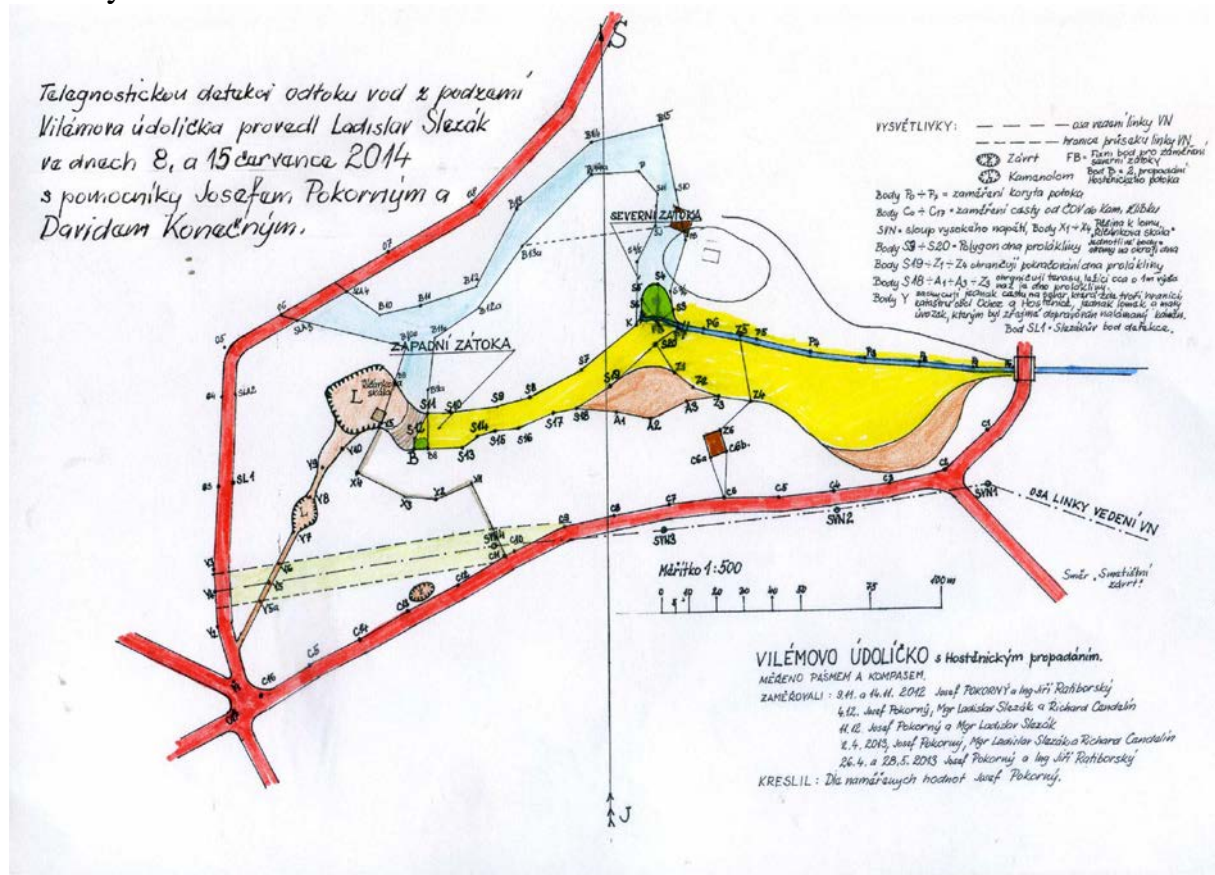
Martin Kříž

Ještě považujeme za nutné dodat, či vysvětlit, kudy z prolákliny Vilémova údolíčka odtékají vody Hostěnického potoka.

Vrátíte-li se k mapce Vilémova údolíčka v záhlaví (nebo na dalším listu) této části textu, je na ní „Severní zátoka“, místo „Hostěnického propadání 1“ ve kterém končí tok Hostěnického potoka za normálního stavu přítoku vod vyznačeno zelenou barvou. Stejně tak zeleně je v „Západní zátoce“ vyznačeno místo Hostěnického propadání 2“ (povodňové, fungující za situace, kdy vzedmuté povodňové vody přetečou přes výše popsanou hrázku).

Kudy z obou propadání odtékají vody bylo detekováno virgulemi a následně přesně zaměřeno. V mapce je tato cesta odtoku vod vyznačena bleděmodrou barvou. Nejen detekce, ale i její zaměření bylo na strmém, skalnatém svahu krkolonné. Cesta vod byla zaměřena až k Pevnému bodu č. O 6 na cestě od Trojáku k silnici 383. Její pokračování bylo z důvodu časové náročnosti volně detekováno bez přesného zaměření. Přesné zaměření bude následovat.

Zde vidíte ještě jednu výše popisovanou mapku Vilémova údolíčka. Jeho dílčí zmapování jsme takto provedli proto, že na žádné mapě, vydané Státní katrografií nebylo takto zaznamenáno.

Sektor A – terén na sever od Vilémova údolíčka.

Jsme přesvědčeni, že většinu jeskyňářů, kteří se tak či onak seznámili s Vilémovým údolíčkem nikdy nenapadlo prozkoumat terén dále k severu, za Severní zátokou. Je to oblast poměrně hustě zastavěná chatami a snad pro to jí nebyla se strany jeskyňářů věnována příliš pozornost.

Nicméně, vypadá to tak, že tektonická porucha, kterou Vilémovo údolíčko bezesporu je, pokračuje za Severní zátokou dále, i když se výška její úrovně mění. V minulých dobách rozvinutého vápenictví v tomto kraji se zřejmě tektonicky narušený vápencový materiál stal zdrojem těžby tehdejších hostěnických vápeníků, kteří takto narušený terén využívali ke snadnější těžbě vápence k výpalu. Závrtý a tektonické poruchy se proměnily v malé lomky, ve kterých se těžilo do té doby, než byl odtěžen veškerý uvolněný materiál.

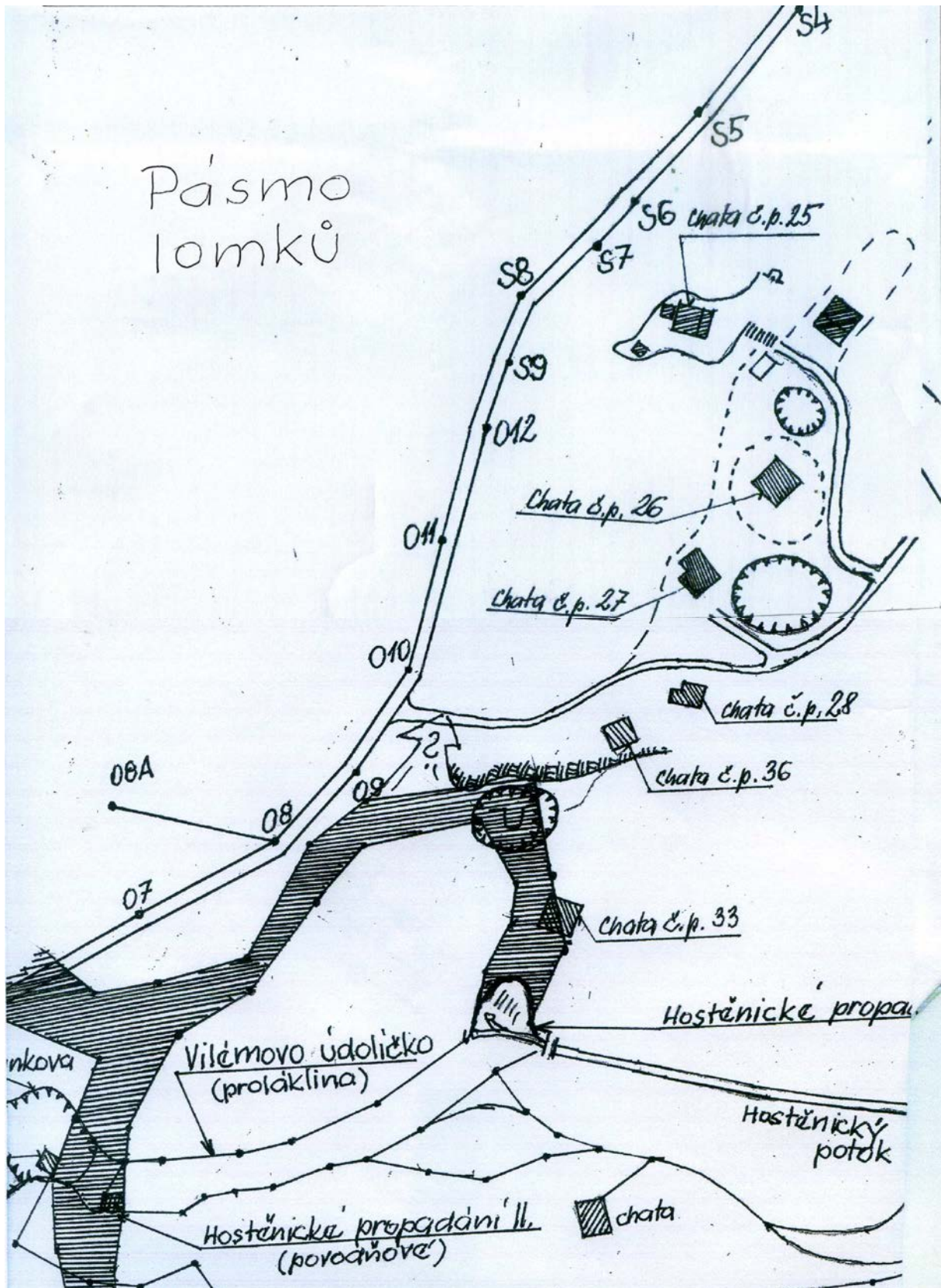
V trase poruchy, která jde od Severní zátoky směrem severním přetíná tuto poruchu skalní stěna, čnicí mezi chatami č.p. 33 a č.p. 36 (viz mapku v příloze). Mezi skalní stěnou a chatou č.p. 33 leží proláklina, která může být stejně dobře lomkem, jako závrtem.

Od této prolákliny mění sledovaná tektonická porucha svůj směr ze severního na severo-severovýchodní, aby se v proláklině před chatou č.p. 27 její směr opět zlomil k severu. Údolíčko zde končí třetí proláklinou, od které se přibližně na severo-severozápad, cca o 4 m výše prostírá skalní terasa, na které stojí chata č. 25. Nad touto chatou leží další skalní terasa a cca 4 m nad ní probíhá zmíněná lesní cesta od rozcestí Troják k silnici 383. (Pevné body, ležící na trase O a navazující trase S).

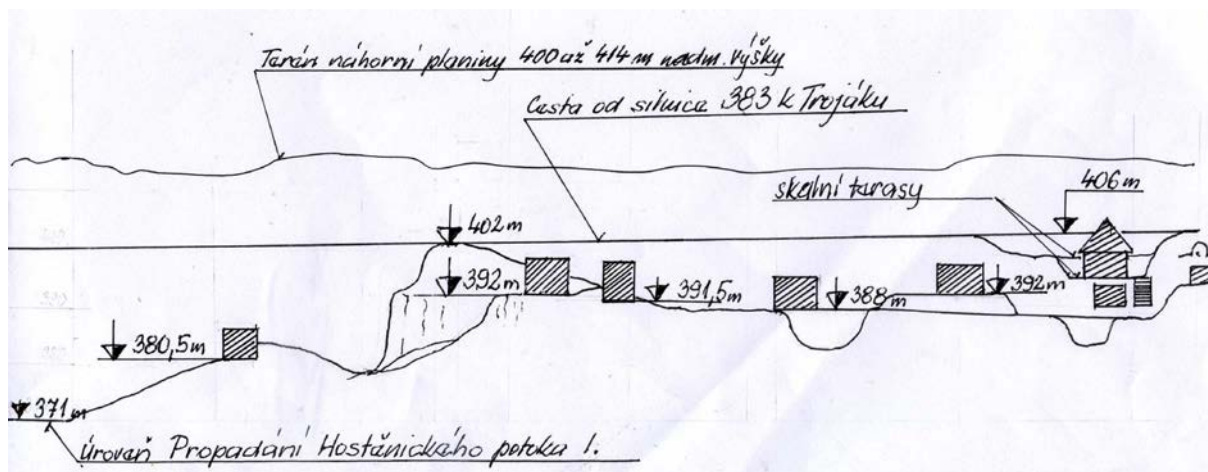
Severně od třetí prolákliny, přibližně ve stejné výši, v jaké se nachází chata č. p. 25 stojí chata, která není číslem popisným označena. Za touto chatou zřejmě končí severní směr tektonické poruchy údolíčkem pytlovitého tvaru. Porucha přechází na směr severoseverozápadní, přes terasy u chaty č.25.

Přibližně od skalní stěny mezi chatami č.p.33 a 36 směrem severozápadním se od cesty Troják – silnice přibližně v šířce 200 metrů táhne pásmo dávných vápenických lomků. Pásmo lomků končí na naší trase C, což je na naší mapě i ve skutečnosti trasa Pevných bodů (dále jen PB) od PB H 0 (čti Há nula) tj. tabule, vyznačující hranici Maloplošné přírodní rezervace (dále jen MPR) u ústí (další) cesty od silnice 383, tentokrát k přírodní rezervaci.

Hranici přírodní rezervace tvoří trasa P – což je průsek, táhnoucí se strmým skalnatým srázem směrem severním, k cestě, vedoucí od rybníka „Pod Hádkem“ údolím Říčky až do Líšně. Zde trasa P končí navázáním na PB 2, ležící na této cestě. Na hraně, kde strmý svah přechází do náhorní planiny je špičatá skála, označená jako PB P 0. Směrem od P 0 na jih vede podél hranice MPR trasa H, začínající právě PB H 0.

Dílčí mapka území dokresluje situaci. Tmavě vyšrafovaný pás je telegnosticky detekovaný podzemní koridor odtoku vod od Hostěnických propadání I. a II.

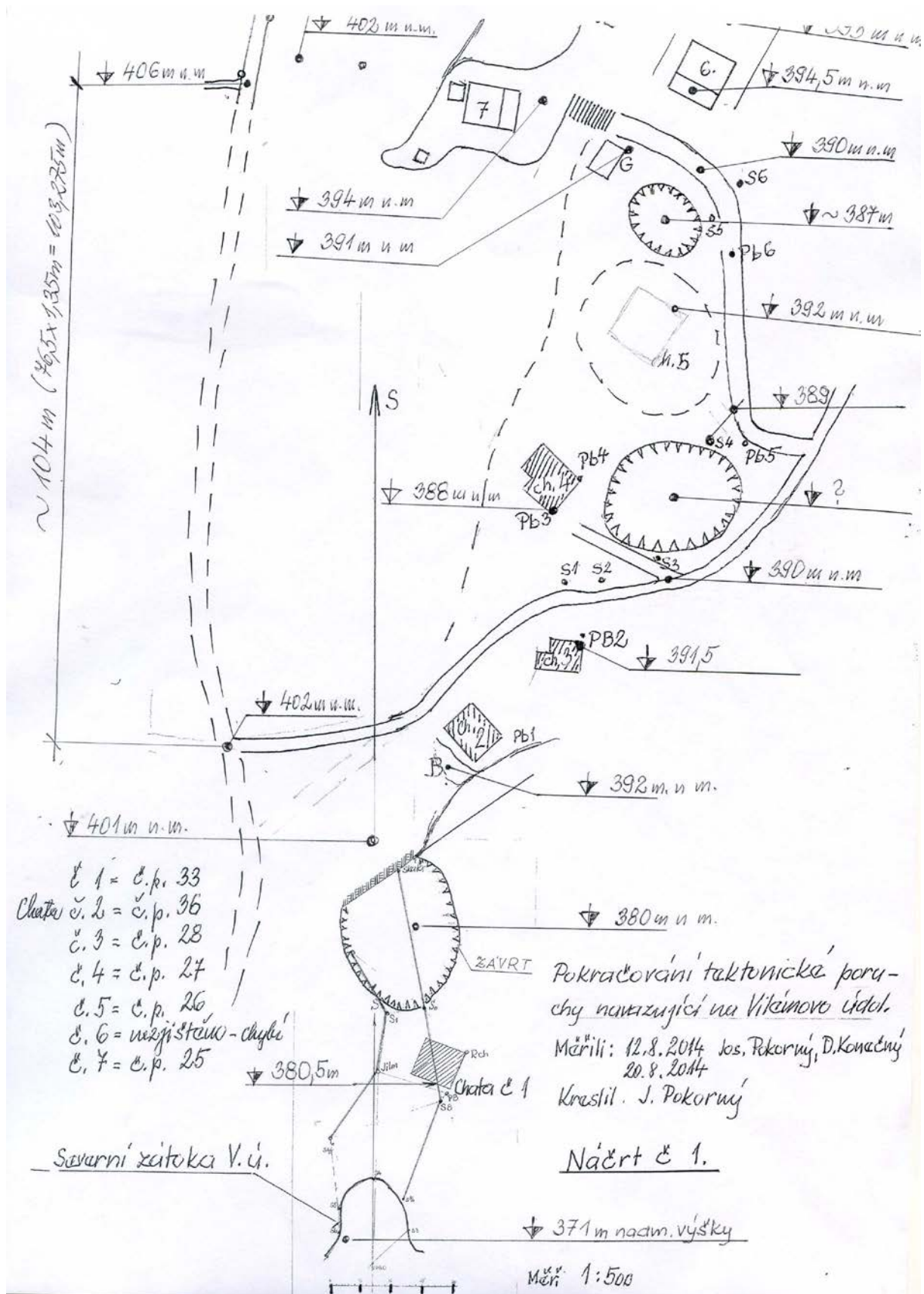

Tento obrázek zachycuje výškový řez územím pokračování Vilémova údolíčka od Severní zátoky (kóta 371 – Propadání Hostěnického potoka I.) k chatě bez č. p.

Dva záběry z pásma lomků.

Tato mapka je dílčím půdorysným náčrtem. V té době jsme ještě neměli přesně zaměřenu část cesty Troják – silnice, (propojení trasy O a trasy S) jejíž vzdálenost byla provizorně krokovaná.

Dva pohledy na Severní zátoku (propadání Hostěnického potoka I) – stav dne 16. září 2014.

Pohled na Severní zátoku z plošiny od chaty č.p. 33 a záběr na místo, odkud byla fotografie nahoře pořízena.

Záběr na proláčku č. 1 za chatou č.p. 33 a pohled na skálu nad ní se záběrem chaty č.p. 36 nad skalní stěnou.

Dva pohledy na proláklinu č. 2 u chaty č.p. 27.

Nahoře : Pěšina ve strmém svahu k cestě Troják – silnice.
Dole : Proláklina č. 3 pod chatou č.p. 25 a chatou bez č.p.

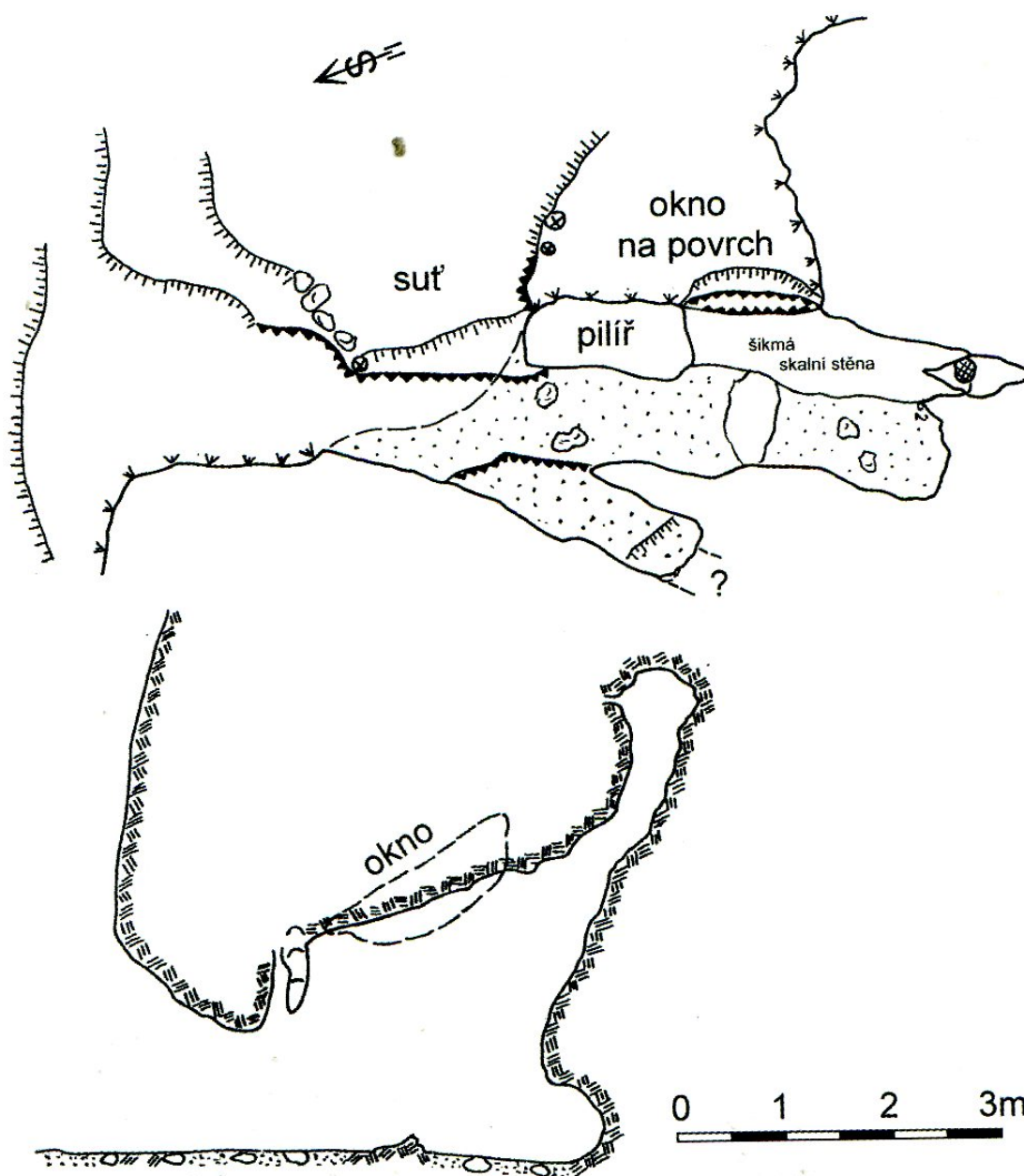
Nahoře : Chata bez č.p., dole : Jeskyňka č. Ř – 13A (dle Himmela), č. 1414 (dle JESO).

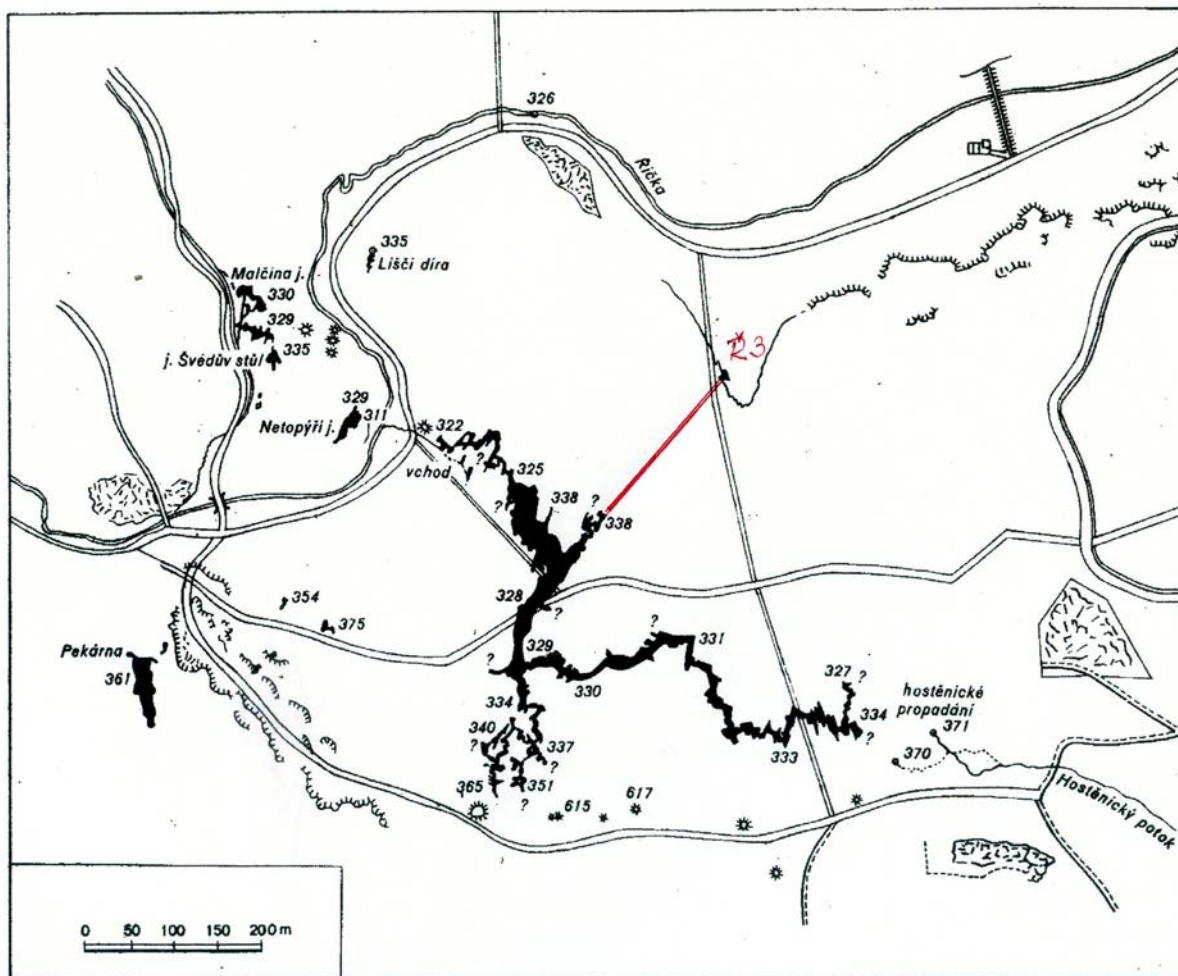
Sektor A - jeskyně Májová.

Je jeskyně Májová klíčem k tajemství kóty

414,4 m. n. m. ?

Mapka, kterou zde vidíte je mapka Májové jeskyně, otištěná v nově zpracované a doplněné práci bratří Himmelů, nazvané „Jeskyně v povodí Řičky“, vydané v r. 2012, náklad 600 ks. Himmelové zde píší, že jeskyně vznikla mrazovým zvětráváním a pokračování nemá. V dřívější práci z roku 1967 píší, že je speleologicky nevýznamná a nikde v literatuře nebyla uvedena.

Tato mapka je převzata z druhého dílu Absolonova Moravského krasu z r. 1970 (Academia Praha) str. 242. Do schematu terénu jsou zde zakresleny některé jeskyně, nacházející se v Hádeckém žlebu. Červená čára je spojnicí chodby Zkamenělé řeky v Ochozské jeskyni a jeskyně Májové. Co je na mapce pozoruhodné je to, že na ní není zakreslen Hádecký rybník. Je zde sice zakreslena hráz rybníka, ale v místě, kde by měl být rybník je zakreslen jen potok Říčka.

Jsem toho názoru, že podle této mapky můžeme určit časové rozpětí doby, kdy byla mapka nakreslena. Její autor není nikde uveden. Někdy na konci třicátých let dvacátého století došlo k protržení hráze tohoto rybníka. Staří Ochozané, pamětníci této události (dnes již většinou mrtví) mi před léty říkali různé časy, kdy k protržení hráze došlo. Za nejpřesnější považuji informaci pana Slaného, který prohlásil, že se to stalo v jeho nepřítomnosti v r. 1938, v době, kdy byl jako voják – záložák v mobilizaci nasazen na obranu hranic. To znamená, že se hráz protrhla na podzim roku 1938. (Tolerance plus mínus).

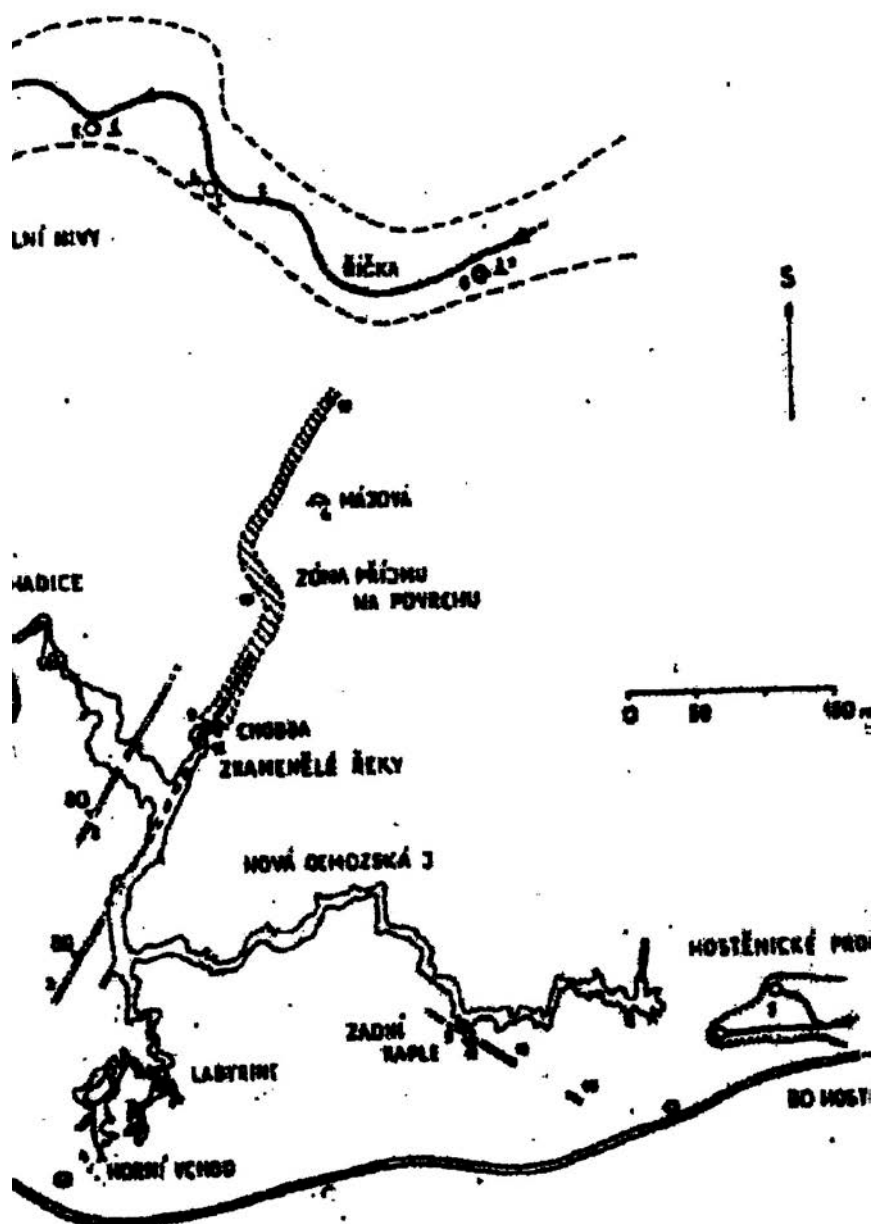
Hráz rybníka byla v polovině padesátých let minulého století opravena a rybník byl znovu napuštěn v r. 1956. Mapka tedy musela být nakreslena v tomto mezidobí. Jako autora bych spíše typoval někoho z německých jeskyňářů. To je sice jen domněnka, ale ten, kdo mapku kreslil, znal jeskyni, která byla bratřími Himmely nazvána údajně Májovou pro to, že ji v máji r. 1957 objevil jeden z bratří Himmelů.

Nejenom, že autor plánu o Májové jeskyni věděl, ale zakreslil nám ji do ostrého skalního meandru, který musel vytvořit dávný vodní tok. Možná je to moje zjitřená fantazie, ale já jsem přesvědčen, že je to místo dávného propadání do jeskynního systému před uzávěrovou stěnou, která zde v dávných dobách přehrazovala údolí. (V době, kdy dno údolí leželo ve výši dvojportálu Májové jeskyně).

Při nějaké dávné přírodní katastrofě se uzavěrová stěna –

(která ukryvala část jeskynního systému jehož torzem jsou dnes pravobřežní jeskyně Malčina, Švédův stůl, hypotetická jeskyně „Zařícená“ / Slezák / či „Barunčina“ / Marek P. Šenkyřík / a Netopýrka, a na levém břehu jeskyně Liščí, která leží přibližně ve stejné výšce jako Švédův stůl)

– z řítily a dávný vodní tok se přelil a vytvořil pokračování dnešního údolí. V masivu zůstává hypotetická zbývající část jeskynního systému, ze kterého známe jen část, tj Ochozskou jeskyni a ze kterého vody tečou v suti balvanů pode dnešním dnem pod pravý břeh, do výše popsaných jeskyněk. A za vysokých vodních stavů také přes Zkamenělou řeku v Ochozské jeskyni.

Toto je mapa, nakreslená R. Burkhardtem, který v r. 1970 pracoval ve Zkamenělé řece s vysílačkou, jejíž signál zachycoval R. Nesrsta v zakresleném pásmu.

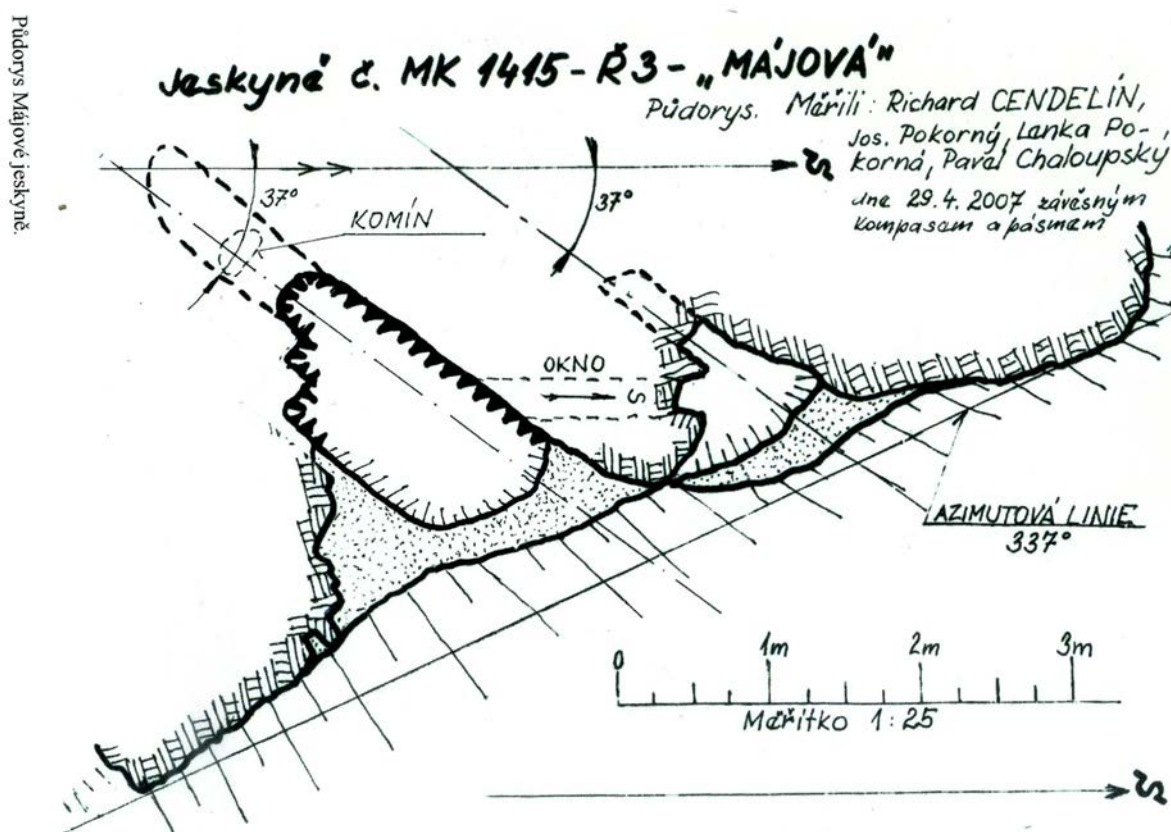
Jestli je tomu tak, jak jsme to popsali (a my jsme přesvědčeni, že je !) pak musí být mezi Májovou jeskyní a Zkamenělou řekou něco jako Rudické propadání. Proč ?

Podle posledního měření Himmelů a podle JESO MK leží Májová jeskyně v nadmořské výšce 387,1 m. Přepad Zkamenělé řeky leží v nadm. výšce 336,7 m (**Bratři Himmelové, článek nazvaný „Odtokové poměry v Ochozské jeskyni v hydrologickém roku 2010“ ve Speleoforu, ročenka č. 30 / 2011, str. 128 – 131**) což je výškový rozdíl 50,4 m.

Hostěnické propadání I. leží v nadmořské výšce 371 m. Tady je výškový rozdíl mezi propadáním a Zkamenělou řekou 34,3 m.

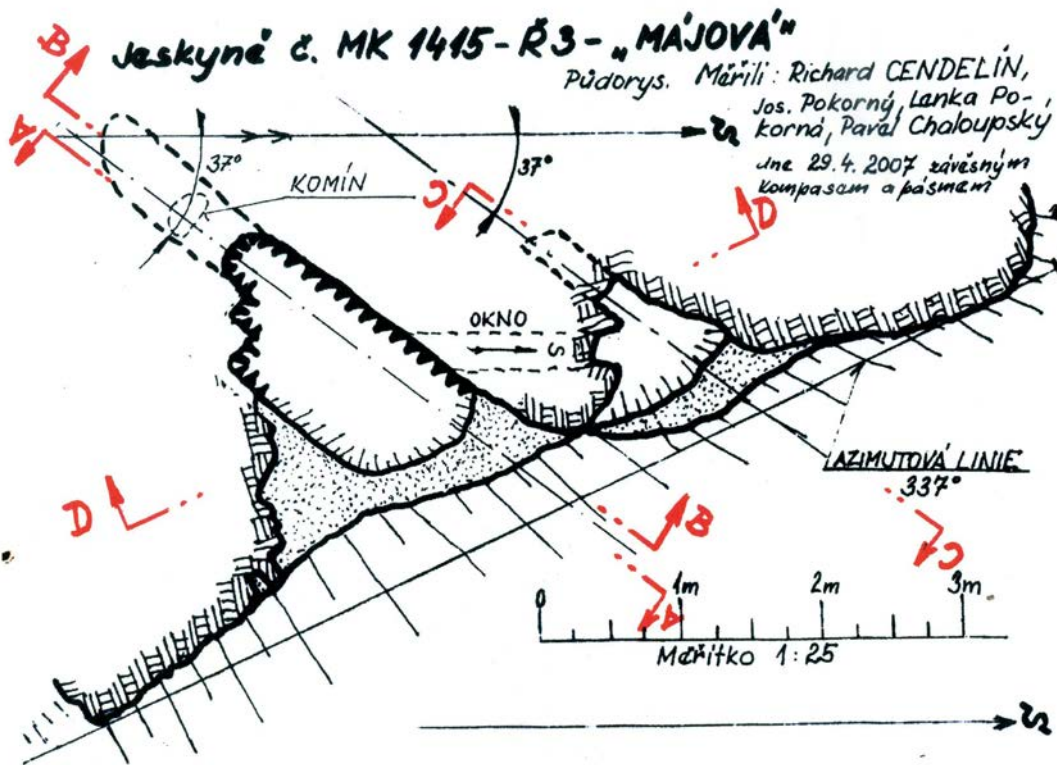
Zajímalo by nás, zda cesta přes Zkamenělou řeku byla tou, kudy byly do Velkých dómů splaveny valouny, označené jako kulmské droby, které dnes tvoří dno povodňového koryta Hostěnického potoka ve Velkých dómech.. Jezerní sedimenty které byly splaveny na ně mohly přitéct jen od Hostěnic, cestou přes Labyrint a chodbou „U kužele“. (Nikoliv přes Němec-ký sifon a ne přes Zkamenělou řeku. Jak se tedy dostaly tyto jezerní náplavy do chodby Zkamenělé řeky ?). Pak je možné, že vody, přinášející jezerní sedimenty odtékaly Zkamenělou řekou, (do hypotetického jeskynního systému, který čeká na svoje objevení) než ji ucply.

Jak je vidět, je toho dost, co je potřeba v jižní části Moravského krasu zjistit, objevit a poznat. Škoda., že my, dědkové, kteří jsme již překročili osmdesátku, se toho už nejspíš nedožijeme

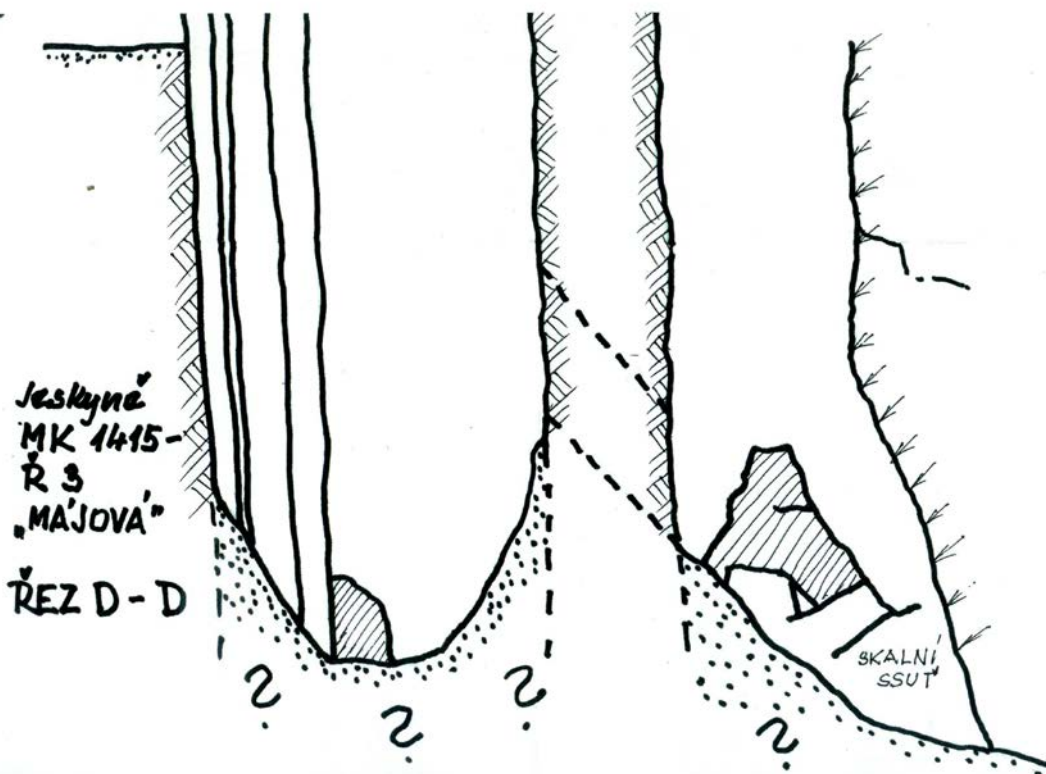

To co vidíte na obrázku výše jsou půdorysy jižní (na obr. vlevo) a severní (vpravo) skalní průrvy, tvořící portál Májové jeskyně. (Srovnajte s mapkou, publikovanou bratry Himmely).

Půdorys s vyznačenými řezy.

Toto je půdorys, který už jsme viděli, jen jsou do něj zakresleny všechny řezy, které mají čtenáři dát správnou představu. Na obrázku dole je řez D – D, který čelně protíná severní i jižní průrvu

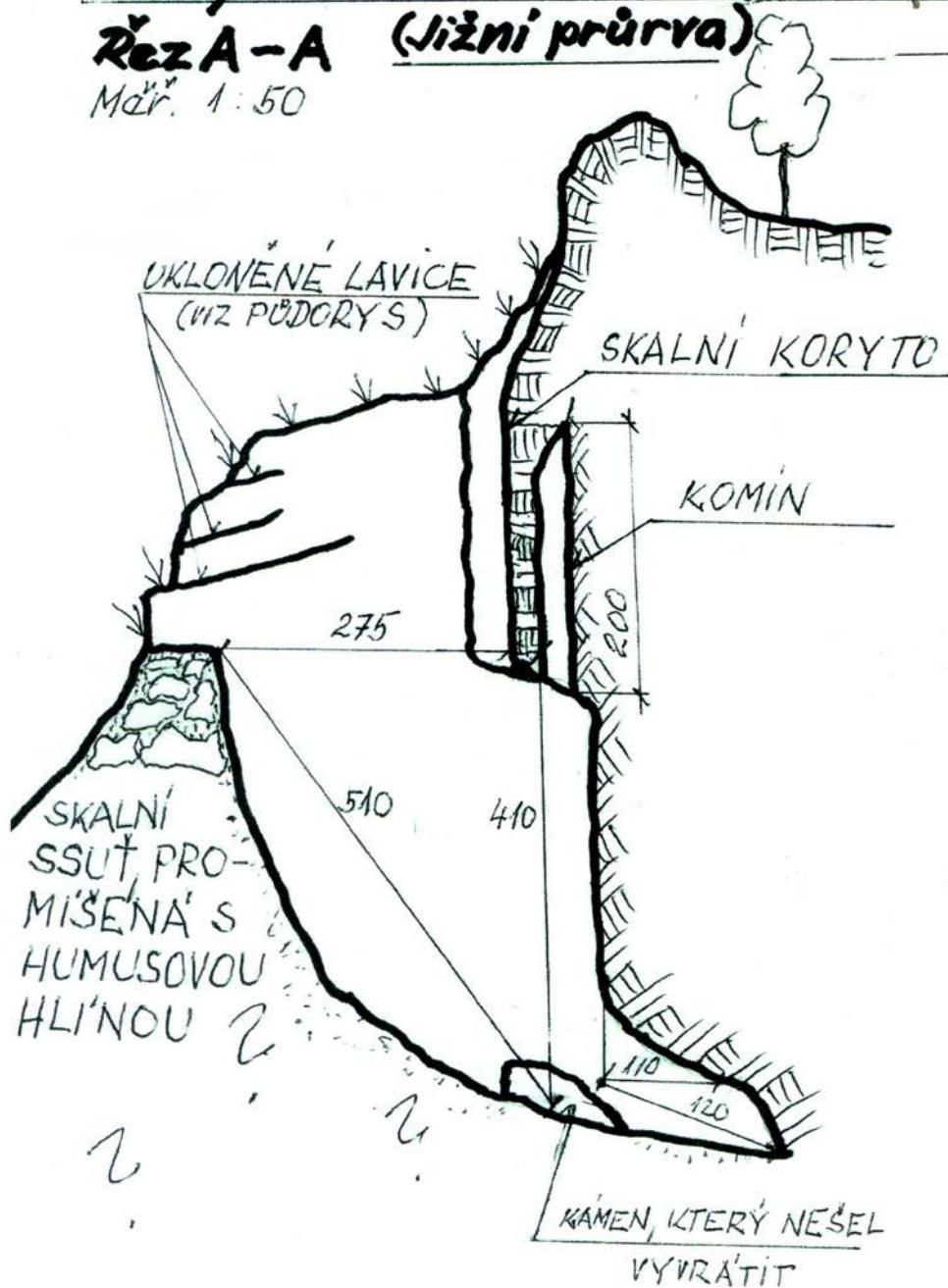

Řez D – D, obě průrvy v nárysu

Jeskyně č. MK 1415 (Ř3) „MÁJOVÁ“

Řez A-A (Jižní průřva)

Měr. 1:50

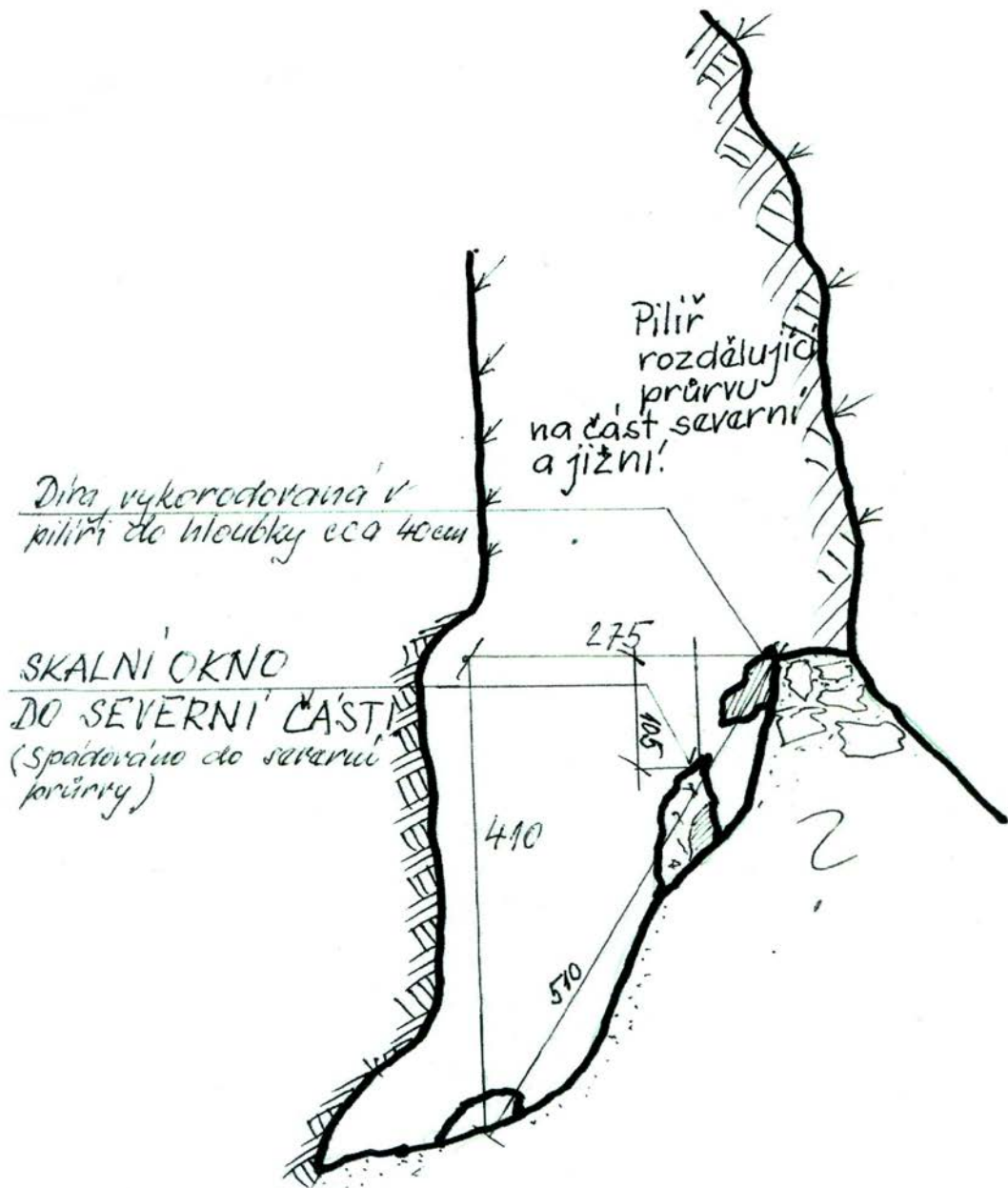

Řez A - A , Jižní průřva.

Na tomto obrázku vidíte jižní stěnu jižní průřvy Májové jeskyně. Ten kámen, co nešel vyvrátit bude zřejmě značně velký balvan.

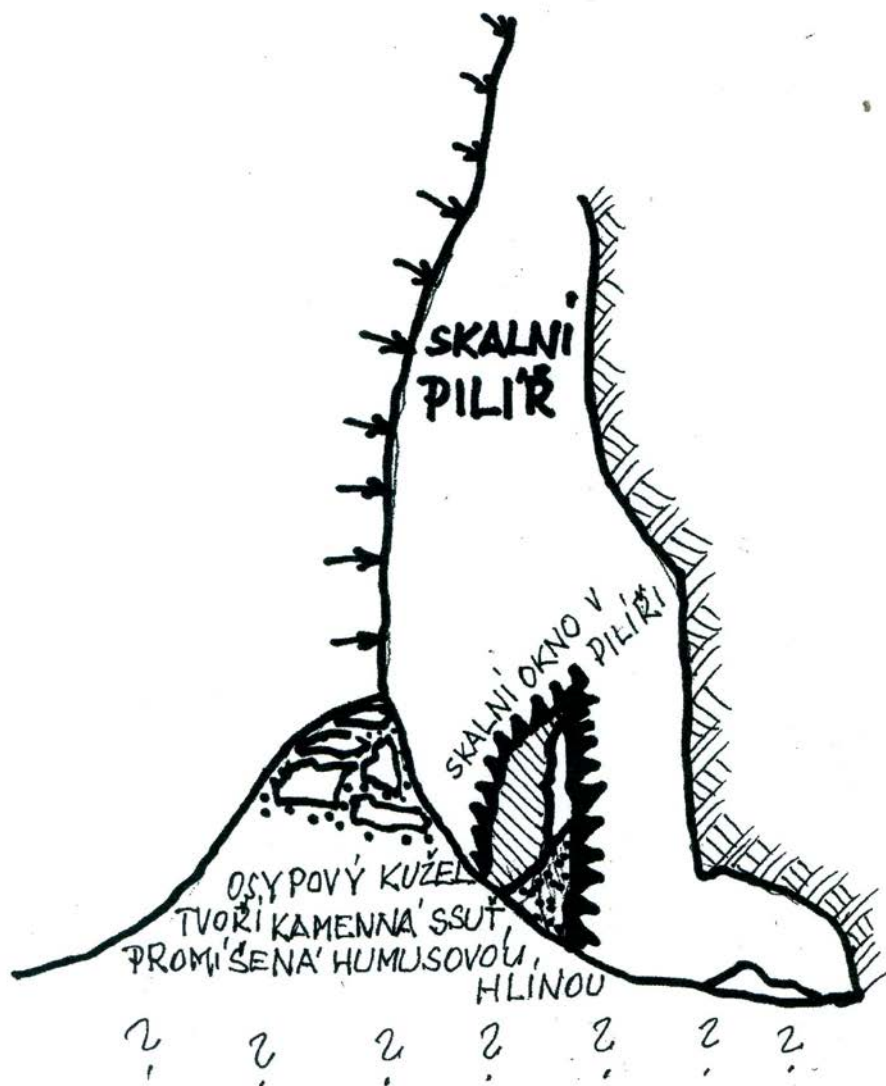
Jaskyně č. MK 1415 (Ř3) „MAJOVA“

ŘEZ B - B (jižní průřez)

Řez B - B, Jižní průřez

Tady zase vidíte severní stěnu jižní průřezu. Dole ve dně je pořád ten kámen, co nešel vyvrátit.

JESKYNĚ „MAJOVÁ“, č. MK 1415 - Ř3
 Řez C - C = Severní průřev.
 (Přibližný náčrt).

Řez C - C, Severní průřev

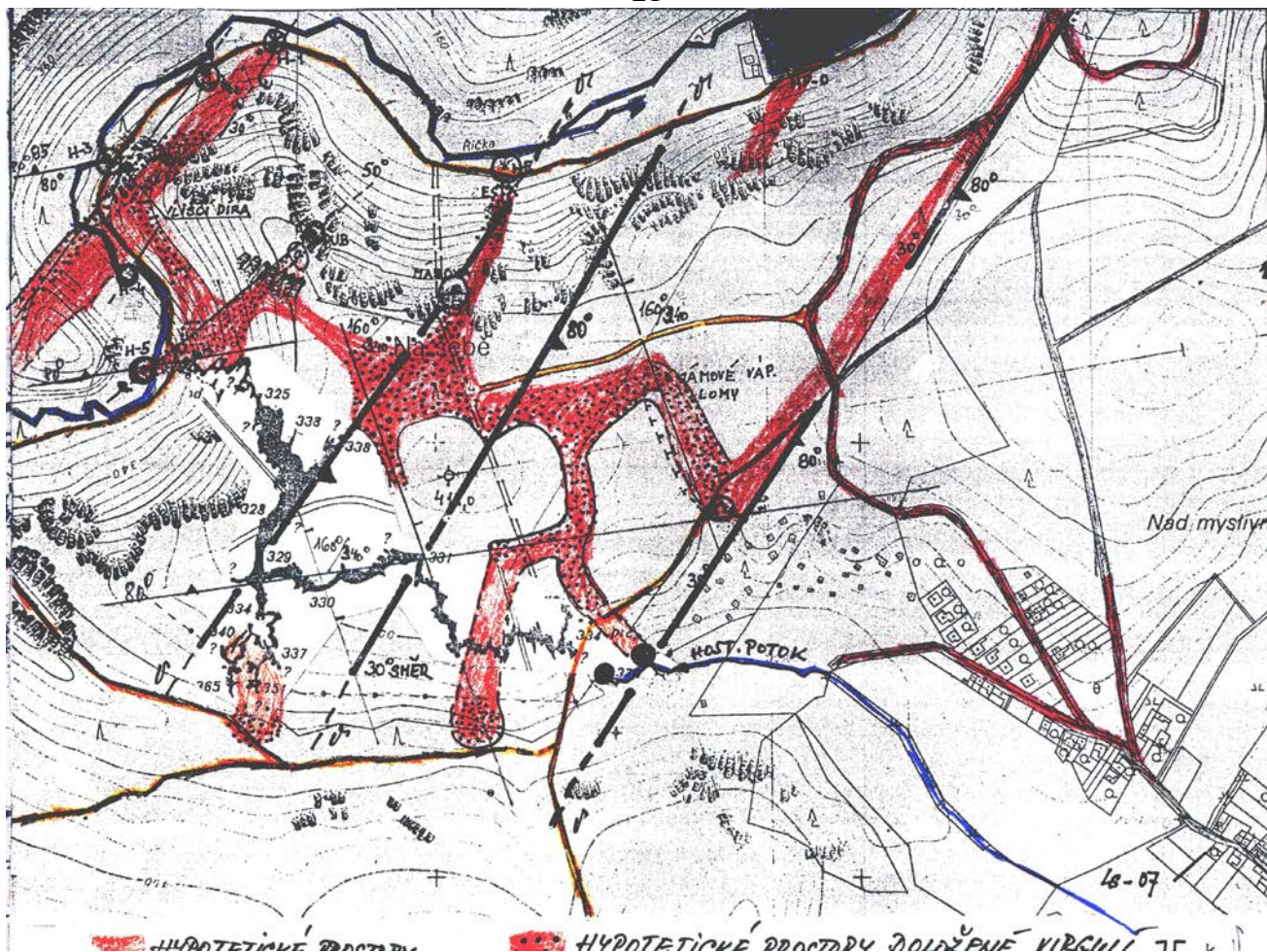
A tady máme pohled na jižní stěnu severní průřevy. Když se podíváte zpět na půdorys a na řez D - D, zjistíte, že severní stěna severní průřevy ustupuje do masivu, takže pohled na ni - nebylo co zakreslit.

Na snímku vlevo je pohled do jižní průrvy z hřebene osypu. (Pohled je poněkud prostorově zkreslený). Dole vidíte kámen, který nešel vyvrátit. Jde zřejmě o větší kus skály. Na snímku vpravo vidíte pohled ze dna jižní průrvy.

Na snímku dole vidíte pohled do severní průrvy. Co na to říkáš, milý čtenáři ? Bylo by to nadějně ???

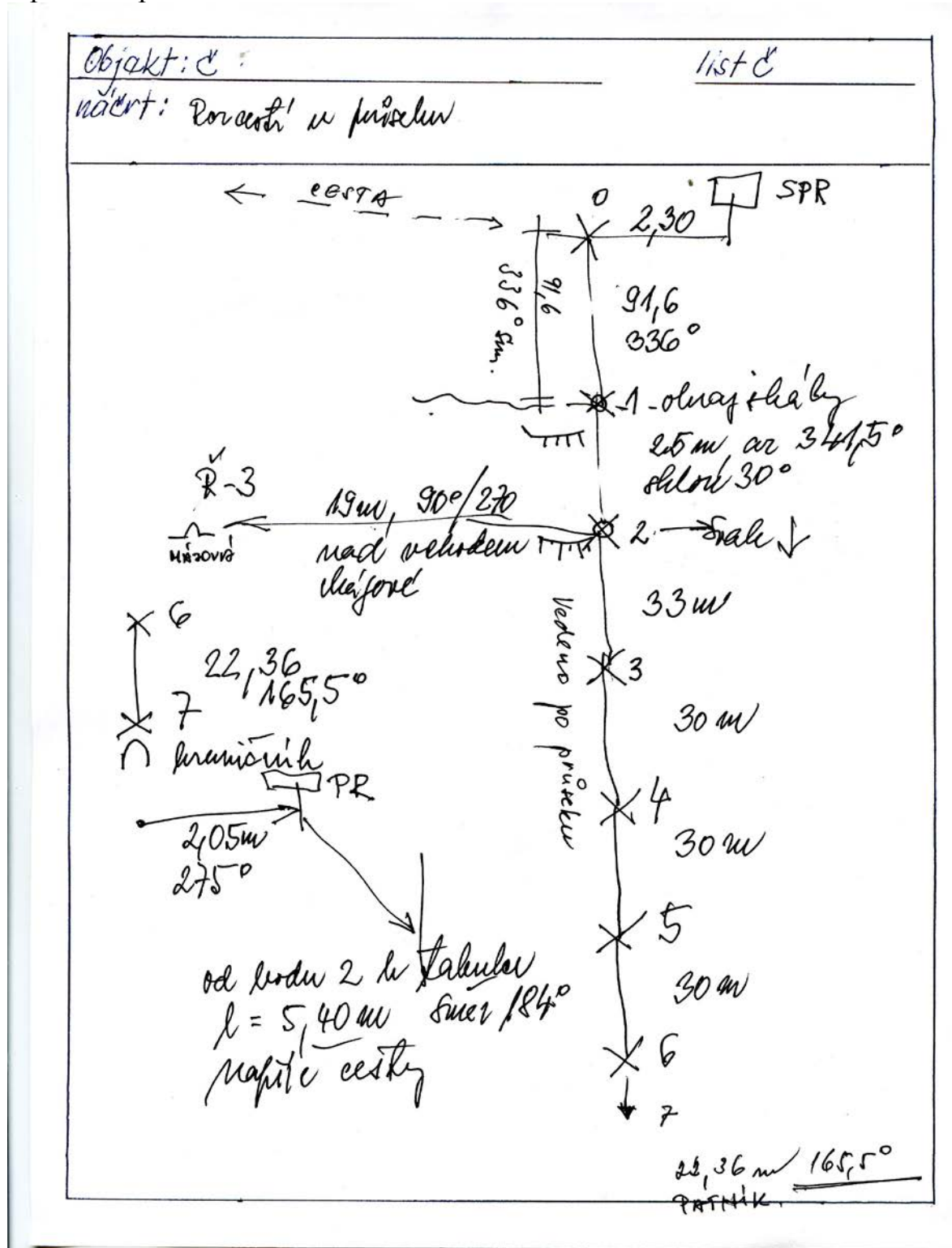
Na této mapce jsou vyznačeny výsledky virgule detekce Ladislava Slezáka a Richarda Cendelína z roku 2009. Jsou to velmi pozoruhodné výsledky. Najděte v té mapce Májovou jeskyni ! Je zakreslena na jednom z „jazyků“ vedoucích k Řičce (patrně k „Estavele“). Vidíte zde také možnou spojitost se Zkamenělou řekou jako my ? Jenže – je potřeba to **dokázat ! A o to se právě snažíme !**

12. Ukázka dílčích záznamů a nákresů.

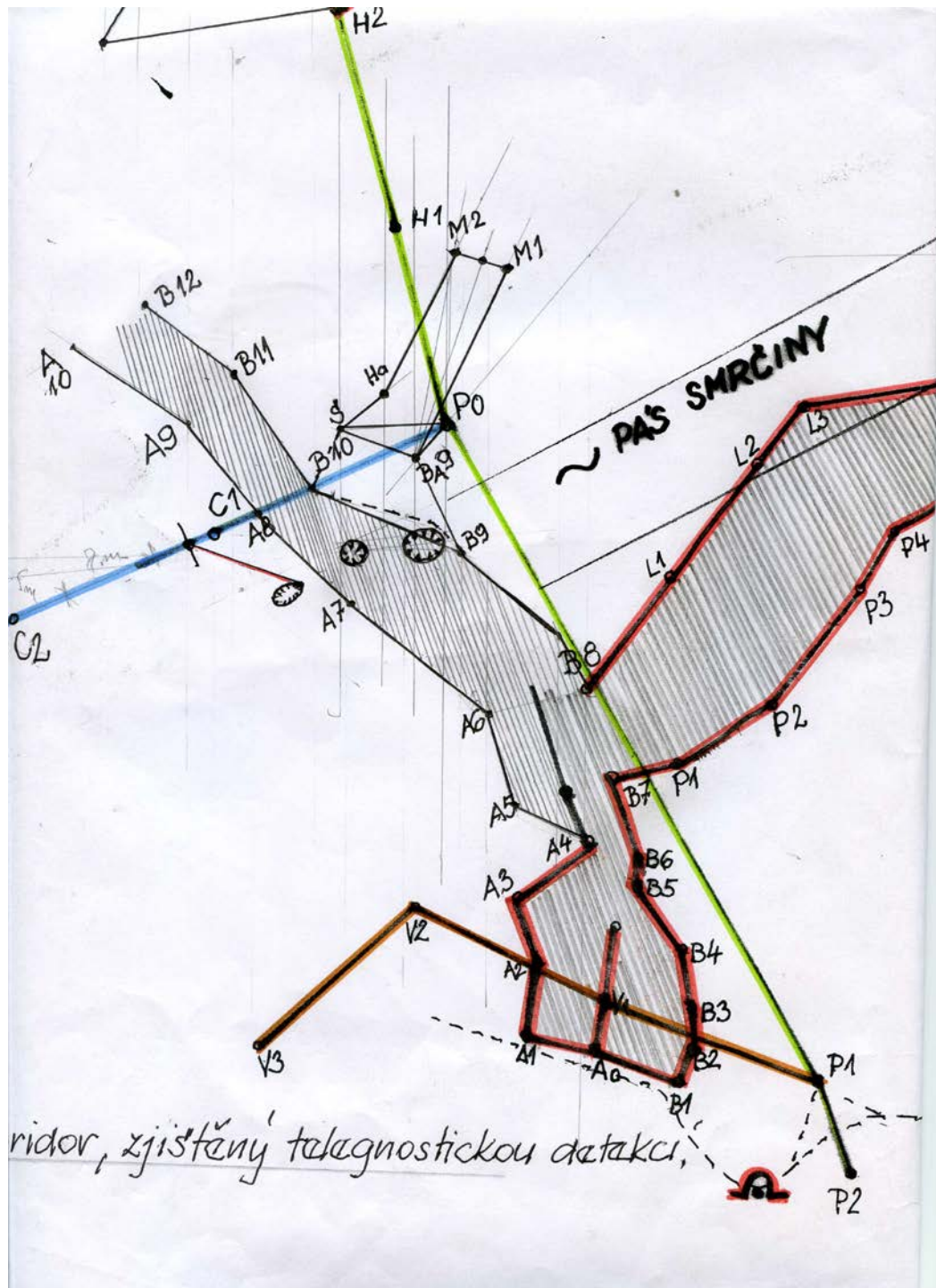
Tento měřicí přístroj značky PoJeB – 3, Made in Domanico Delanico je v podstatě třetí verze Pokorného jeskyňářské buzoly a s ní jsme zaměřovali všechny azimuty od počátku naší telegnostické detekce v prostoru kóty 414,4 m.

Nejprve jsme museli v terénu vytvořit síť pevných bodů, (dále jen PB). To byla v podstatě práce Josefa Pokorného a Jiřího Ratiborského.

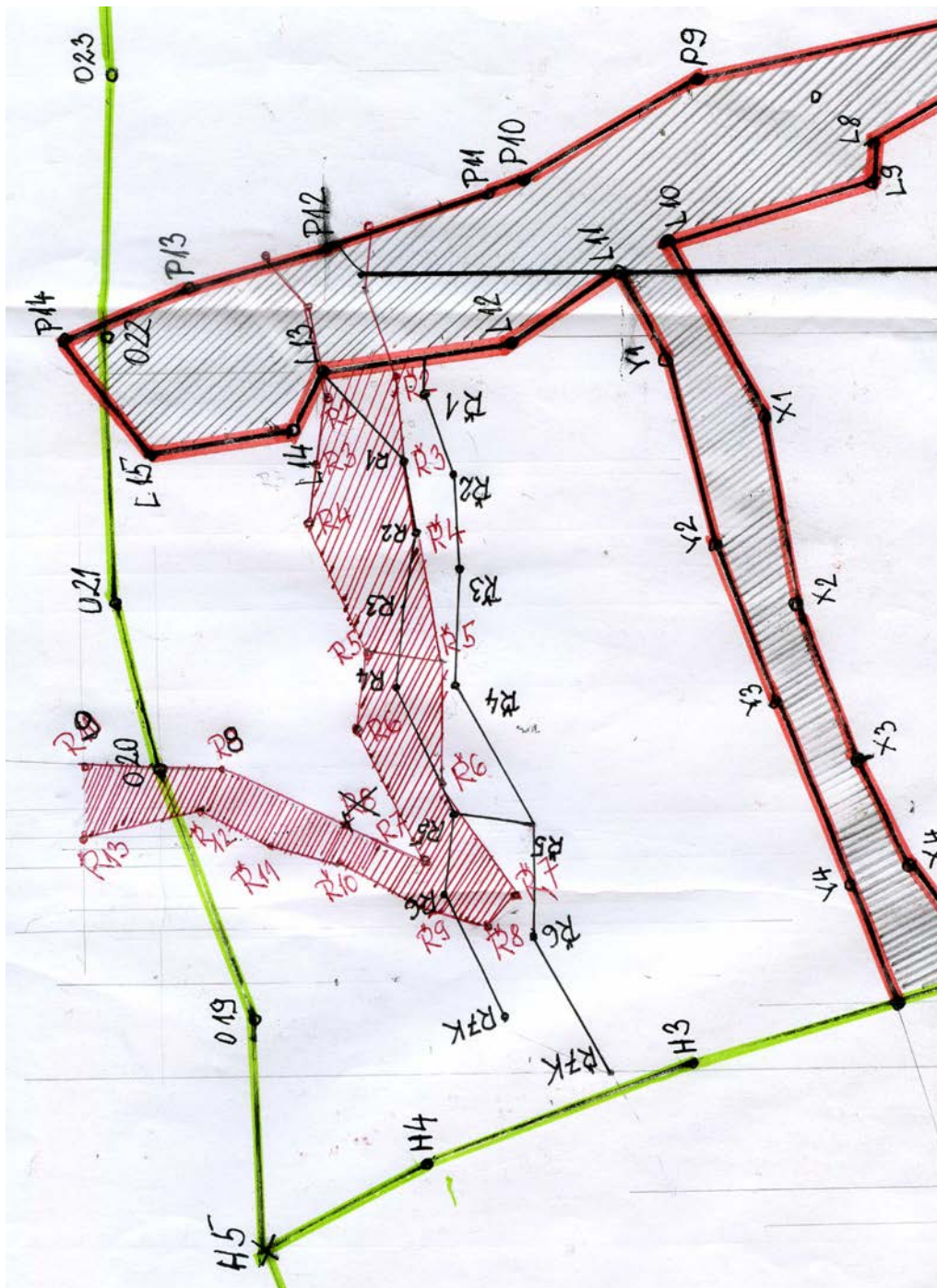

Toto je například náčrt trasy Pevných bodů PB-P, pořízený „na koleně“ v terénu. Naměřené vzdálenosti jsou limitovány délkou pásma (30 m). Případně doměřovány svinovacím metrem (5 m). Pokud bylo k dispozici jen pásmo v délce 20 m, muselo se měření délek přizpůsobit.

Jakmile byla zpracována a zakreslena síť pevných bodů (PB) v jednotlivých trasách, přichází telegnostici L. Slezák a R. Cendelín, vytyčují již zmíněným „šalováním“ pomocné body (Pb), které J. Pokorný následně zaměřuje a zakresluje.

Zde je zachycen průběh telegnostických anomálií v prostoru nad jeskyní Májovou. (Jeskyňi Ř – 3 /dle Himmela/, JESO MK č. 1415 najdete na náčrtu v pravém rohu dole). Čárkovaná křivka představuje okraj skalní stěny. Zelená linie je trasa PB-P (průsek) navazující na trasu PB-H (Hranice maloplošné přírodní re-

Na tomto náčrtu se trasa PB-H v bodě PB H-5 spojuje s trasou O (Okružní cesta od rozcestí „Troják“ k rozcestí „Troják“). Ve vzdálenosti cca 30 m severně od PB O-21 by se měla (teoreticky) nacházet kóta 414,4 m. (Sever se nachází od PB O-21 kolmo do prava – viz černá linie).

Podle dobrozdání lékařů, kteří se telegnostickou detekcí zabývají, není vhodné provádět telegnostickou detekci déle jak 4 hodiny. Po této době jsou (prý) schopnosti detekční reakce člověka vyčerpány a ztrácí se záruka přesnosti detekce. (!) Proto byly v našich exkurzích telegnostické detekce omezovány na tuto dobu, a především pro to jsou detekční práce zdlouhavé.

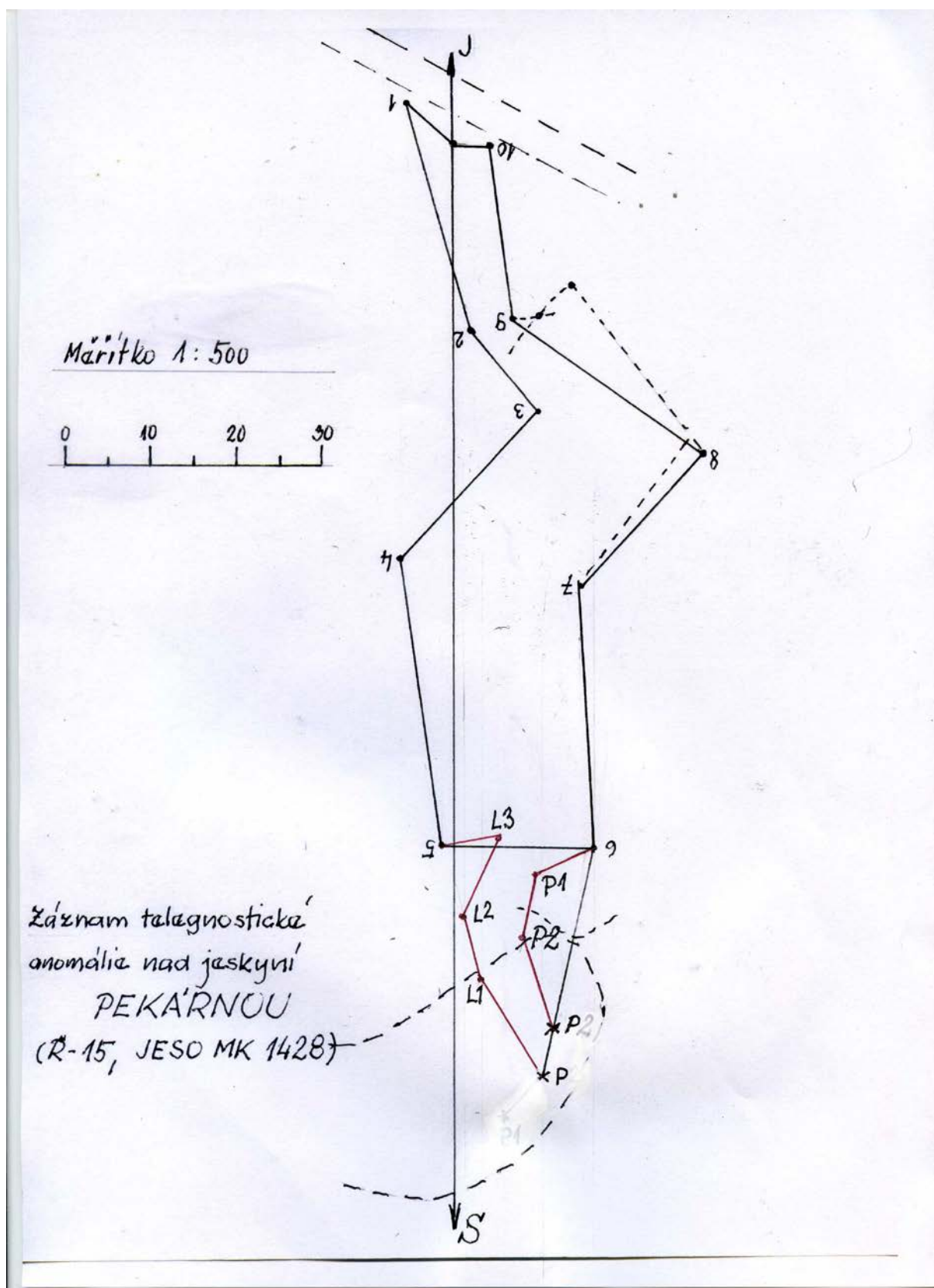
Bylo-li to zapotřebí, zapisovaly se při exkurzích naměřené hodnoty ještě i takto :

Objekt : Telegrafní stávková datakce závalu nad PEKÁRNOU, List č. 1
 jako hypotetického pokračování a určení místa pro kontrolu vrt. (viz náčrt č. 1)

Úsák č.	Měřený úsák od-do	Délka úseku	Azimut úseku	Poznámka : Exkurze č. 6., 8. dubna 2015
1.	V - PB1	7,2m	192°	V = Pevný bod vrtu
2.	V - PB10	3,9	273,5°	Rozteč mezi PB1 a PB10 = 10,6m
3.	PB1 - PB2	28,8m	345°	
4.	PB2 - PB9			Rozteč mezi PB2 - PB9
5.	PB2 - PB3	12,3m	322°	
6.	PB3 - PB4	23,6m	40,5°	
7.	PB4 - PB5	34,85m	352,5°	∠ úhel sklonu 6° $34,85 \times \sin 6^\circ = 34,66m$
8.	PB5 - PB6	17,6m	271,5°	PB6 - osa skalky 9,5m
9.	PB6 - P2	29,3m	12°	P2 = fixní bod zaměření radiomajákem (viz výkres L. Slazáka z 29.5.2007)
10.	PB6 - •	23m	12°	∠ úhel sklonu = 15° $29,3 \times \sin 15^\circ = 28,3m$
11.	PB6 - PB7	31,6m	177°	∠ úhel sklonu = 13° $31,6 \times \sin 13^\circ = 30,8m$
12.	PB7 - PB8	21,3m	221,5°	Pozor! Při zaměření azimutu od PB7 k PB8 zřejmě došlo k chybě,
13.	PB8 - PB9	25,7m	143°	Pozor! Rozteč mezi PB9 - PB2 - viz úsák č. 4 viz náčrt č. 1 - přepruše-
14.	PB9 - PB10	21,2m	176,5°	vandí čára opravuje chybu.

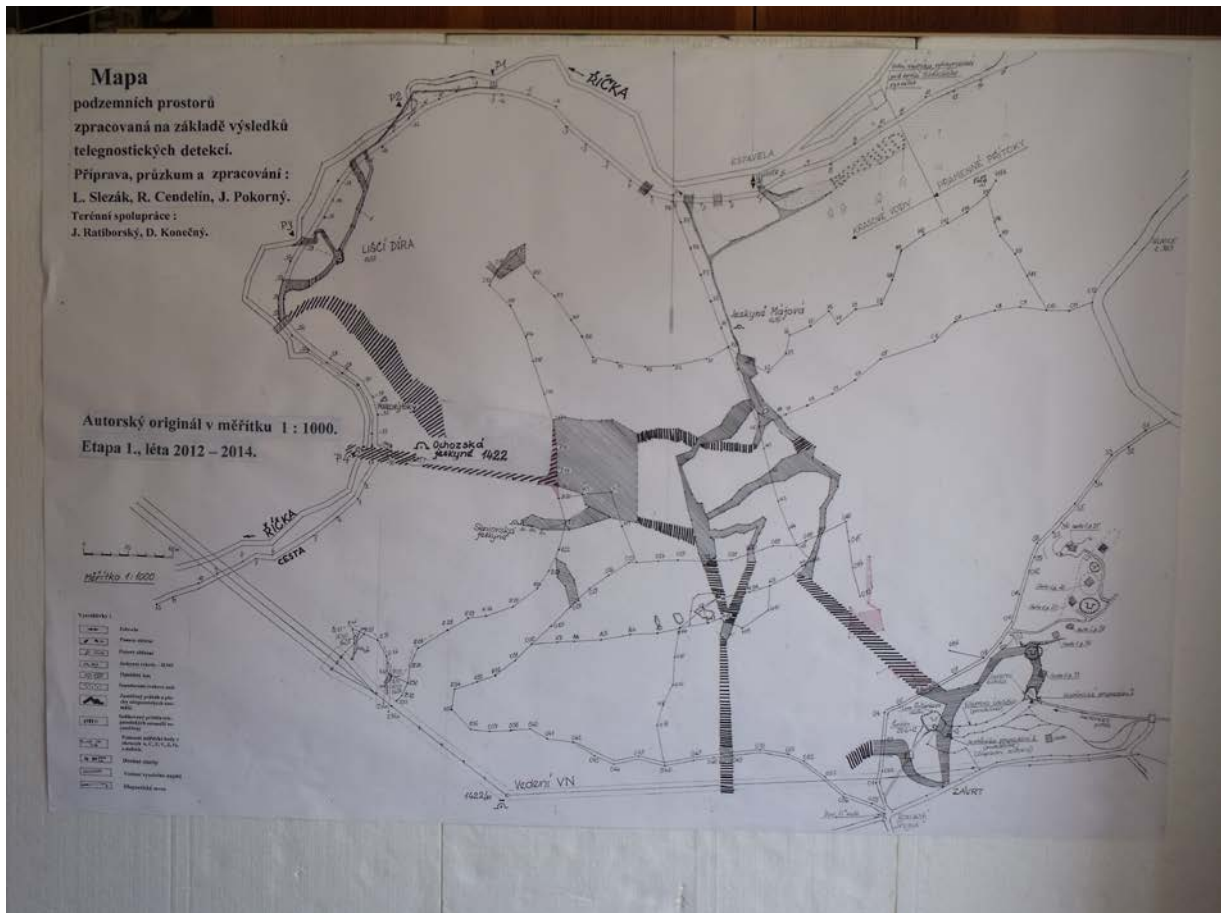
Objekt : Zával nad Pekárnou, revize a doplnění zaměření List č. 6
 z exkurze č. 6.

Úsák č.	Měřený úsák od-do	Délka úseku	Azimut úseku	Poznámka : Exkurze č. 7, úterý 14. dubna 2015
1.	PB1 - PB2	6,3m	192°	PB1 a PB2 jsou pevné body, zaměřené radiomajákem.
2.	PB1 - L1	15,2m	149°	
3.	L1 - L2	7,5m	165,5°	
4.	L2 - L3	10,1m	204°	
5.	L3 - PB5	7,7m	99°	PB5 je bod 5 na náčrtu 1 ze dne 8. 4. 2015 (Exk. č. 6)
6.	PB6 - P1	6,8m	65°	PB6 je bod 6 na náčrtu č. 1 z exk. č. 6.
7.	P1 - P2	7,5m	12°	
	P2 - PB2	14m	338°	
				Poznámka :
				Zaměření PB1 a PB2 bylo provedeno radiomajákem
				ze dne 29. 5. 2007 - (Oudrouch - Oudrouchová) - viz výkres L. Slazáka

A toto je naše poslední práce před uzavěrkou této ročenky Edice SE – 3 – 2015 a před Speleoforem 2015.

17. Mapa skutečně zaměřených i předpokládaných anomálií. (stav upřesněného zaměření k 15. 12. 2014 doplněn o předpokládané propojení podzemních prostorů a o dodatečná měření).

15. Úvaha odborníka.

Naše výzkumy, jak se zdá, přece jen pozvolna směřují k vyřešení této záhady. Přesto je až neuvěřitelné, že vápencové území jižní části Moravského krasu má tak složitou hydrografii. Vždyť jde o několik desítek čtverečních kilometrů povodí v nichž plocha vápenců je jen jejich malou částí. A právě tam vzniká problém !

Stejně jako severní a střední část Moravského krasu, prodělala jižní část území identický geomorfologický vývoj ! Vznikly jak povrchové, tak podzemní krasové jevy, které však byly pohřbeny pod sedimenty nejmladšího třetihorního moře.

Jemné sedimenty v podobě jílu a písků doslova „zatmelily“ závrtý, kaňony i jeskyně. Po definitivním ústupu moře se nově vznikající vodní toky jen velice obtížně prodíraly k vápencovému podloží.

Místně vytvořené erozní báze umožnily vodám, aby opět pronikly do sedimenty nezanesených míst krasového podzemí. Ale opět smůla ! Přichází období pleistocénu, v němž meziledové doby uvolnily ohromnou energii vodních toků, ale zároveň umožnily přesuny obrovského množství fluviálních materiálů. Tyto putovaly nejen po povrchových trasách toků, ale opět, jak jinak, do zbytku uvolněných podzemních prostor.

Objevovánímchtivý speleolog si po přečtení výše uvedeného uvědomí, že průniky do volných jeskynních prostorů v jižní části Moravského krasu jsou velmi problematické. Stalo se téměř pravidlem, že dychtivá mladá generace budoucích objevitelů sice k jižní části Moravského krasu „přičichla“, záhy však odputovala do části severní, kde se naděje na nové objevy jevily jako daleko reálnější.

Naše nové společné práce jednak hodnotí výsledky průzkumů dřívějších, jednak uplatňují netradiční hlediska a metody. Poprvé v historii aplikujeme tele-agnostické výsledky v terénu do konstrukcí půdorysných map, které přináší obraz možných konfigurací neznámých podzemních dutin. Tato metoda je velice pracná, ale nikoliv samospasitelná.

Nedovedeme totiž pracovat s vertikální dimenzí, tj. nejsme schopni vymezit jednotlivé úrovně vymapovaných anomálií. Tady si vypomáháme znalostmi z okolních terénů a ověřených paleohydrografických výzkumů. Ukazuje se, že ve vertikální dimenzi mezi hladinami krasových vod a silně zdenudovanou krasovou plošinou je řada deliktů starých úrovní, které mohou být speleologicky velmi zajímavé.

A právě tady se otevírá nová perspektiva pro nástupnickou speleologickou generaci !

15. Ocenění a poděkování všem, kteří nám jakýmkoliv způsobem pomohli v průběhu našich výzkumných prací.

V rámci rozvíjení naší činnosti a k vytvoření podmínek průzkumu jsme postupně navázali širokou spoluprací s okolními zainteresovanými organizacemi, které nám v naší činnosti pomáhaly a usnadňovaly ji.

Byli to :

Kamarádi ze ZO 6 – 12, svým zájmem o naši práci, se kterou jsme je průběžně seznamovali. Zvláště Petr Kos nám byl nápomocen při externích jednáních a dalších řešeních našich potřeb.

**Pracovníci ČSS, zainteresovaní na přípravě 34. ročníku Speleofo-
ra 2015. Všichni.**

Skautští funkcionáři na Kaprálově mlýně a jejich vstřícný přístup k našim poznatkům. Především pan Michal Medek.

Funkcionáři Obecního úřadu v Ochozi, především paní starostka Ing Alena Kovaříková.

Obecní úřad Hostěnice, především kronikář pan Václav Dostál, paní Konvalinková, předsedkyně Kulturní komise obce a paní starostka obce za vstřícnost a ochotu při spolupráci.

Správa CHKO Moravský kras, především RNDr Antonín Tůma svojí účastí a seznamováním se s našimi pracemi.

Myslivecká společnost – uživatel oblasti a nájemce honitby.

Moravský rybářský svaz v osobě pánů otce a syna Kosíků.

Moravské zemské muzeum v Brně, ústav „Antropos“ v osobě pana RNDr Nerudy.

ČSS, ZO 6 – 11 „Královopolská“ konkrétně využitím jejich publikovaných poznatků, prací a materiálů z výzkumu podzemních vod, jejichž autoři jsou RNDr Jan Himmel a Mgr Petr Himmel.

Zemřel náš spolupracovník, člen Pracovní skupiny SE – 3, Ing Jiří Ratiborský.

Josef Pokorný :

Náš kamarád Jiří Ratiborský (narozen 1937 zemřel 2014).

Jiří pracoval jako lesní inženýr na polesí Rájec n./Svitavou. V 80tých letech 20. století byl služebně přeložen do Brna, na ředitelství Státních lesů a přistěhoval se do sousedství Josefa Pokorného. Časem se ti dva spřátelili tak, že Jiří začal chodit s Josefem do krasu. Jiří nebyl nikdy členem České speleologické společnosti, ale v průběhu času pro ZO 6 – 11 a později pro ZO 6 – 12, (kdy se stal externím členem pracovního kolektivu SE – 3) vykonal v terénu mnoho užitečné práce.

Od r. 2013 začal provádět s J. Pokorným systematické zaměřování a dílčí zakreslování pevných bodů v terénu. Na vzniku mapy pevných bodů v centrální oblasti jižní části Moravského krasu má lví zásluhu.

Zákeřná nemoc nás připravila o našeho kamaráda, obětavého člena pracovního kolektivu, Jiřího. Bylo to tak neočekávané a překvapivé, že dodnes čekáme, že mezi nás zase přijde. Do celá nám v práci chybí jeho píle a jeho úsměvná tvář a pohodová povaha. Ale on je už tam, kam my všichni jdeme – do věčného podzemí !

Zemřel náš spolupracovník, externí člen Pracovní skupiny SE – 3, MUDr Jiří Urban. (1945 – 2014).

Ladislav Slezák :

Ohlédnutí za MUDr Jiřím Urbanem.

Letošního roku koncem léta se navždy odmlčelo srdce našeho spolupracovníka, jeskyňáře a milovníka Moravského krasu. Byl členem ČSS, ale v aktivní speleologii se nikdy příliš neangažoval. Byl však pevným pilířem v oboru cizích jazyků, kterými vládl bravurně. Vždycky byl v tomto oboru nesmírně obdivován a naše starší generace, která chabě vládla ruštinou, méně němčinou či angličtinou mu jen tiše záviděla.

V roce 1973 v Olomouci probíhal 6. Mezinárodní speleologický kongres. Jednou ze sekcí bylo speleologické potápění. V Protivanově jsme tehdy, jako „Moravský kras – provoz a výzkum jeskyní“ organizovali a zajišťovali provoz tohoto specializovaného tábora. Potápěči od Mexika až po Sibiř se v tomto „kotli“ sešli, aby předvedli svoji profesi.

Zcela bezkonkurenčně Jirka se skupinou tlumočnic zvládl složitá úskalí jazykových bariér. Sklidil za to zvláštní uznání od pořadatelů kongresu a jeho prezidenta RNDr Vladimíra Panoše.

Jako překladatel velmi úzce spolupracoval s okresním muzeem v Blansku a jen díky jemu mohl být vydán český překlad Wanklových „Obrazů z Moravského krasu“ (V originále „Bilder aus Mährischer Schweiz und ihre Vergangenheit“). Delší období byl zaměstnán na od-

borném pracovišti Výzkumného ústavu zdravotnické techniky (VÚZT Chirana) v útvaru odborné literatury, překladatelství a tlumočnictví.

Zlom v jeho životě přinesl rok 1989, kdy se Jirkovi otevřel svět. Bohužel, zažíval i neúspěch v soukromých aktivitách a poznal krutost kapitalizmu, implantovaného do naší mladé demokracie. Přišly zdravotní potíže a sklenice piva s cigaretou jej začaly zcela ovládat. První mozková příhoda mu ubrala na jazykových projevech a druhá již směřovala k piedestalu posledního spočinutí.

Ve smrti zůstal zcela osamocen. Hrstka dobrých jeskyňářů přece jen zbyla, aby uhradila náklady na kremaci a Jirku, byť velice potichu a decentně vrátila na místa, která celý život miloval. Do Moravského krasu.

Zdař Bůh !

Kamarádi ze SE – 3.

V pátek, 31. října 2014 ve 14 hod. jsme se my, hrstka Jirkových přátel sešli u Býčí skály, abychom byli přítomni vyplnění jeho posledního přání, kterého se obětavě ujal kamarád Vlád'a Šebeček.

Účastníci pietního aktu se pomalu scházejí.

Nad místem Jirkova posledního odpočinku Rozloučit se přišly i řádové sestry z Rakouska.

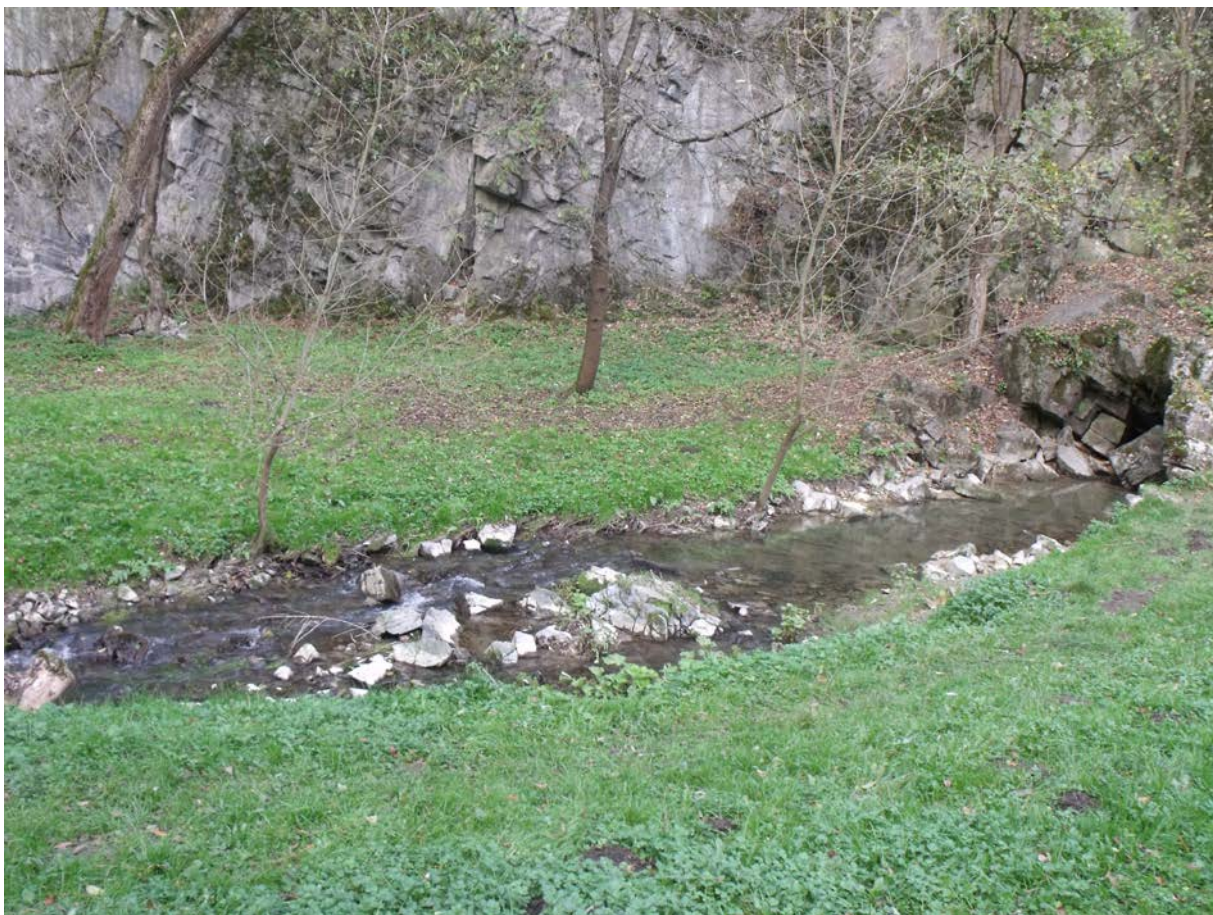
Svíčku zapaluje Vlád'a Šebeček, který byl aktérem vyplnění Jirkova posledního přání.

Řádové sestry ještě zapěly nad místem Jirkova posledního odpočinku...

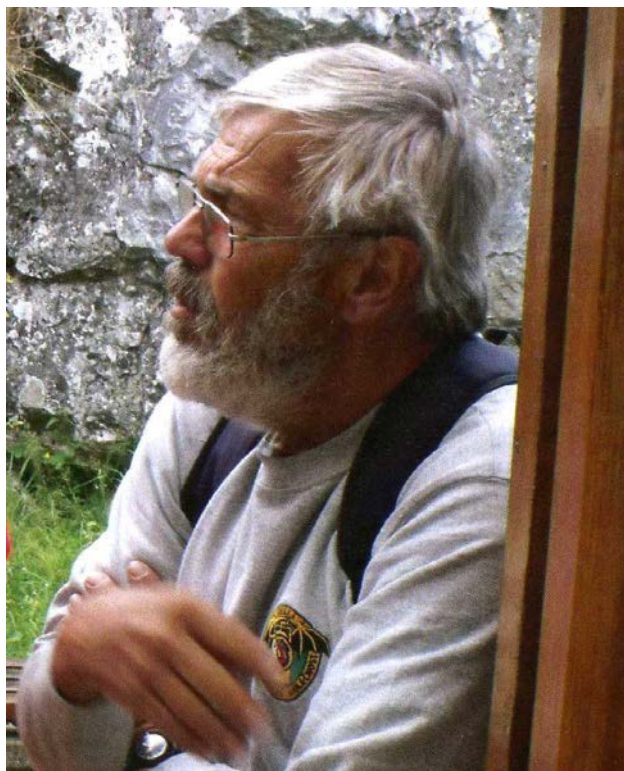

Odpočívej zde, v tomto malebném koutku Moravského krasu, v Tvém rodném údolí v pokoji, kamaráde Jirko.

Zemřel Hugo Havel, externí spolupracovník Pracovní skupiny SE – 3.

Ladislav Slezák :

Zemřel Hugo Havel, krasová mise skončila

Dne 24. března 2015 jsem s Josefem Pokorným vyrazil opět na Říčky. Byl docela pěkný jarní den a naším cílem bylo situační zaměření vchodů jeskyní Jezevčí a Adlerovy s připojením na naši interní síť.

Před polednem se najednou u nás objevil skvrnitý foxteriér, který stále kroužil kolem nás. Odbíhal, revíroval a zase se vracel, aniž by se s námi kontaktoval. Něco po poledni se vytratil jako pára a už se neobjevil. Kdybych byl pověřivý, možná bych tuto událost dal do spojitosti s Hugovou smrtí. Nebylo to jeho poslední symbolické rozloučení s místy, kde jako speleolog začínal ? Jsou věci mezi nebem a zemí.....

Když jsme druhý den obdrželi tu překvapivou smutnou zprávu, opět jsme si uvědomili vratkost lidského bytí. Odešel člověk, jeskyňář, kterého jsme všichni znali.

Jako zvědavý klučina se objevil v Krasovém oddělení Moravského muzea, jehož jsem byl vedoucím a zrovna v té době jsem se snažil přilákat a konsolidovat speleologické skupiny v oblasti Holštejna. Jako pracoviště jsem Hugovi navrhl jeskyni Dagmar, kterou jsem v r. 1958 objevil.

Její průzkum nebyl zdaleka ukončen a tak Hugo s klíčem v kapse od branky Dagmary hrdě odkráčel s vědomím velkého náčelníka a budoucího objevite-

le. Svoji skupinu nazval též „Dagmar“. Mezitím čas plynul, „Dagmaráci“ leccos přioobjevili, postavili základnu a taky se rozhádali a poněkud rozpadli.

Hugo sám, vyrazil na cestu spolupráce s jinými skupinami a jeho jméno figurovalo při řadě dalších objevů. A to ne ledajakých. Manželský závrť, Amatérská jeskyně a další.

Jeho povaha zapříčinila, že se objevoval tam, kde byl přesvědčen o své užitečnosti a hlavně pomoci. Jeho zájem již dávno přesáhl hranice praktické speleologie. Vrhнул se do organizační činnosti.

Díky jemu vznikl Memoriál Rudolfa Burkhardta a pozdější iniciativy zasáhly do boje o Amatérskou jeskyni, či později o odchod armády z jeskyně Výpustku. Zajímal se o historii speleologické činnosti v Moravském krasu a publikoval souborné zprávy. Bylo i období, kdy ses kamarády věnoval skalám.

Hugova činnost přesahovala daleko můj okruh znalostí o jeho osobě, která stále toužila po romantice přírody a pomoci druhým. V posledním období, pokud moje znalost sahá, se Hugo pustil do velikého úkolu, zmapovat a sepsat bohatou historii speleologické činnosti v Moravském krasu od konce Druhé světové války. Tak tahle kapitola zůstane s velkou pravděpodobností nedopsaná. Velká škoda !

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 6 :

Náš žalov.

Obsah : Josef Pokorný :

Vzpomínka na kamaráda, externího člena našeho pracovního kolektivu, Ing Jiřího Ratiborského.

Ladislav Slezák :

Vzpomínka na kamaráda, externího člena našeho pracovního kolektivu, MUDr Jiřího Urbana.

Ladislav Slezák :

Zemřel Hugo Havel, krasová mise skončila.

Koordinátor tématických okruhů, autor vzpomínek :

Ladislav Slezák

Redakční spolupráce :

Richard Cendelín

Josef Pokorný,

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 7 :

Nové poznatky z

historického podzemí.

Podařilo se nám získat nového externího spolupracovníka, který se zabývá historickým podzemím a který se bude do budoucna věnovat výzkumným pracem v tomto tématickém okruhu. Tento nový spolupracovník se jmenuje Kamil Pokorný. (Není to příbuzný člena SE – 3, Josefa Pokorného, jde jen o náhodnou shodu jmen, která nás s ním svedla).

Obsah :

- 1. Propad u Hostěradic.**
- 2. Dolní Kounice – chodba z hradu.**
- 3. Tajemství chodeb v Sedleci u Mikulova.**
- 4. Chodba pod chrámem sv. Michala v Olomouci.**

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

autor prací o historickém podzemí :

**Ladislav Slezák
Richard Cendelín
Josef Pokorný
Kamil Pokorný**

Copyright : Pavel Pokorný, Brno 2015

Možný kontakt : jos.pokorny@seznam.cz

MORAVSKÉ PODZEMÍ - Propad u Hostěradic

Kamil Pokorný

Mezi nejpřitažlivější témata jítící odedávna lidskou fantazii, patří báje o tajných chodbách, dávajících šanci přijít a odejít nepozorován nebo jimi uprchnout do bezpečí, když je objekt již obsazován nepřítelem. Při obležení mohlo docházet k nenápadnému zásobování podzemní chodbou, jak se o tom spekuluje i v případě brněnského Špilberku.

Tematika tajných neboli únikových chodeb, se často pohybuje v mantinelech zcela odlišných, až extrémních. Obecně zakořeněný a často citovaný je údaj, že každý hrad, či tvrz měl takových chodeb několik a hotová bludiště pak měly mít i kláštery. Často se prý jednalo o celé sítě, které se táhly do vzdáleností až desítek kilometrů, což je značně nadsazené, až nesmyslné. Hlavním účelem těch labyrintů, mělo být zmást nepřítele, pokud by do nich pronikl. Historie ale ukazuje, že tam žádný z útočníků nelezl. Dosti často, po pár metrech sníženého profilu, (hrad Hořovice, kde byl za falešným sloupem i jakýsi výklenek, kde mohli obránci čekat) se teprve chodba zvedala, ubránili ji tak dva tři chlapi a za každým ohybem mohla číhat past v podobě propadel, sešupů do hladomoren nebo stropních násypek plných kamenů. Reálně se takové nástrahy nachází převážně v zahraničí, stejně jako skutečné chodby. U nás je skutečných chodeb velice málo a toto téma ještě shazují někteří psychotronici a virguláři, tím, že „lokalizují“ chodby i pod vodními plochami, tekutými písky, bažinami i nejtvrďšími horninami. Mnozí publicisté, to pak stále dokola popisují také.

Opačným extrémem, pak jsou tvrzení některých vědců, kteří toho ale v historickém podzemí moc nenabádali. Často ani nesestupovali do hradních sklepů, aby se neušpinili, nebo aby si snad nepokazili své renomé tím, že by si nebyli jisti správným výkladem často nejasných a nečitelných stavebních částí v podzemí. Takže historické objekty hradů a tvrzí jsou u nás stavebně dokonale popsány, ale o sklepení a podzemí nenajdete v silných a těžkých knihách těchto našich špičkových hradních odborníků většinou ani slovo, raději ani zmínku, že vůbec existují, a to i u objektů, které mají rozsáhlejší gotické podzemí kvůli zásobování.

O to větší radost jsme měli, když se v půlce října 2014 objevil propad uprostřed pole na Znojemsku, vedle vesnice Hostěradice. A jak ukazují i fotografie, nešlo o pouhý propad do starého lochu – skladovací jámy, ale jsou zde přímo náznaky kroužené – klenuté chodby a pokračování, kde je ovšem po pár metrech zase již dřívější zával. Propad do tohoto vzácného fragmentu chodby nastal díky vydatným dešťům. Po obvodu propadu není ani jediný náznak a otisk kola traktoru, vlečky, ani se nic neví o tom, že by se místním nějaký zemědělský stroj propadl a museli jej vytahovat. To vše by navíc zanechalo stopy, jenomže propad je „čistý“.

Tato událost je doslova senzací pro všechny ty, kteří se nechtějí vzdát své představy dálkových chodeb, propojujících třeba vedlejší vesnice. Konečně nějaké potvrzení! Jenomže pro nás, kteří se snažíme hodnotit nález objektivněji, a nemůžeme zůstat jen u dětinského nadšení, zůstává záhadou obvyklá otázka – proč by zrovna mezi těmito vesnicemi tak dlouhá chodba pod polnostmi vedla, a hlavně, kdo by ji za cíl peníze budoval, když navíc nemohlo jít ani o propojení významnějších objektů protože v Hostěradicích ani vedlejších okolí nejsou.

Kde by chodba v tomto případě vyústovala a kde by se do ní vstupovalo? O vstupech věděl vždy jen nejužší počet lidí. Také šlo o čas, v případě náhlých přeпадů. Na hradech byly vchody z ložnice pána, knihovny (Stráž nad Nežárkou, Bouzov) nebo kaple či prostor v sakristii kostelů (Kurdějov, Horní Měcholupy). Samotný vstup byl maskován odsuvnými nebo průchozími skříněmi, otočným dřevěným ostěním zdí, poklapy ve sklepech. Perfektní chodba budovaná ve spraši je na Moravě v Bojanovicích. Chodby vyústovaly v lese, mezi skalami, v kostelech, klášterech (Moravský Krumlov) nebo říčních mlýnech patřících k hradu (Kolín). Rádo se hovoří o portálech ve studních, které měly být vstupy do chodeb. Není tomu tak. Byly to přístupy k odebírání vody, zkrácenou cestou ze sklepů nebo v případě ostřelování hradu. Můžeme je vidět ve Zvířeticích, Náměšti, Jindřichově Hradci, Frýdštejně, Děčíně, Děvině u Ralska a dalších. Nedávno byl jeden gotický, zbytečně zazděn na zámku Nelahozeves. Ale o jakou chodbu se jedná v poli u Hostěradic, asi dlouho zůstane záhadou.

Více také na www.agartha.cz

Chodba z hradu v Dolních Kounicích

Kamil Pokorný – text a foto

Hrad Dolní Kounice se mnohými přestavbami změnil z pohádkové gotiky v kasárensko tovární trakt. Zbastleninu, kterou z gotického hradu přestavbami spáchali šlechtičtí předkové, téměř zdevastoval socialismus. Vzácné fresky v kapli opadávaly, schodiště se zřítilo. Tím bylo dílo dokonáno - tehdejší typický přístup k památkám a nezáměr hrad přeměnil téměř v ruinu. Naši brněnskou badatelskou skupinu Agartha zajímalo, jestli tu nějaké historické (staré) podzemí zůstalo zachováno.

Původní podzemí hradu bylo rozsáhlé, zejména sklepení pod severním křídlem, ale i pod jinými částmi objektu. Na vlastní oči jsme viděli, že mnoho podzemních prostor zde bylo minulým režimem zabetonováno a zbytek nešetrně betonem oplácán.

Pod hradem se nacházejí zříceniny gotického kláštera Rossa Coeli. Ten nebyl nikdy opevněn a tak byl předpoklad, že se stával předmětem nájezdů jako první zvláště, když to byl klášter ženský. Téměř samozřejmostí by bylo strategické spojení kláštera s hradem podzemím, kterým by se při nebezpečí dalo do blízké pevnosti uniknout. Církevní klášter však nemá pod objektem ani užitková sklepení, ani štoly k odvodnění nebo přivodu vody, což bylo nezbytné k chodu takového objektu. Je to téměř vyloučené. Vše musí být zřejmě zasypáno a zplanýrováno. Hovoří se o tom, že spodní vody budování těchto prostor znemožňovaly a vše se do kláštera denně dováželo. Záhadou je sklep mezi jabloněmi, který pak pokračuje zúženým profilem, kde je však zával - jen kousek od ústřední lodi kláštera.

Nadějí nadšenců i odborníků, byla hradní chodba tesaná ve skále. Má velmi ostrý spád a směřuje přímo ke klášteru. Portál chodby jsme vystrojili k uchycení bezpečnostního lana a opatrně sestupovali několik metrů až k hladině a odpadu. Doufali jsme, že se jedná pouze o špunt tvořený všemožným odpadem sházeným strmou chodbou. Ta se k tomu přímo vybízela, aby se do ní nepozorovaně naházela různý odpad ze sklepů namísto náročného vyklízení a odvážení pryč. Typické na naše poměry.

V dolní části strmé chodby se však krom odpadu zdržovala i voda. A to byl skutečný oříšek, protože i přes špunt odpadu v takové široké chodbě by si přeci voda našla cestu a pokračovala skrze odpad dál a níž. Báli jsme se pomyslet, proč tomu tak není a přijít o bájnou představu, že tato chodba skutečně vede až dolů pod klášter. Odpadu ve strmé chodbě bylo velké množství a mohl tam být i třaskavý pozdrav z období války. Také majetkové nejasnosti hradu zdržovaly náš okamžitý nápad, chodbu vyčerpát, vyčistit a odhalit její pokračování. Ubíhaly další roky a naše skupina řešila jiné průzkumy na jiných místech. Dolní Kounice zůstávaly stále velikým otazníkem.

Teprve v roce 2013 se hrad dočkal, soukromý investor provedl to nejzákladnější. Celý areál zastřešil a podzemí vyčistil a staticky zajistil. Chodba byla vyčištěna, ale zklamání bylo velké. Nebyla nikdy dokončena. Zrovna tak jako na Zvíkově a slovenském hradě Jelenec, bylo pro tvrdost podloží její ražení zastaveno. Po vyčerpání vody a vyčištění spodku strmé chodby se ukázalo, že jde o samé dno chodby, o její čelbu bez dalšího pokračování.

Někdy si říkám, že je lepší nevědět a doufat. Jedno z tajemství Dolních Kounic tedy zmizelo nadobro. Chodba z hradu strmě klesá, ale jenom několik metrů. Dál nikdy nebyla vyražena.

Tajemství podzemí v Dolních Kounicích se tak přesouvá přímo pod romantické, ale velmi smutné ruiny kláštera, který vyhořel a s ním i mnoho oddaných žen, v objektu uzavřených. Předpokládají se rozsáhlé prostory nebo sklepy v nižší části, vyplněné ovšem ostatky a tragédií. Snad proto byly dolní prostory pod přízemní, dnes přístupnou úrovní, kdysi zasypány. Tak to vnímá i moje senzitivní kamarádka, která byla v minulém životě jednou ze zde uhořelých žen. Před lety byl v klášterní Rajske zahradě určitý průzkum odborně prováděn, ale jenom velmi povrchově a opatrně. Do větší hloubky nešli. Možná jim to nebylo dovoleno. Ponurost, tajemství a tiché memento kláštera si ponese své tajemství asi navždy.

Více informací také na našem webu www.agartha.cz

Skládka vzniklá za socialismu, tehdy nedávala odpověď, zda chodba pokračuje.

Vstup do silně zanesené a nedokončené chodby na Kounicích

Více informací také na našem webu www.agartha.cz

Tajemství chodeb v Sedlci u Mikulova

Kamil Pokorný text i foto

Letní nepříjemně vysoké teploty přímo vybízí, aby se člověk šel ochladit někam do podzemí. A pokud se nabízí podzemí záhadné a tajemné, není pro nás nad čím váhat ani chvíli.

Mnohé podzemní prostory mají dodnes nejasný účel. Historické prameny ani archivy nic neuvádí, a tak se lze domnívat pouze ze způsobu zhotovení podzemní stavby a její podoby nebo použitých cihel, do jakého období spadá a co mohlo být jejich smyslem. Zvláště v místě vcelku významově nenápadném, když na jiných objektech naprosto klíčového charakteru, není ani podzemní sklípek.

Velmi pozoruhodným objektem je nepatrný a stavebně nevýznamný zámeček Sedlec u Mikulova. Jen dvouramenné vnější schodiště připomíná stylově honosnější stavbu. Jinak jde o ruinu, zakrytou novější střechou. V běžně dostupnější literatuře o něm nelze nic dohledat. Památkáři se domnívají, že to byla sýpka z 19. století. Ze Státního Archivu je patrné, že jde o ranně barokní vilu, postavenou knížetem Lichtensteinem ve stylu pallazzo in fortezza (opevněný palác) na začátku 17. století.

Byly zde vinice, park, hospodářské budovy a dokonce opevnění, které však mělo spíše okrasně symbolický význam podobně, jako na zámku v Uherčicích. Pod zámečkem se však nachází průchozí chodby, s třemi dnes zasypanými odbočkami. Do podzemního systému lze na vlastní nebezpečí vstoupit vnějším vyústěním, ale také propady poblíž objektu. Na jednu z chodeb navazuje i místnost vyložená mušličkami a zkamenělinami, což by mohlo asociovat umělou jeskyni, pro pobavení hostů.

Podzemním badatelům zůstává spousta otázek. Kam vedly ony dnes zasypané odbočky a proč? Jedna odpověď se nabízí. Areál stál na ostrově, který byl mostem spojený s pevninou. Chodby mohly vést jen k vodě a politik Lichtenstein, občas potřeboval přijít a odejít tajně.

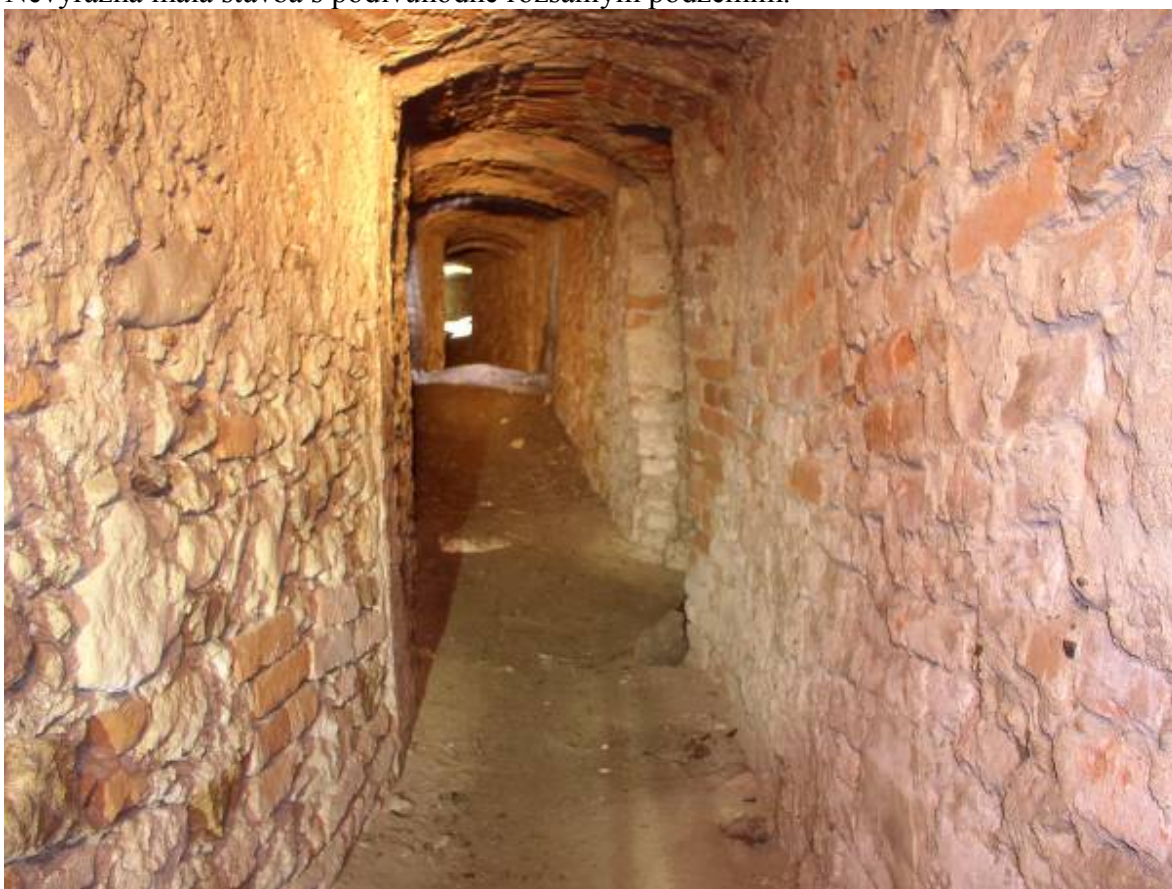
Skutečné odpovědi zatím není kde vypátrat a tak zůstane význam a původní rozsah zdejších podzemních chodeb zahalen tajemstvím. Možná je to tak lepší. Zůstává naděje a prostor pro fantazii, dokud se v budoucnu v celém okolí objektu neprovedou výkopy a sondy, které by odhalily další případné fragmenty a pokračování zdejších chodeb. Nic takového se však zde zatím neplánuje.

Tajemstvím zůstane zahalený i sklep pod samotným objektem, protože se těsně za kolegou zřítila stará klenba. Kolega sotva vyklouzl otvorem pod klenbou na schodiště, když se za jeho nohama ozvala rána a otvorem se vyvalil prach suti. Když to zadunělo, všichni jsme zděšeně obrátili hlavy k průlezu. Stejně překvapený kamarád už byl našťěstí před otvorem. Některá tajemství se brání za každou cenu, někdy i za tu největší. V tomto sklepe bylo důležité vyfotit stěnu, jejímž směrem se předpokládá logické původní napojení na pokračující dlouhou chodbu vně objektu. Vyfotit jsme ji nestihli, asi to tak mělo být. Je to již několik let. Více by prozradily výkopy a sondy, ale zatím k nim nemáme povolení.

Více o tajemnostech podzemí také na našich www.agartha.cz

Nevýrazná malá stavba s podivuhodně rozsáhlým podzemím.

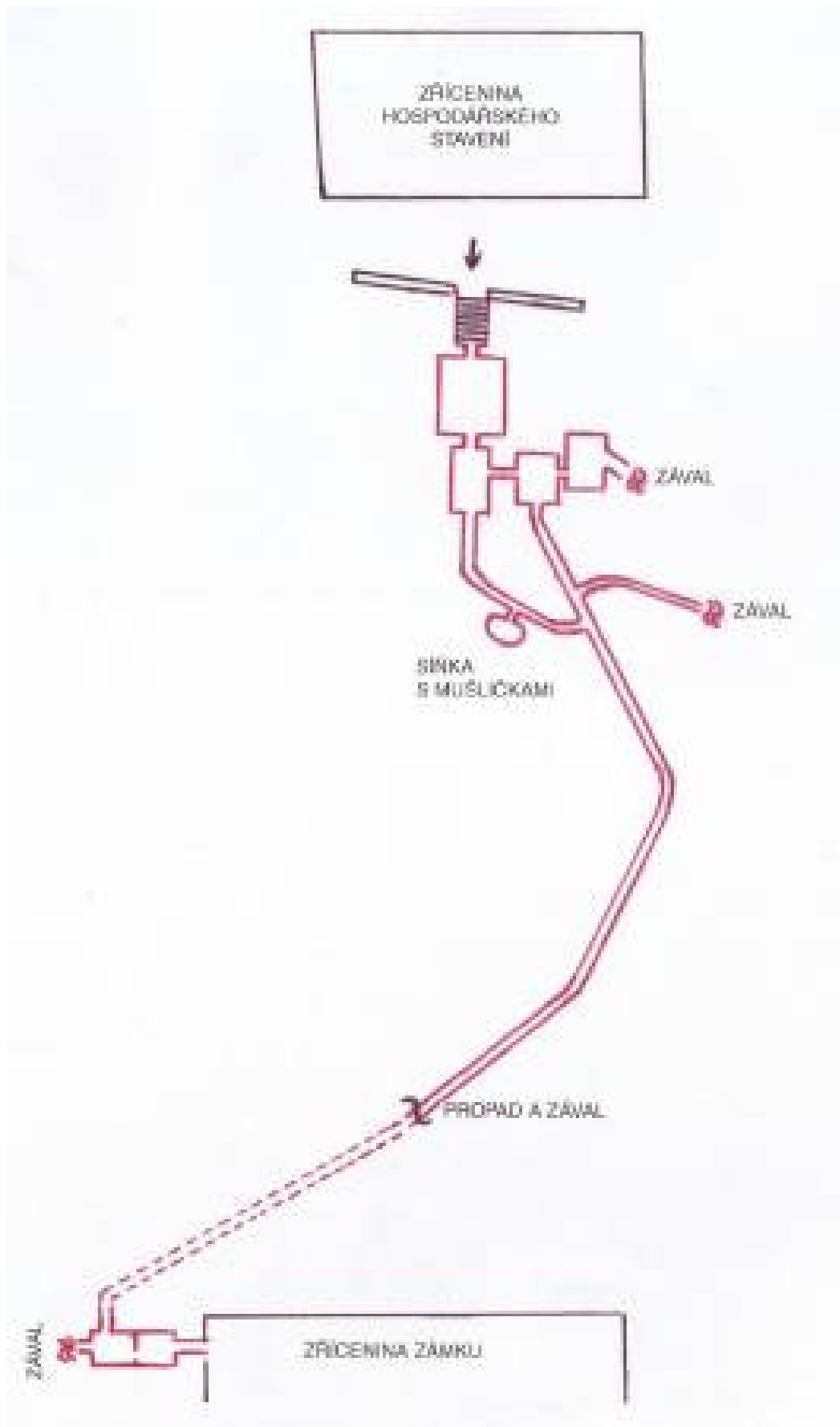
Část podzemí jehož účel se zatím nepodařilo objasnit.

Vstup do chodeb pod zámek. Několik vteřin po té, co náš kolega prolezl, se strop zřítíl.

Plánek autora

Plán podzemí u zámku v Sedci

Chodba pod chrámem sv. Michala v Olomouci

Text a foto: Kamil Pokorný

Vydejme se tentokrát společně opět do Olomouce, bývalého hlavního města Moravy.

Olomouc je kulturní pokladnicí, a její podzemí otevřenou učebnicí pro milovníky podzemí. Tak, jako Brno má svého předního odborníka, sklepmistra Aleše Svobodu, díky kterému se podařilo za přispění města zachránit dlouhou řadu historických sklepení a tedy hodnot nejen ze stavebního hlediska, v Olomouci je takovým dlouholetým sklepmistrem pan Gračka. A jeho kniha dává nahlédnout do mnoha tajemných koutů pod městem, které nejsou a většinou ani nikdy nebudou zpřístupněny.

Prostřednictvím pana Gračky jsme se mohli několikrát podívat jako společnost podzemím se zabývající, do mnoha míst, u nichž převládají otazníky a nevyjasněné záhady nad minimem informací, nejen ohledně vzniku a účelu.

Daleko za obvod barokních hradeb se Olomoucí táhly chodby minérské, naslouchací i únikové. Byly zde kasematy, shromaždiště, ubikace, sklady a prachárny. Renesanční spojnice rondelů, zásobáren, studní a cisteren. A pak samotné gotické město s městským podzemím plným propojených sklepů jako zázemí pro případ požárů nebo obležení. Nakonec, labyrinty církevních staveb. Místy, je to ještě dnes propojeno. Známa je ale sotva desetina podzemí Olomouce. Plány neexistují. Byly též nalezeny kostry nešťastníků, kteří zde kdysi v touze po poznání, dobrodružství či zbohatnutí zabloudili a zemřeli.

Kostel sv. Michala je jeden z mála v Olomouci, kde je možno spatřit část nejstaršího zachovalého sklepení v rámci návštěvního okruhu. Zaujme zejména chodba únikového charakteru. Její profil se zdá nízký, ale železné desky před vstupem ukazují, že zde byly schody. Chodba má všechny parametry chodeb tajných. Hlavním důkazem je větrací šachta, kterých nebylo u štol odvodňovacích zapotřebí a už vůbec ne u těch kanalizačních, protože by se zápach linul nad střechami a objekty. To jsou nesporné důkazy pro konkrétnější účel této úzké chodby. Chodba je směrem od sklepa za ohybem zazděná a dokonce dvakrát za sebou. Je to naprosto logické. Církevní otcové tehdy skutečně nestáli o to, aby se pod chrám plný cenností někdo dostal.

Jaký je skutečný účel této chodby, to se dnes dá krom logických odhadů již těžko prokázat. Písemnosti mlčí a konkrétnější důkazy pro ten který účel v chodbě chybí – nejde vyzpozorovat více, než to co je v chodbě vidět, tedy pouhé její hloubené stěny, proražené zazdívky, větrací šachtu. Máme důvody, proč vyloučit účel kanalizační, ale nemáme důkazy, že šlo jednoznačně o chodbu únikovou.

Sklepy a podzemí pod chrámem sv. Michala si v Olomouci svá tajemství na úrovni nejasností ponechají ještě dlouho, a možná, že navždy. Některé věci prostě již jednoznačně zjistit a potvrdit nelze a tak mnohdy zůstávají i sebelepší odborníci u pouhých domněnek. A někdy je to snad i lepší, když je v různých místech ponechán závoj tajemství, ke kterému se pojí i naděje a nadšení, že někde blízko pokračuje tajemná chodba dál, a kdoví kam, a kdoví, co skrývá...

Více o zajímavém podzemí také na našich www.agartha.cz

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 8 :

Události v krasu, jejich posouzení a zhodnocení.

Obsah :

**Téma – Struska přestane ničit propadání.
(Novinový článek a názor odborníka).**

Koordinátor tématických okruhů, autor posudku :

Ladislav Slezák

Redakční spolupráce :

Richard Cendelín

Josef Pokorný,

Struska přestane ničit propadání

Tisíce kubíků strusky leží podle ochranářů v podzemí Rudického propadání. Problém má zmírnit **šestnáct nových hrází.**

PETRA SRSTKOVÁ

Rudice – Rudické propadání je druhým nejdelším jeskynním systémem v celém Česku. A je významným zimovištěm netopýrů. V přírodním unikátu o délce přes třináct kilometrů se nachází například nejhlubší česká suchá propast a jeden z nejvyšších vodopádů. Vrásky na čele však ochranářům už dlouhá léta dělá struska, která proniká do jeskyní a postupně je ničí.

Podle vedoucího Správy chráněné krajinné oblasti Moravský kras Leoše Štefky vše začalo už před sto padesáti lety. „Od poloviny osmnáctého do konce devatenáctého století stála na okraji Jedovnic takzvaná Salmova huť. A strusku z vysoké pece bohužel naváželi právě do žlíbků v Rudickém propadání. Dnes jsou tam z toho vagóny odpadu. Přesné množství je těžké odhadnout, ale jsou to tisíce kubíků,“ vysvětlil Štefka.

Postupem času žlíbek obklopily stromy, až to vypadalo, že problém bude zažehán. Odborníci a jeskyňáři se ale nera-

4,5

milionu korun bude stát šestnáct hrázek, které zabrání hromadění strusky v Rudickém propadání. Dotace z Operačního programu Životní prostředí pokryje devadesát procent nákladů. Struska se v jeskyních začala objevovat již **před sto padesáti lety.**

dovali dlouho. „Pak se nějaké stromy vyvrátily. Situaci zhoršila i skutečnost, že v Rudici postavili čistírnu odpadních vod. Odtok z ní, dnes známý jako Rudický potok, je svedený do zmíněného žlíbku. Splašková i dešťová voda se tak spolu se struskou dostávají do propadání v neúměrně vysoké míře,“ vylicil Štefka.

Nešťastně umístěný žlíbek se podle jeho slov nachází hned v ponoru Jedovnického potoka. „Právě jeho vodou jsou strusky splachovány do jeskyní,“ přiblížil vedoucí správy chráněné krajinné oblasti.

Nyní odpad vyplňuje hlavně nízké a ploché části jeskynního řečiště a tůně. „V důsledku toho již nelze proniknout do největšího jeskynního prostoru v Česku – Obrího domu. Odpad obrušuje sintrovou výzdobu jeskyně, včetně nejznámějšího útvaru, kterým je Kašna,“ vysvětlil starosta Rudice Roman Šebela, který je zároveň jeskyňářem.

Teď však svítla naděje, která by mohla situaci jednou provždy vyřešit. „V žlíbku necháme postavit šestnáct asi metr vysokých hrázek. Uvažovali jsme i o poldru nad Rudickým propadáním, ale po delší diskusi jsme dali přednost hrázkám. Z obavy, že výstavbou poldru by se změnil ráz krajiny,“ uvedl Štefka.

Ochranáři chtěli opatření udělat už v roce 2012. „Žádali jsme o dotaci z Operačního programu Životní prostředí, ale sdělili nám, že nejsme oprávněnými žadateli. Kvůli možnému střetu zájmů, protože Agentura ochrany přírody a krajiny, jejíž jsme součástí, se stala i posuzovatelem těchto dotací,“ přiblížil Štefka.

Proto se role investora ujala Mendelova univerzita v Brně, potažmo Školní lesní podnik Masarykův les Křtiny, který pod ni spadá.

Pokračování na str. 2

Dokončení ze strany 1

„Že se v Rudickém propadání hromadí velké množství strusky, je jedna z nejhorších věcí, která může v Moravském krasu nastat. Chceme tento jedinečný přírodní útvar zachránit pro naše studenty, odbornou i laickou veřejnost,“ vysvětlil zástupce ředitele Školního lesního podniku Křtiny Pavel Mauer.

Hráze mají být hotové letos na podzim a přijdou na čtyři a půl milionu. „Dotace pokryje devadesát procent nákladů. Asi deset procent má uhradit žadatel. Jelikož však problém souvisí s provozem čističky, potřebnou částku zaplatí její provozovatel, Svazek vodovodů a kanalizací měst a obcí okresu Blansko. Podíl našich nákladů bude asi sto až dvě stě tisíc korun,“ vyčíslil vedoucí oddělení správy školního podniku Jan Waidhofer.

Jeskyňáři již před časem hromady strusky vytáhli po lanovce. „Za pět minut dvánáct jsme tak zamezili tomu, aby byla spláchnuta do jeskyně. Z dlouhodobého hlediska a vzhledem k množství nahromaděného odpadu je ale tento postup nedostačující. Do budoucna jednoznačně také pomůže, když bude splašková voda z Rudice odvedená na čističku v Jedovnicích. Zahájení těchto nanejvýš potřebných prací ale brání to, že obci se zatím nepovedlo získat dotaci,“ doplnil Štefka.

Členem rudické skupiny jeskyňářů je například Karel Klobása, který si není zcela jistý, že hráze problém vyřeší. „Měly by být zbudované na pevném podloží, a ne ze dřeva, jinak se tam struska bude za pár let hromadit znovu. Podle mě by více pomohly ocelové sítě,“ myslí si Klobása.

Ladislav Slezák :

Struska přestane ničit propadání

Když jsem si přečetl novinový článek („Týden u nás“ č. 35 ze středy 27. srpna 2014, Petra Srstková), přiznávám se, že s několikaměsíčním zpožděním a vyslechl řadu rozporných komentářů k němu, rozhodl jsem se napsat následující příspěvek.

Ochrana podzemních krasových jevů je velmi závažné téma. Laická veřejnost většinou chápe jeskyně jako předmět ochrany hlavně s ohledem na sintrovou výzdobu, tedy na krápníky. Uniká pohled na celou řadu příčinných souvislostí s jeskyněmi a jejich postavením ve složitém krasovém procesu. Ale zpět k obsahu článku.

Hrabě Antonín Salm nechal v areálu údolí před Rudickým propadáním postavit a uvést do provozu v r. 1746 železářskou huť. Byla to jakási „z nouze ctnost“ a ekonomické myšlení, jak zpracovat kalamitní dříví z okolí.

Huť s různými přestávkami pracovala zhruba jedno století. Odpadním produktem výroby železa byla nepotřebná struska, která byla deponována značně daleko od hutě, do míst nad hranicí záplav Jedovnického potoka. Lokalita nese název „Kolíbky“. Struska byla haldována a planýrována při dolní části Kolíbek a zvláště v erozní rýze v západní části. Tam byla sypána volně, bez dalších úprav.

Postupem doby, po zániku hutě, došlo k samovolnému oživení náletovou zelení. Výše zmíněná erozní rýha byla občas protékána dešťovými splachy z plytkého údolíčka „Pod kovárnou“ a strusky tak putovaly do ponorů Rudického propadání, kde se mísily s potočnými sedimenty Jedovnického potoka (převážně kulmské šterky a písky).

Společně pak putovaly dlouhou cestou podzemím až po vývěry u Býčí skály. Najdeme je tam všude. Po nasycení vodou se staly sedimentem, chovajícím se stejně jako ostatní. Strusky z Hugovy hutě tak symbioticky žily svůj život, aniž by to někomu či něčemu vadilo.

V šedesátých letech minulého století Maloměřické cementárny hledaly vhodný korekční materiál pro výrobu speciálních druhů cementů. Laboratorně zpracované vzorky strusky se zdály být vhodné a začalo se uvažovat o jejich reálném využití. Odhad zásob deponie „V Kolíbkách“, složitost odtěžení a námítky ochranářů vedly k tomu, že akce nebyla realizována.

V pozdějších letech byla zbudována čistírna odpadních vod pro obec Rudice, umístěná v údolíčku „Pod kovárnou“. Řešil se problém, vlastně jediná tehdy možnost, odvod přečištěných vod do Jedovnického potoka. Ve spádnicí údolíčka byly vody svedeny do potrubí, které bylo ukončeno na hraně nad „Kolíbkami“. Navržené řešení, tj. svedení potrubím až k ústí propadání bylo z finančních důvodů zamítnuto a schválena realizace volného vypouštění do rýhy „Ve struskách“. Jedním ze zdůvodnění bylo **samovolné dočišťování vod z čistírny**.

V té době byla tato verze podporována i z hlediska ochrany zdrojů pitné vody v povodí Křtinského potoka. Pramen „Pod Kostelíkem“, Olomučanským vývěr a samotný Křtinský potok v profilu „Pod Prachárnou“ (úpravna).

Plynul čas a systematické podmáčení struskové deponie předčištěnými vodami i čtenější vodní dešťové přívaly z povodí „Pod Kovárnou“ způsobily porušení stability kontaktu deponie s podložím, tvořením drobných kaskád, obnažování kořenových systémů náletových dřevin a jejich vývraty.

Erozní křivka spádajících vod se **postupně měnila ve strmou, labilní, erozní cestu splachových vod**. Do řečiště Jedovnického potoka se stahoval splachový kužel pod úpatím rýhy.

Je pravdou, že stabilita deponie strusek je nárazovými splachy ohrožována. Jsem přes to přesvědčen, že jeskyně Rudického propadání nejsou ve svém ochranném komplexu ohroženy. Variabilita přemísťování fluvialních sedimentů v jeskyních je nekonečně pestrá a za svoji šedesátiletou speleologickou praxi jsem se nesetkal **ani v jediném případě**, že by po **průchodu zvýšených vod v podzemí zůstaly sedimenty ve stavu, v jakém byly před povodní**.

Strusky společně s ostatními sedimenty putují Rudickým propadáním až do Býčí skály po **spádové křivce toku, která je každou povodní lokálně deformována**. Vznikají nové tůně, náplavy šterků, ucpávání chodeb a jejich uvolňování.

Je pravdou, že těmito redepozicemi mohou být (třeba jen do příští povodně) postižena místa i se sintrovou výzdobou (dočasně). To, že průlez do Obřího domu je téměř neprůlezný může být **dočasným** faktem (pokud stárnoucím speleologům nenarostla břicha).

Nedělejme ze strusek u Rudického propadání veřejný strašák jen proto, abychom si zdůvodnili čerpání nemalých finančních prostředků, vložených do ochrany jeskyní. Šestnáct metrových palisád postavených do cesty erodujícím vodám ve struskové deponii u Rudického propadání **vůbec nic neřeší**, zvláště když budou **ze dřeva**.

Ing Karel Klobása se na celou záležitost dívá aspoň z hlediska důlního a technického a raději by viděl **trvanlivější záchytný systém** v kovovém provedení. Přesto je řešení patrně zcela jinde. A jen tak mimochodem : Úvahy o napojení přečištěných vod na čistírnu v Jedovnicích (což je t.č. patrně nereálné) jen potvrzuje to, že Rudická čistírna, kulantně řečeno, neplní zcela svoji funkci.

Zmínka o poldru je perlička pro pobavení těch, kteří něco o poldrech vědí.

Ladislav Slezák

(Autor je geolog a speleolog, pracující v Moravském krasu od r. 1950).

Ladislav Slezák :

Speleologie bez emocí !

(Aneb – „Případ Věstonických Venuší“ a „praktické zamýšlení nad tím, jak má vypadat řád!“).

Tak tohle je pěkná blbost a blábol člověka, který o tom vůbec nic neví. Omyl, pánové ! Před několika dny vysílala Česká televize zajímavý pořad s názvem „Tajemství Věstonických Venuší“. Ten pořad byl natolik zajímavý, že ve mně vyvolal řadu vzpomínek na prožitky z mojí více jak šedesátileté geologické a hlavně speleologické praxe v Moravském krasu.

Spojovacím článkem mezi Věstonickými Venušemi a moravskou speleologií je postava a život Dr. K. Absolona. Pohledy na tuto bezesporu, v té době vrcholovou postavu v oborech speleologických, archeologických i zoologických, se diametrálně liší podle stupně poznání jeho osoby a míry tolerance či nenávisti k jeho činům.

Jedno je ale jisté. Ve jménu věhlasu svojí osoby a obhajoby výsledků svých prací vždy šel tvrdě a nekompromisně z pozice nadčasového podnikatele. Byl ješitný, arogantní a vždy jednal jako sebevědomý, neomylný a tvrdý dobyvatel. Paní Absolonová po jeho smrti přiznala, že jej viděla zlomeného jen jednou za život. Bylo to v době nástupu fašismu a německé okupace, když byl suspendován, poslán do penze a odříznut od své vědy v Moravském muzeu.

Pokusil se však o projev vzdoru. Gestapu však jeho chování neuniklo a byl předvolán k výslechu. Když opustil služebnu v Kounicových kolejích, vyšel na ulici, kde se zhroutil na obrubník chodníku a hlasitě plakal.

Když jsem se po promoci v r. 1956 začal rozkoukávat, narazil jsem v Moravském muzeu na zajímavou postavu. Eman Daniu, Absolonovu „pravou ruku“. Eman byl loajální konzervátor, technik, řezbář i fotograf. Absolon mu svěřoval vedení prací, když byl mimo republiku.

S Emanem jsem se spřátelil natolik, že ve mně viděl budoucího badatele v Moravském krasu a sem tam mne obdaroval něčím, „co by dědek neměl vědět“. V tom období se mezi archeology, jako pořouchlá zábava, objevovaly různé verze o objevu „Věstonické Venuše č. 2“. Zcela důvěrně mě ji jednou sdělil Dr. Jan Skutil junior, syn Dr. Josefa Skutila, jehož rukama tato figurka prošla.

Podle této verze se události seběhly asi takto : Že je Karel Absolon chorobný hamoun a „neomylec“ se vědělo dávno. Že bude chtít veškerou slávu z objevu Věstonické Venuše „vylízat“ sám, to se dalo předpokládat. Přesto se celá garda dělníků na vykopávkách s parťákem Emanem domluvili na tom, že Absolonu pořádně oškubají. Když mu nález ohlásili, byl úplně bez sebe radostí a už přemýšlel, jak by se zbavil spolupracovníků, jako balastní přítěže jeho slávy. Měl v tom už zaběhanou praxi z Moravského krasu.

At' už to bylo v případě objevu v Punkevních jeskyních, Kateřinské jesky-
ni nebo Masarykově dómu. Nasliboval, že jejich zásluhy budou náležitě vyzdvi-
ženy a tím nikdy nezapomenuty a že na oslavu uspořádá obrovskou trachtu.
Zklamání a hořkost byla veliká. A tehdy vyvstala myšlenka odplaty a pomsty.

Eman zhotovil figurku Věstonické Venuše z mamutoviny a jako další
nevídaný nález ji podstrčil Absolonovi. Obrovský rozruch, který následně za-
chvátil celou archeologickou obec do sebe vtáhnul řadu archeologických uzná-
vaných kapacit a nastala vřava kolem pravosti artefaktu. Než se pachatel tohoto
podfuku nadál, byla z toho taková událost, že k přiznání, bez osobních fatálních
následků (a nejen z řad falsifikátorů) nebyla šance. Bylo nutno tomu nechat již
další průběh.

K tomu de facto došlo až těsně před smrtí Emanu, kterému se hnulo svě-
domí a kdy celá záležitost byla již nikdy nevysvětlenou epizodou. Soška se totiž
v období válečných let ztratila nadobro.

Postupy a chování se ke spolupracovníkům byly nám, jako začínajícím
speleologům – amatérům předkládány jako odstrašující a není divu, že averze
vůči Absolonovi si nacházela živnou půdu. Amatérům se jevilo jako zcela ne-
stravitelné pomyšlení, že by výsledky jejich „dřiny“ mohl zneužít někdo jiný.

Při práci v Moravském krasu jsem se po celou dobu setkával s rozdělová-
ním na profesionály a amatéry. Zjednodušeně řečeno na ty, kteří zkoumají za-
darmo a ty, co jsou za to placeni. Odhlédneme-li od toho, že je-li někdo za výz-
kum placen, je samozřejmě tomu, kdo jej platí vázán odvedenou profesionální
prací a případně celou řadou dalších úmluv, zakotvených ve smlouvě mezi obě-
ma stranami.

Amatér, tedy ten, který vykonává práci, hrazenou z vlastních prostředků,
není nikomu vázán odpovědností za svoje činy, s výjimkou prací prováděných
v objektech státních, které navíc mohou podléhat režimu zvláštní ochrany (sem
bezesporu jeskyně patří).

Profesionální práce podléhají ve své realizaci předem schválenému pro-
jektu, který je řízen spolehlivou a vysoce odbornou či vědeckou osobou. Vlastní
terénní práce vykonávají v rámci projektu příslušní specialisté (raziči, střelmist-
ři, strojníci, potápěči, geodeti, fotografové, atd.). Konec projektu je dán buďto
dosažením koncového efektu, vyčerpáním finančních prostředků, nepřekonatel-
nými technickými překážkami, nebo zastavením dalších prací na základě roz-
hodnutí nadřízeného orgánu coby investora. V případě objevů jeskynních systé-
mů jako součásti prováděného projektu, veškerá práva vlastní investor.

Zkusme si malý příklad. Amatérská skupina speleologů objeví přístup do
jeskynního systému se zcela jasným pokračováním, které je pro amatéry nepře-
konatelné. Je vypracován projekt dalšího postupu do systému, který je z hlediska
řešení území kardinální (základní, podstatný). Je rozhodnuto, že projekt je časo-
vě neomezený a je stanoven koncový cíl. Výchozí pracoviště je vybaveno tak,

aby splňovalo veškeré důlně-bezpečnostní požadavky, stanovené dozorčím orgánem Státní báňské správy.

Osádka je složena ze specialistů pro příslušné práce. Objevitelská amatérská skupina je přizvána ke spolupráci pro speciální práce, které by skupina specialistů zvládala s obtížemi. Zatím co projektové práce pokračují nepřetržitě v pracovních cyklech, amatéři jsou žádáni případ od případu, pokud se požadavek vyskytne. Amatéři, kteří trpí představou, že byli z projektu vyřazeni, přicházejí s myšlenkou, kterou nakonec realizují, předběhnout profesionální skupinu v jejich postupu dle projektu, což se jim podaří. Za svůj počín nejsou nikomu odpovědni, pouze svému dobrému pocitu, „jak to těm profíkům nandali!“ Při dalších překotných objevitelských postupech obětují amatéři dva svoje kamarády. Tato tragédie má však fatální dohru. Do projektu autoritativně vstupuje další hráč. Politicky fundovaný konkurent v podobě Geografického ústavu ČSAV, který docílil zastavení původního projektu a převzal celý, jen zčásti objevený systém do své gesce (výkonného pověření) a pracovního začlenění.

Definitivně vypadla Profesionální skupina (původní spojení Krasového oddělení Moravského muzea a podniku Moravský kras – provoz a výzkum jeskyní v Blansku), spolu s amatéry, kteří na to doplatili nejvíce. (Do systému se mohli vrátit až téměř po deseti letech).

Ted' ještě ke Karlu Absolonovi. Jeho neotřesitelný a opakovaně realizovaný názor v praxi. Objevitelem jeskyně není ten, kdo první vstoupí do nových prostorů, ale ten, kdo jej tam cíleně navedl, či průběžně naváděl. Tedy vedoucí projektu. Převedeno do praxe : Masarykův dóm neobjevili ženisté s poručíkem Slámou v čele, ale K. Absolon, který akci zorganizoval a dal jim úkol. Punkevní jeskyně neobjevili členové Jeskynní sekce Klubu přírodovědného, ale K. Absolon, který odsouhlasil, aby v dané jeskyňce nad Vývěrem Punkvy byly zahájeny uvolňovací práce. Věstonickou Venuši neobjevili dělníci s předákem Emanuelem Daniou, ale Karel Absolon !

Závěrem mně dovolte jednu velice kacířskou otázku : Kdo je objevitelem Amatérské jeskyně ? Speleologové z Plánivské skupiny, kteří objevili jeskyni 13-C. Profesionálové z podniku „Moravský kras Blansko“, kteří vypracovali projekt a systematicky podle něho postupovali ? Amatéři, kteří se svévolně vlomili do projektu ? Amatéři, který při nepovoleném průzkumu tragicky zahynuli ? Nebo snad pracovníci GÚ ČSAV, kteří zlikvidovali původní projekt, ať už z jakýchkoliv důvodů ? Ani se jim nedivím, že jimi prosazovaný název pocházel z politického podia.

Kacířsky, ale absolutně bez emocí se ptám, já, rodilý amatér, vystudovaný zúčastněný profesionál s šedesátiletou praxí v Moravském krasu a dnes už zase amatér ve speleologii a karsologii, proč ?

Někdy mám takový dojem, že skutečně K. Absolon byl hodně nadčasový a kdyby tady byl dnes, kdo ví ?

Miroslav Kala :

**Soubor jeskyní a povrchových útvarů
západní části údolí Křtinského potoka
v Moravském krasu**

Seznam příloh:

- 1. Průvodní zpráva**
- 2. Topografická mapa**
- 3. Fotodokumentace**

Brno, listopad 2014

Průvodní zpráva

souboru jeskyní a krasových jevů v západní části údolí Křtinského potoka

V prosinci 2013 jsem přispěl do edice SE-3 souborem jeskyní a krasových jevů ve východní části údolí Křtinského potoka, který obsahoval průvodní zprávu, mapu s vyznačením jeskynních vchodů, jiných jevů a tabulky fotografií. Pro rok 2014 jsem připravoval vypracování obdobného souboru západní části s tím, že do jeho úvodu s doporučením přítele Richarda Cendelína na tomto místě zařazují fotografie dvou objektů příslušících k Výpustku:

1. Propadlý závrt nad bývalým komínem z kotelny. 2. Bývalý komín z kotelny.

Náš poctivý úmysl najít jeskyni č.24 Předsíňovou a pořídít foto jejího vchodu se nám nepodařilo splnit. Terénní rekognoskace v kamenitém suťovém svahu byly velmi obtížné, nebezpečné a neúspěšné. Ostatní jeskyně náležející do západní části údolí Křtinského potoka byly s ochotným přispěním Richarda Cendelína ověřeny, zjištěna jejich čísla podle R. Burkhardta, také některá čísla JESO a některé názvy.

Zájmové jeskyně a krasové jevy tohoto souboru jsou lokalizovány v okruhu kolem jedinečné skalní kulisy zvané Zub času. Číslování podle R. Burkhardta pokračuje jeskyní č.26, což je malá svahovka v JV úpatí Zubu času. V prodloužení skalní kulisy se nachází menší hřebenáč s jeskyní č.27 v úpatí, upravenou na trampský bivak. Západně od Zubu času je situováno území zvané Vaječník, ohraničené v severojižním směru turistickou cestou z Babic nad Svitavou k Býčí skále (žlutá značka). Před vstoupením této cesty do údolí Křtinského potoka jsou na pravé straně dvě jeskyně č.28 a 29, zvané Ve žlábku Vaječník (JESO 1163, 1164). Dále směrem k jihu tvoří skalní stěna podél cesty mírný oblouk nazvaný Záliv Vaječník, který obsahuje tři neoznačené jeskyně. Ještě jižněji se ve skalní stěně otvírá pěkná puklinová jeskyně č.30 zvaná Ve Vaječníku (1162). Asi 500 m jižně od této jeskyně a 75 m výše je situovaná skalka Vepřek v níž je jeskyně č.31 Na Vepřku (1161). Východně od Zubu času, přes silnici Adamov– Křtiny je malé přírodní parkoviště a nad ním jsou tři jeskyně a vysoká puklina č.32b v okrajovém skalním bloku, která se kříží s puklinou z druhé strany bloku a je na ní vytvořena jeskyně č.32 (1172), které říkáme jeskyně na dvou puklinách. Vpravo se nalézá jeskyně č. 32a (1171) a více vlevo průlezná jeskyňka Skalní můstek č.32c (1173). Z prudké zatáčky silnice pod Zubem času odbočuje doprava severovýchodním směrem lesní cesta, která vede do prostoru zvaného Kotle, kde se nacházejí 3 velké závrt. Než cesta vejde do lesa, mine na pravé straně v úpatí skalní stěny jeskyni č.33 (1174). Potom stoupá vzhůru a po 300 m je na levé straně přes mělkou rokli závrt označený Kotel III (1176). Po dalších 100 m je po pravé straně Kotel II (1175) a nad ním je Kotel I bez registrace JESO. Západním směrem od Kotle III se nalézá jeskyně typu Aven vytvořená na vertikální puklině a označená č.34 (1177). Asi o 10 m výše je vchod do větší jeskyně

U tří kotlů č.35 (1178) v níž před druhou světovou válkou prováděli výzkum němečtí jeskyňáři z organizace VDT.

Zpáteční cesta po silnici směrem k Býčí skále nás přivádí k Otevřené skále kde vidíme hladinu podzemního Křtinského potoka a po dalších 60 m jeho vývěr do povrchové vodoteče pod krásnou jeskyní Kostelík č.36 (1180). Asi 8 m nad vývěrem se nachází mělká propast s ucpaným dnem zvaná Bobří závrť. Křtinský potok teče povrchovým korytem již v Josefovském údolí ještě asi 600 m do soutoku s Jedovnickým potokem.

Náš soubor krasových jevů náležejících k západní části údolí Křtinského potoka se uzavírá jeskyní Kostelík. Jeskyně Býčí skály již patří do hydrosystému Jedovnického potoka, jehož vývěr představuje následující obrázek ze dne 7.10.2014. Závěrečný obrázek je věnován monumentálnímu krasovému útvaru zvanému Zub času.

Vývěr Jedovnického potoka

Zub času

Číslování jeskyní a některé názvy jsou převzaty z publikace:

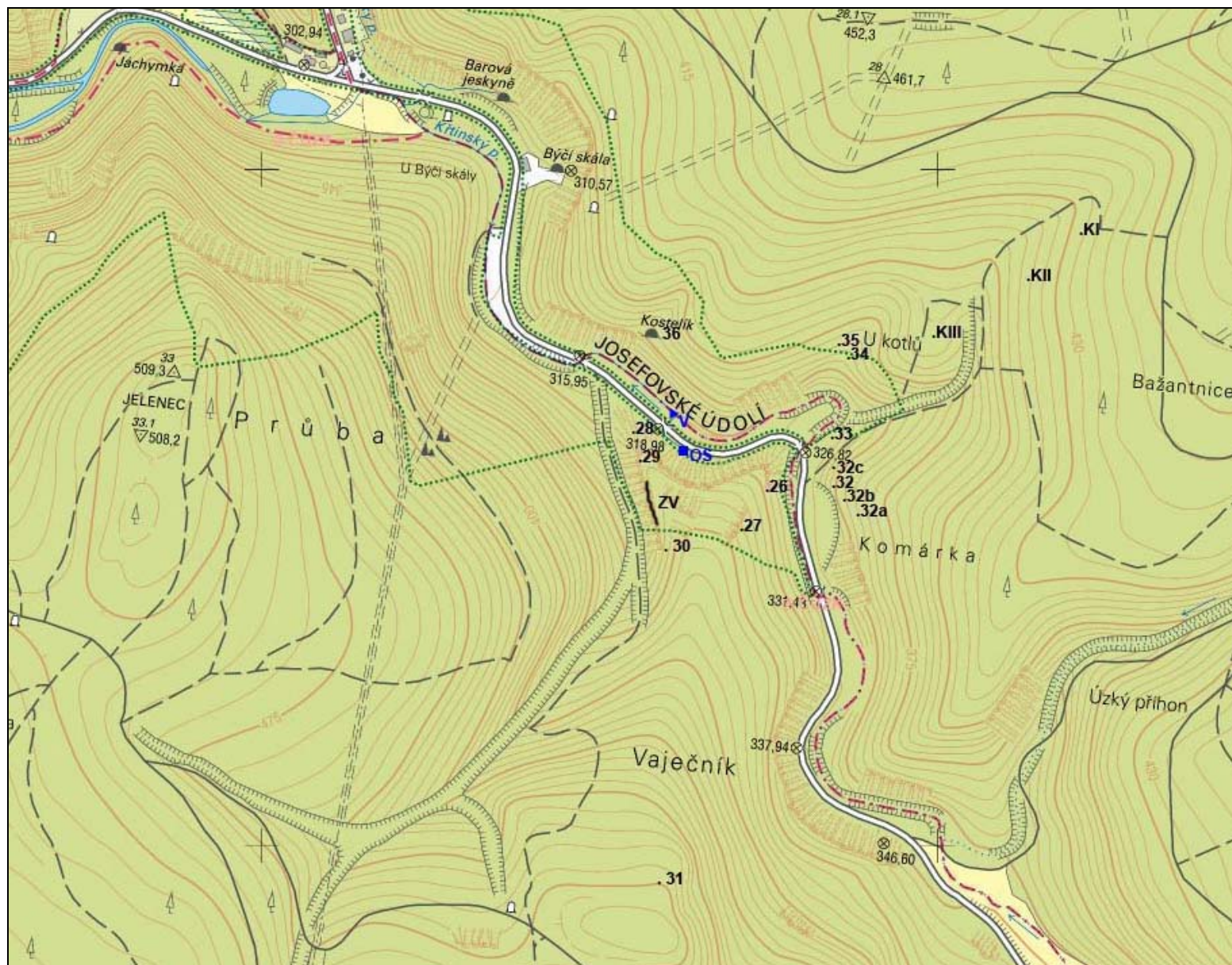
Burkhardt R. – Zedníček O. Údolí Křtinského potoka v Moravském Krasu a jeho jeskyně.

Českomoravský kras, zvláštní příloha, Brno 1951 – 1955, 4 – 8, 115 s.

Výjimku tvoří jeskyně č.32a, 32b, 32c, zařazené do souboru autorem.

Brno, 8.11.2014

Ing. Miroslav Kala

Mapa údolí Křtinského potoka – západní část
s vyznačením jeskynních vchodů, závrtů-kotlů, otevřené skály a vývěru 1 : 8.888

26 Svahovka v Zubu času

27 Bivak v jeskyni za Zubem času

28 Jeskyně ve žlábku Vaječnick 1163

29 Jeskyně ve žlábku Vaječnick 1164

Záliv Vaječnick – jeskyně vlevo

Záliv Vaječnick – jeskyně uprostřed

**Fotodokumentace jeskynních vchodů v údolí Křtinského potoka –západní část
Tabulka č. 1 – skupina kolem Vaječnicku**

Záliv Vaječník – jeskyně vpravo

30 Jeskyně Ve Vaječníku 1162

31 Jeskyně Na Vepřku 1161

32 Jeskyně na dvou puklinách 1172

32a Jeskyně nad vysokou puklinou 1171

32b Vysoká puklina

**Fotodokumentace jeskynních vchodů v údolí Křtinského potoka –západní část
Tabulka č. 2 – skupina kolem Zubu času**

32c Jeskyně Skalní můstek 1173

33 Jeskyně v úpatí skalní stěny 1174

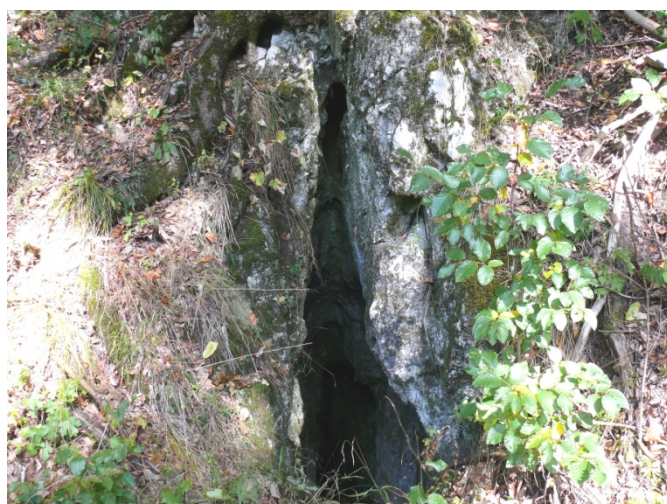
KI Závrt Kotel I

KII Závrt Kotel II 1175

KIII Závrt Kotel III 1176

34 Jeskyně typu Aven 1177

**Fotodokumentace jeskynních vchodů v údolí Křtinského potoka –západní část
Tabulka č. 3 – skupina kolem Kotlů**

35 Jeskyňe U tří kotlů 1178

Bobří závrt nad vývěrem

Vývěr Křtinského potoka

Otevřená skála 1169

36 Kostelík 1180

36 Kostelík 1180

**Fotodokumentace jeskynních vchodů v údolí Křtinského potoka –západní část
Tabulka č. 4 – skupina kolem Kostelíku**

Edice SE 3

**Speleologická pracovní skupina „Tři seniři“
Česká speleologická společnost, Základní organizace 6 – 12
„Speleologický klub Brno“.**

Tématický okruh č. 9 :

Křtinské údolí - západ

Soubor jeskyní a povrchových útvarů západní části Křtinského údolí

Obsah :

- 1. Průvodní zpráva**
- 2. Topografická mapa**
- 3. Fotodokumentace jeskynních vchodů :**

Tabulka č. 1 – Skupina kolem Vaječnicku.

Tabulka č. 2 – Skupina kolem Zubu času.

Tabulka č. 3 – Skupina kolem Kotlů

Tabulka č. 4 – Skupina kolem Kostelíku.

Koordinátor tématických okruhů :

Redakční spolupráce :

Autor práce

Ladislav Slezák

Richard Cendelín

Josef Pokorný

Miroslav Kala